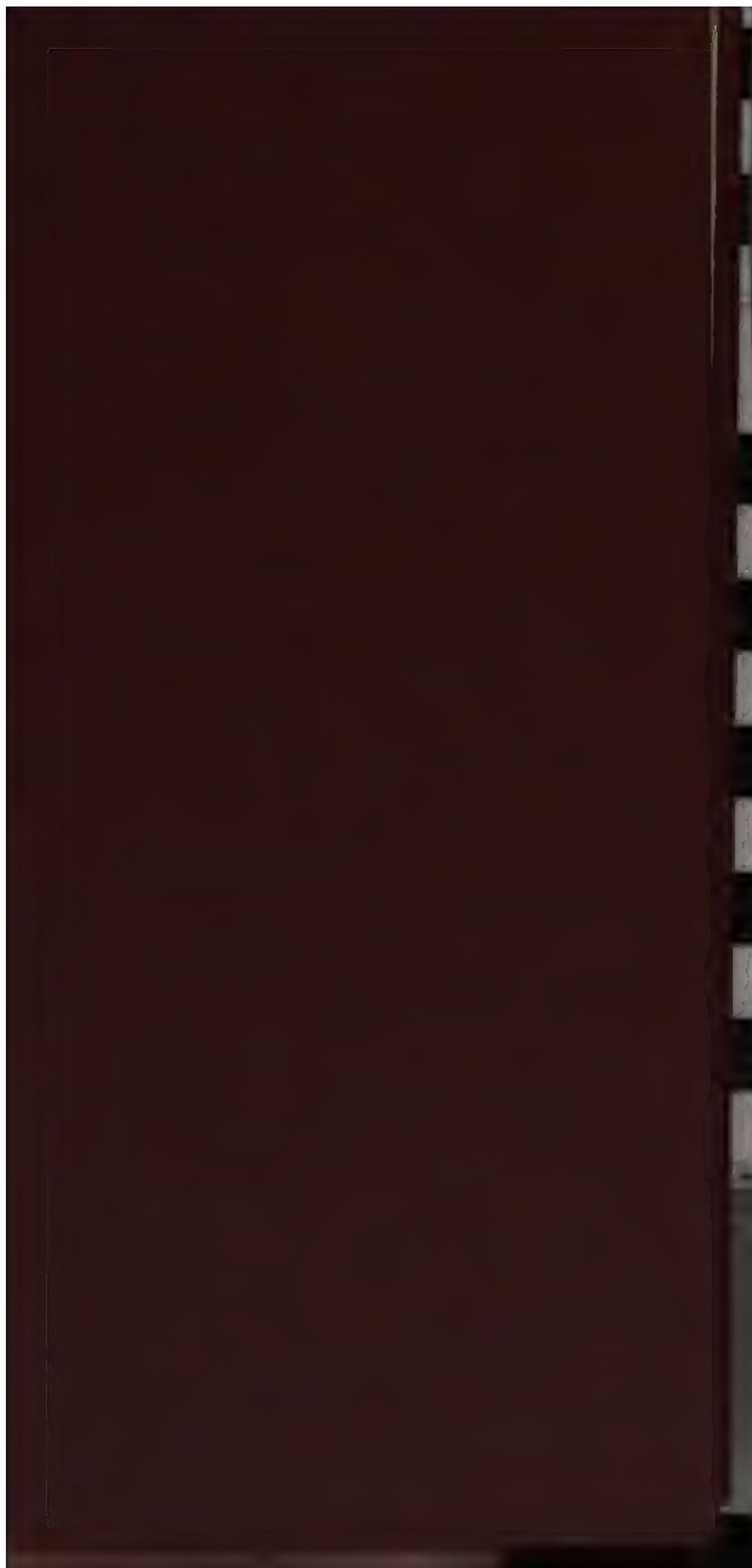
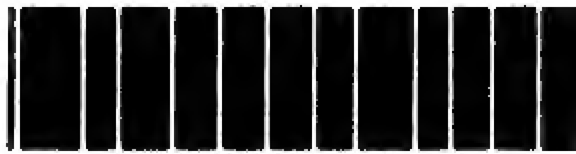

HANDLEIDING

VOOR

VERZAMELAARS

VAN

NEDERLANDSCHE

HISTORIEPENNINGEN,

HANDLEIDING

VOOR

VERZAMELAARS

VAN

NEDERLANDSCHE

HISTORIEPENNINGEN,

BEVATTENDE EENE BESCHRIJVING VAN EEN AANZIENLIJK AANTAL NEDERLANDSCHE LEG- OF REKENPENNINGEN, WELKE IN DE PENNINGWERKEN VAN BIZOT, VAN LOON, EN VAN MIERIS NIET WORDEN VERMELD.

DOOR

G. VAN ORDEN,

Correspondent van de Tweede Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut van Kunsten en Wetenschappen, Lid van de Maatschappij van Letterkunde te Leyden, enz. enz.

TE LEYDEN

BIJ L. HERDINGH EN ZOON,

MDCCCXXV.

HANDLEIDING

VOOR

VERZAMELAARS

VAN

NEDERLANDSCHE

HISTORIEPENNINGEN,

ſchijnlijk zijn dezelve niet ter hunner kenniſſe gekomen, of zij hebben dezelve ter plaatſing niet belangrijk genoeg geacht, daar zij dikwijls weinig hiſtorieels, maar alleen het borstbeeld van den vorst, en op de keerzijde, of het wapen van Spanje, of het bourgondiſche kruis hadden.

Ik zal vooreerst opgeven, de *op*-, *om*-, en *onderſchriften* van de nederlandſche legpenningen, niet in voornoemde penningwerken aangehaald, en echter beſtaande; het zij door mij in originali gezien, of in onderſcheidene handſchriften, het zij gedrukt en opgeplakt, of met de pen geteekend, in dezelve voorhanden. Zeer moeijelijk was dikwijls de vergelijking met verſchillende handſchriften, daar de ſpelling, zoo als ook uit de originele menigvuldigmalen blijkt, zoo gebrekkig is, en er van verſcheidene, zoo vele ſtempels voorkomen. Hoewel zij oppervlakkig dezelfde als, bij VAN MIERIS en VAN LOON ſchijnen te zijn, vindt men bij eene naauwkeurige bezigtiging zeer veel verſchil in de abreviatien der woorden, het plaatſen der beelden, en in de jaartallen. Er zijn er ook, welke van voor- of keerzijde verſchillen, of van twee bekende en beſchrevene zijden verſchillend zijn zamengevoegd. Zonderling zijn dikwijls de menigvuldige veranderingen in de abreviatien of verplaatſing van letteren of woorden. Ik zag, bij voorbeeld

den

[redacted]

den legpenning van den hertog van *Alençon*, origineel met meer dan zes onderſcheidene ſpellingen van de woorden *Comes Flandriae*.

Wat het verſchillend zamenvoegen van de voor- en keerzijden der legpenningen aangaat, komt het mij waarſchijnlijk voor, dat, daar de voor- en keerzijde der legpenningen elk op zichzelve geſtempeld en niet geſchroefd werden, men zeer dikwijls, en uit onachtzaamheid, en uit aardigheid den eenen ſtempel met den anderen verwiſſelde; daar, men misſchien in latere jaren, toen zich ſommigen op het verzamelen van legpenningen begonnen toe te leggen, uit winzucht gedreven, zeldzame zamenvoegingen daarſtelde, om daarvan partij te trekken, en dus het aantal van legpenningen te vermeerderen. Die ſtempels zijn echter in latere jaren geheel verdwenen, zijnde er aan mij maar twee van voorgekomen in 'sKonings kabinet. Zij behooren dus ſedert eenige jaren waarlijk onder de zeldzaamheden. Men heeft dezelve ook gebruikt met losſe ringen, om er andere omſchriften of jaargetallen om te plaatſen of af te laten, zoo als die bij VAN LOON op 1583, het eerſte deel pag. 331. N°. 1 en 2. Zoo zijn er ook vele legpenningen, welke nagemaakt of afgegoten zijn, en veelal te herkennen, vooral aan de dikte;

vermoedelijk meest in zwang gekomen na de uitgave van de ſchoone werken van VAN MIERIS en VAN LOON.

De goede uitſlag toch van den verdienſtelijken arbeid dier Heeren waarborgt ons veilig, dat de zucht om moderne en vooral vaderlandſche penningen te verzamelen, toen op nieuw herleefde, en men er dus veel belang in ſtelde, om de verzamelingen zoo veel mogelijk volledig te maken. Ik geloof deze aanmerking in ſommige gevallen ook toepasſelijk te kunnen maken, op verſcheidene medailles of gedenkpenningen; daar ik verſcheidene medailles gezien heb, welke zoo kunſtig waren zamengevoegd, dat het bijna ieder zoude misleiden; zoo de kunſtenaar altoos maar in het oog hadde gehouden, dat het hiſtoriële der voorſtelling met de afbeelding van den perſoon, of het jaartal der voor of tegenzijde, onderling in verband konde gebragt worden.

Zoo meen ik met regt te kunnen beweren, om maar *een* uit verſcheidene voorbeelden te nemen, dat VAN LOON is misleid geworden, met het plaatſen van den gedenkpenning op den ſcheepstogt van VAN DER DOES, eerſte deel, pag. 532. N°. 1. De voorzijde het borstbeeld van Prins Maurits, en de keerzijde het fortuin of geluk, op het jaar 1599. De keerzijde nu, behoort tot eenen duitſchen gedenkpenning op den grooten

wa-

watervloed van 1595, welke dus reeds vier jaren vroeger beſtond; deze penning heeft tot voorzijde, een ſtroomgod op eene kruik leunende, waaruit het water vloeit, met het randſchrift: *Memoria des grosſen wasſer in Germania.* In de affnede: Anno MDXCV. ad XVII. *Januarii Noribergae;* en dus niet hier maar in Neurenburg gemaakt, en waarſchijnlijk later alhier het borstbeeld van Prins Maurits er op geplaatst. Men maakte ook in Neurenburg geene zwarigheid, om niet alleen de franſche maar ook de nederlandſche legpenningen, tot ſpeelpenningen na te maken, waarvan er verſcheidene voorkomen. Ik zag onder anderen eenen, zeer goed nagemaakten legpenning de N°. 3, bij VAN LOON het eerſte Deel, pag. 569, op 1603. Dezelve zijn veelal te herkennen aan de letters, HK, WK, des penningmakers naam in de affnede, of meer algemeen aan de gravure.

Eindelijk die zonder jaartallen. Deze zijn geplaatst, naar den waarſchijnlijkſten tijd, en bij diegene, welke jaartallen voeren, en daarmede analogue zijn, het zij door beeldtenisſen, ſpreuken, gravure, en dergelijke, dewijl dezelve dan naar mijne gedachten, beter overzigt geven.

Verders zijn die, welke geheel buiten den gewonen vorm zijn, of niets kennelijks medebrengen, naar de meeste waarſchijnlijkheid geplaatst.

De legpenningen zonder jaargetal, waar men dezelfde met jaargetal vindt, volgen op elkander; zoo ook die, welke alleen verschillen in de bijzondere spelling, abreviatie, of plaatsing van beelden of voorwerpen, het verschil dikwijls zeer weinig beteekenende, doch altoos het bewijs van eenen bijzonderen stempel hebbende. Zoo zijn er ook die geplaatst zijn op het voorbeeld van andere verzamelaars, of dadelijk gevolgd op den dood van den voorgestelden persoon, indien de penning het borstbeeld of den naam draagt, of die mij naar de gravure, zinspreuk, of wel de zaak waarop dezelve toepasselijk zoude kunnen zijn, het naaste bij schenen te behooren. Omtrent verscheidene durf ik echter niets stelligs beslissen, en ik laat dit gaarne aan meerder ervarenen in dit vak ter beoordeeling over.

Ik heb getracht enkel vaderlandsche of nederlandsche te plaatsen, vooral zoo min mogelijk de fransche, welke in een groot aantal bij anderen voorkomen, en dus de buitenlandsche met de onze confonderen; offschoon er sommigen buiten ons land geslagen zijn, toepasselijk op gebeurtenissen in ons vaderland.

Ik zal echter eene kleine uitzondering maken met die nederlandsche provincien, die geheel of gedeeltelijk buiten de huizen van Bourgondien of Oostenrijk eenigen tijd onder ons zijn geraakt of

ge-

gebleven. *Zoo* als bij voorbeeld met die legpenningen, welke betrekking hebben op *Artois*, welke in Frankrijk geſlagen, doch volſtrekt op ons land toepasſelijk *zijn*; zoo als ook die van Rijsſel, ofſchoon deze ſtad reeds lang met Frankrijk vereenigd was.

Ik heb ook geen oogmerk eenige munten te plaatſen, het zij van ons land, het zij van bijzondere provinciën. Indien het echter bij nadere vergelijking van kunstvrienden, welke ik daartoe uitnoodig, mogt blijken, dat er vreemde legpenningen of munten zijn geplaatst geworden, zonder eenige aanteekening of aanmerking, betuig ik zulks zonder opzet geſchied te zijn, en verlang dat men mij daarvan kennis geve.

Voorts zal ik de legpenningen in originali gezien, of in de manuſcripten afgebeeld, zoo veel mogelijk beſchrijven, daar ik van de anderen alleen de om- en opſchriften volgens de catalogues kan opgeven.

Ik heb mij dus bediend van de catalogues der voornaamſte penningverkoopingen en verzamelingen, terwijl de beſchrevene meestal uit de handſchriften van de Heeren A. VAN DER SCHOOR te *Alkmaar*, P. SMIDT VAN GELDER te *Zaandam*, en JACOBUS KONING te *Amſterdam*, *zijn* overgenomen.

De laatſte zijn bekend uit de verkooping van

den Heer P. VAN DAMME, onder de nummers 916, 920, 921 en 922.

Ten slotte heeft mij de uitgebreide en meest volledige verzameling van den Heer A. VAN DER SCHOOR, het uitmuntend kabinet van den Heer P. SMIDT VAN GELDER, gevoegd bij mijne verzameling bij de beschrijving der legpenningen, de uitmuntendste diensten gedaan. Onder de voornaamste catalogues door mij gebruikt, van verkochte penningen, tel ik in het bijzonder die van den Heer C. A. VAN SYPENSTEIN te *Haarlem* 20. *October* 1744, en van den Heer C. BACKER te *Amsterdam* 11. *Januarij* 1775, en eenige weinige andere, daar men veelal wel de gedenkpenningen en noodmunten, maar de legpenningen er zelden in omschreven vindt.

Ik heb slechts eene schets of handleiding voor de legpenning-verzamelaars willen geven, zonder eenigzins de werkzaamheden van de tweede klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut te willen vooruitloopen, aan welke de taak, om eene aanvulling te bewerkstellingen van de ontbrekende penningen in de werken van VAN LOON en VAN MIERIS, volgens pag. 7. en 8. van het eerste cahier, Amsterdam 1821, zoo wel is toevertrouwd, en naar de reeds uitgekomene twee stukken ten vervolge, te rekenen, dien arbeid met lof, en ten genoegen der penning-verzame-

melaars zal volbrengen, en dus eenen aanmerkelijken dienst aan de vaderlandsche penningkunde bewijzen.

Ontvangt dan waarde kunstvrienden, dezen mijnen arbeid met alle toegeeflijkheid; en is het u eenigzins welgevallig, zoo vereer mij met uwe bescheidene aanmerkingen. *Zoo* verzoek ik ook tevens de opgave van *die legpenningen*, welke zich in uwe verzamelingen bevinden, en welke niet in dit werkje zijn opgenomen. De opgaven dienen vooral duidelijk en naauwkeurig te *zijn*, daar het *verschil dikwijls* in weinige letters of in de plaatsing der beelden of voorwerpen bestaat.

Aangenaam zal het mij zijn, om alle correspondentien, rakende inlichtingen, aanmerkingen of opgaven, *vrachtvrij te mogen ontvangen*, onder de letters V. O. aan het adres van de drukkers dezes, zoo mogelijk binnen vier maanden na de uitgave.

Indien de opgaven eenigzins voldoen, zal het den verzamelaar aanmoedigen, om een tweede stukje of vervolg te geven, hetwelk alle de aanmerkingen en opgaven ter aanvulling van het eerste stukje zal bevatten, terwijl daarbij gevoegd zal *worden eene beschrijving of* naamlijst van alle bekende noodmunten, verhoogde of gestempelde munten, welke mede niet in de

groo-

groote werken van VAN LOON en VAN MIERIS voorkomen, benevens de opgave van eenige gilde-, wijn- of ſchutterspenningen; doch in alles zal de verzamelaar zich volſtrekt aan het nederlandſche houden.

DE SCHRIJVER.

Zaandam 1825.

NAAM-

[redacted]

NAAMLIJST

VAN EEN AANZIENLIJK AANTAL MEEST

NEDERLANDSCHE

LEGPENNINGEN,

WELKE NIET IN DE PENNINGWERKEN VAN
VAN MIERIS EN VAN LOON VOORKOMEN.

1400.

1.* *Pax huic Domui et omnib. habitantib. in ea.*

Een kasteel, aan de eene zijde drie beelden, en aan de andere zijde een engel met een zwaard en palmtak; staande allen bij eene opene poort.

(kz) *Tui S. Spiritus adsit nobis gratia.* De heilige geest in de gedaante eener duive. In *de* afsnede M. I. V. H. 1400.

Op dezen legpenning is zeer veel aan te merken. Verscheidene door mij gezien, schenen

(*) De legpenn. met een sterretje geteekend, bevinden zich in de verzameling van den schrijver.

nen mij toe veelal afgietſels te zijn, of ook wel eens van 1490, daar de ſtaart van de negen was afgeſleten. Een zilveren in mijne collectie heeft duidelijk 1400; doch de letters en de gravure hebben meer het voorkomen van eene eeuw later te zijn; ook het manuſcript van den Heer A. SCHOEMAKER ter verkooping van den Heer VAN DAMME, bekend onder No. 920. zegt:

„ Dit is de eerſte rekenpenning met een „ jaartal, doch dezelve wordt daarvoor niet „ gehouden, maar wel de JOHANNES HUS, „ op 1415, die de liefhebbers voor den eer„ ſten penning met een jaartal geſlagen ne„ men." Men weet, dat VAN MIERIS het eerſte jaartal op eenen legpenning op 1468. ſtelt. Men vindt dezen legpenning ook met de lezing *omnibus* en *habitantibus*, en de keerzijde, *Sce Spir. asſit nobis gratia ut vi.* En in de affnede de letters: M.I.A.I.N. Zoo ook met MSAIN, zoo als bij SYPENSTEIN No. 6, welke letters zich niet wel laten verklaren; vergelijk ook hiermede de aangehaalde bij BACKER op 1490 No. 68, en zonder jaartal op 1569. No. 837.

Men vindt de verkortingen der woorden in de omſchriften ſomtijds ook iets anders van ſpelling.

1416.

1416.

2. *Phs dei gra: Dux Burg:*

(kz) *Jamais aultre, Jamais aultre* 1416.

Zie de afbeeldingen en omschriften bij VAN MIERIS, 1. deel pag. 42. No. 2. op 1430, doch aldaar zonder jaartal, daar BACKER dezen met 1416. opgeeft.

3. *Phs dei gra: Dux Burg: C. Ho:*

(kz) *Jettes bien z le compte trouver.*

De afbeelding is mij niet voorgekomen door BACKER op dit jaar gebragt, zijnde zonder jaartal; de voorzijde schijnt dezelfde te zijn als die van VAN MIERIS op 1430, doch aldaar zonder C. *Ho*: en met gothische letters.

Deze beide legpenningen zijn mij zeer twijfelachtig voorgekomen om op het jaar 1416. te worden geplaatst.

1430.

4. *Phs dei gra: Dux Burg:*

(kz) *Jamais aultre, jamais aultre.*

Deze bij VAN MIERIS 1. deel pag. 42. No. 2, doch aldaar met gothische letters, en in verschillende manuscripten, met de gewone letters.

1460.

5. Eene ruit of comportement, met eenig lofwerk

werk; in het midden, staat het woord: BRANT. en tusschen het lofwerk de afgescheidene letters B:R:A:N:T: zijnde de letters gothische en de verkorting van het woord Braband.

(kz) In een vierkant, de aartsengel Michaël den draak bevechtende, en het kleine wapenschildje van Brussel, in de hoeken de volgende afgescheidene letters B:R:U:,S:S:L:E. Andere stempels hadden de letters somtijds zoo kreupel, dat dezelve naar de letters B:I:V:P:P:I:P geleken, doch ook Brussel moesten aanduiden; deze is mede zonder jaartal.

1467.

6. *Qui bien jettera, le compte trouvra.*

Twee vuurstalen met de order van het gulden vlies, en het wapen van Antwerpen; het omschrift is bijna als bij VAN MIERIS, I. deel pag. 120.

(kz) *Ject: d: la Mo: d: Bra: a Anvers.*

Waarschijnlijk het revers bij VAN MIERIS, I. deel pag. 95.

Zonder jaartal.

7. *Vive le nobile Dux Charles de Burg:*

Het wapenschild aan eenen strik hangende; vergelijk hiermede VAN MIERIS, I. deel pag. 95. de voorzijde, doch aldaar het omschrift:

Vive

Vive le nob: Dc. Charl: d: Bg: z d: Br:
(kz) *Ject: d: la Mo: d: Bra: a Anvers.*
Dezelfde keerzijde als de laatst voorgaande.

8. *Jett: de la Monnoie d: imateur.*
De afbeelding van den Apostel Andries, bij VAN MIERIS, 1. deel pag. 98. het revers, doch aldaar met gothische letters, in de manuscripten met de gewone letters; het omschrift waarschijnlijk kreupel, daar het woord *Imateur* geenen goeden zin oplevert.
(kz) *De l'Archeduc Philipe Duc de Bourg:*
Afbeelding, het gevierendeelde wapen van Bourgondien, zoo als bij VAN MIERIS 1. d. pag. 144. No. 3. de keerzijde, het omschrift komt het naast overeen, met VAN MIERIS, 1. d. pag. 219. No. 2. de keerzijde.
Zonder jaartal.

9. *Phs dei gra: Arcid. Aus: Dux Bg: Co Hol:*
Het gewoon groot wapenschild van den aartshertog.
(kz) S. *Phi intercede pro nobis.*
Het afbeeldsel van den Heiligen Philippus.

10. *Phil: Archidux Aus: Com: Holl*
Het gewoon hertoglijk wapenschild.
(kz) Rondom het beeld van den Heiligen Philippus.

Sinte Phil: intercede pro nobis.

Vergelijk VAN MIERIS I. d. pag. 292. op 1497.

11. *Phs dei gra: Dux Aus: Com. Fland:*

Het kleine wapenschild op een sierlijk kruis.

(kz) Rondom het beeld van den Heiligen Philippus:

Spes mea altissimus.

Alle deze geplaatste zijn zonder jaartal.

1468.

12. Het sierlijk wapenschild van Bourgondien, met eenen dubbelen rand van lofwerk, arenden, enz. zonder omschrift.

(kz) Eene sierlijke *K*; binnen de groote keten van de vliesorder, met het omschrift.

Vive Bourguinge c'est nostre cri.

In sommige manuscripten vindt men, *c'est nostre pri.*

Deze komt altoos voor zonder jaartal.

13.** *Jectoirs po: le bueau des finances.*

(kz) *Qui bien gectra le compte troivera.*

14.

** De legpenningen met twee sterretjes geteekend, zijn alleen uit naamlijsten overgenomen, en zijn mij, noch de legpenningen zelve, noch de afbeeldingen voorgekomen.

14. ** *Jectoirs po: le bueau des finances.*
(kz) *Gectoirs pour les comptes en Bra:* Mede zonder jaartal.

15. *Phs dei gra: Archi: Aust: Dux Bg: C. F.* Het gewone wapenschild van den aartshertog.
(kz) *Inicium sapiencie timor Domine.*
Afbeelding, het bourgondische kruis, vuurstaal en vonken, zonder jaartal, wordt bij BACKER op dit jaar geplaatst No 16. Zie nader op 1490, met welk jaartal deze in sommige manuscripten voorkomt, en ook deze waarschijnlijk mede behoort.
Men zoude wel overhellen om dezen, eerder onder de munten, dan onder de legpenningen te rangschikken.

1473.

16. *Jectoirs pour le chambre des coptes.*
Afbeelding, het guldenvlies, vuurstalen en vonken.
(kz) *Qui bien jettra le comte troivra* 1473.
De afbeelding waarschijnlijk bij VAN MIERIS I. d. pag. 120. Zijnde het wapenschild van Spanje, binnen eenen sierlijken rand.

17. *Jettoirs pour les coptes en Bra:*

Afbeelding, een klimmende vlaamsche leeuw, binnen eenen sierlijken rand.

(kz) *Qui bien jetra le compte truuera* 1473.

Vergelijk VAN MIERIS, I. d. pag. 120. als boven.

18. *Jettoirs pour des coptes truivera.*

Afbeelding, de klimmende vlaamsche leeuw als boven.

(kz) *Qui bien jettra le compte trouvera.*

Vergelijk hiermede weder VAN MIERIS, I. d. pag. 120. Doch is deze zonder jaartal.

19. *Gettoirs fais à Malines ale.*

Afbeelding bij VAN MIERIS, I. d. pag. 120. het revers.

(kz) *Jettoirs pour le chambre des coptes.*

Afbeelding, het gulden vlies, vuurstalen en vonken.

Alle de geplaatsten, op dit jaar, zijn waarschijnlijk op het overbrengen van de munt van Brussel naar Mechelen.

1475.

20. Bij VAN MIERIS I. d. pag. 126, vindt men eenen legpenning op het huwelijk van Maxi-

Maximiliaan en Maria; van dezen vindt men eenen bijzonderen naslag. De afbeeldingen zeer duidelijk en overeenkomende; doch de randschriften geheel verward en zonder zin; vergelijk denzelven met de No. 24. bij BACKER en de No. 17. bij SYPENSTEIN.

21. *Hans van Poelee* 1475.

Afbeelding, een engel met een kruis op het hoofd, houdt het wapenschild op de borst.

(kz) *Wouter van Heetveld.*

Afbeelding, het sierlijk gehelmd wapenschild van Heetveld; zie hetzelve afgebeeld bij VAN MIERIS, 1. d. pag. 165.

22. *Pour le chambre des compt: a Lile.*

Afbeelding, het wapen van Bourgondien het geheel veld des pennings beslaande.

(kz) *Qui bien jettera le compte trouvera* 1475.

Afbeelding, de vliesorder, vuurstalen en vonken; zie de spreuk bij VAN MIERIS, 1. deel pag. 161. No. 2. het revers, op het jaar 1494. Deze komt in onderscheidene manuscripten voor, zonder jaartal, en op de voorzijde somtijds met *Copt en Lille.*

23. *Jett de la cambre des cotes.*
Afbeelding, de gehelmde vlaamſche leeuw.
(kz) *du Duc de Bg. Conte de Flan:*
Afbeelding, de klimmende leeuw van Vlaanderen.

Deze zonder jaartal en ſomtijds met *Chambre en Comte.*

Deze vindt men gelijkſoortig op latere jaren.

24. *ô Miſeria mei, ô Mater dei.*
Afbeelding, de vlaamſche leeuw op een ſchild met eenig bijwerk.
(kz) *Avec gratia plenum Domi: tecum.*
Afbeelding, een engel, houdende het wapenſchild van Vlaanderen, zijnde zonder jaartal.

25. *Tam quere, quam tueri, non*
Afbeelding, een zittende geeſtelijke, houdende in de eene hand eene zeis en in de andere eenen ſleutel.
(kz) *Ut Jungor.*

Op het vlak des pennings, behalve de ſtaf met de twee gekronkelde ſlangen, de getalmerken 610. 97. 38. 54. 2 en 1. In verſchillende manuſcripten vindt men dezen op andere jaren gebragt; doch altoos zonder jaartal, bij BACKER op No. 29. wordt deze op dit jaar geplaatst.

26.** *Ject de la monn: de Fland:* 1475.

(kz) *o bona crux diu desiderate* 1475.

Vergelijk de voorzijde met VAN MIERIS, 1. deel pag. 365. No. 3. op 1505.

27.** *Gettoirs du bureau de Mons: le Duc.*

(kz) *Qui bien gttera le compte trouvera* 1475.

Vergelijk de keerzijde van den derden legpenning op dit jaar opgegeven.

28.** *Jettes seurement, jettes.*

(kz.) *Et le compte trouveres.*

Deze zonder jaartal.

1476.

29. *Gect: des generales Maistres.*

Afbeelding, de vlaamsche leeuw binnen eenen sierlijken rand.

(kz) *De la monnoie de Flandres.*

Afbeelding, een gekroond figuur, dat niet wel te bepalen is, en eenigzins naar de letter *K* zoude gelijken.

Deze zonder jaartal.

1477.

30. *Maxi: z Maria Ducisf:* 1477.

Afbeelding, het groot wapenschild van Spanje; vergelijk hetzelve met VAN MIERIS, I. d. pag. 144. No. 3.

(kz) *Deu time & mandata ejus observa* 1476.

Afbeelding, de twee zaamgevlochte letters *M.* Deze komt in sommige manuscripten ook voor met 1478 op de voorzijde.

31. *Willem vã de Heetveld.*

Afbeelding, het sierlijk gehelmd wapenschild van Heetveld, zie hetzelve bij VAN MIERIS, I. d. pag. 165.

(kz) *Gheert Berckmal.*

Afbeelding, binnen eenen sierlijken rand, het kleine vrouwelijke wapenschildje van BERCKMAL, waarschijnlijk zijne echtgenoote. Zijnde zonder jaartal.

1478.

32. *Vive le nobel Duc Maxi: z Maria d'Austrie.*

Afbeelding, het gulden vlies door de aartshertoglijke kroon gedekt, de vuurstalen en verspreide vonken.

(kz) *Qui bien jettra, le compte trouvera* 1478.

Afbeelding, de gevlochte letters *M.* Deze geslagen toen Maximiliaan in 1478 tot derde hoofd van de order van het gulden vlies werd verkoren.

Men vindt dezen ook zonder jaartal en kleine veranderingen in de spelling.

33.

33. *Vive le nobil Dux Max: et Maria Austr.*
De Afbeelding als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 144. No. 3. het revers.
(kz) *Pour Maistre Niclas de Ruyter.*
De Afbeelding als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 144. No. 2. het revers zijnde zonder jaartal.

34. *Maxi: z Maria Dux z Ducis* 1477.
Afbeelding, het groote wapenschild.
(kz) *Pour Maistre Niclas de Ruyter* 1478.
Afbeelding, de gevlochte letters M, vergelijk weder VAN MIERIS, I d. pag. 144.

35. *Jett: d: la monnoie de Brab: a Anvers.*
Afbeelding, het wapen van Antwerpen, geheel kreupel en slecht van letters en gravure.
(kz) *Pour Maistre Niclas de Ruyter.*
Deze zonder jaartal, vergelijk de afbeelding en het omschrift, als de laatst voorgaande.

36.* *Pour le chambre des compt: à Mali.*
Vergelijk VAN MIERIS, I. d. p. 144. het revers van No. 3.
(kz) *Pour Maistre Nicolais de Ruter.*
De afbeelding en het omschrift als boven, het revers van No. 2. Somtijds vindt men

ook onder de letters M. eene kleine letter N.

37. *Vive l: nobel Max: d'Austr. Bg z B.*
(kz) *Vive le nobel Max z Maria Austrie.*
Zonder jaartal; vergelijk dezen ook met VAN MIERIS, 1. d. pag. 144. Dezelfde afbeeldingen op beide zijden.

38. *Maximilian: Rex Romanorum.*
Afbeelding het gehelmd rijkswapen.
(kz) *Si vous tailles, le recomptes.*
Afbeelding, een sierlijk kruis; zie deze spreuk ook later 1490; vergelijk ook VAN MIERIS, 1. d. pag. 161. No. 1.

39. *Qui bien gettera le compte trouvera.*
Een wapenschild; zie de afbeelding bij VAN MIERIS, 1. d. pag. 236. No. 5. De spreuk meermalen voorgekomen.
(kz) Een zeshoekig staketsel met eenen hoofdingang, waar boven een banderol met gothische letters, doch welke niet wel leesbaar zijn.

40. *Gett des generaulx Maist: 1478.*
Afbeelding, een aap aan eenen ketting.
(kz) *De la monnoie de Fland:*
Binnen eenen rand, de afbeelding van twee hon-

honden, aan een been ſchijnende te trekken, ſommige manuſcripten, zoo ook bij SYPENSTEIN, verſchilt de ſpelling. Men vindt dezelve behalve het bovengeſtelde, met:

De la monnoie en Fland: en ook
De la monnoie de Flandre: ook met
Flandr. en *Maiſtr.*

41. *Gectoirs po: le burau des finances.*

Afbeelding, de order van het gulden vlies, door eene kroon gedekt, met de letter *M.*

(kz) *Jectoiers pour les comtes en Bra:*

Afbeelding, een fraai gelelied kruis, op welks midden de letter M. Zijnde zonder jaartal.

1479.

42. *Ject: de la mo: d: Bra: a Anvers.*

Afbeelding, het wapen van Antwerpen.

(kz) *Qui bien Jettra le comte trouvera.*

Afbeelding, een leeuwenkop binnen eenen ſierlijken rand.

Zonder jaartal: de ſpreuk en afbeelding van de voorzijde te vergelijken met VAN MIERIS, 1. d. pag. 95.

1480.

43. *Ject: de la mo: d: Bra: à Anvers.*

Af-

Afbeelding, het wapen van Antwerpen, als boven op 1479.

(kz) *Qui bien jett. les coptes trouvera.*

Afbeelding, de zaamgevlochte letters *M.* zonder jaartal, en met andere fpelling dezelfde fpreuk als op 1479; men wil dezen toepasfen op de geboorte van Margaretha.

1486.

44. *S. Jacobe intercede pro nobis.*

Afbeelding, de Heilige Jacobus binnen eenen rand van lofwerk.

(kz) *Qui bien jettera, bonne compte trouvera.*

Binnen eenen diergelijken rand een fraaije bloemenftruik. Deze zonder jaartal.

1488.

45. *Jettoirs des Jeneraus maistre.*

Afbeelding, het gekroonde borstbeeld van Philippus.

(kz) *De l'Archidux Philipe Dux Burgundie.*

Afbeelding, eene kroon waarin twee fcepters elkander kruifen, boven het bourgondische kruis en vuurftaal.

46. *Jettoirs des jeneraus maistre.*

Afbeelding als de laatstvoorgaande.

(kz)

(kz) *Jett: de la monnoiers Flandres.*

Afbeelding, het groot wapenſchild tusſchen de vuurſtalen.

47. *Jettoirs des jeneraus maistre.*

Afbeelding als de twee laatstvoorgaande.

(kz) *Phs dei gra: Archidux Aus: Dux Burg:*

Afbeelding, het ongekroonde wapenſchild van Spanje: deze laatſte drie zijn zonder jaartal, en waarſchijnlijk bij dezelfde gelegenheid geſlagen.

48. *Recorde novisſia tue tmiteru no: p: c:*

De Afbeelding te vinden bij VAN MIERIS, 1. d. pag. 208. No. 3. het revers, en de ſpreuk 1. d. pag. 246. No. 1. Doch aldaar eene betere ſpelling.

(kz) *Phs Archidux Aus: Dux Burgund: Brab:*

Afbeelding, het groot gekroonde wapen van Spanje. Deze zonder jaartal.

49. *Fallacia is gebore, vides heft de ſtriit verlo:*

(kz) *Juſtitia is gelagen doot, veritas lijt in noot.*

De Afbeeldingen bij VAN MIERIS, 1. d. pag. 208. No. 2; doch verſchillende in de ſpelling vindt men dezen ook.

50.

50. *Falaca is geboren, fides heft etc.*
Somtijds ook
Rides heeft de strid verlore. Ook met,
Justicia is geslag: do: verit: l: i: g: n:
Ook met een kreupel omschrift, daar de letters *K.* en *I.* voor het woord *Falacia* staan; deze is zonder jaartal.

51. *De Duc Philipe dux Burgundia.*
Afbeelding, het gekroonde borstbeeld van Philippus.
(kz) *Du Duc Philipe duc de Burgund:*
Afbeelding, het wapen van Bourgondiën, zonder jaartal.

52. *De Duc Philipe dux Burgundia.*
Afbeelding, het gekroonde borstbeeld; even als de voorzijde van den laatst voorgaanden.
(kz) *De la monnoie de landres.*
Afbeelding, de heraut met het wapen voor de voeten; men ziet dat hier de letter F. is vergeten; deze zonder jaartal.

53. *De duc Philipe dux Burgundia.*
Afbeelding en omschrift als de laatstvoorgaande.
(kz) *Jett: de la monnoiers de Flan:*
Af-

Afbeelding, het gekroonde wapen van Bourgondien. Zonder jaartal.

54. *Heus quid gestis en hic te manet exitus.*

(kz) *Tempora leto tristia risu tempera* 1488.

De afbeeldingen bij VAN MIERIS, 1. d. pag. 202. het revers en pag. 208. No. 3. Deze komt ook voor zonder jaartal.

55. *Jett: por la cambre des coptes* Ho. 1488.

Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Bourgondiën, omhangen met den keten van het gulden vlies.

(kz) *Tempora tristia leto risu tempera.*

Afbeelding, de laurierstokken, vuurstaal en vonken, tusschen de letters D. B. het woord leto alhier geplaatst na, *tristia;* zie VAN MIERIS, 1. d. pag. 202. Men vindt dezen ook zonder jaartal, en op de voorzijde somtijds *Ho* en *Hol:* en *chambre* in plaats van *cambre*, ook wel *copt:* in plaats van *coptes.*

56. ** *De la monnoie de Flandres.*

(kz) *De l'Archeduc Phlpe duc de Bug:* 1488.

Deze moet vergeleken worden met vorige.

57.** *Phs dei gratia Dux Brab. et Luxb.*

De Afbeelding als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 199, doch deze zonder jaartal en *Limb.* in plaats daarvan *Luxb.*

(kz) *Da pacem Domine in diebus nostrum.*

Zie VAN MIERIS, als boven.

58.** *Phs dei gratia Dux Brab: et Limb. Luxb.*

(kz) *Da pacem Domine in diebus nostrum.*

Vergelijk dezen met den vorigen, zijnde beide zonder jaartal, en zeer waarschijnlijk munten, offchoon VAN MIERIS dezelve als legpenningen wil beschouwd hebben.

1489.

59. *Maximilia Rex Romano: Pat* 1489.

(kz) *Phi: Archiducis Austrie Burg die, Braba:*

Vergelijk dezen, bij VAN MIERIS, I. d. pag: 219. Doch de beelden geheel anders en kleinder, bewijs van eene geheel andere gravure.

60. *Maximilian; Rex Romano; Pater* 1489.

(kz) *Phi: Archiducis Austrie Burg die, Bra:*

Afbeelding, het groot gekroonde wapenschild; gemunt in Antwerpen.

61.

61. ** *Maximilian: Rom: Rex*

(kz) *Phs Archidux Aus: dux Burgund: Brab:*

Deze drie vermelde legpenningen, behooren tot de munten, en zijn alzoo ook opgenomen in het museum Milan. Viscont. pag. 193. No. 17.

Vergelijk deze ook met de munten van Maximiliaan bij ALKEMADE.

62. *Jettoirs des Jeneraux maistre.*

(kz) *De la monnoie de landres.*

De afbeeldingen even als bij VAN MIERIS, 1. d. pag. 219. No. 2. Doch de omschriften verschillend, zijnde ook zonder jaartal.

1490.

63. *Jet: po: les Mrs de la mon, de Ho:*

Afbeelding, het wapenschild van Bourgondien, binnen eenen rand van lofwerk.

(kz) *Se vos kules, le recomptes.*

Afbeelding, een fierlijk kruis, waarschijnlijk het abuis in de spelling door den graveur veroorzaakt of verkeerd opgegeven, zonder jaartal

64. *Maximilianum Romanorum Rex Ong. Dalm:*

(kz) *Jettoirs per le chambre des coptes.*

C Op

Op de beide zijden, dezelfde afbeelding, het rijkswapen met den adelaar, zonder jaartal. Vergelijk dezen met de verschillende van Maximiliaan, voorkomende in het eerste deel van VAN MIERIS.

65. *Maximilianum Romanorum Rex Ong: Dalm.*

Afbeelding, het gekroonde rijkswapen.

(kz) *Si vous tailles les recomptes.*

Wederom de afbeelding van het sierlijk kruis en *tailles* in plaats van *falles*, mede zonder jaartal, de voorzijde komt ook voor met

66. *Maximilian: Rex Romanorum.*

67. *Maximilianum Romanorum Rex: Ong. Dalm:*

Afbeelding, het gekroonde Rijkswapen.

(kz) *Phil: dei: gra: Arcdux Aus: Dux Burg:* 1490.

Afbeelding, het groote wapen van Bourgondien.

68. *Phs dei gra: Archdux Aus: dux Brab:*

Afbeelding, het gekroonde wapen van Spanje.

(kz) *Initium sapiencie timor domini* 1490.

Af-

Afbeelding, de order van het gulden-vlies, de vuurstalen en vonken. Deze twee laatste waarschijnlijk grafelijke munten; zie verder ALKEMADE.

69. *Jettours opidie Bruxella* 1490.
Afbeelding, het groote wapen van Brussel, de aartsengel Michael den draak bevechtende.
(kz) *Ad juvanos protector: me.*
Afbeelding, een kruis van lofwerk.

70. *Ject: pour les Messuis com: in Holl:*
Afbeelding, het sierlijk wapen van Spanje met de vuurstaaltjes en arenden.
(kz) *Si vous tailles et recomptes.*
Afbeelding, het groote wapen met den rijksadelaar en de kroon, tusschen het jaartal 1490. Deze komt ook dikwijls voor zonder jaartal en veranderingen in de spelling, als:

71. *Jett: p: les Mrs de comptes e: Hol.* en *Si vous falles le recomptes.* Ook

72. *Jet: p: les Mrs de comptes e: Hol.* en *Se vous failles le recomptes.*

73. *Pax huic Domiui et omni: habitantibu: in ea* 1490.

(kz) *Sce ſpirt: asſit nobis gratia ut vi.* Deze behoeft geene nadere beſchrijving; vergelijk deze zoo in de omſchriften als afbeeldingen met No. 1. op 1400, met de aanteekening op voormelden legpenning.

1491.

74. *Jett: de la mono: de Fland:*

Afbeelding, het ruitwapen, zoo als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 281. No. 2.

(kz) *Jett: pour Monſeur le chancelier.* Afbeelding, de vogel Pheniks, bij VAN MIERIS, I. d. pag. 236. No. 1. Zijnde zonder jaartal.

75. *Jett: pour la monnoie de H land.*

Afbeelding, het groote wapenſchild.

(kz) *Jett: pour Monſeur le chancelier.* Afbeelding, als VAN MIERIS, I. d. pag. 236. No. 1. Men vindt dezen ook met kleine veranderingen in de ſpelling op de voorzijde.

76. *Bon compte fait le bon ami.*

(kz) *Jett: pour Monſeur le chancelier.* De afbeeldingen op beide zijden het zelfde, namelijk de vogel Pheniks, VAN MIERIS, I. d. pag. 236. No. 1.

77.

77. *Jett: pour le semoneurs des fi:*
Afbeelding als boven, bij VAN MIERIS, I. d. pag. 236. No. 1. de vogel Pheniks.
(kz) *De l'Archedux Phl: D. G. Duc de Bourg.*
Afbeelding, bij VAN MIERIS als boven, de muts, laurierstokken, enz., zijnde de keerzijde.

78. *Jett: de la monnoie de Flandre.*
Zie de afbeelding bij VAN MIERIS, I. d. pag. 236. No. 5. de heilige Andreas.
(kz) *Du Duc Philip dux de Burgundia.* Afbeelding, bij VAN MIERIS als boven No. 3. de keerzijde: de spellingen zijn verschillend.

79. *Dominus dilexit.*
De afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, I. d. pag. 236. No. 4, de kruisgezant Andreas.
(kz) *du Duc Philip: dux de Burgundia.*
Zijnde dezelfde keerzijde als de laatst voorgaande.

80. *Dominus dilexit.*
Afbeelding en omschrift als boven, VAN MIERIS, I. d. p. 236. No. 4.
(kz) *Tutissimus* 1491.

De afbeeldingen als bij VAN MIERIS,
p. 232. No. 2, doch zeer verschille
spelling.

2. *Jett: de Monf: le cancelier de Bou*
Afbeelding, de verleiding van het
ouderpaar in het paradijs.

(kz) *Jett: de Monf: le chanceli*
Bourg: 1491.

Afbeelding, twee scepters kruisl
door eene kroon gestoken, daar bove
kleine kruis en vuurstaal. Deze word
zonder jaartal gevonden, en de omsch
verschillend, als:

Jett: de Monf: le confelary de Burg
en *Jectoirs Mesf: de la chamles Burg*

3. *Jett: de la monnoie de Flandres.*

Afbeelding, de heilige Andreas tus
de vuurstalen, als Patroon van het g
vlies, zie VAN MIERIS ...

Afbeelding, de heraut met het bourgondische wapen.

Dezen vindt men ook zonder jaartal.

84. ** *Jett: de la monnoie de Fland:*
(kz) *de l'Archid: Philipe Dux Burgund:*

85. ** *Jettoirs pour le D. Austria, D: d: B:*
(kz) *De la monnoie de Flandri de la V. et Z.*

86. ** *Jettoirs de jeneraux maistre.*
(kz) *Jett: pour la monnoie de l'Arc:*
Deze drie zonder jaartal.

87. ** *Jett: pour la cambre des comptes.*
(kz) *Jett: pour le monnoie de Flandre* 1491.

88. ** *Jett: pour la cambre des comptes.*
(kz) *Jett: de la monoie de Fland.* 1491.

89. ** *Jett: pour la cambre des coptes.*
(kz) *De l'Archiduc Phlipe de Bug:* 1491.

90. ** *Jett: pour le saigneurs des Fi:*
(kz) *De l'Archiduc Phinanches* 1491.

1492.

91. *Tempora leto tristia risu tempera* 1492.

De afbeelding bij VAN MIERIS, I. d. p. 202.

(kz) *Phi: Archiducis Austrie, Dux Burgundie Bra:*

Afbeelding, het groot gekroonde en gehelmde wapenschild van Bourgondien.

92. *Civitatii et Provinciarum Gallie.*

Afbeelding, een wapenschild met den adelaar.

(kz) In de afsnede 1492.

Men vindt op dezen penning afgebeeld de moedermaagd, met het kind op den schoot; beide hebben een nimbus om het hoofd. Het kind Jezus biedt God den Vader (kennelijk aan de vorstelijke kroon en wereldkloot) eene kerk aan, in het verschiet ziet men twee kerkspitsen, waarschijnlijk op het bouwen of herstellen eener kerk in de waalsche Provincien.

93. *Maximilianus Rex Roma: sep: Au:*

Afbeelding, het buitengewoon sierlijke wapenschild.

(kz) *Se vos failles le recomptes* 1492.

Afbeelding, het ruitwapen meermalen voorkomende.

94. *Phil: dei gra: Arc: dux Aus: Dux Burg.* 1492.

Het

Het groot ongekroonde wapenſchild van Bourgondien.

(kz) *Tempora leto tristia riſu tempera* 1492.

Deze afbeelding en ſpreuk meermalen aangehaald.

95. *Phs Arc: dux Aus: Com: Holl:*

Afbeelding, het gewone wapenſchild.

(kz) *Snte Sebastianis ora pro nobis.*

Deze afbeelding en dit omſchrift bij VAN MIERIS, I. d. p. 246. No. 1, zonder jaartal.

1493.

96. *Jettoirs du burau d: compte.*

Afbeelding, het vorstelijke borstbeeld.

(kz) *De Maistre de hosteu de Gand.*

Afbeelding, het bourgondische kruis, vuurſtaal en vonken. Zoo als blijkt een legpenning van Gend; doch zonder jaartal, de manuſcripten plaatſen hem op dit jaar; ſomtijds ook met *Hoste* en ook met:

97. *Gettoirs du bureau des compte.*

(kz) *Des maistres d'oſtel de Gand.*

1494.

98. *Juſtitia is geſlagen doot, veritas lyt in noot,*

doch aldaar voor het jaartal het woord *Dni.*

(kz) In alles als de voorzijde van No. 4 en 5; bij VAN MIERIS, als boven.

107. *Jett: pour la cambre des compte d: Holl:*

(kz) *Sit nomen dni bnedictu:*

De omschriften als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 281. No. 2; doch de voorzijde geene afbeelding van het ruitwapen, zoo als bij VAN MIERIS, maar het wapenschild, dat de geheele vlakte des pennings beslaat. Men vindt dezen penning ook met het omschrift op de keerzijde: *Jett: de la monn: de Flan:* beide zonder jaartal.

108. *Deligite Justicia qui judicatis terra.*

De afbeelding als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 281. No. 4. de voorzijde; doch de spreuk bij VAN MIERIS, I. d pag. 246, 292. enz., doch altoos *justiciam* en *terram*.

(kz) In alles als bij VAN MIERIS, pag. 281. No. 4.

109. *Phs dei gra: Arch: dux Aus: Dux Brab:*

Afbeelding, het gekroonde wapenschild.

(kz) *In initium sapiencie timore domini* 1496.

Afbeelding, de vliesorder, vuurstalen en von-

vonken, waarſchijnlijk munt, vergelijk dezen met bijna dezelfde omſchriften op vroeger jaren.

110. *Jettoirs pour le burau de Madame.*

Afbeelding, het ongekroond wapenſchild, als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 281. No. 3. de keerzijde, zijnde het omſchrift van de voorzijde.

(kz) *De l'Archeducesſe d'Auſtriae Com: Hol:*

Afbeelding, het borstbeeld der vorſtin binnen den fraaijen rand, zie als boven de voorzijde van No. 3, en het omſchrift van de keerzijde, doch aldaar *Co: F.*

111. ** *Jettoirs pour la cambre compte en Holl:*

(kz) *Sit nome domini benedictur:*

112. ** *Jettoirs pour la cambre compte en Holl:*

(kz) *Jett: de la monn: d: Flan:*

113. ** *Lechgelt gemaeckt Vromhoff.*

(kz) *S: Christoffele intercede p: nobis.*

Deze laatſte drie, allen zonder jaartal; men moet de omſchriften vergelijken met de gelijkſoortige bij VAN MIERIS aangehaald, in het eerſte deel.

1497.

1497.

114.** *Phil: Archidux Aust: et Burgun: Brabt:*
(kz) *Qui voubra, qui vodra, qui vouldra.*

115.** *Phs dei gra: Arcid: Aus: Dux Bg. c: H.*
(kz) *Jett: pour la cambre des compte d: Hol:*

116.** *Phs dei gra: Archidux Aus: Bur: Co: Holl:*
(kz) *Jett: pour la cambre des compte de Holl:*
Deze drie, zonder jaartal en door BACKER op dit jaar gebragt.

1498.

117. *Hus quid gestis? en hic te manet exitus.*
De afbeelding bij VAN MIERIS, I. d. pag. 208. No. 3. de keerzijde, doch aldaar *Heus en exitis.*
(kz) *Tempora leto tristia risu tempera.* 1498.
Afbeelding en omschrift als bij vorigen.

118. *Phs dei gra: Arch: dux Aus: Dux Brab:*
(kz) *Initum sapiencie timore domini* 1498.

Ver-

Vergelijk dezen zelfden op 1496, de spelling verschilt in het eerste woord, deze *Initum*, (doch dit kan een abuis van den afteekenaar zijn,) komt ook voor met 1499.

Ik heb dezen bij de legpenningen geplaatst, doch is waarschijnlijk grafelijke munt.

119. ** *Legpenic van den Regist:*

(kz) *In omnibus respice finem* 1499.

Met vindt van deze keerzijde, de afbeelding en omschrift, bij VAN MIERIS, I. d.

pag. 281 op 1496.
— 294 — 1497.
— 300 — 1500. enz.

119. *bis.* In alles als by VAN MIERIS, I. d. pag. 317, doch in plaats van gothische, gewone letters.

120. *Phs d: g: Arc: dux Aus: Dux Burg: z*
(kz) *Initium sapiens bened: A°.* 1499.

Afbeelding, de voorzijde het gekroonde wapenschild, en de keerzijde een sierlijk kruis.

121. *Phs d. g. Arc: dux Aus: Dux Burg: Holl:*

(kz) *Initium sapiens bened A°.* 1499.

Vergelijk dezen met den laatst voorgaanden.

Ver-

122. *Phs d. g: Arc: dux Burg: Brab:*
(kz) *Sit nomen Dom. bened. A°.* 1499.
Deze met het woord Brab: op de voorzijde en op de keerzijde eene andere ſpreuk, de afbeeldingen waren even als de vorigen en zullen waarſchijnlijk alle drie munten zijn.

123. *Beati q: custod: indic:*
(kz) *Et faciut juſtitia oc̄a.*
Vergelijk dezen met VAN MIERIS, I. d. pag. 317, doch heeft een zeer kreupel omſchrift.

124. *S. Michael Pat: v: Zwol.*
Afbeelding, de Engel met het uitgetogen zwaard, houdende het ſtads wapen.
(kz) *Anno domini* MCCCCXCIX.
Afbeelding, het ſtadswapen; hebbende geheel het model van eenen legpenning, doch is meer waarſchijnlijk eene munt of gildepenning dier ſtad.

1500.

125. *Halt maets in alle ding*, 1500.
Afbeelding, het wapen van Maximiliaan, als Roomsch koning, zie de ſpreuk bij VAN MIERIS, I. d. p. 413. op 1509.
(kz) *Jett: por la cambre des compte de H.*

De

De afbeeldingen en omschriften als de vorige, zijnde het wapen van Oostenrijk en Bourgondien, op het veld des pennings, naast het wapen de letter A. Men vindt dezen ook met *dyng* op de voorzijde.

126. *Halt maets in alle ding* 1500.

(kz) *Jett: por la cambre des compte de H.*

De afbeeldingen en omschriften als de vorige; doch nu naast het wapen de letter V.

Men vindt dezen ook somtijds zonder jaartal en op de keerzijde:

127. *Jett: pour la chambre des copt: de Holl:* mede met de letter V. zoo ook komt dezelve somtijds voor met *dyng* of *dinghen*, vergelijk hier mede ook VAN MIERIS, 1. d. pag. 320.

128. *Halt maets in alle ding.*

Afbeelding en spreuk als boven, doch deze zonder jaartal.

(kz) *Hanc quesive michi sponsa assum:* 1500.

Vergelijk dezen met de No, 2 en 3, bij VAN MIERIS, 1. d. p. 320, doch aldaar *assumere.*

129. *Maximilian: Rex Romanorum.*

Afbeelding, het rijkswapen tusschen de letters M.

(kz) *Pou: le bueau des Mestres d'oste:* 1500.

Afbeelding, de laurierstokken, vuurstalen en vonken. Dezen vindt men ook zonder jaartal en aanmerkelijke veranderingen, veel zuiverder in de omschriften, als:

130. *Maximilianum Romanorum Rex ong: Dalm.*

(kz) *Pour le bureau des maistres d'hostel.*

131. *In omnibus respice finem A°.* 1500.

Zie de afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, I. d. pag. 320 No. 3, de voorzijde, doch aldaar *anno.*

(kz) *Jettoirs des gens des comptes en Brab. zc.*

Afbeelding, de sierlijk gestrikte letters I en Q.

Dezen vindt men ook zonder jaartal.

132. *Phs dei gra: Arch: dux Aus: Dux Brab:*

De afbeelding bij VAN MIERIS, I. d. p. 319.

319. No. 1, het wapenschild en twee gekroonde letters P. doch de spelling van het omschrift verschillend.

(kz) *Egressa sum desiderans te vider: e. p. p. e.*

Afbeelding, de keerzijde van No. 2 bij VAN MIERIS als boven, deze het laatste woord kreupel.

133. *Phs dei gra: Arch: dux Aus: Dux Brab:*

De afbeelding weder bij VAN MIERIS, I. d. p. 319. No. 3, verschilt weder in spelling.

(kz) *Egressa sum desiderans te videre p. p. e.* 1500.

Afbeelding, het gekroonde wapenschild zonder de letters I. vergelijk de spreuk bij VAN MIERIS, als boven.

134. *Hanc quesivi michi sponsa assumit.*

Vergelijk VAN MIERIS, I. d. p. 319. No. 2, doch aldaar *assumere.*

(kz) *Egressa su desiderans te vidre z repperi* 1500.

Vergelijk VAN MIERIS als boven, deze ook somtijds zonder jaartal en *assum:* zoo ook op de keerzijde:

Egressa sum desiderans te videre p. p. e.

135. *Phs d: g: Arc: dux Aus: Dux Burg. Brab:*
Afbeelding, het groote wapenschild omhangen met de vliesketen.
(kz) *Ject: le burau des coptes des Maist:*
Afbeelding, het groote wapen van Bourgondien, zijnde zonder jaartal.

136. *Ject: le burau des coptes des Maist.*
Afbeelding, als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.
(kz) *d'hostel. Monno: la Chamb: Aust:*
Afbeelding, het wapenschild omhangen met de vliesketen, mede zonder jaartal.

137. ** *Jett: pour la chambre des comptes:* 1500.
(kz) *Du Roi des Rom: z de l'Archiduc Phlip.*
Deze komt ook voor zonder jaartal, en eenig verschil in de spelling.

138. ** *Jectoirs de boreau des comptes de Ms.*
(kz) *d'ostel: le Mons: l'Arched: d'Austie* 1500.

139. Geen omschrift, doch de afbeelding van de aanbidding der drie wijzen uit het Oosten.
(kz) Binnen eenen fraaijen rand.
Wir haben sein sternen gesachen.

140.

140. Weder de aanbidding der drie wijzen, doch in eenen anderen ſtand: binnen het omſchrift:

Wij ſijn verlost, hij is geboren.

(kz) *Wer in Goth vertrout der werdt niet to ſchanden werden.*

Dit omſchrift beſlaat de geheele vlakte des pennings: zij zijn beide zonder jaartal. Sommige Manuſcripten willen dezelve toegepast hebben op de geboorte van keizer Karel; doch ik zoude dezelve eerder onder de Neurenburgers ſtellen.

1501.

141. *Diligite justitia qui judicat: team.*

Afbeelding bij VAN MIERIS, I. d. p. 385. No. 2. op 1506, zijnde iets verſchillend in de ſpelling van de woorden *Justca* en *tra:*

(kz) *In domo confdo Anno Domini* 1501.

Afbeelding bij VAN MIERIS, I. d. p. 292. No. 2 op 1497, doch de ſpelling aldaar *Domino* en *confido.*

142. *Pretium non vile laborum.*

Afbeelding, het gulden vlies, hangende aan eenen ſtrik.

(kz) *Ante ferit quam flamma micet* 1501.

Afbeelding, een groote vuurstaal, waaronder een kei en vonken, hoewel met het jaartal 1501. kan deze wel tot de legpenningen van 1550 behooren.

143. *Jettoirs pour le seigneur Beerg.*

(kz) *Qui bien jettra son comte troevera.* 1501.

Vergelijk de afbeeldingen bij VAN MIERIS, I. d. p. 340, doch deze is slechter van figuren en geene oude letters, verschilt ook in de spelling, waarschijnlijk een namaaksel.

1502.

144. *Phs dei gra: Arcid: Aus: dux B: B:*

(kz) *De absentibus nil nisi bonu:* 1502.

De afbeeldingen zijn dezelfde als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 342; doch aldaar *Archid;* en op dezen aan de keerzijde bij het wapenschild geene letters *I.* Men vindt dezen met de voorzijde van den legpenning bij VAN MIERIS, I. d. pag. 385. No. 2. beginnende met *diligite z.*

145. *Jectors pour le burau des fin: du Roy.*

Afbeelding, zoo als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 365. No. 1, de voorzijde.

(kz) *Si vous raillez regette bien anno* 1502. Af-

Afbeelding, zoo als bij VAN MIERIS, I. d. p. 390. No. 1, de keerzijde.

146. *Jectors pour le burau des fin: du Roy.*

Vergelijk de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Castelle legionis Archiduc Austre z* 1502.

Zie deze afbeelding bij VAN MIERIS, I. d. pag. 365. No. 1. en 4. op 1505, te Antwerpen gemunt, en de aanmerking van VAN MIERIS, ook op dezen toepasselijk, namelijk, dat door het willekeurig en onverstandig zamenvoegen, van verschillende voor- en keerzijde er veel verwarring ontstaat.

147. *Diligite justicia qui judicatis terra:*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, I. d. pag. 345. No. 3. de voorzijde.

(kz) *In omnibus respice finem. anno* 1502.

De afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, I. d. pag. 361. op 1504.

148. *Tempora leto tristia risu tempora* 1502.

(kz) *In omnibus respice finem anno* 1502.

Vergelijk dezen met de meerder aange-

 haal-

haalde bij VAN MIERIS, 1. d. pag. 361. Aldaar het sluitwoord der voorzijde *tempera* en van 1495. Deze aan beide zijden 1502.

1503.

149. *Gettoirs du bureau des compte* 1503.

(kz) *Des maistres d'ostel de l'A: v. c.*

De afbeeldingen als bij VAN MIERIS, 1. d. pag. 345. No. 1. Somtijds ook dezelfde zonder jaartal.

1505.

150. *Phs dei gra: Arch. Dux Aus: Dux Brab.*

Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje.

(kz) *Castelle legionis Archduc Austre z* 1505.

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 1. d. pag. 356. No. 1. en 4.

151. *Phs dei gra: Arch. dux Aus Dux Brab:*

Afbeelding, het groote wapenschild tusschen de letters *P* en *I*.

(kz) *Castelle legionis Archduc Austre z* 1505.

Zie het revers van den laatstvoorgaanden.

152. *Jectors pour le burau des fin: du Roy.*

De

De afbeelding, dezelfde als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 365. No. I de voorzijde. Zie verder op 1502.

(kz) *Castelle legionis Archduc Austre z* 1505.

Het zelfde revers als boven.

153. *Jectors pour le burau des fin: du Roy z.*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS als boven, pag. 365. No. I.

(kz) *Si vous raillez regrette bien anno* 1505.

De afbeelding bij VAN MIERIS, I. d. pag. 390. No. I. Zie dezen ook op 1502.

Men vindt dezen somtijds ook met: *Jectoirs: po: finan: en finances.*

Ook somtijds met *fallez* en *regettes.*

154. *In omnibus respice finem anno* 1505.

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, I. d. pag. 319. No. 3. op 1500.

(kz) *Jectoirs des gens de comtes en Braba:*

Afbeelding, de sierlijk aangestrikte letters *L* en *Q.*

155. *Jettoirs pour le seigneur Beerg:*

(kz) *Qui bien jettra son compte troevera* 1505.

VAN MIERIS, I. d. pag. 373, d
compt en zonder jaartal.

157. *Phs Johanna dei gra: Rex*
Afbeelding als bij VAN MIE
pag. 365. No. I. de voorzijde.
(kz) *Gectoirs des gens de*
Braba:
Afbeelding de gestrikte lette
meer voorgekomen, doch het
Jectoirs en *comtes.*

158. *Jettoirs pour la chambre des co*
Afbeelding, de twee gekroon
met hunne scepters.
(kz) *Jettoirs pour la cha*
coptes.
Afbeelding, het wapen van B
tusschen de wapens van Spanje
en Arragon, aan eene snoer, g

de, en de namen niet door kroonen afgescheiden.

162. *Jettoirs pour le maistre d'hostel.*
Afbeelding en omschrift als de voorzijde van den laatst voorgaanden.
(kz) *Jettoirs pour la chambre des cop: z Lille.*
Afbeelding het gekwartieleerd wapenschild van Oostenrijk en Kastilien, zijnde zonder jaartal.

163. *Dat voeir met synder cracht ud al si mact.*
Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, I. d. pag. 385. No. 3, de voorzijde.
(kz) *Diligite justca qui judicat tra.*
Afbeelding bij VAN MIERIS, als boven, de keerzijde van No. 2.

163. *bis.* Dezelfde als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 385, doch op het vlak des pennings de kapitale letters TD in plaats TG.

1507.

164. *Jettoirs du burau des cop: ano: n 1507.*
Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje.
(kz) *l'Archiduc d'Austrice Prince d' Espagne* 1507.

Af-

Afbeelding, de letters C fierlijk aaneengeftrikt, doch ongekroond. Men vindt dezen ook met:

Jectoirs du bureau des comptes de Mons: Met dezelfde keerzijde.

165. *Qui vouldra moy feul, anno 1507.*

(kz) *Jett: por la cambre de compte de H:*

Zie de afbeeldingen en omfchriften bij VAN MIERIS, I. d. pag. 368. No. 3. op 1505. doch aldaar comte de Ho:

166. *Sub umbra alaru protege nos.*

Afbeelding en omfchrift bij VAN MIERIS, I. d. pag. 390. No. 2, de voorzijde.

(kz) *Jetoirs po: Mesfinnurs de conte a Lile.*

Afbeelding en omfchrift bij VAN MIERIS als boven, de keerzijde van No. 3.

167. *Sub umbra alaru protege nos.*

Afbeelding en omfchrift als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Hanc quesivi michi fponfa asfum:*

Afbeelding, het gekroonde wapenfchild van Bourgondien, omhangen met de vlieskeken, de fpreuk bij VAN MIERIS, I. d. pag. 319. No. 2. op 1500.

168.

168. *Sub umbra alaru protege nos.*
Afbeelding en omschrift als de laatstvoorgaande
(kz) *Jettoirs pour le maistre de hostel.*
De afbeelding als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 390. No. 2. De keerzijde komt met dit omschrift ook op andere jaren voor. Deze laatste drie zonder jaartal.

1508.

169. *Diligite justitia qui judicate terr:*
Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, I. d. p. 365. No. 4. de voorzijde.
(kz) *Nocet te ipsum et respice finem anno* 1508.
Vergelijk afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, I. d. pag. 401. No. I. de voorzijde.

170. *Sante Michael intercede pro nobis* 1508.
De Aartsengel Michael den draak bevechtende, vergelijk dezen met de aangehaalde op 1506, doch geheel andere houding der beelden en verschillend omschrift.
(kz) *Nocet te ipsum et respice finem anno* 1508.
Afbeelding en omschrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

Af-

171. Sola miseria cabet invidia 1508.

(kz) *Nosce te ipsum et neminem judica T. D.*

Afbeeldingen en omschriften bij VAN MIERIS, 1 d. p. 385. No. 4, doch aldaar zonder jaartal en T G op het veld des pennings en *caret* op dezen *cabet*.

172. In alles als de bovenstaande, doch geene letters op het veld des pennings.

173. *Carolus D. G. Princ: Hispa: Archidux Aus: Com: Flan:*

Afbeelding, het gekroonde wapen van Spanje.

(kz) *Benedic, qui venit in nomine Domini* 1508.

Afbeelding, de gekroonde vorsten te paard, toegepast op de aankomst van Karel in de Nederlanden, om het gouvernement te regelen.

Deze zal meer waarschijnlijk een strooipenning dan een legpenning zijn.

174. *Jettoirs du burau des comt: du Mons:* Afbeelding, twee gekruiste spiesen, waarboven eene kroon en onder het guldenvlies tusschen de letters C.

(kz)

(kz) Ten vervolge van de voorzijde: *l'Archedux Austrie, Prince d'Espagnie.* 1. 5. o. 8.

Afbeelding, de gekroonde wapenſchilden van Kastilien, Leon &c. &c.

1509.

175. *Charles Archidux Auſtriae anno* 1509.

Afbeelding, het borstbeeld van Karel, gedekt met eenen hoed.

(kz) *La grace de Diu est grande.*

Afbeelding, de laurierſtokken, vuurſtaal en de wapens van Kastilien, Leon en Grenada. De ſpreuk kan men vergelijken met VAN MIERIS, 2. d. pag. 436. No. 3, op het jaar 1536.

176. *Jectoirs pour ceulx des finances.*

Afbeelding, het gekroonde wapenſchild van Spanje, tusſchen de vuurſtalen.

(kz) *Employe l: bien anno Domini:* 1509.

Afbeelding, eene hand biedt een ſtuk geld aan eene andere hand, met drie geſlotene beurſen in de vuist.

177. *Qui vouldra? moy ſeul* 1509.

(kz)

(kz) *Jett : por la cambre des compte H.*

Vergelijk de afbeeldingen en omschriften bij VAN MIERIS, I. d. pag. 368. No. 3, op 1505 met *de Ho:* en verder op het jaar 1507.

178. *Nosce te ipsum et neminem judica* 1509 TD.

(kz) *Sola miseria cabet invidia.*

De afbeeldingen en omschriften te vergelijken bij VAN MIERIS I. d. pag. 385. No. 4, vergelijk ook denzelfden op 1508 aldaar ook met *cabet* in plaats van *caret* en TD in plaats van TG.

1510.

179. *Charles Archidux Austriae anno 1510.*

(kz) *La grace de Diu est grande.*

Vergelijk de afbeeldingen, omschriften en aanmerkingen van denzelfden legpenning op 1509.

1511.

180. *Jettoirs pour ceulx des finances 1511.*

De afbeelding heeft veel overeenkomst met VAN MIERIS, I. d. p. 439. No. 2, de keerzijde.

(kz) *Dat voir vã minne, doet 't wate: vsuine.*

1512.

191\. *Jus suum unicuique tribuite 1512.*
(kz) *Honeste vivite neminem ledite* met de letter T.
In alles juist zoo als bij VAN MIERIS op 1511.

192\.* In alles als de voorgaande, met de letter V.

193\. In alles als boven, met de letter A.

194\. *S. Carole intercide pro n:*
(kz) *Jettoirs pour ceulx des financ:* 1512.
De afbeeldingen komen juist over een met VAN MIERIS, I. d. p. 453. doch aldaar *Karol. intcede pro nob.* en ook *jecto* en *finanches An°* 1512.

195\.* *Gectoirs du Buriau des maistres d'hostel de*
Afbeelding, het ruitwapen, waarvan de eene helft open is, met het jaartal 1512.
(kz) Ten vervolge van de voorzijde. *Mesdames, Aliennor, Ysabeau et Marie d'Aus:*
Afbeelding, de letters L. I. M. met eenig lofwerk binnen eenen rand, vergelijk dit omschrift eenigermate met VAN MIERIS, I. d. p. 385. No. 5.

196.

196. *Jectoirs pour ceulx des financies.*

Afbeelding, het gekroonde wapenschild tusschen de vuurstalen.

(kz) *Legkpenninck Āno* 1512 *Rentmeister vā Brussel.*

Afbeelding, een open schild, daar het woord *Bruessel*, in het randschrift vermeld, ten vervolge in staat.

197. *Legpenninck der stadt v: Bruesfel.*

Afbeelding, de aartsengel Michael den draak bevechtende.

(kz) *Jettoirs pour chulx des finances* 1512.

Dezelfde afbeelding en omschrift als op het jaar 1511.

198. *Ject: pour ceulx des finanches anno* 1512.

(kz) *Ject: pour ceulx des finanches anno* 1512.

De Afbeeldingen en omschriften aan beide zijden dezelfde, zoo als bij VAN MIERIS I. d. p. 385. N°. 3.

De zoo dikwijls herhaalde omschriften van: *Ject: Jett: Gect:* &c., zoo ook de spreuk: *qui bien gectera, gectra, jettra, jectra*, &c. laten zich dikwijls overeenbrengen met dezelfde bij VAN MIERIS en verschillen somtijds alleen in enkele letters; ik heb dus die niet altoos naar VAN MIERIS verwezen.

199. *Theodoricus Cantor Anno Dei* 1512.

Afbeelding, eene sierlijke gekroonde letter V. tusschen twee vuurstalen en vonken.

(kz) *Ave Mater salvatoris Jesu Christi.*

Afbeelding, de moeder Gods met het kind, naast haar de letter P. alles binnen eenen rand.

Deze heeft geheel het model en voorkomen eens legpennings en is aldus in de manuscripten en catalogen opgenomen; doch zal waarschijnlijk een gilde en confrerie penning zijn.

1513.

200. *Jus suum unicuique tribuite* 1513.

(kz) *Honeste vivite neminem ledite.*

In alles als bij VAN MIERIS, I. d. p. 439. No. I. op 1511, doch deze met de letters D. W.

201.* In alles als de voorgaande, met de letter T.

202. In alles als boven, met de letter I.

203. In alles als boven, met de letter C.

204. In alles als boven, met de letters B. W.

205.

205. Deze komt ook voor zonder jaartal.

206. *Jectoirs pour ceulx des financies* 1513.

Afbeelding, het bourgondische kruis, vuurstaal en vonken, boven de letter K.

(kz) *Nocet te ipsum et respite finum anno* 1513.

Vergelijk dit omschrift en de afbeelding bij dezelfde op de jaren 1506 en 1508.

207. *Jectoirs du bureau des coptes de Mes.*

Afbeelding als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Nocet te ipsum et respice finum anno* 1513.

Dezelfde keerzijde als de laatstvoorgaande.

208. *Jectoirs pour ceulx des financies* 1513.

Afbeelding als boven, het kruis, vuurstaal enz. boven de letter K.

(kz) *Diligite justca qui judicat tra.*

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 1. d. p. 385. No. 2. de keerzijde.

209. *Jectoirs des gens des comtes* en *Brā* 1513.

Afbeelding, het bourgondische kruis, vuurstaal, en eenig lofwerk.

(kz) *Diligite justca qui judicat tra.*

Afbeelding en omschrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

810. *Jett: du burau des copt. en Brab:* 1513.

Afbeelding, binnen eenen rand op het veld des pennings, alleen de letter K.

(kz) *Diligite justitiam qui judicate terram.*

Afbeelding, het gekroonde wapenſchild, doch de rand geheel open latende.

Vergelijk de ſpreuk met vorigen, doch verſchillende in ſpelling.

811. *Ave gra pleda Dominus tecum.*

Afbeelding, een wapenschild binnen eenen rand.

(kz) *Denarius ſct terre Modeſis.*

Afbeelding, de Moedermaagd met het kind; waarſchijnlijk zal dit eene munt van Modena zijn; doch wordt in de manuſcripten en in de catalogus van Backer onder de legpenningen van dit jaar, offſchoon zonder jaartal, gerangſchikt: in een der manuſcripten was het omſchrift:

Denarius ſct: ter: Moyis.

1514.

812.* *Karolus dei gratia priceps Hispanie z.*

Afbeelding en omſchrift bij VAN MIERIS 2. d. p. 6. No. 1, de voorzijde.

(kz)

(kz) *Jettoirs pour ceulx des finances A°.* 1514.

Afbeelding, de vliesorder, vuurstaal en vonken; men vindt dezen ook met *finanches.*

813. *Karol: Pceps Hispanie. Archid: Aus: z.*

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 2. d. p. 3. No. 1, de voorzijde.

(kz) *Jettoirs pour cheulx des financ:* 1514.

Afbeelding, bijna zoo als VAN MIERIS, 2. d. p. 3. No. 2, de keerzijde: doch het omschrift aldaar:

Jectoers pour ceulx des finanses A°. 1514.

814. *Jus suum unicuique tribuite* 1514.

(kz) *Honeste vivite neminem ledite.*

Vergelijk de afbeeldingen en omschriften, bij dezelfde op vorige jaren, deze boven de wapenschildjes de letter I.

815. *Noscet te ipsum et neminem judica T. D.*

(kz) *Sola miseria cabet invidia* 1514.

Vergelijk dezen, met de aanmerkingen 1508 aangehaald.

Deze vindt men ook zonder jaartal.

1515.

216. *Karolus Princeps Hispanie Archidux Austri.*

De afbeelding bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 2, het omschrift met eenig klein verschil als *Archdux* en *Aus:*

(kz) *Jetes bien, que vous ne perdis rien* 1515.

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 7. de keerzijde.

217. *Karolus Princeps Hisp: Archidux Austri.*

Afbeelding en omschrift als de laatst voorgaande.

(kz) *Jettoirs des gens des comptes à Brux.*

Afbeelding, de engel Michael den draak bevechtende, zijnde het wapen van Brussel en zonder jaartal.

218. *Noscet te ipsum et neminem judica T. D.*

(kz) *Sola miseria cabet invidia* 1515.

Vergelijk denzelven met de aangehaalde op 1508.

219. *Nosce te ipsum respice finem.* 1508.

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 1. d. p. 426 No. 2, de voorzijde, doch aldaar zonder jaartal.

(kz) *Sola miseria caret invidia* 1515.

Af-

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 1. d. pag. 290. No. 1, de voorzijde, doch aldaar met 1507. De afbeelding van dezen legpenning, namelijk het vrouwenbeeld de Pandora, vindt men op verscheidene Neurenburger speelpenningen van vroegere en latere jaren.

220. *Jus suum unicuique tribuite* 1515.

(kz) *Honeste vivite, neminem ledite.*

Zie deze op vroegere jaren, deze met de letter I boven de wapenschildjes zoo als op 1514.

221. Dezelfde als boven, met de letter T.

222. Dezelfde, als boven met de letter D.

223. Dezelfde, als boven met de letter V.

1516.

224. *Jettoirs pour ceulx des finances.*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 46. No. 2, de voorzijde.

(kz) *Arag z c. Re: Archid: Auste Duc Burg. B.*

Afbeelding, het bourgondische kruis, vuurslaal en vliesorder, tusschen het jaar 1516, zijnde het revers van eenen anderen leg-

legpenning, zie VAN MIERIS, 2. d. pag. 59. No. 1, de keerzijde op 1517.

225. *Jettoirs pour ceulx des finanses.*
Dezelfde voorzijde als de voorgaande.
(kz) *Gect: de Mesf: des finances de L.*
Afbeelding, de adelaar met het rijkswapen op de borst, zijnde zonder jaartal.

1517.

226. *Carolus D. G. Castili et Arag: Rex.*
Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje.
(kz) *Arag z t. Re: Archid: Auste: Duc Burg: B.*
Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 59. No. 1, de keerzijde, deze ook met het jaartal 1517. De zelfde keerzijde aangehaald op 1516.

227. *Jus suum unicuique tribuite* 1517.
(kz) *Honeste vivite neminem ledite.* met de letter I.
Zie denzelfden op vroegere jaren.

1518.

228. *Jettoirs pour ceulx des finanses.*
(kz) *du Roy Catholique d'Espaine* 1518.

In

In alles als bij VAN MIERIS, 2 d. p. 46. No. 2, doch aldaar met 1516.

229. *Pour ceulx des finanses.*

Afbeelding, twee sierlijke letters C Ɔ gekroond, doch geheel andere gravure als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 46. No. 2, de voorzijde waarschijnlijk een naslag: het omschrift zonder *Jettoirs* en de letter C in *finanses*.

(kz) *du Roy Catmolique d'Espanie* 1518.

De afbeelding als boven, het randschrift weder kreupel en met 1518.

230. *Karolus dei gratia Priceps Hispanie z.*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 6. No. 1. de voorzijde.

(kz) *Jettoirs pour ceulx des finances* 1518.

Afbeelding, de vliesorder, vuurstaal en vonken, vergelijk de aangehaalde op 1514.

231.* *Qui bien jectera le comte trouvera* 1518.

Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje, de spreuk menigvuldigmaal voorkomende.

(kz) *Jettoirs des gens des comptes a Brux.*

Afbeelding, een paar schalen in evenwigt hangende, binnen eenen fraaijen rand.

232.

232. *Jectoirs des finances du Roy câto:*
Afbeelding, de zuilen van Hercules met de gewone ſpreuk *Plus oultre.*

(kz) *Labores manuu tuarum manducabis.*

Afbeelding en omſchrift bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 56. No. 2, de voorzijde aldaar met het jaartal 1518. Deze zonder jaartal.

1519.

233. *Charles par la gra: de Dieu Roy d' Espani.*
De afbeelding komt het meest over een met VAN MIERIS, 2. d. pag. 91. doch geen gekroond lettermerk, het omſchrift verſchilt.

(kz) *Jettoirs pour le chambre des cop: a Lille.*

Afbeelding, het gekroonde wapenſchild van Spanje, doch zonder jaartal.

234. *Charles par la gra: de Dieu Roy d' Espani.*
Afbeelding, in alles als bij VAN MIERIS, 2. d. p. 91. de voorzijde, het omſchrift als de laatst voorgaande.

(kz) *Jettoirs de Mesſieurs des Fin du Roy.*
Afbeelding, in alles als bij VAN MIERIS als boven, de ſpelling van het randſchrift verſchillende.

1520.

1520.

235. *Margarita Augusta Archidux.*

(kz) *Manus Domini protegat mi* 1520.

In alles als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 98. No. 2, doch geheel anders van gravure en deze *protegat mi.* komt ook voor zonder jaartal.

236. *Cuncta mensura numero ordinum* 1520.

Afbeelding èn omschrift bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 98. No. 3, doch mist het woord *et* en heeft *ordinum.*

(kz) *Jettoirs pour ceulx des finances A°* 1520.

Afbeelding, de vliesorder, vuurstaal en vonken.

237. *Cuncta mensura numero et ordine* 1520.

Afbeelding en omschrift in alles als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 98. No. 3 de keerzijde.

(kz) *Getoirs du bureau du Roy catholique.*

De afbeelding, als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 46. No. 2, de keerzijde, doch geheel ander randschrift.

238. *Jettoirs des gens des copt: a Bruxell:*

Afbeelding, een sierlijk gestrikt koord verbindende de letters G. en B.

(kz)

(kz) *Gettoirs po: la chambre des compte à Lille.*

Afbeelding en omfchrift als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 98. No. 1, het revers.

239. ** *Caro V: Imp: Loth: Brab: Limb: z Lux: Dux.*

(kz) *Projectiles camere rational Ducat: Br:*

1521.

240. *Jus suum unicuique tribuite A° 1521.*

(kz) *Honeste vivite neminem ledite.*

De afbeeldingen en omschriften als in vroegere jaren, doch deze geene kapitale letter op het vlak des pennings bij de wapenfchildjes.

241. Dezelfde, als boven met de letter C.

242. Dezelfde, als boven met de letter V.

243. Dezelfde, als boven met de letter W.

244. Dezelfde als boven, doch in plaats van de afbeelding der drie wapenfchildjes, de groote adelaar, ook fomtijds de adelaar met het wapentje op de borst.

245. *Margarita augusta Archidux.*

De

De afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 2. d, pag. 120. No. 2. de voorzijde.

(kz) *Plus valet aquila quam lilium* 1521.

Afbeelding, de dubbele adelaar met het wapen van Oostenrijk op de borst.

246. *Tournaco post ille minio restituto* 1521.

Afbeelding, een burgt of kasteel, waarboven een dubbele arend uitkomt, tusschen de twee letters K. Het zilveren kasteel op een rood veld is het wapen van Doornik.

(kz) *Plus valet aquila quam lilium* 1521

Zie de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

247. *Cuncta mensura numero et ordinum.*

Afbeelding en omschrift meermalen aangehaald bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 98. No. 3, vergelijk dezen met denzelfden op 1520 aangehaald, mede met *ordinum*.

(kz) *Mon esperanse passe mes fortune* 1521.

Zie de afbeelding en het omschrift bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 175. de voorzijde, aldaar op 1523.

248** *Gectoirs des Maist: d'Oste de l'Empe:*

(kz) *Sola miseria caret invidia.*

De voorzijde laat zich niet wel bepalen, de keerzijde, bekend bij VAN MIERIS, I. d. pag. 390. No. I. deze zonder jaartal.

249. *Carolus V Imp: Semp: Aug: Hisp: Rex* 1521.

Afbeelding, het Koninklijk borſtbeeld met den haarband.

(kz) *Maximilianum Romanorum Rex Ong: Dalm:*

Afbeelding, het groote gekroonde Rijkswapen.

250. *Adolf de Burgoie Seiguer de Bevres.*

(kz) *qui bien jettera le compte trouvera* 1521.

De afbeeldingen en omſchriften als bij VAN MIERIS, 2. d. p. 84, doch aldaar op 1519.

1522.

251. *Carolus Imperator foelix Aug:*

Afbeelding en omſchrift komen eenigermate overeen met VAN MIERIS, 2. d. p. 386. No. 3, de voorzijde.

(kz) *Si vous fallez ſi redecte* 1522.

Afbeelding, de zuilen van Hercules, op de banderol *Plus oultra.*

Deze komt ook ſomtijds voor met kleine

ne verandering in de ſpelling van het randſchrift.

252. *Ca: V. Ro: Imp: Aug: Pius et Foelix.*
Afbeelding, het borstbeeld des keizers, doch zonder afhangende haarband.

(kz) *Si vous faillez z reject: A°.* 1522.
Afbeelding, weder de zuilen van Hercules, doch geheel andere gravure, en op de banderol *Plus oultre.*

253. *Mon eſperance paſſe mes fortune* 1522.
(kz) *Jettors de Mesſieurs des finances de l'.*

Afbeelding en omſchriften dezelfde als bij VAN MIERIS, 2. d. p. 175, doch aldaar op 1523.

254. *Gectoirs pour ceulx des finanches.*
De afbeelding komt het meest overeen met VAN MIERIS, 2. d. p. 385. No. 3, de voorzijde.

(kz) *Si vous fallez ſi regectez.*

Afbeelding, de zuilen van Hercules met de banderol, zonder jaartal.

255.* *Gectoirs de Maist d'oſtel de l'Empe:*
Afbeelding, de dubbele rijksadelaar.

(kz) *Si vous fallez, ſi rejectez.*

 Af-

Afbeelding en omschrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden: mede zonder jaartal, somtijds ook met kleine verandering in de spelling.

256. *Gectoirs de Maist: d'ostel de l'Empe:*

Afbeelding en omschrift als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Carolus Rom: Im: sempe: Augustus.*

Afbeelding, de laurierstokken, vuurstaal en vliesorder.

257. *Jectoirs pour ceulx des finances.*

Afbeelding, het groote wapenschild tusschen de vuurstalen en vonken.

(kz) *Carolus V Rom: Imp: semp: Augustus.*

De afbeelding als de keerzijde van den laatstvoorgaanden; de laurierstokken, vuurstaal en vliesorder, doch het randschrift verschillend.

1523.

258. *Jus suum unicuique tributum anno* 1523.

Afbeelding, de drie wapenschildjes, doch anders geplaatst, zoodat de letter T in het midden staat, en ook in het randschrift het woord *tributum.*

(kz)

(kz) *Honeste vivite neminum ledite* 1523.
Afbeelding, de gekroonde zuilen van Hercules, met de fraaije banderol *Plus oultre.*

259. Dezelfde als de voorgaande, met de letter I in het midden.

260. Dezelfde als de voorgaande, met de letter V in het midden.

261. Dezelfde als de voorgaande, met de letter W in het midden.

1524.

262. *Forse et provesse, vient de grant noblesse.*
(kz) *Notes les vitoires, a Dieu soit la gloir.*
Dezelfde als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 205. No. 1, doch deze zonder jaartal.

263. *Notes les vitoires a Dieu soit la gloir.*
(kz) *Bonne esperence plus oultre me covoie.*
Dezelfde als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 205. No. 3, doch aan beide zijden zonder jaartal.

264. *Notes les vitoines a Dieu soit la gloir.*

Afbeelding en omschrift als de voorzijde van den laatstvoorgaanden, mede zonder jaartal.

(kz) *Jettoirs de Messiurs des finances* 1521.

Afbeelding bij VAN MIERIS, 2 d. p. 142. No. 2, de keerzijde, de spelling van het omschrift verschilt.

265. *Forse et provesse, vient de grant noblesse.* Afbeelding en omschrift mede als boven bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 205. No. 1. de voorzijde.

(kz) *Gect pour la chabre des coptes à Lile.*

Afbeelding en omschrift bijna even als bij VAN MIERIS, 3. d. pag 74. No. 3, de keerzijde.

266. *Gallus succumbit aquile ano* 1524.

(kz) *Faciliter credere, pessima vulpes.*

In alles als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 210. No. 1, doch aldaar met 1525.

267. *Gallus succumbit aquile ano* 1524.

(kz) *Faciliter credere pessima vulpes.* In alles als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 210. No. 2, doch aldaar met 1525. Deze verschillen, even als bij VAN MIERIS, alleen in de afbeelding:

268.

268. *Jett: la chamb: des copt: z Lille.*

: Afbeelding, het gekroonde wapenſchild, omhangen met de vlieketen.

(kz) *de l'Epereur Charles Roi de Castille* 1524.

Afbeelding en omſchrift als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 205. No. 2, de keerzijde.

Somtijds vindt men ook de ſpelling *de l'Empereur Charles Roy de Castille* 1524.

1525.

1526.

269. *Lowenge à Dieu* 1526.

Afbeelding, een ſierlijk vrouwelijk ruitwapen, met lofwerk tusſchen ieder woord van het randſchrift.

(kz) *De ma fortune.*

Afbeelding, de letters W. P. met eene ſierlijke ſtrik aaneenverbonden, en weder fraai lofwerk tusſchen de woorden van het randſchrift. Offchoon geheel het model van eenen legpenning, zal deze waarſchijnlijk een particuliere of familiepenning zijn.

1527.

270. *Ferdinand Prince et Infans Hisp.*

 Af-

Afbeelding, het borstbeeld van Ferdinandus.

(kz) *Archidux Austr: Dux Burgundiae.*

Boven het wapenſchild 1527.

Vergelijk dezen gedeeltelijk met VAN MIERIS, 2. d. pag. 268; zijnde eene munt.

271. *Dieu maintiengne la foy en paix* 1527.

Zie denzelfden bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 243. de voorzijde, doch aldaar op 1526.

Gectoirs pour le ſignurs de ſalines:

Afbeelding bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 33, de voorzijde op 1516; doch merkelijk verſchil in het randſchrift.

1528.

272. *Ferdinand Prince et Infans Hisp.*

(kz) *Archidux Austr: Dux Burgundiae* 1528.

Zie denzelfden op 1527 aangehaald, verſchilt alleen in het jaartal, vergelijk ook VAN MIERIS, 2. d. pag. 268; verſchilt in omſchrift, zijnde eene munt.

273. *Dieu maintiengne la foy en paix* 1528.

(kz) *Gectoirs pour le ſignurs de ſalines.*

Af-

Afbeeldingen en omſchriften op 1527. aangehaald: deze op 1528.

274. *Margarita Augusta Austriaca Duc:*

De afbeelding als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 121. No. 2. de voorzijde: doch verſchilt in het omſchrift.

Gectoirs pour le ſignurs de ſalines.

Afbeelding en omſchrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

275. *Fortune infortune fortune* 1528.

Jettors de Mesſeurs des finanſes de l'.

Afbeeldingen en omſchriften als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 300, doch aldaar zonder jaartal en geplaatst op 1529.

1529.

276. *Sint Andrea intercide pro nobis.*

Afbeelding, het kruis, vuurſtaal en vonken.

(kz) *Anno Domini* MCCCCCXXIX.

Afbeelding, het vuurſtaal en de vonken, waar rondom in afgeſcheidene letters het woord: L.O.F.

277. *I. H. S. Naſarenus Judeorum* 1529.

Afbeelding, een achtkant wapenſchild met gouden dwarsbalken en acht ekſters.

(kz) *Misr: mei Deus seid magna meam tuam.*

Afbeelding, een wapenschild met negen boomen, vier, drie, en twee geplaatst, op het veld de letter P. Somtijds ook de letter V. en ook met *Rex Judeorum;* offschoon bij BACKER en in de Manuscripten bij de legpenningen geplaatst, is deze waarschijnlijk eene duitsche familiepenning.

1530.

278. *Super aspidem et basiliscu et ambulabis;*

(kz) *Libera me Dne a calupnus hominu. Ps. David* 1530.

In alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 74. No. 2. doch heeft deze geen jaartal op de voorzijde; reden waarom deze door de manuscripten op 1530, en niet op 1543 is gebragt: zie verder over de keerzijde VAN MIERIS, 2. d. pag. 330. No. 2. het revers.

279. *Carolus* V *Imp: Semp: Aug: Hisp: Rex* 1530.

Afbeelding, het gelauwerde doch ongekroonde borstbeeld des keizers.

(kz) De zuilen van Hercules en het kleine vuurstaal tusschen dezelve met de gewone spreuk *Plus oultra:* geen randschrift;

ſchrift; deze heeft veel overeenkomst met dien bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 325. No. 3. de keerzijde.

280. *Imp: Carolus* V. *ſemp August:*
(kz) *Ject: pou: les recev.: de Bruce:*
De afbeeldingen in alles als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 320. No. 4, verſchilt in de ſpelling der omſchriften.

1532.

281. *Da michi virtutem contra hos: tuos.*
Si Deus nobiscum q: contra nos 1532.
De afbeeldingen en omſchriften de zelfde als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 367. No. 2; doch deze met de letters P.B.

282. Als de voorgaande met de letters M.C.V.E.

283. Als de voorgaande met de letters M.I.H.D.

284. Als de voorgaande met de letters H.I.I.D.

285. Als de voorgaande met de letters H.F.V.D.

286. Als de voorgaande doch zonder letters.

287. *Manus Domini protegat me* 1532.
(kz) *Sub umbra alarum protege me.*

De

De afbeeldingen en omschriften als bij VAN MIERIS, 2 d. pag. 454. No. 2, verschilt alleen in het jaartal, aldaar op het 1536.

288. *Carolus aequitatis exemplum* 1532.

(kz) *Gect: de Mesf: d'hostel du burau* 1532.

De afbeeldingen dezelfde als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 366, verschilt in de omschriften, ook in de jaartallen, bij VAN MIERIS alleen A°. 32.

289. *Ou que soit croy.*

(kz) *Penser y fault croy.*

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 395. met tweemaal de letters PA en het jaartal 1532. Deze zonder jaartal en tweemaal de letters PK; doch dit kan wel een misslag van den afteekenaar zijn, zoo vindt men dezen ook met *pencer* en *faut.*

290. *Te divo fugat: hostibus.*

(kz) *Palmam referents pacem optan:*

Vergelijk dezen met VAN MIERIS, 2. d. pag. 397. Doch de figuren geheel anders zoo in stand als gravure, en aldaar *optams:* deze *optan:*

291.

291. *Carolus aequitatis exemplum.*

Afbeelding en omschrift met eenig verschil bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 366. vroeger aangehaald.

(kz) *Victoria in Turcas caroli* V.

Afbeelding in alles als bij VAN MIERIS, 2. d. pag 371. No. 2. de voorzijde.

1533.

1534.

292. *Charles Empereur* V *de ce nom* 1534.

Afbeelding, het borstbeeld des keizers met het ongepluimde mutsje.

(kz) *Gectoirs pour la chabre des coptes à Lil:*

Afbeelding, de vijf kleine wapenschildjes. Men vindt dezen ook met.

293. *Charles Empereur* V *d: nom* 1534.

En op de keerzijde *Lille.*

1535.

294. *La Puissance de Dieu qui est grande.*

(kz) *a mis Tunes en ma commande* 1535.

De afbeeldingen dezelfde als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 423. No. 1; doch geheel

heel anders van gravure: geen jaartal bij het borstbeeld, maar op de keerzijde 1535, en weglating van de woorden *Ca*: V *Imp*: men vindt dezen ook met: *La Puisſance de Dieu qui est fort grande.*

295. *Carolus* V *Rom: Imp: ſempe Augustus.*
Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld des keizers.
(kz) *Jettoirs des gans des comp: en Brabant.*
Afbeelding, *de ſierlijke aaneengeſtrikte letters P. en C. de namen aanduidende van Philippus en Carolus. Zijnde zonder jaartal.

296.* Zonder randſchrift, het lam met het vredevaantje of het Agnus Dei, binnen eenen rand.
(kz) Mede binnen eenen rand.
Ecce Agnus Dei qui tollis peccatam. Zijnde zonder jaartal.

1536.

297. *La Puisſance de Dieu qui est grande* 1535.
Afbeelding en omſchrift dezelfde als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 423. No. 1. de voorzijde, het borstbeeld tusſchen het jaartal.

(kz)

(kz) *a mis Tunes sous ma commande* 1536

De afbeelding en het omschrift bij VAN MIERIS, als boven pag. 436. No. 3. de keerzijde, men vindt dezen ook met: *La grace de Dieu qui est grande*, bij VAN MIERIS is het: *La grace de Dieu est fort grande.*

298. *Ou que soit croy* 1536.

(kz) *Penser y fault croy.*

Dezelfde als bij VAN MIERIS, a. d. pag. 296, doch aldaar op 1531.

299.** *Carolus V Imp: semp: Aug: Hisp: Rex* 1536.

(kz) *Domus fortitudo mea et vindex* 1536.

1537.

300. *Jettours de la chamb: des copt:*

Afbeelding, de vijf kleine wapenschildjes.

(kz) *de Luxembourc à Bruxella anno* 1537.

Afbeelding, het fortuin op de baren in het verschiet een schip en een burgt.

301. *Gectoirs de la chambre des comptes.*

(kz)

(kz) *de Luxembourg à Bruxelles anno* 1537.

De afbeeldingen dezelfde als de laatstvoorgaande.

302. *Carolus V Imp: ſemp: Aug. Hisp: Rex* 1537.

Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld des keizers.

(kz) *Da virtute contra nos tuos.*

De afbeelding bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 56. No. 2., de keerzijde, het omſchrift is kreupel, en er zijn geene kapitale letters onder den hollandſchen tuin geplaatst.

303. *Carolus aequitatis exemplum* 1537.

(kz) *Gectoirs des Mesſ: d'hoſtel du burau.*

De afbeeldingen bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 366. op 1532. De verſchillende ſpelling op andere jaren mede aangehaald.

1538.

304. *Aquila cu: lilio pacem covenerunt* 1538.

(kz) *Da pacem Dne teporis z eternitatis.*

De afbeeldingen en omſchriften dezelfde als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 484. No. 1. doch op de keerzijde de letters D. H. V. R.

305. Dezelfde als boven, met de letters D. M. L. I.

306. Dezelfde als boven, met de letters H. V. O. K.

307. Dezelfde als boven, met de letters D. M. V. Z.

308. Dezelfde als boven, met de letters P. B.

309. *Fiat pax in virtute anno* 1538.
(kz) *Des Mesſurs des ſina: de l'm.*
Deze moet verbeelden, de legpenning bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 484. No. 2. Doch is geheel anders van gravure, vooral op de voorzijde en mist het woord *tua*, en op de keerzijde het woord *ject:* waarſchijnlijk een naſlag.

310. *Vita aut exitium ſuccedit factis* 1538.
Afbeelding, in een open ſchild de woorden: G' *Utina Deo grati: renoi.*
(kz) *Fideli ſpiritu militandum atq:*
Afbeelding, binnen eene ruit of vrouwlijk wapenſchild de woorden:
A gra: Dei exoranda potis;
ſomtijds eenige kleine veranderingen in de

 ſpel-

ſpelling. Deze is waarſchijnlijk een duitſche familiepenning.

311. *Gerardus de Marck Cardin et Episc: Leo.*

(kz) *Votis tempore fallimur de redit cura anxia vita nichil.*

De afbeeldingen bij VAN MIERIS, 2 d. pag. 474: doch de ſpelling der beide zijden geheel anders, de keerzijde zeer kreupel, weglating van eenige woorden.

312.* *Da michi virtutem contra hos tuos.*

(kz) *Si deus nobiscum q: contra nos* 1538.

Dezelfde afbeeldingen en omſchriften als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 5, doch deze met de letters P. B. en het jaargetal voluit.

313. *Ject: pour le burau de la vile de Bruc.* 1538.

Afbeelding, de vrouw met de lantaarn enz. van Bruſſel.

(kz) *Sancte Michael intercide pro nobis.*

Afbeelding, de aartsengel den draak bevechtende.

314. *Ject: pour les recev: de la vile de Brucel.*

(kz) *Sancti Michael interced: pro nobis.*

De afbeeldingen in alles als de voorgaande, zijnde zonder jaartal.

1539.

315. *Gallus amicus aquile* 1539.

(kz) *Volucres vobis cavete.*

De afbeeldingen en omschriften bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 9, doch deze met de letters D. H. K.

316. Als de voorgaande, met de letters V. M. C. I.

317. Als de voorgaande, met de letters V. D. K.

318. Als de voorgaande, met de letters P. B.

319.* Als de voorgaande, met de letters C. M. V. E.

320.* Als de voorgaande, met de letters H. V. D. K.

321.* Als de voorgaande, met de letters V. M. D. Z.

322.* Als de voorgaande, met de letters G. R.

323. Als de voorgaande, met de letters M. I. I. D.

324. Als de voorgaande, met de letters G. B. M.

325 Als de voorgaande, met de letters V. I. C.

326. Als de voorgaande, met de letters P. B. H.

Deze plaatsing van kapitale of hoofdletters vindt men op verschillende legpenningen, somtijds zoo als deze onderaan binnen den rand van het omschrift, dan weder aan de zijden van het wapenschild, boven aan, en als ten vervolge van het omschrift; somtijds naast het borstbeeld of op het vlak des pennings; dezelve laten zich moeijelijk verklaren, eene zwarigheid reeds door VAN MIERIS opgegeven op voornoemde bladzijde 9.

327. *Carolus* V *Imp: ſemp: Aug: Hisp: Rex* 1539.

Afbeelding, het geharnarste borstbeeld des keizers, even als de voorzijde bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 7, op 1540.

(kz) *Gect de Mesſ des finance de Lille* 1539.

Afbeelding, als bij VAN MIERIS, als boven de keerzijde van No. 7, de adelaar met het wapen van Spanje op de borst.

328. *Carolus* V *Romanor: Imp: ſemp: Auguſt.*

Afbeelding en omſchrift bij VAN MIERIS, 3. d. p 30 No. 5 en 6, de voorzijde.

Gect de Mesſ des finance de Lille 1539.

Afbeelding en omſchrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

329. *Arag: z. Re: Archid: Auſte: Duc Burg: B:*

Afbeelding en omſchrift van den legpenning op 1517 bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 59. No. 1, de keerzijde meermalen aangehaald.

(kz) *Gect: de Mesſ: des finance de Lille* 1539.

Dezelfde keerzijde als de laatstvoorgaande.

330. *Manus Domini protegat me* 1539.

(kz) *Sub umbra alarum tuarum protege. me.*

Zie de Afbeeldingen en omschriften bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 4, doch op het jaar 1540.

331. *Carolus* V *Augustus Imp: Hisp: Rex.* Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld des keizers.

(kz) *Gect: de Mesf: des finases de l'* 1539.

Afbeelding, de dubbele adelaar met het wapen van Spanje op de borst.

332.** *Carolus* V *Augustus Imp: Hisp: Rex* 39.

(kz) *Gettoirs du bureau des finaces.*

Deze schijnt veel overeenkomst te hebben met den laatstvoorgaanden.

1540.

333. *Carolo Imp: Pro Foe: Aug: S. P. Q. R.*

(kz) *Quae Dei Deo; Caes: quae Caes. sut.*

Dezelfde als bij van VAN MIERIS, 3. d. pag. 22. No. 3, doch met de letters I. E.

334. Als de voorgaande, met de letters I. H.

335. Als de voorgaande, met de letters I. C.

336.

336. Als de voorgaande, met de letters I. D.

337. Als de voorgaande, met de letters G. P.

338. Dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 22. No. 4, doch deze met het jaartal 1540.

339. *Reddite q: ſut dei deo z q: ſut ceſaris ce:*
Afbeelding en omſchrift bij VAN MIERIS, 3. d. p. 22. No. 6, de voorzijde.
(kz) *Victoria in Turcas Caroli V.*
Afbeelding en omſchrift bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 37. No. 2, de voorzijde.

340. *Quae dei deo caesque ce: ſunt.*
Afbeelding, des keizers gelaurierde borstbeeld, vergelijk de ſpreuk bij VAN MIERIS, pag. 22. 3. d.
(kz) *Jettoirs des Monnoiers à Anvers.*
Afbeelding, de gekroonde laurierſtokken, vuurſtaal en vonken, zijnde zonder jaartal.

341. *Gect: des M: d'hoſtel de l'Empere* 1540.
Afbeelding en omſchrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 1, de voorzijde.

G 4 (kz)

(kz) *Arragon z c Re: Archid: Aust: Duc: Burg: B:*

Afbeelding en omschrift van dezen legpenning bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 59. No. 1.

342. *Gect des M: d' hostel de l'Epere* 1540.

Dezelfde als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Charles* V *Epereur de ces Pays ominat.*

De afbeelding als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 74. No. 3, de voorzijde, doch mist deze de letter M in het woord Empereur, en de D voor het woord Dominat: vergelijk ook VAN MIERIS, 3. d. pag. 143. No. 3, de voorzijde.

343. *Gect: des Mess: des finases de l'* 1540.

De afbeelding als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 7, de keerzijde, doch ander omschrift.

(kz) *Gectoirs du bureau des finances.*

Afbeelding, des keizers gelaurierde borstbeeld.

344.* *Gect: des Mess: des finases de l'* 1540.

Afbeelding en omschrift in alles als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz)

(kz) *Carolus* V *Imp: ſemp: Aug: Hiſp: Rex* 1540.

Afbeelding des keizers gelaurierde borstbeeld.

345. *Gects des M: d' hoſtel de l'Epere* 1540.

Afbeelding, als bij VAN MIERIS, 3 d. pag. 30. No. 7, de keerzijde.

(kz) *Carolus* V *Augustus Imp: Hisp: Rex.*

Afbeelding, als de keerzijde van den laatstvoorgaanden: doch eene andere lezing van het randſchrift en geen jaargetal.

346. *Gect: de Meſſ: de finaſes de l'* 1540.

Afbeelding als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 7, de keerzijde, doch geheel ander randſchrift.

(kz) *Arragon z Archid: Auſte: Duc: Burg: B:* 1516.

Afbeelding en omſchrift meermalen aangehaalt, VAN MIERIS, 2. d. pag. 59. No. 1, de keerzijde, zie deze keerzijde op verſcheidene andere jaren.

347.* *Gect: des M: d' hoſtel de l' Empere* 1540.

Afbeelding en omſchrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 1, de voorzijde.

(kz) *Ģecį: pour la chabre des coptes à Lille.*

Afbeelding en omſchrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 75. No. 3, de keerzijde.

348. *Philippi de Leval.*

(kz) *Philippi de Leval.*

Afbeelding en en omschriften aan beide zijden dezelfde, namelijk het fraai gehelmde wapenſchild van Leval en honden tot tenants. Deze offchoon door de manuſcripten bij de legpenningen geplaatst, zal waarſchijnlijk eene particuliere van franſche afkomst zijn: onder de Ridders van de order van St. Michiel, ingeſteld in het jaar 1469, vind ik een Louis de Laval, heer van Chatillon, zie princelijke devijzen van Claude Paradijn, te Antwerpen bij W. Sylvius 1563: zijnde deze zonder jaartal.

1541.

349. *Ou que ſoit croy 1541.*

(kz) *Penſer y fault croy.*

Dezelfde als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 395, aldaar op 1532.

350. *Manus Domini protegat me* 1541.

(kz) *Sub umbra alarum tuarum protege me.*

Dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 4, doch aldaar 1540.

1542.

351. *Gect: des M: d'hostel de l'Empere* 1541.

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 1, de voorzijde, doch deze een jaar later.

(kz) *Carolus V Imp: Semp. Aug: Hisp: Rex* 1542.

Afbeelding, het geharnarste borstbeeld des keizers, komt veel overeen met VAN MIERIS, als boven No. 7.

352. *Exurge Domine adjuva nos* 1542.

(kz) *Da virtutem contra hostes tuos.*

Afbeeldingen en omschriften dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 56. No. 2, doch deze met de letters M. D. C.

353. Als de voorgaande; met de letters H. C.

354. Als de voorgaande, met de letters H. V.

355. Als de voorgaande, met de letters M. D.

356.

356. Als de voorgaande, met de letters M. C.

357. Als de voorgaande, met de letters M. G.

358. Als de voorgaande, met de letters M. V.

359. Als de voorgaande, met de letters M. *Z.*

360. Als de voorgaande, met de letters M. I.

361. *Quia tu es deus fortitudo mea Pſ.* 42.
Afbeelding en omſchrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 56. No. 3, de voorzijde.
(kz) *Gect: pour d: Meſſ: de financ: de l'Emper* 1542.
Afbeelding en omſchrift bijna zoo als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 56. No. 5. Men vindt dezen ook met 1541.

362.* *Quia tu es deus fortitudo mea* 1542.
Afbeelding en omſchrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 56. No. 3, doch deze in plaats van Ps. 42, het jaartal 1542.
(kz) *Gectoirs de Meſſ: de Finaſes de l'Emp:*
Afbeelding en omſchrift bij VAN MIERIS, als boven de keerzijde.

363. *Manus Domini protegat me* 1542.

(kz)

(kz) *Sub umbra alarmum tuarum protege me.*

Afbeelding en omfchrift als bij VAN MIERIS, 3. d. p. 30. No. 4 doch aldaar op 1540.

364. *Scte Michael interce: pro nobis* 1542.

Afbeelding, de aartsengel den draak bevechtende.

(kz) *Ject: pou: les recev: de la vile de Bruce.*

Afbeelding, de vrouw met de lantaarn enz., vergelijk dezen met den aangehaalden op 1530, en VAN MIERIS, 2. d. pag. 320. No. 4.

365. *In pace in id ipſum* 1542.

(kz) *Dormiam et requiescam* R. M. G.

Afbeelding, omfchrift en kapitale letters, in alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 78. No. 1, doch aldaar een jaar later, en dus van 1543. Echter is deze van eene andere gravure, de wapentjes eenigzins kleinder en iets anders van fatfoen.

366. In alles als de voorgaande, met de letters V. M. P.

367. Als de voorgaande, met de letters D. M. V.

368.

368. Als de voorgaande, met de letters A. V. I.

369. Als de voorgaande, met de letters D. R. V.

370. Als de voorgaande, met de letters I. R. V.

371. Als de voorgaande, met de letters G. D. H. V.

1543.

372. *Gect: des M: d'hostel de l'Empere* 1540.

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 1, de voorzijde.

(kz) *Carolus* V *Imp: semp: Aug: Hisp: Rex* 1543.

Afbeelding, des keizers gelaurierde borstbeeld, zonder haarband, komt anders veel overeen met No. 5 en 6 op pag. 30, als boven.

373. *Super aspidem et basiliscu: ambulabis* 1543.

(kz) *Aquila provocat pullos suos ad volandum.*

In alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 74. No. 1, doch geen jaartal op de keerzijde door 43.

374. *Super aspidem et basilscu: ambulabis.*
(kz) *Aquila provocat pullos suos ad volandum.*
In alles als boven bij VAN MIERIS, pag. 74. No. 1, doch geheel zonder jaartal.

375. *Aquila provocat pullos suos ad volandum* 43.
In alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 74. No. 1, de keerzijde.
Arag. z Re: Archid: Auste: Duc Burg: B:
Deze keerzijde menigvuldigmalen aangehaald, VAN MIERIS, 2 d. pag. 59. No. 1:

376. *Super aspidem et basilscu: ambulabis.*
(kz) *Bonne esperance pour parvenir.*
In alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 74. No. 5, doch zonder jaartal.

377. *Jettoirs pour ceulx des finances.*
Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 46. No, 2, de voorzijde.

(kz) *Aquila provocat pullos suos ad volandum* 43.

(kz)

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 74. No. 1, de keerzijde.

378. *Super aspidem et basiliscu: ambulabis.*
(kz) *Bone esperance pour parfenir.*
In alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 74. No. 5, doch geen jaartal en eene kreupele spelling in het eerste en laatste woord van de keerzijde.

379. *In pace in id ipsum* 1543.
(kz) *Dormiam et requiescam.*
De afbeeldingen en omschriften als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 78. No. 1, doch met de letters V. D. R.

380. Als de voorgaande, met de letters M. P. V.

381. Als de voorgaande, met de letters V. I. A.

382. Als de voorgaande, met de letters A. R. M.

383. Als de voorgaande, met de letters H. V. D.

384. Als de voorgaande, met de letters M. Z. V.

385.* Als de voorgaande, met de letters M. D. V.

386.

386. Als de voorgaande, met de letters G. B. M.

387. *In pace in id ipsum* 1543.
Dezelfde voorzijde als boven, bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 78. No. 1.
(kz) *Concordes reddidit reges terre deus.*
Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. p. 102. No. 1, de voorzijde.

388. *Gettoirs pour la Chambre des comptes à Lill.*
Afbeelding, het bourgondische kruis en vuurstaal, vergelijk denzelven bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 120. No. 2, de keerzijde.
(kz) *Charles Emp: de Ro: Roy des Espaig. Conte de Fla:* 1543.
Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 78. No. 2, de voorzijde.
Deze wordt ook zonder jaartal en *conte de F.* gevonden.

389. *In Deo spes mea. Wilhelm Dux.*
(kz) Ten vervolge *Juli: Kleef et Mont Com: Mark: Rav: Zutp:*
De afbeeldingen als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 77, verschilt aanmerkelijk en in de plaatsing en in het omschrift.

1544.

390. *Manus domini protegat me* 1544.

(kz) *Sub umbra alarum tuarum protegat me.*

In alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 4, doch deze met 1544.

391. *Manus domini protegat me* 1544.

Dezelfde voorzijde als de voorgaande.

(kz) *Gect: de Mesſ: des finases de l'* 1540.

Afbeelding, de dubbelde Adelaar, vergelijk den aangehaalden op 1540.

392. *In Pace in id ipſum* 1544.

Afbeelding en omſchrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 78. No. 1, de voorzijde, doch aldaar met 1543.

(kz) *Pacemq: dedit invocantib: eum* 1544.

In alles als de keerzijde bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 102. No. 1.

393. *In equitate tua vivifica me* 1544.

(kz) *Vinculum concordie diligit deus.*

Afbeeldingen en omſchriften als bij VAN MIERIS, 3. d. p. 102. No. 3.

Doch deze met de letters M. G. R.

394.

394. Als de voorgaande, met de letters M. H. V.

395. Als de voorgaande, met de letters M. P. D.

396. Als de voorgaande, met de letters M. V. D.

397.* Als de voorgaande, met de letters M. I D.
Opmerkelijk is het, dat en bij VAN MIERIS en al de andere, mij voorgekomen, de letter M hebben.

398. *In equitate tua vivifica me* 1544.
In alles als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.
(kz) *Gecteirs pour le burau des fin:*
Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje, omhangen met de vliesorder.

399. *In equitate tua vivifica me* 1544.
(kz) *Gect: burau chamb: des copt:*
Afbeeldingen in alles als de voorgaande, verschilt in het omschrift der keerzijde.

400 *Carolus semper Franciscus Rex.*
Afbeelding, de twee gekroonde vorsten met de scepters in de handen, ten voeten uit, vergelijk VAN MIERIS, 3. d. pag. 102. No. 4, doch aldaar ten halven lijve, en in plaats van *semper. Imperator.*

(kz) *Pace reduce* 1544.

In alles als de keerzijde bij VAN MIERIS, als boven No. 4.

Deze zal waarschijnlijk een gebrekkige naslag zijn.

401. *Dormiam et requescam Ps.* 4.

(kz) *Et cor meum vigilat cati:* 5.

In alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 106, doch aldaar *Cat:* 5.

402.* In alles als de voorgaande met *Canti.* 5.

403. *Dormiam et requiscam Ps.* 4.

In alles als boven, doch de letter *i* in plaats van *e*.

(kz) *Et cor meum vigelat cantica* 5.

In alles als boven, doch *vigelat* en *cantica*.

404. *Sanctus Nicolaus.*

Afbeelding, het beeld van den heilligen Nicolaas in bisschoplijk gewaad.

(kz) *Kent u selven en aansiet het einde.*

Afbeelding, een paar schalen in evenwigt hangende, tusschen het jaartal 1544.

Deze wordt zonder en met het Antwerpsche handje in den rand gevonden.

1545.

1545.

405. *Manus domini protegat me* 1545.
(kz) *Sub umbra alarum tuarum protege me.*
In alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 4, aldaar op 1540. is meermalen aangehaald.

406. *Super aspidem et basiliscu: amulabilis* 1545.
(kz) *Aquila provocat pullos suos ad volandum.*
In alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 74. No. 1, doch aldaar met 1543.

407. *Inclina cor meum Deus* 1545.
(kz) *Ad faciendas justificationes tuas.*
In alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 109. No. 1, doch achter het woord *tuas* de letters A. V. I.

408. In alles als de voorgaande, met de letters M. R. K.

409. In alles als de voorgaande, met de letters R. V. B.

410. In alles als boven, met de letters L. V. D.

411. In alles als boven, met de letters M. H. K.

412. In alles als boven, met de letters M. G. R.

413. In alles als boven, met de letters M. R. S.

414. In alles als boven, met de letters M. I. I.

415* In alles als boven, met de letters M. P. S.

416.* In alles als boven, met de letters M. V. D.

417. In alles als boven, doch in plaats van de kapitale letters, het jaartal 1545.

418.* *Inclina cor meum deus.* 1545. M. I. I.

Afbeelding en omschrift, bij VAN MIERIS als boven.

(kz) *Carolus D. G. Ro: Imp. Comes Hol:*

Afbeelding en omschrift op 1552. bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 304. No. 1. de voorzijde.

419. *Carolus* V *semper Augustus.* 1545.

Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld des Keizers: doch links.

(kz) *Aquila provocat pullos suos ad volandum.*

Af-

Afbeelding en omschrift, bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 109. No. 2. het revers.

420. *Carolus* V. *semper Augustus.*

(kz) *Aquila provocat pullos suos ad volandum.*

In alles als boven, doch het borstbeeld regts en zonder jaartal.

421. *Carolus* V *semper Augustus.*

Afbeelding, als de voorzijde van den laatst voorgaanden.

(kz) *Gectoirs de Mesf: des finases de l'Em:* 1545.

Afbeelding, een paar schalen in evenwigt en een paslood, vergelijk VAN MIERIS, 2. d. pag. 366. op 1532.

422.* *Imp: caes: Caro: quintus Augustus.*

Afbeelding 's keizers borstbeeld, doch weder links.

(kz) *Gectoirs de Mesf: des finases de l'Em:* 1545.

Afbeelding en omschrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

423.* *Carolus Romanor: Imp: semper Augustus.*

 Af-

Afbeelding, des keizers gelaurierde borstbeeld.

(kz) *Gectoirs du bureau de l'Empereur* 1545.

Afbeelding, de dubbele Rijksadelaar met het wapen van Spanje op de borst.

424. *Carolo. Imp: Pio: Foe: August:* S.P Q.R.

Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld des keizers.

(kz) *Sub umbra alaru: tuaru: protege no.*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 7. de keerzijde.

1546.

425. *Manus Domini protegat me* 1546.

(kz) *Sub umbra alarum tuarum protege me.*

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 4, op 1540.

426. Onder het borstbeeld. 1546.

(kz) *Gelria pacata est, qui potens? caesaris est.*

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 126. doch aldaar *qui potes?*

427. *Imp: caes: Caro: quintus Augustus.*

Af-

Afbeelding, het borstbeeld des keizers als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 143. No. 2, de voorzijde.

(kz) *Gectoirs pour la chambre des coptes.*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, als boven de keerzijde.

428. * *Imp. caes. Caro: quintus Augustus.*

Afbeelding en omschrift als de voorzijde van den laatst voorgaanden.

(kz) *Gectoirs de Mesf: des finafes de l'Em.* 1546.

Afbeelding, de schalen in evenwigt enz. dezelfde keerzijde op 1545. aangehaald.

429. *Carolus* V *Romanor: Imp: femp: Augustus.*

Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld des keizers.

(kz) *Gect: de Mesf: des finances de l'* 1546.

Afbeelding, de dubbele rijksadelaar met het groote schild van Spanje op de borst.

430. *Gect: por le bur: des finan:* 1546.

Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld des keizers.

(kz) *Sub umbra alaru: tuaru: protege no.*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 7, het revers.

431. *Carolus V Imperator de ces pays dominat.*

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 143. No. 3, doch aldaar *Epereur.* Dit is waarschijnlijk een abuis van den aftekenaar in het manuscript.

(kz) *Sub umbra alarum tuarum protege me.*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 3, het revers.

432. *Gectoirs du bureau des finances.*

Afbeelding, des Keizers gelaurierde borstbeeld.

(kz) *Sub umbra alarum tuarum protege me.*

Dezelfde keerzijde als de laatstvoorgaande.

433. *Sce Michael interce: pro nobis.* 1546.

Afbeelding, de Aartsengel Michael het gedrogt bevechtende.

(kz) *Ject pour les revec: de la vile de Bruce.*

Afbeelding, de vrouw met de lantaarn vergelijk diergelijken op 1538. en bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 320. No. 4, op 1530.

434.* *Sce Michael interce: pro nobis 1546.*
(kz) *Ject: pou: les rechev: de la vile de Bra.*
Afbeeldingen, als boven.

435. *Sce Michael interce: pro nobis. 1546.*
(kz) *Ject: pour les Rechev: de la vile de Brc.*
Afbeeldingen, als boven.

436. *Sce Michael interce: pro nobis 1546.*
(kz) *Ject: pour les recev: de la vile de Brucel.*
Afbeeldingen, als boven.

1547.

437. *Manus Domini protegat me 1547.*
(kz) *Sub umbra alarum tuarum protege me.*
Afbeeldingen en omschriften bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 4, op 1540.

438. Gect: *po: le bu des finan:*
Dissipa gentes. qui bella volunt.
Afbeeldingen en omschriften als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 184. No. 1. doch deze zonder jaartal en met *finan:*

439. *Ge: po: la cha de cot: a Bruc.*
(kz)

(kz) *Dissipa gentes q: bella volunt.*
In alles als bij VAN MIERIS, als boven pag. 184. No. 2, doch zonder jaartal.

440. *Ge: po: la cha: de cot: a Brucl.*
Afbeelding, als de voorzijde van den laatstvoorgaanden, mede zonder jaartal, doch *Brucl.*
(kz) *Plus oultre.* binnen een eenvoudig comportement.

441. *Corona viri: mulie sapiens.*
In de affnede 1547.
Afbeelding, een ruitwapen met twee afdeelingen, schijnende bijën en de andere helft leeuwen te zijn.
(kz) *Comite fortum̄ virtute duce.*
Afbeelding, een sierlijk gehelmde wapenschild met drie leeuwen. Deze hoezeer in de manuscripten onder de Nederlandsche geplaatst, zal waarschijnlijk tot de Duitsche en particuliere behoren.

1548.

442. *Car:* V *Rom: Imp: Pius et felix.*
Afbeelding, bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 208. No. 2, het omschrift verschilt, zijnde zonder het woord *Aug* en *felix* in plaats van *foelix.*

(kz)

(kz) *Restituto imp: redit triumph:* 1548.

Afbeelding, de slangenstaf van Mercurius, zoo als de voorzijde van No. 3, en het omschrift van de keerzijde van No. 2.

443. Dezelfde als boven, doch bij den staf van Mercurius de letters R. G. M.

444. Als de bovenstaande, met de letters D. I. I.

445. Als de bovenstaande, met de letters K. V. H.

446. Als de bovenstaande, met de letters D. V. R.

447. Als de bovenstaande, met de letters S. D. E.

448. Als de bovenstaande, met de letters N. A. H.

449. Als de bovenstaande, met de letters Ɔ. I. H.

Deze allen schijnen mij toe, in de afbeeldingen, eerder een naslag dan origineele stempels te zijn.

450. *Car* V *Ro: Imp: Aug: Pius et Foelix.*
(kz) *Restituto imp: redit triumph* 1548.

In

In afbeeldingen en omschriften gelijk bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 208. No. 2, doch deze met de letters H. V. K.

451. Als de bovenstaande, met de letters M. A. N.

452. Als de bovenstaande, met de letters P. D. S.

453. Als de bovenstaande, met de letters R. V. D.

454. Als de bovenstaande, met de letters M. V. D.

455. Als de bovenstaande, met de letters M. G. R.

456. Als de bovenstaande, met de letters K. I. H.

457. *Ca: V: Ro: imp: Aug: Pius et foelix.*
Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, als boven 208. No. 2, de voorzijde.
(kz) De zuilen van Hercules met het vuurstaal en de woorden *Plus oultre.* zijnde zonder jaartal en randschrift.

458. *Restituto imp: redit triumph* 1548.
Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, als boven, pag. 208. No. 2, de keerzijde.
(kz) *Gectoirs des Monnoiers de Hollande* 48.

De-

Dezelfde afbeelding als de voorzijde van *Restituto.*

459. *Gect: du bureau des financ:*

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 208 No. 3, het revers.

(kz) *Restituto: imp: redit triumph* 1548.

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS als boven, de keerzijde van No. 2. met de letters R. V. D.

460. *Virtute fortuna comes* 48.

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 208. No. 3. de voorzijde.

(kz) *Restituto imp: redit triumph:* 1548.

Afbeelding en omschrift als boven, de keerzijde van No. 2. doch met de letters I. I. D.

461. *Carolus* V *Rom. imp. semp. August:*

Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld des keizers.

(kz) *Jett: des Monnoiers en Holland:* 1548.

Afbeelding, de drie kleine wapenschildjes van Holland, Zeeland en Vriesland, vergelijk VAN MIERIS, 3. d. pag, 208. No. 2.

2. het revers, doch geene kapitale letters op het vlak des pennings.

462. *Carolus* V *Rom imp: ſemp August:*
Afbeelding en omſchrift dezelfde als de bovenſtaande.
(kz) *Gect: de Meſſ. des finances de l'* 1548.
Afbeelding, de dubbele Rijksadelaar met het groote wapenſchild op de borst.

463. *Carolus* V. *Rom: Imp: ſemp: Aug:*
Afbeelding als de bovenſtaande, doch deze *Aug:* in plaats van *August.*
(kz) *Imperio pacato* 1548.
Afbeelding en omſchrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 9, doch aldaar met 1553.

464. *Carolus* V *Rom: imp: ſemp: Augustus.*
Afbeelding als de bovenſtaande, doch deze heeft nu het woord *Augustus.*
(kz) *Da, quam mundus dare non pt* 1548.
Afbeelding en omſchrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 304. de keerzijde aldaar met 52.

465. *Super aspidem et baſiliscu: ambulabis.*

Af-

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 96, doch zonder jaartal.

(kz) *G. P. Cham: des copt: de Lim: Lux anno* 1548.

Afbeelding, de gekruiste laurierstokken, vuurstaal, vliesorder, en de drie kleine wapenschildjes.

466. *Manus Domini protegat me* 1548.

(kz) *Sub umbra alarum tuarum protege me.*

Afbeeldingen en omschriften bij VAN MIERIS, 3 d. pag 30. No. 4, op 1540.

467. Een wapenschild met eenen schuinschen dwarsbalk binnen eenen rand van bladeren.

(kz) *Pour parvenir Bailoevy.*

Afbeelding, de geregtigheid geblinddoekt met het zwaard en de weegschalen. In de afsnede 1548, somtijds vindt men deze ook met Bailloeut. Zie dezen geslachtnaam aangehaald bij Mr. J. C. de Jonge, de Unie van Brussel 1577. pag. 53. (n° 40.) 's Gravenhage bij de weduwe J. Allart 1825.

468. *In Trouwen vast.*

Afbeelding, een sierlijk gehelmd wapenschild, met drie regtstandige stijlen.

I (kz)

(kz) *'t Is ons belast.*

Afbeelding, een gekwartileerd wapenschild, waarvan No. 1 en 3: 2 en 4 gelijk staan. Deze en de voorgaande zullen waarschijnlijk particuliere of familiepenningen zijn.

469. *S. Nicolaus.*

Afbeelding, het sierlijk beeld van dezen Bisschop, met den staf en opgeheven hand.

(kz) Een paar schalen in evenwigt hangende, en tusschen dezelve het jaartal 1548: boven twee kleine vuurstalen en verscheidene vonken, alles binnen eenen fraaijen rand.

Ik meende dezen als den aangehaalden op 1544. eerst bij de gilde of koopmanspenningen te brengen, doch om de bourgondische vuurstalen en vonken heb ik dezen, als de manuscripten, onder de legpenningen geplaatst.

470. *Leggelt om me te beuren.*

Afbeelding, een liggende leeuw, houdende in zijnen poot een standaard waarin de vlaamsche leeuw.

(kz) *Van de Rekenkamer van Vlaandere.*

Af-

Afbeelding, het wapen van Bourgondien tusschen de vuurstalen en vonken zijnde, zonder jaartal.

1549.

471. *Philippus D. G. Hispania: Princ.*

Afbeelding, het gekroonde wapenschild omhangen met de vliesorder.

(kz) *Contadores del bureau de su altessi* 1549.

Afbeelding, een zeer eenvoudig compotement, komt veel overeen met VAN MIÉRIS, 3. d. pag. 231. No. 4.

472. *Philp: dei gracia Hispaniarum Princeps.*

(kz) *Contadoris del bureau de su Altessi* 1549.

Afbeeldingen, in alles als de laatstvoorgaande.

473. *Philippus D. G. Hispania: Princ.*

Afbeelding, als de voorzijde van de twee laatstvoorgaanden.

(kz) *Fhlipus spes altra patriae* 1549.

Afbeelding, een sierlijk comportement als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 5 de keerzijde, doch aldaar zonder jaartal.

474. *Charles V. Epereur de ses pays dominat.*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 74. No. 3. de voorzijde aldaar op 1543.

(kz) *Gect: de Mesf: des finances de l'* 1549.

Afbeelding, de dubbelde Rijksadelaar met het groot wapen van Spanje op de borst.

475. *Carolus* V. *Romanorum Imp: semp: August:*

Afbeelding, het gekroonde borstbeeld des keizers met het rijkszwaard.

(kz) *Gectoirs du bureau de l'empereur* 1549.

Afbeelding, de dubbelde Rijksadelaar, met het klein wapenschildje op de borst.

1550.

476. *Carolus* V *Rom: Imp: Aug.*

(kz) *Aequitas.* 1550.

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 242. No. 1, doch aldaar alleen het jaartal 50.

477.* *Carolus* V *Rom: Imp: semper August.*

Afbeelding, des keizers gelaurierd borstbeeld.

(kz) *Calculus camere com: Holl: et Fri:* 1550.

Af-

Afbeelding, de vijf kleine wapenſchildjes.

478. *Carolus* V *Rom: Imp: Au: Cat:*
(kz) *Calcu: came: comp: H. Z. F.* 250.
Afbeeldingen in alles als de laatstvoorgaande.

479. *Carolus* V *Rom: Imp: ſemp: August.*
Afbeelding en omſchrift VAN MIERIS, 3. d. pag. 242. No. 2, de voorzijde.
(kz) *Gectoirs de bureau de l' Empereur* 1550.
Afbeelding, de dubbelde Rijksadelaar met het groot wapen op de borst.

480. *Carolus* V *Rom: Imp: ſemper August.*
(kz) *Gectoirs du burau de l' Emp:* 1550.
Afbeeldingen als de laatstvoorgaande, de ſpelling in de omſchriften iets onderſcheiden.

481. *Caro* V *Cæs: F.* 1550. *Philipus Austra.*
(kz) *Caro* V *Imper, Gectz des comptes a Lille.*
De afbeeldingen komen meest overeen met VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 4, op 1552.

482. *Pour soustenir croy.*

Afbeelding, het wapenschild van Croy.

(kz) *s'il advenoit* 1550.

Afbeelding, een lettermerk, waarin duidelijk de letters A. N. O. E. Men kan dezen eenigzins vergelijken met VAN MIERIS, 3. d. pag. 226. en VAN LOON, 1. d. pag. 220.

483. *Par raison a meris* 1550.

Afbeelding, een ongekroond wapenschild.

(kz) *Mon esperance passe mes fortunes.*

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 175, de voorzijde, aldaar met 1523, deze zonder jaartal.

484. *Manus Domini protegat me* 1550.

(kz) *Sub umbra alarum tuarum protege me.*

Afbeeldingen en omschriften bij VAN MIERIS 3. d. pag. 30. No. 4, op 1540.

485.* *Halewyn a mesure.*

Afbeelding, een wapenschild met drie leeuwen, en een klein dekschildje met eenen leeuw; vergelijk hetzelve met het wapenschild bij VAN LOON, 1. d. pag. 94 van Johanna van Halewijn.

(kz) *Sans changer Betz.*

Af-

Afbeelding, een ruitwapen, waarvan de eene helft, het wapen van de voorzijde en de andere helft driemaal de letter T. zijnde waarschijnlijk het vrouwlijk wapen van Betz. Deze is zonder jaartal.

1551.

486. *Philippus Austr: Caroli* V *Cæs: F:*
(kz) *Philippus spes altera patriae.*
In de affnede 1551.
In alles de legpenning bij VAN LOON 1. d. pag. 7. No. 1, doch aldaar zonder jaartal en op 1555 geplaatst.

487. *Philipus Austr: Caroli* V *Cæs: F.* 1551.
(kz) *Philipus spes altera patriae.*
In alles de legpenning, bij VAN LOON als boven pag. 7. No. 2, mede aldaar zonder jaartal en op 1555 geplaatst.

488. *Carolus* V *Rom: imp: Au: Cat.*
(kz) *Da, quam mundus dare non pt.* 1551.
In alles de legpenning bij VAN MIERIS 3. d. pag. 304. No. 2, doch aldaar 52, en deze met het jaartal 1551.

489. *Carolus* V *Rom: imp: Au: c. Hol:*
(kz) *Da, quam mundus dare non pt.* 1551.

In alles als de laatstvoorgaande, doch op de voorzijde in plaats van *Cat: C: Hol:*

490. *Carolus* V *Rom: imp: semp: Aug:*
(kz) *Imperio pacato* 1551.
In alles de legpenning bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 9. doch aldaar met het jaartal 1553.

491. *Maria* D. G. R. H.
(kz) M 1551.
In alles de legpenning bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 289. No. 1. doch aldaar op 1552.

492.* *Carolus* V *Romano: impera.*
(kz) *Distrue inimicu: et ultore.*
In alles de legpenning bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 269 No. 1. doch aldaar *imper.*

493. *Carolus* V *Rom: imp: semp: August.*
(kz) *Gectoirs du bureau de l'Empereur* 1551.
In alles de legpenning bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 143. No. 2. doch aldaar op 1546 en met *Romanor.*

494. *Philipus* D G *Hispaniarum princeps* 1551.
(kz) *Aequitas* 1550.

Af-

Afbeelding en omschrift van de voorzijde, bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 318. No. 2. doch aldaar met 1553, en de keerzijde bij VAN MIERIS, als boven pag. 242. doch aldaar het jaartal door 50 uitgedrukt.

495. *Philipus* D G *Hispaniarum Princeps.*

In alles als de voorzijde van den laatstvoorgaanden, doch deze zonder jaartal.

(kz) *Contadores del bureau de su Alteza.*

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 231. No. 4. het revers, doch deze zonder jaartal.

496. *Legpenning voor de staten van Brusf:* 1551.

Afbeelding bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 237. No. 2. op 1549. doch zeer verschillende in omschrift; ook is van dezen het wapen van Brussel veel kleinder.

(kz) *Redde rationem villicationis tue Luc* 16.

Afbeelding en omschrift, de aangehaalde penning bij VAN MIERIS, als boven. Men vindt dezen ook met 51 alleen, op de voorzijde.

597. *Legpenninck der Stad van Bruessel* 1551.

(kz) *Redde rationem vilicationis tue Luc:* 16.

In alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 238. No. 2. doch aldaar met 1549.

498. *De wijn accise* 1551.

Afbeelding, een lettermerk tusschen de letters FXA.

(kz) De gekroonde hand, het wapen van Antwerpen, binnen eenen rand van bladeren. Deze is meer waarschijnlijk een Gilde dan legpenning.

499. Voorzijde: Het afbeeldsel van Willem, hertog van Gulik en Gelder, enz. binnen eenen rand van bladeren; zie zijn afbeeldsel bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 14. op 1539.

(kz) *Spartam naetus hac adorna* 1551.

Afbeelding, het opschrift binnen eenen rand van bladeren. Vergelijk dezen, welke in alle manuscripten als legpenning voorkomt, met de aangehaalde medalje in de Notice sur le cabinet des Medailes par J. C. de Jonge Directeur à la Haye 1823 page 60.

1552.

500. *Carolus* V *Rom imp: Au: Cat:*

(kz)

(kz) *Da quam mundus dare non pt* 1552.

In alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 304. No. 2. doch aldaar voor het jaartal alleen 52.

501* *Carolus V Rom: imp: semp: Augusts.*

Afbeelding, des keizers gelaurierd borstbeeld.

(kz) *Gectoirs du bureau de l'Empereur* 52.

Afbeelding, de dubbelde Rijksadelaar met het groote wapenschild op de borst.

532. *Carolus V Rom: imp: semp: Augusts.*

(kz) *Nummus Cameri: cop: an Holland* 1552.

De afbeelding als boven, zoo ook het omschrift der voorzijde, doch de adelaar op de keerzijde heeft nu het wapenschildje van Holland op de borst.

503. *Carolus V Rom: imp: semp Augusts.*

Afbeelding en omschrift als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Carolus V victor semp: Aug.*

In de afsnede 1552.

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 1. doch aldaar zonder jaartal.

504. *Carolus* V *Rom: imp. semp. August* z.
Afbeelding en omschrift als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.
(kz) *Philip: Carl Fil: Hispa Princeps* 1552.
Afbeelding, het borstbeeld van Philippus.

505.* *Carolus* V *Rom: imp: semper Aug:*
Het gelaurierd borstbeeld des keizers.
(kz) *Gectoirs du burreau des Finan de l'Emp:* 52.
Afbeelding, de keerzijde eenigermate van den legpenning bij VAN MIERIS 3. d. pag. 323. het revers.

506. *Carolus* V *Rom. imp. semper Aug.*
Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld des keizers.
(kz) *Plus oultre* op de banderol, welke geslingerd is om de twee gekroonde zuilen van Hercules. Zijnde deze zonder jaartal.

507.* *Carolus D G Ro imp: Comes Hol:*
Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. deel pag. 304. No. 1. de voorzijde.
(kz) *Ad faciendas justificationes tuas* M. I. I.

Af-

Afbeelding en omschrift in alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 109. No. 1. de keerzijde.

508. *Philipus Austr: Caroli* V *Caes. F.*

Afbeeldingen en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 231. No. 1, op 1549.

(kz) *Cantadores del bureau de su alteza* 1552.

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 231. No. 4, de keerzijde.

509. *Philipus Austr: Caroli* V *Caes. F.*

Afbeelding en omschrift als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Cantadores del bureau de su Alteza.*

Afbeelding, bij VAN MIERIS, als boven, de keerzijde van No. 1, doch aldaar een ander omschrift. Deze zonder jaartal.

510. *Philipus Austr: Caroli* V *Caes: F.*

Het omschrift en de afbeelding bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 4, de keerzijde.

(kz) *Carolus* V *victor semp: Aug:*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. p. 293. No. 2, het revers.

511. *Redde rationem villicationis tue.*

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 3, de voorzijde.

(kz) *Gectoirs du bureau de l' Emp.* 1552.

Afbeelding, de dubbelde rijksadelaar met het wapen van Spanje op de borst.

512. *Redde rationem villicationes tue.*

Afbeelding als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Gectoirs du burreau des Finan. de l' Emp.* 52.

De afbeelding geheel en het omschrift bijna zoo als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 323. de keerzijde, doch aldaar op 1553.

513. *Date deo dei et caesari quae ciesari.*

(kz) *Dne des terra fructifi salusgine.* Zie dezen bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 308. doch verschilt aanmerkelijk in de gravure, het omschrift geheel en al kreupel, waarschijnlijk een naslag.

514. *Jett: pou: la camb: des Coptes.*

Afbeelding, het gekroonde rijkswapen, hangende aan eenen strik.

(kz) *Du Roy des Rom :et d'Archidux Philipe.*

Af-

Afbeelding, het gekroonde wapen van Bourgondien, hangende aan eenen ſtrik, zijnde zonder jaartal, en moest misſchien wel 40 jaren vroeger geplaatst zijn.

1553.

515 *Carolus* V *Rom: imp: ſemp: August:* 1553.

Afbeelding, het borstbeeld des keizers zoo als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 1.

(kz) *Gectoir du burreau des finan: de l'Emp* 52.

Afbeelding en omſchrift zoo als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 323. het revers doch aldaar met 53.

516. *Carolus* V *Roman: imp: ſemp: Augus:* 1553.

Afbeelding, des keizers gekroond borstbeeld met het rijkszwaard in de hand tusſchen het opgegeven jaartal.

(kz) *Gectoir du burreau des finan: de l'Emp* 52.

Afbeelding en omſchrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

517. *Vive Charles Empereur des Romains.*

Afbeelding het gekroonde borstbeeld des keizers.

(kz)

(kz) *Getons cōptons payons l' Empereur.*

Afbeelding, een toren tusfchen het jaartal 53.

518. *Philippus* D. G. *Hispania Princ:*

Afbeelding, het gekroonde wapenfchild van Spanje omhangen met de vliesorder.

(kz) *Contadore del burau de su alteza* 1553.

Alles in een eenvoudig comportement, vergelijk VAN MIERIS, 3. d. pag. 231 No. 4.

519. *Car: V imp: Hisp: Rex* 1553.

Afbeelding, des keizers borstbeeld.

(kz) Een leeuw, zonder omfchrift, door de manufcripten bij de legpenningen geplaatst, is meer waarfchijnlijk munt.

520. *Philipus D.* G *Hispaniarum Princeps* 1553.

Afbeelding en omfchrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 318. No. 2, de voorzijde.

(kz) *Philipus spes altera patriae.*

Afbeelding en omfchrift bij VAN MIERIS 3. d. pag. 293, No 3. het revers.

521. *Maria D. G. R. H:*

(kz) *M.* 1553.

In

In alles als bij VAN MIERIS 3. d. pag. 289. No. 1, doch aldaar van een jaar vroeger.

522. *Maria D. G. R. H:*
Afbeelding en omschrift als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.
(kz) *Gect: le burau des financ:* 53
Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje, omhangen met de vliesorder.

523. *Maria D. G. R. H:*
Afbeelding, als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.
(kz) *A Domino lux mea* 53.
Afbeelding, een arend met uitgespreide vlerken, zittende op eene wereldkloot, tegen eene helderschijnende zon inziende.

524.* *Gectoirs pour le burreau des finances.*
Afbeelding, de zuilen van Hercules met de banderol *Plus oultre.*
(kz) *A domino lux mea.* 53
Afbeelding en omschrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

525.* *Gectoirs pour le burreau des finances.*
(kz) *A domino lus mea* 53.
In alles als de bovenstaande, doch *lus* in plaats van *lux.*

526. Deze vindt men ook zonder jaartal.

527. *Gectoirs pour le cept: en Brab:* 1553.
(kz) *Imperio pacato* 1553.
Afbeeldingen als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 9, doch een geheel verschillend omschrift op de voorzijde aldaar.
Carolus V *Rom: Imp: semp: Aug:*

528. *Ge: po: l: chab: de cot: a Bruc* 1553.
Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS 3. d. pag. 318. No. 1, de voorzijde.
(kz) *imperio pacato* 1553.
Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 9.

529. In alles als de bovenstaande, doch aan beide zijden zonder jaartal.

530. *Gec: po: l: chab: de cot: a Brucl:*
(kz) *dissipa gentes q: bella volunt.*
Afbeeldingen en omschriften bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 318. doch eene geheel andere gravure en borstbeeld en zonder jaartal en de letter L. aan het woord *Bruc.* en *Gec* voor *Ge.*

531. *Monstrant regibus astra viam.*
Afbeelding, de aanbidding van de wijzen, bij

bij VAN MIERIS, op 1558 3. d. pag. 442. No. 1, de voorzijde.

(kz) *Aequitatis aequitas* 1553.

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 24, de keerzijde, doch aldaar *aequalitas* 1558.

532. *Monstrant regibus astra viam.*

(kz) *Aequitatis aequitas* 1553.

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, 1. d. pag. 24. zie de zelfde aanmerking als op de laatstvoorgaande. Ik vermoede alzoo, dat deze beide alleen bij afteekening in de manuscripten zijn voorgekomen, dat het een misslag van den afteekenaar zal zijn en de 8 voor een 3 zal hebben aangezien.

533. *O scha: tre: uth u balck Lu: 6 c:*

(kz) *Wat bat kers of bril, di nit sie e: wi:*

De afbeeldingen bij VAN MIERIS 3. d. pag. 341. No. 1. verschillen aanmerkelijk in de abreviatien.

534. *Wat helpt kras unt pril, so ich n: s: w:*

(kz) *Rat du salt wetn, ugunt brot wert.*

De afbeeldingen, de uil met kaars en bril, en de rat, eene kat en eenig bijwerk zonder jaartal: het omschrift zal moeten inhou-

den: Wat helpt kaars en bril, zoo ik niet zien wil. En rat gij zult weten, ongegund brood wordt het meest gegeten.

Deze is kleinder dan de gewone Legpenningen: Men vindt meerdere van deze soort; ook somtijds veranderingen in de abrevatien van de omschriften der drie voorgestelde bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 341. men doet deze voorkomen als spotpenningen op het verbranden van M Servetus, doch daar dezelve bijna allen van duitsche afkomst zijn, en veelal het voorkomen van speelpenningen hebben, vermoede ik dat dezelve meer in het algemeen tegen de reformateurs zijn: in mijne verzameling bevindt zich eene diergelijke kleine zilveren, mede zonder jaartal, aan de eene zijde een uil met uitgespreide vlerken, met eene bril voor de oogen, en houdende in elke poot eene brandende kaars; op de keerzijde binnen eenen rand. *Was helfen lichter und bril, wen man met fleis nicht sehen wil.*

De letter H. W. op de No. 3. bij VAN MIERIS doet ook aan den naam des fabrikeurs van speelpenningen denken.

535. De gekroonde hand van Antwerpen binnen eenen fraaijen rand van bladeren.

(kz) *Den impost van de wijn* 1553.

Af-

Afbeelding, binnen een fchild een lettermerk.

935.* Het kasteel met de twee handen, het wapen van Antwerpen, binnen eenen fraaijen bloemenrand.

(kz) *Woer de win accise* 1553.

Afbeelding, de gekroonde hand van Antwerpen: men vindt dezen ook met *acuse* en hebben veel waarfchijnlijkheid om bij gilde of confreriepenningen te behooren, zie ook den aangehaalden op 1551.

1554.

536. *Caro: V imper : Gect: des comptes a Lille.*

Afbeelding en omfchrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 5, doch deze zonder jaartal.

(kz) *Philip Carol: Fil Hispa: Princeps* 54.

Afbeelding en omfchrift bij VAN MIERIS als boven, doch deze met 54 — aldaar met 1555. Men vindt dezen ook met *Gects* en *Getz.* op de voorzijde.

537. *Philip: Carl: Fil: Hispa: Princeps* 1554.

Afbeelding, het borstbeeld van Philips met de geftikte rok zoo als bij VAN LOON, 1. d. pag. 7.

(kz) *Contadores del burau des fin:* Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje, omhangen met de vliesorder.

538. *Philippus Caroli Filie Hispa: Princeps.* Afbeelding het borstbeeld van Philips met eenen zeer spitsen baard, veel grooter en anders van gravure dan de anderen, tusschen het jaartal 1554.

(kz) *Contadores del burau des finan:* In alles als de keerzijde van den laatstvoorgaanden, doch deze heeft *finan:*

539.** *Philipus Austr: Caroli* V *Cæs:* F.

(kz) *Dum colit ardus virtus* 54.

De voorzijde is waarschijnlijk die bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 294. No. 2. de voorzijde.

540.* *Gectoirs pour le burreau des finances.*

(kz) *A domino Lux mea* 54.

Zie dezen op het jaar 1553.

541.* *Gectoirs pour le burreau des finances.*

A domino lus mea 54.

Zie de zelfde aanmerking als op den laatstvoorgaanden.

542.* Voorzijde, het afbeeldsel van Willem, her-

hertog van Gulik, Gelder & — met de fraai geſtikte rok, binnen eenen rand van bladeren.

(kz) *Spartam nactus kanc. adorna.* 1554.

Mede binnen eenen rand van bladeren, vergelijk dezen met den aangehaalden op 1551. en de aanmerkingen aldaar, zoo ook het woord *kanc.*

543. *In te Domine ſperavi.*

Afbeelding, een ſierlijk gehelmd wapenſchild, zijnde een reiger, eenen aal in den *bek houdende.*

(kz) *Deucht verwint* 1554.

Afbeelding, een ruit of vrouwelijk wapenſchild in twee afdeelingen, hangende aan eenen ſtrik.

Waarſchijnlijk een particuliere en geen legpenning.

1555.

544.* *Carolus* V *Rom: imp: ſemper August:*

Afbeelding, des keizers borstbeeld.

(kz) *Gectoirs pour le burreau des finan:* 55.

Afbeelding, het wapen van Spanje welke het geheele veld des penning beſlaat. Men vindt dezen ook ſomtijds met *Augustus* op de voorzijde.

545. *Carolus* V *Rom: imp: semper August:*
Afbeelding, als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.
(kz) *Gects de Mesf: des finances de l'* 1555.
Afbeelding, de dubbelde rijksadelaar met het wapen op de borst, bij VAN MIERIS op verschillende jaren.

546. *Carolus* V *Rom: imp: semp: Aug:*
(kz) *Gectoirs du bureau de l'Empereur* 55.
De afbeeldingen in alles dezelfde als de voorgaande, doch heeft *semp:* en geen *semper*, de keerzijde een geheel ander omschrift.

547. *Carolus* V *Rom: imp: Aug:*
Afbeelding, des keizers gelaurierd borstbeeld.
(kz) *Legppenning voor de Staten van Brusf.* 1555.
Afbeelding, het wapen van Brussel. Zijnde de aartsengel Michael den draak bevechtende.

548. *Carolus* V *imperator caes:*
Afbeelding, het gekroonde borstbeeld des keizers.

(kz)

(kz) *Leggelt der vaert van Brusfel.*

Afbeelding, als de keerzijde van den laatstvoorgaanden, zijnde zonder jaartal.

549. *Carolus* V *Rom: imp: Aug.*

Afbeelding, als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 1. de voorzijde, doch deze zonder jaartal en het borstbeeld links.

(kz) *Diligite justitiam qui judicate terram.*

Afbeelding, het bourgondifche kruis, vuurflaal en vonken. Deze zonder jaartal.

550. *Caro* V *Rom: imp: Au: Cat:*

Afbeelding en omfchrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 304. No. 2. de voorzijde, doch aldaar *carolus.*

(kz) *Numisma Came: Comp: Hollan:* 1555.

Afbeelding en omfchrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 4, het revers.

551. *Caro* V *imper: Gect des comptes a Lille.*

Afbeelding en omfchrift als de voorzijde bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 5, doch deze zonder jaartal.

(kz) *Carolus* V *Romnor imp: femp: augustus*

Afbeelding en klein verfchil in de fpel-

 ling

ling bij VAN MIERIS, als boven No. 6. de voorzijde.

552. *Phlip: Carl: Fil: Hispa: Princeps* 1555.
Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 363. No. 2, de voorzijde.
(kz) *Aquila provocat pullos suos ad volandm.*
Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, als boven pag. 318. No. 2, de keerzijde.

553. *Phlip: Carl: Fil: Hispa: Princeps* 1555.
Afbeelding en omschrift als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.
(kz) *Sub umbra alarum tuarum protege me.*
Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 217. No 1, de keerzijde.

554. *Philippus. D. G. Hispaniarum Rex*
Afbeelding en omschrift zoo als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 442. No. 3. de voorzijde, doch het borstbeeld gelaurierd.
(kz) G. *du burreau des finances* 55.
Afbeelding, het wapenschild van Spanje, omhangen met de vliesorder. Deze ook zonder jaartal.

555. *Philippus Hispaniarum Rex.*

Af-

Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld des konings, als de voorgaande.

(kz) *Amor z deliciæ generis humani.*

In de exorgue D. P. O. P.

Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON, 1. d. pag. 7. No. 3, de keerzijde.

556. *Ge: po: l: cha: de cot a Brucl* 55.

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 363. No. 1, de voorzijde, doch aldaar het jaartal voluit, ook heeft deze de linkerwang voor.

(kz) *Disſipa gentes q: bella volunt.*

In alles de keerzijde van den bovenaangehaalden.

557. *Ge: po: l: cha de Cot: a Brucl:*

In alles als de voorzijde van den laatstvoorgaanden, doch zonder jaartal.

(kz) *Nummus came comp Hollan* 1555.

De afbeelding komt meest overeen met VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 3., de keerzijde en het omschrift bij VAN MIERIS als boven, de keerzijde van No. 4.

558. *Redde rationem villicationis tue.*

(kz) *Ad faciendas juſtificationes tuas.*

Af-

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 372 No. 3., doch zonder de kapitale letters M. G. B.

559. *Redde rationem villicationis tue.*

(kz) *Numisma cameri cop Hollan:* 1555.

Afbeeldingen en omschriften bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 4., verschilt in de spelling van de keerzijde.

560. *Maria D. G. R. H.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 6., de voorzijde.

(kz) *Philipus spes altra patriae.*

Afbeelding, het comportement, zoo als bij VAN LOON, als boven pag. 7. No. 2. de keerzijde, en *altra* in plaats van *altera*.

561. *Leggelt van sco rekekamer in Gel:*

Afbeelding, het wapen van Gelderland op de laurierstokken.

(kz) *Amor z deliciae generis humani D P O P.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 7. No. 3. het revers.

562. *Philipus. austr. caroli. V. caes. f.*

(kz) *Philipus. spes. altera patriae.*

Zie

Zie afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 7. No. 1. doch aldaar *altra*.

563. *Philipus. austr. caroli.* V. *caes. f.*

(kz) *Philipus. spes altra patriae.*

Zie afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 7. No. 2. doch aldaar *altera*.

1556.

564. *Ca* V *Ro: imp Aug: Pius et foelix.*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 208. No. 2. de voorzijde.

(kz) *Gect: des Mess: des finances de l'* 1556.

Afbeelding, de dubbelde rijksadelaar met het wapenschild op de borst.

565. *Imp: caes Carolus* V *Augustus*

Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld.

(kz) *Legpenninck der Stadt van Brussel.*

Afbeelding, het wapen der stad, de aartsengel den draak bevechtende, tusschen het jaartal 1556.

566. Dezelfde als boven, doch zonder jaartal.

567. *Carolus* V *Rom: imp: semp: Augustus.*
Afbeelding, des keizers gelaurierd borstbeeld.

(kz) *Gectoirs du bureau de l'Empereur* 56.
Afbeelding, de dubbelde rijksadelaar met het wapen op de borst.

568. *Philippus D. G. Hispania Rex* 1556.
(kz) *Gectoirs du burau de su Mack* 1555.

De afbeeldingen hebben veel overeenkomst met de aangehaalde bij VAN LOON. 1. d. pag. 9., doch deze heeft op het geknot armstuk het jaartal 1556, deze vindt men met verschillende jaren ook zonder jaartal, somtijds ook met *su mak.* Ik twijfel zeer aan de orginaliteit van dezen legpenning, offchoon hij in alle manuscripten voorkomt.

569. *Philippus D. G. Hisp: Regis Comitis Hol:*
Afbeelding, des keizers ongelaurierd borstbeeld, doch links.

(kz) *Dilygite justiciam qui judicatis terram.*
Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 391. No. 2. de voorzijde.

570. *Phlip: Carl: Fil: Hispa: Princeps* 1556.
Af-

Afbeelding als bij VAN LOON, 1. d. pag. 7. No. 2., de keerzijde, het omschrift op 1555 bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 363. No. 2. en pag. 372. No. 5, het revers.

(kz) *Nec spe nec metu* 1556.

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 69. No. 5. het revers, aldaar met het jaartal 1566.

571. *Philippus rex Arragon: Utr.*

(kz) *Fidei defensor*

Dezelfde als bij VAN LOON, 1. d. pag. 10. No. 4. De tijtel verschillende op de voorzijde: doch deze zal waarschijnlijk beter bij de medailjes en niet bij de legpenningen geplaatst moeten worden.

572. *Phs. d. g. Rex Hispa: Dux Burg:*

(kz) *Sextus ordi: aur: vell: sup re:* 1556.

In alles als bij VAN LOON, 1. d. pag. 12. No. 2, doch deze het borstbeeld met de linkerwang naar buiten even als No. 1.

573.* *Redde rationem villecationis tue Luc* 16.

(kz) *Legpenninck der stadt van Brussel* 1556.

In alles dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 237. No. 2, op 1549. Deze komt ook voor met *villicationes* en zonder jaartal.

574.

574. *Redde rationem villicationis tue Luc: 16.*

(kz) *Legpenning voor de ſtaten van Bruſſel* 1556.

Afbeeldingen, dezelfde als de laatstvoorgaande, verſchilt in het omſchrift van de keerzijde.

575. *Redde rationem villicationis tue Luc:* 16.

(kz) *Lecgelt der vaert van Bruſſel* 1556.

Afbeeldingen, de zelfde als de laatstvoorgaande, doch ander omſchrift op de keerzijde.

576. *Vigilate.*

(kz) *Leggeld van de munters van Holl:* Afbeeldingen, dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 391. No. 3, doch op de keerzijde het omſchrift van No. 4.

577. *Refugium meum est tu.*

Afbeelding, een arend met eenen ring in den bek ſtaat met uitgeſpreide vlerken op een liggend anker.

(kz) Binnen eenen rand van bladeren een gekroond wapenſchild met de letters F. C.

578. *Refugium meum est tu.*

Af-

Afbeelding, als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Alter vivum beabit* 1556.

Afbeelding, een palm en lauriertak ſteken door eene kroon: deze ook zonder jaartal en in de ſpelling iets verſchillend.

Deze twee laatſte zullen waarſchijnlijk tot de Neurenburger ſpeelpenningen behooren.

1557.

579. *Caro V imper: Gect. des comptes à Lille.*

(kz) *Phlip: Carol: Fil. Hispa: Princeps* 1557.

Afbeeldingen en omſchriften dezelfde als als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 5. doch aldaar op de voorzijde 54 en op de keerzijde op 1555.

580. *Redde rationem villicationis tue.*

(kz) *Numisma came: comp: Hollan:* 1557.

Afbeeldingen en omſchriften als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 4. doch aldaar met 1555. men vindt dezen ook met *cameræ* op de keerzijde.

581. Dezelfde als boven, doch met enkel 57 voor het jaartal.

582. *Carolus* V. *Rom: imp: semper aug:*
(kz) *Phlip: carol: Fil: Hispa Princeps* 1557.
In alles dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 6, aldaar met 1555.

583. *Philippus D. G. Hisp: Rex* 1557.
Afbeelding, des konings borstbeeld met het jaartal onder het armstuk.
(kz) *Gect: pour la chabre des coptes a Lille.*
Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS 3. d. pag. 363. No. 2, het revers.

584. *Philippus caroli Filie Hispa: Princeps* 1557.
Afbeelding en omschrift met zeer klein verschil, bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 371. No. 5, het revers, doch aldaar met 1555.
(kz) *Gect: de la chambr: des copt: a Lille* 1557.
Afbeelding en omschrift in alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 402. No. 1, de keerzijde.

585. *Philippus D. G. Hispania Rex* 1556.
(kz) *Gectoirs du burau de su Mack* 1557.

Zie

Zie den bovenaangehaalden op het jaar 1556.

586. *Monſtrant regibus astra viam.*

(kz) *Redde rationem vilicationis tue Luc* 16 57.

Afbeeldingen en omſchriften dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 442. No. 1, aldaar zonder jaartal en op 1558 geplaatst. Deze heeft het jaartal 57 onder *Luc*: 16.

587. *Monſtrant regibus astra viam.*

Afbeelding en omſchrift als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Gect: le burau des financ*: 57.

Afbeelding, het gekroonde wapenſchild van Spanje.

588. *Philippus: D. G. Hispaniarum rex.*

(kz) *Gitones del bureau de su mag* 1557.

Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 9, doch aldaar met 1555.

1558.

589. *Phs et Maria Hisp: Angl regs Flandr: coms.*

(kz) *G pour ceulx des comptes a Lille.*

Afbeeldingen en omſchriften, als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 402. No. 1, doch

deze zonder jaartal en op de keerzijde verschillend in omschrift.

590. *Phs d. G. Hispaniarum rex* 1558.
(kz) *Gect de la chambr des copt: a Lille* 1558.
Afbeeldingen en omschriften dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 402. No. 2, doch aldaar met 1557.

591. *Philippus D. G Hispaniarum rex.*
Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 442. No. 3, de voorzijde.
(kz) *Monstrant regibus astra viam.*
Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, als boven de voorzijde van No. 1.

592. *Philippus D. G. Hispania rex* 1556.
(kz) *Gectoirs du burau de su Mack* 1558.
Vergelijk de aangehaalde op de jaren 1556 & 1557.

593. Dezelfde als bij VAN LOON, 1. d. pag. 19. doch deze met het jaartal 1558.

594. *Gitones del bureo de su mag.*
Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON 1. d. pag. 9, doch deze zonder jaartal.

(kz)

(kz) *Gectoirs pour le bureau des finan* 1558.

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, I. d. pag. 22. No. 2, de voorzijde.

595. *Gectoirs pour le bureau des finan* 1558.

(kz) *Post tenbra lucem.*

Afbeeldingen en omschriften bij VAN LOON, I d. pag. 22. No. 2, doch aldaar *tenebras*: men vindt dezen ook met *tenebra* en *tenebras* en *tenbras.*

596. *Sol radix firma.*

Afbeelding, een sterk gewortelde boom tusschen twee winden.

(kz) *Neutra sequor meduis* 1558

Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje.

1559.

597. *Philippus Austr: Caroli* V *caes: F.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, I. d. pag. 7. No. 1, de voorzijde.

(kz) *Gitones del bureo de su Mag* 1559.

Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON, I. d. pag. 9. de keerzijde. aldaar met 1555.

598. *Philippus D. G. Hispaniarum rex* 1556.

Gectoirs du burau de su mack 1559.

 Ver-

Vergelijk de aangehaalde op 1556. 1557. & 1558.

599.* *In utroumque paratus* 1559.

(kz) *Gectoirs po le bureau des fina:*

Afbeeldingen en omſchriften dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 27. doch aldaar *utrumque*.

600. Dezelfde als boven: doch op de keerzijde *Gectoir pour le bureau des fina:*

601. *Pace tandem confecta.*

Afbeelding en omſchrift als bij VAN LOON, I. d. pag. 29. No. 1, de voorzijde.

(kz) *Gitones del bureo de ſu Mag* 1559.

Afbeèlding en omſchrift bij VAN LOON, als boven pag. 9. de keerzijde, aldaar op 1555.

602* *Pace tandem confecta.*

(kz) *Accipe quod tuum alteriq: da ſuum* 1559.

In alles als bij VAN LOON, I. d. pag. 29. No. 2, doch onder het borstbeeld, het wapen van Holland voor dat van Zeeland.

603. *Philippus et Isabella D. G. Hispa: regis Flan: com:*

Af-

Afbeelding, de in eene ruit zaamgevoegde wapens van den koning en van de koningin.

(kz) *Philippus et Isabel: Hisp: Rex.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, I. d. pag. 31. No. 3, de voorzijde.

604. In alles als den laatstvoorgaanden, doch op de voorzijde.

Phil et Isabella Hispaniarum rex.

605.* *Philippus dei g: Hispaniar: rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Isabella d: val: Phi Hisp: Regis ux.*

Afbeelding, het borstbeeld van de koningin, doch onder hetzelve het Jerusalemsch kruis. zie verder VAN LOON, waarmede deze in afbeeldingen overeenkomt, I. d. pag. 31. No. 4.

606. In alles als de bovenstaande doch met weglating van *Phi* voor het woord *Hisp:* op de keerzijde.

607.* *Phs: d: g. Rex Catholicus.*

De afbeeldingen als boven bij VAN LOON, met het kleine wapenschildje van Utrecht.

(kz) *Isabella d. val. Phi: Hisp Regis ux.*

Afbeelding in alles als bij VAN LOON, mede het klein Utrechtsch wapenschildje. men vindt dezen ook met *rex catolicus.*

608.* *Phs dei g: Hisp. dns Traject.*

(kz) *Isabella d: val: Phi: Hispa: reges ux.*

In alles als bij VAN LOON, als boven pag. 31. No. 4, doch aldaar *Trajec:*

609. *Philippus dei g: Hisp et indiarum R.*

(kz) *Omnis potestas et subjecta.*

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, I. d. pag. 37. onder, verschilt in het omschrift van de voorzijde.

610. *J'y parviendrai croy* 1559.

(kz) *Raison le veult Halewin.*

Afbeelding en omschriften dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 49. No. 2, doch met het jaartal 1562.

611. *Comptes et gettes justement.*

Afbeeldingen en omschrift als bij VAN LOON, op 1582. I. d. pag. 302. No. 1, de keerzijde.

(kz) *Craindant le divin jugement.*

Afbeelding een gewapende arm, het zwaard opgeheven, boven eene bemuurde

stad

ſtad en kasteel, in een klein comportementje op de voorgrond het jaartal 1559.

612. In alles dezelfde, doch met het kreupel omſchrift op de voorzijde van *commites et gettes justement.*

613. *Phs: d: g: Hisp: Rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld, en onder den arm het jaartal 1559.

(kz) *Gect: la cham: des copt: a lill:* Afbeelding, het gekroonde wapenſchild van Spanje omhangen met de vliesorder.

614. Binnen eenen fraaijen rand, een ſierlijk gehelmd wapenſchild, zijnde een gevleugeld mansbeen.

(kz) Mede binnen eenen fraaijen rand een vierkant, boven hetzelve.

Job prajet fue. binnen hetzelve *ipſe sib nocet, qui alium læderegn:* en onder 1559. deze alweder door de manuſcripten onder de vaderlandſche geplaatst, zal waarſchijnlijk een Duitſche particuliere zijn.

615. *Godt mich.*

Afbeelding, de heilige Christoffel het kind Jezus door de rivier dragende.

(kz) *Chris: Coa: Mand: d: G: Ab et Prumt.*

Afbeelding, een fierlijk wapenfchild in een comportement tusfchen het jaartal 1559. Op dezen dezelfde aanmerking als op den laatstvoorgaanden.

1560.

616.* *Pace tandem comfecta.*

(kz) *Accipe quod tuum alteriq: da fuum* 1560.

In alles als bij VAN LOON, 1. d. pag. 29. No. 3, doch aldaar met 1559.

617. *Pace tandem confecta.*

Afbeelding en omfchrift als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Deligite justiciam qui judicatis terram.*

Afbeelding en omfchrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 391. No. 2, de voorzijde, zijnde deze zonder jaartal.

618. *Philippus. D. G. Hisp: rex* 1560.

Afbeelding des konings borstbeeld.

(kz) *Gect: le burau des finanç.*

Afbeelding, het gekroonde wapenfchild van Spanje, omhangen met de vliesketen.

619.

619. *Phs d. G. Hisp: z rex chatolicus.* 1560.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Gect la chamb des copt: à Lille.*
Afbeelding, het gewoone wapenschild van Spanje, omhangen met de vliesorder.

620.* *Phs dei gracia rex catolicus* 1560.
(kz) G *du burreau des finances.*
De afbeeldingen in alles als den laatstvoorgaanden.

621. *Phs: d g: Hispaniarum rex* 1560.
Afbeelding, de vorstelijke doch ongekroonde borstbeelden, het omschrift ook alleen s' konings naam.
(kz) *Qui bien gectera, son copte trove.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 31. No. 3.

622.* *Phs d. g. Hispaniarum rex* 1560.
Afbeelding, de koning en de koningin met de kroon tusschen beiden, en het jaartal in de afsnede.
(kz) *Gect de la chambr. des copt à Lille* 1557.
In alles als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 402. No. 2, alwaar de voorzijde ook het meest mede overeenkomt.

623.

623. Deze komt ook voor zonder de kroon tusschen de vorstelijke personen.

624. In alles als de voorgaande, doch op de keerzijde tot omschrift.
G de la chamb: des compte à Lille 1560.

625.* *Philippus Hispaniarum rex* 1560.
Afbeelding, des vorsten borstbeeld.
(kz) G: *pour ceulx des comptes à Lille.*
Afbeelding, het wapenschild van Spanje omhangen met de vliesketen. Deze komt ook voor met kleine variatien in de abreviatie der woorden.

626. *Philp Carol: Fil: Hispan: Principe* 1560.
Afbeelding, des vorsten borstbeeld.
(kz) *Qui bien gectera som copte trove.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 31. No. 3.

627. *Phs d. g Hispaniarum rex* 1560.
(kz) *Isabella Filia Roy de France Henri.*
De afbeeldingen komen het meest overeen met de voorgestelde bij VAN LOON, 1. d. pag. 31. No. 4, doch behalve het verschil in de omschriften, vindt men in dezelve in plaats van een wapentje bij den ko-

koning eene roos en bij de koningin eene lelie.

628. *Pour Mesſieurs les prevostz z jurez de Tournay.*
Zonder eenige figuren op de voorzijde.
(kz) Binnen een eenvoudig comportement MDLX.

629. *Philippus. d. g. hispaniarum rex 60.*
(kz) *Iſabel. fille du roy de Franſe. Henr.*
In alles als bij VAN LOON, I. d. p. 45. No. 1, doch aldaar het jaartal voluit, en op de keerzijde des pennings *Franse* in plaats van *France.*

1561.

630.* *Philippus d. g. Hispaniarum rex 1561.*
Afbeelding, des konings borstbeeld tusſchen de vuurſtalen en vonken.
(kz) *Iſabel fille du roy de Franſe Hen.*
Afbeelding, de vorſtin ſierlijk opgetooid, het veld des pennings met lelien bezaaid.

631. In alles als boven, doch voor het jaartal enkel 61.

632. In alles als boven, doch op de keerzijde *du roy de Franse Henr.*

633. In alles als boven, doch geheel zonder jaartal.

634. *Phs: d: g. Hisp: regis Co: Hollant* 61.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Pace tandem confecta.*
Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON, 1. d. pag. 29. No. 3. de voorzijde.

635. *Philippus d. G. Hisp: rex Com: Hol.*
Afbeelding des konings borstbeeld.
(kz) *Leggelt van de munters van Holl.* 1561.
Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 392. No. 3. de keerzijde.

636.* *Phi d. g: Hisp: regis co: Hollant* 61.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Leggelt van reken: in Hol.*
Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, als boven 3. d. de keerzijde van No. 3.

637. *Phs d. G. Hisp: regis comitis Hol.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 66. No. 1. en 2. de voorzijde.
(kz) *Leggelt van reken in Hol:*

Af-

Afbeelding en omschrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

638. *Philippus D. G. Hispániarum rex.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Ch: des copt: de Fl: Ar: Bour: Hai: Nam à Lille* 1561.
Afbeelding, het wapenschild der walsche landschappen, als bij VAN LOON I. d. pag. 69 No. 6.

639. In alles als boven met kreupele slechte abreviatien, als onder andere.
Ch: des cop: d: II *Ar: Bour: Hau: Nam à Lill:* en zonder jaartal.

640. *Philippus d. g. Hispaniarum rex* 1561.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *wor den Accysers* 61.
Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje, omhangen met de vliesketen. Men vindt dezen ook met *Accyser.*

641. Dezelfde zonder jaartal op de voorzijde, en heeft men het jaartal 61. op de keerzijde ook wel eens voor 19 aangezien, en deze op 1519 gesteld en het voor eenen belastingpenning willen doen doorgaan,

daar

daar het de legpenning was ten dienste der accijsmeesters.

642.* *Omnia numero pondere et mensura.*
Afbeelding, een paar weegschalen in evenwigt hangende en een passer binnen een klein comportementje 1561.
(kz) *Gectoirs du bureau des finances.*
Afbeelding, een sierlijke M tusschen vier margaretha bloemen.

643. *Gectoirs du burau des finances* 1561.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Monstrant regibus astra viam.*
Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 442. No. 2. van dezen zijn verschillende stempels.

644.* *Pax multa diligentibus. legem tuam.*
Afbeelding, des konings gelaurierd borstbeeld, onder het armstuk de letters P. D. G.
(kz) *Leggelt voer s' co: rekenkamer in Gel:*
Afbeelding, het wapen van Gelderland liggende op de laurierstokken. tusschen de vuurstalen en vonken, boven aan het jaartal 1561.

645.

645. In alles als de voorgaande: doch op de keerzijde.

Rekenpenninck der camer van Gel: 1561.

646 *In tijts van der ſtraten.*

Afbeelding, een fraai gehelmd wapenſchild.

(kz) *Naer 't bouhuis anno* 1561.

Afbeelding, een zeer eenvoudig vrouwelijk ruitwapen.

647. In alles als boven, doch op de voorzijde *In tijds van der ſtraeten.*

Waarſchijnlijk een particuliere of familiepenning.

648 *Ferdin: d: Bosco. milite questor* 1561.

Afbeelding, een fraai wapenſchild.

(kz) Binnen eenen rand van bladeren ſtaan twee ſperen, met eene dubbelde banderol, op de bovenſte ſtaat *nec mors* en op de onderſte *nec vita.*

649. In alles als boven, doch op de voorzijde *Stephanus de Bosco* 1561.

Deze zullen waarſchijnlijk van Duitſche afkomst zijn.

1562.

650.* *Pax multa diligentibus legem tuam.*

M ——— Af.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Rekenpenninck der cámer van Gel.* 1562.

Afbeelding, het wapen van Gelderland op de laurierſtokken, vuurſtalen en vonken. Zie denzelfden op 1561. aangehaald.

651. In alles als boven, doch met *Legem tu:*

652. *Regis His: Co: Fl: Art: Hai: Nam:* 1562.

Afbeelding, de twee borstbeelden onder eene kroon, bijna zoo als bij VAN MIERIS 3. d. pag. 402. No. 2.

(kz) *Ad uſum camerae rationem inſulens.*

Afbeelding als bij VAN LOON I. d. pag. 69. No. 6. de keerzijde, doch deze bij het wapenſchild geen jaartal.

653.* *Gect: du burrau des finances:* 1562.

Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld des konings.

(kz) *Monſtrant regibus astra viam.*

Afbeelding en omſchrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 442. No. 1. de voorzijde.

654.* *Gectoirs du burrau des finances* 1562.

In alles als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz

(kz) *Redde rationem villicationes tuè Luc 16.*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS als boven, de keerzijde.

655. *Phs. d. g. r. Hispá: comes. Burgundie* 1562.

Afbeelding, het Bourgondische kruis vuurstaal en vonken.

(kz) *Gect: pour la cham: des cop: à dole.*

Afbeelding, het gekroond wapen van Vlaanderen.

Somtijds vindt men een klein verschil in de abreviatien der voorzijde

656. *Phs d. g Hisp z rex com: Burgund* 1562.

Afbeelding, des konings ongelaurierde borstbeeld.

(kz) *Gectoirs de la cham: des com: à Dole* 1562.

Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Vlaanderen.

657.* *Philip: Carl: fil: Hispa princeps* 1557.

Afbeelding en omschrift met zeer klein verschil bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 5. de keerzijde.

(kz) *G: de la chamb: des comptes à Lille* 1562.

Afbeelding, het wapenschild van Span-

je, omhangen met de vliesorder. Men vindt dezen ook met *comp* in plaats van *comptes*.

658. *Qui bien jettera le comte trouvera* 1562.

Afbeelding, des keizers ongelaurierde borstbeeld.

(kz) *Gect: la cham: des cop: à Lill:*

Afbeelding als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

659. *De Gulde dar schoelmeesters binnen Antwerpen* 1562.

Afbeelding, het wapen van het marquisaat van Antwerpen tusschen de vuurstalen.

(kz) *D: Ambrosio scholarum præsidi.*

Afbeelding, een bisschop met de mijter in de hand, tusschen de letters G M.

1563.

660. *Philippus d. g. Hisp: rex.*

(kz) *Orana Turcaru: obsidione liberata* 1563.

Afbeelding en omschrift van de keerzijde bij VAN LOON, I. d. pag. 66. No. I. de voorzijde verschilt in omschrift. Van dezen vindt men verscheidene stempels, meestal een zeer klein verschil in de abreviatien of in de plaatsing der letters.

661.

661 *Philippus d. g. hisp: rex* 1563.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Gectoirs pour cham: des copt: à Lille.*
Afbeelding, het borstbeeld der koningin.

662.* Des konings borstbeeld binnen eenen krans.
(kz) *Pietas philippi* 1563.
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, I. d. pag. 51. op het jaar 1561.

663. *Philippus d. g. Hisp: rex* 1563.
Afbeelding, het ongelaurierde borstbeeld van Philippus.
(kz) *Nec spe nec metu* 1563.
Afbeelding, bij VAN LOON, I. d. pag. 69. No. 5. de keerzijde op het jaar 1566.

664. *Philip: Carl: fil: Hispa: princeps* 1557.
Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 5. aldaar *carol:*
(kz) *Nec spe nec metu* 1563.
In alles als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

665. *Philip: carl: fil: Hispa: princeps* 1557.
Afbeelding en omschrift als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.
(kz) *G: de la chamb des compt à Lille* 1563.

Afbeelding, het gekroonde wapen van Spanje, omhangen met de vliesketen, zie denzelfden op 1562.

666. *Philippus d. g. Hispaniarum rex* 1563.
(kz) *Isabel: fille du roy de Franse Henr:*
Afbeelding en omschriften als bij VAN LOON, 1. d. pag. 45. No. 1. doch aldaar op 1560, hij is waarschijnlijk dit jaar vernieuwd.

667. In alles als boven, doch nu voor het jaartal alleen 63.

668. *Phs d. g. rex Hispani: dux Gelriæ. co Zutph:*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Numisma cameræ compu Gelriæ co: Zu:*
Afbeelding, het gewoone wapen van Gelderland, zijnde zonder jaartal.

669. In alles als de laatstvoorgaanden: doch nu op de keerzijde *co: Zut.*

670. *Phs et Isabel: d. g. Hisp: regis. Fland: coms,*
(kz) *G: de la chamb: des compt: à Lille* 1563.

Af-

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, I. d. pag. 45. No. 2. aldaar op 1560.

671. *Regis span: co: Fl: Art: Han: Nam:* 1563.

Afbeelding, de twee vorstelijke borstbeelden door eene kroon gedekt.

(kz) *ad usum camerae rationem insulens.*

Afbeelding en omschrift met zeer weinig verschil, bij VAN LOON, I. d. pag. 69. No. 6. de keerzijde. Vergelijk dezen ook met bijna denzelfden op 1562 aangehaald.

672. *Regis Hisp: co: Fl: Arth: Han: Na: Jus* 63.

Afbeelding als de voorzijde van den laatstvoorgaanden, doch alweder verschillend in het omschrift en jaartal.

(kz) *qui bien gectera son copte trove.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, I. d. pag. 69. No. 4. de keerzijde.

673. *Regis Hisp: co: Fl: Arth: Han: Na: Jus* 63.

Afbeelding en omschrift als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Subducendis rationibus camere.*

Afbeelding, het gewoone wapenschild van Spanje.

674. *Pax multa diligentibus legem tuam.*

- de mijne met Lagern lie

Afbeelding, des konings gelaurierde borstbeeld.

(kz) *Rekenpenninck der camer van Gel* 1563.

Afbeelding, het wapen van Gelderland, vergelijk de aangehaalde op de jaren 1561 en 1562.

675. Een fierlijk gehelmd wapenfchild zonder omfchrift, met het jaartal 63.

(kz) *vigilate.*

Afbeelding en omfchrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 391. No. 2. de keerzijde.

676. *Comtes et gettes justement.*

Afbeelding en omfchrift bij VAN LOON, voorkomende op 1582 1. d. pag. 302. No. 1. de keerzijde.

(kz) *Craindant le divin jugement.*

Afbeelding, een gewapende arm met een opgeheven zwaard, boven eene bemuurde ftad en kasteel; in een klein compartementje op den voorgrond het jaartal 1563: vergelijk denzelfden op het jaar 1559.

677. In alles dezelfde; doch met het kreupel omfchrift op de voorzijde.

comites et gettes juftement.

678.

678. G. *du bureau des finances* 1563.

Afbeelding, des konings gelaurierde borstbeeld.

(kz) *Monstrant regibus astra viam.*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 442. No. 1. de voorzijde op het jaar 1558.

679. Een gekroond staketsel, tusschen het jaartal 1563, boven het handje van Antwerpen, alles binnen eenen krans.

(kz) Een vrouwenbeeld met eene kroon op het hoofd, een rad aan de hand houdende tusschen de letters S: K.

680. Het groot wapen van Antwerpen.

Binnen eenen fraaijen rand, onder aan S. P. Q. A.

(kz) Een wapenschild tusschen het jaartal 1563, boven hetzelve de letters A. V. S.

681. S. P. Q. A.

Afbeelding en letters als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Ecce gratia.*

Afbeelding, de heilige geest in de gedaante eener duif, zijnde deze zonder jaartal, waarschijnlijk behoorende bij de armepenningen van Antwerpen.

682. *Pour viseurs. syre en winterbeke.*

Afbeelding, een gemijterde bisschop met zijnen staf en eenig bijwerk.

(kz) *Sijt den ermen barmhertich altijt.*

Afbeelding, een paar schalen in evenwigt hangende, tusschen het jaartal 1563.

1564.

683. *Phs d. g. Hisp: regis comitis Hol:*

(kz) *Orana turcaru: obsidione liberata* 1564.

Afbeelding en omschriften als bij VAN LOON, I. d. p. 66. No. 1, doch met de linkerwang naar buiten, en aldaar op 1563.

684. In alles als boven met de regterwang naar buiten.

685. In alles als boven, doch deze met *Philippus* enz. op de voorzijde.

686. *Philippus d. g. hisp. rex* 1564.

Afbeelding, des konings ongelaurierde borstbeeld.

(kz) *Gect: le burau des financ:*

Afbeelding, het gewone wapen van Spanje, omhangen met de vliesketen.

687.* *Philippus d. g. Hispaniarum rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld; komt het meest overeen met VAN LOON, 1. d. p. 66. No. 1.

(kz) *Gectoirs du bureau du R:*

Afbeelding, het gekroonde wapen van Spanje, met de vliesketen; doch zonder jaartal.

688. *Carolus* V *imp: ſemper aug.*

Afbeelding, des keizers gelaurierde borstbeeld.

(kz) *Philip: Carol: fil: Hispan: princepes* 1564.

Afbeelding en het omſchrift met klein verſchil in de ſpelling of verkorting der twee laatſte woorden, bij VAN MIERIS, 3 d. pag. 372. No. 6, de keerzijde, aldaar op het jaar 1555.

689. In alles als boven: doch op de keerzijde voor het jaartal alleen 64.

690. *In equitate tua viviſica me* 1544.

Afbeelding en omſchrift bij VAN MIERIS, 3. d. p. 102. No. 3, de voorzijde.

(kz) G: *de la chamb: des cop: à Lille* 64.

Afbeelding, het wapenſchild van Spanje om-

omhangen met de vliesketen, komt op verschillende jaren voor, ook dikwijls klein verschil in de spelling.

691. *Dormiam et requiescam Ps.* 4.

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS, 3. d. p. 106, de voorzijde.

(kz) *Nec spe nec metu* 1564.

Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON, 1. d. p. 69. No. 5, de keerzijde.

692. *Et cor meum vigilat: canti* 5.

Afbeelding en omschrift met *canti*, als de keerzijde bij VAN MIERIS, als boven, p. 106.

(kz) *Nec spe nec metu* 1564.

In alles als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

693.* *Gectez du bureau des finances* 1564.

Afbeelding, het wapenschild van Spanje in een ovaal.

(kz) *Servant me consume.*

Afbeelding, eene hand houdende eene brandende fakkel.

694. *Anne de Lore: ducke d'Archotij do: d'Oagie.*

Afbeelding het gekroonde wapenschild van An-

Anna van Lotharingen en dat van haren tweeden gemaal zaamgesteld, zijnde de weduwe van Reynier van Chalons, Prins van Oranje, naderhand gehuwd met Philips, hertog van Archot, welke in 1548 was overleden. Anna overleed in 1568.

(kz) *Non est mortale quod opta* 1564.

Afbeelding, een golvend lint en binnen hetzelve een vrouwen arm, de wijsvinger vooruit stekende: zie het wapenschild in eene ruit of vrouwlijk wapen, mede voorkomende bij VAN LOON 1. d. pag. 220. No. 1.

695. *Caterine de clermont* 1564.

Afbeelding, een zamenstel of constellatie van sterren, op eene banderol de woorden: *inter astra.*

(kz) *Ce nom a credit eternel.*

Afbeelding, acht engelen houden eenen lauwerkrans boven twee doorvlochten letters ƆC. Catharina de Clermont was abtdisse van de abtdij Sint Jan de Thouars.

Deze penning is waarschijnlijk een fransche.

1565.

696. *Carolus* V *imp. semper. aug.*

Afbeelding, des keizers gelaurierde borstbeeld.

(kz)

(kz) *Philip : Carol : fili Hispan : princepes* 1565.

Zie de afbeeldingen bij VAN MIERIS 3. d. pag. 372. No. 6. op 1555. dezelfde aangehaald op 1564.

697. *Philip : Carol : Fil : Hispan : princepes* 1565.

Afbeelding en omschrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Qui bien gectera son copte trove.*

Afbeelding, het wapen van Spanje in een ovaal.

698. *Phs. d. g. Hispaniarum rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Ad usum cameræ rationem insulens* 1565.

Afbeelding, en eenigzins verschillend omschrift bij VAN LOON I. d. pag. 69. No. 6. het revers.

699. *Phs. d. g. Hispaniarum rex.*

Afbeelding, het ongelaurierde borstbeeld als boven.

(kz) *Pax multa diligentibus legem tuam* 1565.

Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld.

700. *Phs et Isabel. d. g. Hisp : regis Fland : comet.*

(kz)

(kz) *G: de la chamb: des compt: a Lille* 1565.

Afbeeldingen en omschriften dezelfde als bij VAN LOON I. d. pag. 45. No. 2, op 1560.

701.* *Leggels va: s' co: rek: camer in Gel:*

Afbeelding, des konings ongelaurierd borstbeeld.

(kz) *Alteri serviendo consumor* 1565.

Afbeelding, eene brandende kaars op eenen kandelaar, staande op eene kleine verhevenheid, boven aan het klein Jerusalemsche kruis. Deze komt ook voor met *van s' co.*

702. *Redde rationem villicationis tue.*

Afbeelding en omschrift bij VAN MIERIS 3. d. pag. 372. No. 3, de voorzijde.

(kz) *Alteri serviendo consumor* 1565.

Afbeelding en omschrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

703. *Ad usum cameræ rationem insulens* 1565.

Afbeelding en eenig verschillend omschrift bij VAN LOON I. d. pag. 69. No. 6, de keerzijde op 1566.

(kz) *Utrinque calculi ponendi.*

Afbeelding, eene hand uit de wolken biedt

biedt eenen penning aan, een paar weegschalen aan den arm hangende.

Deze komt ook voor zonder jaartal op de voorzijde.

704. *Incertum quo fata ferent* 1565.

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON I. d. pag. 72. de voorzijde.

(kz) *Fons rigans omnia* 1565.

Afbeelding omschrift en jaartal als bij VAN LOON I. d. pag. 226 de keerzijde.

705.* De voorzijde zonder omschrift, afbeelding; het lam met het vaantje of Agnus Dei.

(kz) Als boven: afbeelding, een open passer tusschen het jaartal 1565. Om den openen passer een gewoon zinnebeeld van vele legpenningen, deze hieronder gerangschikt.

706. *H: de Bergis Episc: com: Cameresensis.*

Afbeelding, het wapenschild door den Bisschoplijken hoed gedekt.

(kz) *Nichil intus quæ amae pecuniam*

Afbeelding, een versiersel in de manier van een kruis, heeft veel schijn van munt, zijnde zonder jaartal.

707. *Geraerdd: Berg: Card: et Episc: Leo: Duc:*

Af-

Afbeelding, het wapenschild zijnde eene kronkelende slang het blasoen, gedekt door den bisschoplijken hoed.

(kz) *C. Osfen: Bul: Mar:*

Afbeelding, weder een versiersel of kruis in de smaak als den laatstvoorgaanden en dezelfde aanmerking.

708. *Robertus a Bergis Eps Leodien:*

Afbeelding, het sierlijk gehelmde wapenschild van Bergen, komt veelal overeen met dat bij VAN MIERIS 3. d. pag. 3 No. 2, op 1538 doch is aldaar schuins geplaatst.

(kz) *Com: Osfen: Dux Builon.*

Afbeelding, weder een diergelijk versiersel als de twee voorgaande, zijnde beiden zonder jaartal, en door de manuscripten op 1565 gebragt. Vergelijk verder over het geslacht der van Bergens op 1538 bij VAN MIERIS 3. d. pag. 3. No 1 en 2. en VAN LOON 1. d. pag. 46. 51. 52. en 53.

1566.

709. *Philippus d. g. Hisp: Rex Dux: Geld:*

Afbeelding, des konings ongelaurierde borstbeeld.

(kz) *Dominus mihi adjutor* 1566.

Afbeelding, het wapen van Spanje op

het Bourgondische kruis, tusschen de vuurstalen, waarschijnlijk munt.

710* *Menich benijt dat een ander geniet.*

Afbeelding, een naakt en ongewapend man valt eenen man aan, die gekleed is met eenen mantel en gewapend met een schild, tusschen de strijdende personen het jaartal 66.

(kz) *Als hij niet genijet; so is het hem gee: verdriet.*

Afbeelding, Jupiter slaat met zijnen bliksem Faeton uit den zonnewagen. Ofschoon in bijna alle de manuscripten in de catalogus van Backer, in andere en in mijne verzameling voorhanden, is dezelve naar mijne gedachten een eenvoudige Neurenburger speelpenning.

711. *Virtus dei sabaoth* 1566.

(kz) *Ad usum camerae rationum insulens* 1566.

In alles dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 69. No. 6. verschilt in het omschrift van de keerzijde.

712.* *Dilygite justiciam quy judicatis terram.*

(kz) *Leggelt van de munters van Hol: 66.*

Af-

Afbeeldingen en omschriften bij VAN MIERIS, zonder jaartal op 1556 geplaatst 3. d. pag. 391. No. 4.

713. *Leggelt van de munters van Hol:* 66.

Afbeelding, omschrift en jaartal als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Pace tandem confecta.*

Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON, 1. d. pag. 29. No. 3. de voorzijde. Vergelijk ook de legpenningen op pag. 28, doch zonder jaartal op 1559 gebragt.

714. *Leggelt van de munters van Hol:* 66.

Dezelfde voorzijde als den laatstvoorgaanden.

(kz) *Maria d. g. R. H.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 6. de voorzijde. Deze komt ook vóór zonder jaartal op de voorzijde.

715. *Et cor meum vigilat canti:* 5.

Afbeelding en omschrift, doch met *canti* als bij VAN MIERIS, 3. d. pag 106 de keerzijde.

(kz) *Nec spe nec metu* 1566.

Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON, 1. d. pag. 69. No. 5. het revers.

716.* *Turca fugato* 1565.

Af beelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 69. No. 1. de voorzijde.

(kz) *Nec spe nec metu* 1566.

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven de keerzijde van No. 5.

717. *Guilielm: d. g. jul: Cleef et Mon: Du:*

(kz) *In deo spes mea* 1566.

De afbeeldingen bij VAN MIERIS, op 1543 aldaar zonder jaartal, 3. d. pag. 77. verschilt aanmerkelijk in het omschrift van de voorzijde, dezen minder duidelijk houde ik voor naslag.

718. G *du bureau des finances.*

Afbeelding, het wapenschild van Spanje omhangen met de vliesketen.

(kz) Geene afbeelding: tot opschrift. *Pour la ville de Tournay* 1566.

1567.

719. *Philippus d. g. Hisp: Rex* 1567.

Afbeelding, des konings ongelaurierde borstbeeld.

(kz) *Geet: le burau des financ.*

Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje, omhangen met de vliesketen.

720.

720. *Divo Philippo optimo principi.*

Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON, 1. d. pag. 7. No. 3. de voorzijde.

(kz) *Leggelt van s' co: rekenkamer in Gel 67.*

Afbeelding, des konings ongelaurierde borstbeeld.

721. Dezelfde, doch zonder jaartal.

722. *Leggelt van s' co: rekenkamer in Gel.*

Afbeelding, des konings geharnascht doch ongelaurierd borstbeeld.

(kz) *Leggelt van s' ch: rekenkamer van Geld: 67.*

Afbeelding, het gekroonde wapen van Spanje, omhangen met de vliesketen.

723. *Redde rationem villicationis tue.*

Afbeelding, bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 3. de voorzijde.

(kz) *Leggelt van s' ch: rekenkam: van Geld: 67.*

In alles als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

724. In alles als den laatstvoorgaanden, doch met 1567 voluit. Men vindt dezen ook met kleine variatien in het omschrift.

725. *Philipe de Croy Duc d'Archot.*

(kz) *Dulcia mixta malis.*

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, 1. d. pag. 92. No. 2. en 3. van deze zijn verschillende stempels, vooral wat de plaatsing der bijën aanbelangt.

726. *De corecopers gulde.*

Afbeelding, drie zaamgebonden korenaren, tusschen het jaartal 1567. boven aan het kleine Antwerpsche handje.

(kz) Binnen eenen rand van bladeren. *Alle Heiligen.*

727. *G: a G: Ep: Leo: D: Bul: Co: L I:*

Afbeelding, het wapen van Gerardus van Groesbeek. bisschop van Luik, leggende op eenen gekruisten bisschops staf en degen, gedekt door den hoed.

(kz) *Dilige* in de afsnede 1567.

Afbeelding, eene zittende vrouw biedt met hare regterhand een kind een brandend hart aan: in den linker arm heeft zij eenen hoorn van overvloed.

728. *Phlis syre de Croy. Duc d'Archot.*

(kz) *Jenne de Halwin.*

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, 1. d. pag. 94. No. 1. doch aldaar

Phle

Phle en Halerin.

1568.

729. *Philippus d. g. Hisp: Rex 1568.*

Afbeelding, des keizers ongelaurierde borstbeeld.

(kz) *Gect: le burau des financ:*

Afbeelding, het gewone wapen van Spanje, omhangen met de vliesketen.

730. *Justitia is geslagen dood, veritas die lijd in nood:*

(kz) *Fallacit is geboren, en fides heeft di strit verloren.*

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, I. d. pag. 110. Doch deze zonder jaartal en een geheel andere stempel, blijkbaar ook vooral, daar de dood op de keerzijde geene bloemen heeft om af te maaijen.

731. In alles als boven, klein verschil in het omschrift: als.

Justitia is geslagen doot, veritas die lijt in noot.

(kz) *Falacitas is geboren, fides heeft den strijd verloren.*

732. *Leggelt s' ch: rekenkamer Geld:*

 (kz)

(kz) *Væ genti. insurgenti contra genus meum.*

Afbeelding, bij VAN LOON I. d. pag. 111. zijnde deze een geheel andere stempel klein verschil in het omschrift van de voorzijde en de linkerwang naar buiten.

733. *G: a G: Ep: Leo: D: Bul: Co: L:*
(kz) *Dilige* 1568.
Zie denzelfden op 1567 en de beschrijving aldaar opgegeven.

734. ** *De natie der goudsmeden van antwerpen.*
(kz) 1568.

1569.

735. * *Philippus d. g. Hispaniarum Rex* 1569.
Afbeelding, des konings ongelaurierde borstbeeld.
(kz) G: *du bureau des finances.*
Afbeelding, het wapenschild omhangen met de vlieketen.

736. Dezelfde doch met
Gect: le burau des finanс:

737. Dezelfde, doch met
G: du bureau des finances.

738. *G: à G: Ep: Leo: D: Bul: Co: L.*
(kz) *Dilige* 1569.
Zie dezelfde met de aanmerkingen op de jaren 1567 en 1568.

739. *Pax huic domni et omnib: habitantibu in ea.*
(kz) *Sce spirit: assit nobis gratia ut vi:* 1569.
Zie dezelfde aangehaald met de aanmerkingen op de jaren 1400 en 1490. Deze komt ook voor zonder jaartal, en kleine variatien in de spelling.

740.* *Carolus d. g. Archidux Austriae.*
Afbeelding, de vijf kleine wapenschildjes tusschen het jaartal 1569.
(kz) *Fortuna andaces juvat.*
Afbeelding, de fortuin staande op eenen wereldkloot, in het verschiet twee torens enz. Deze ofschoon van eene geheel andere gravure eenigzins te vergelijken met VAN LOON I. d. pag. 128. op 1567.

1570.

741.* *Philippus d. g. Hispaniarum Rex* 1570.
Afbeelding, het gewoone borstbeeld des konings.
(kz) G: *pour la chambre des compt en Brab.*

Afbeelding, het gekroonde wapen van Vlaanderen.

742. Dezelfde zonder jaartal op de voorzijde, en klein verschil in de abreviatien op de keerzijde.

743. *Fran: D: Alen: F: Fr: F: 1570.*

(kz) *Fovet et discutit.*

De afbeeldingen en omschriften komen menigvuldigmalen voor bij VAN LOON I. d. pag. 311. 320. 322. op het jaar 1582.

744.* *Sic volvere dii.*

Afbeelding, een pijl, waar aan drie doorstoken vogels, zijnde meeuwen, ten teeken en gedachtenisse, dat Godefroij van Bouillon bij de belegering van Jerusalem, deze drie meeuwen op de Davidstoren geschoten had, te kennen gevende de edelheid, vroomheid en ouderdom van den huize van Lotharingen, welke dit zinnebeeld, hoezeer met eene andere spreuk bij voorduring op hunne munten doen slaan, Zie Prinselijke devijsen van Claude Paradijn pag. 23. welk werkje VAN LOON aanhaalt, in zijne Inleiding tot de Penningkunde pag. 157. tusschen twee gekroonde naamcijffers ƆC.

(kz) *Et ad huc spes durat avorum 1570.*

Af-

Afbeelding, een gewapende arm boven het gekroonde wapen van Lotharingen even als op de voorzijde tusschen de naamcijffers OC. dezelfde komt ook voor met 1572.

745. *Flamam: cor: te. rinat astris.*
Afbeelding, een brandend hart.
(kz) *Camera computor Lothar:*
Afbeelding, het gekroonde wapen van Lotharingen, tusschen de ongekroonde naamcijffers OC. vergelijk ook den laatstvoorgaanden.

746. *Guillelm: d: g: Jul: Cli: et Mo: Dux.*
(kz) *Christus spes una salutis* 1570.
Dezelfde in afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 183 op het jaar 1574.

747. *Benedicite Maria et flumina dno* 1570.
(kz) *A cuctis hostib: nos redde securos.*
Afbeeldingen als bij VAN LOON 1. d. p. 135. doch op de keerzijde aldaar *A cunctis* enz.

1571.

748. *Philippus d. g. Hispaniarum Rex.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Anna Austrica fili Maximili.*
Afbeelding, het borstbeeld der koningin zijnde zonder jaartal.

749. *Phs d. g. Hisp: z Rex Dux Burgund* 1571.
(kz) *Dominus mihi adjutor.*
Afbeelding, het wapen van Spanje zie denzelfden op 1566. is waarschijnlijk munt.

750.* *Phs et Anna de. g: Hispa Rex.*
Afbeelding, de vorstelijke borstbeelden gedekt door eene kroon.
(kz) *Ad usum cameræ rationum insulens* 1571.
Afbeelding en het omschrift verschillende als bij VAN LOON, I. d. pag. 69. No. 6. de keerzijde.

751. In alles dezelfde doch op de voorzijde.
Phs et Anna Hispaniar: Rex 1571.

752. In alles als boven, doch met
Phs et Anna dei g. Hispa Rex.

753. In alles als boven doch met
Phs et Anna d. g. Hispa: Rex.

754. In alles als boven, doch met
Phs et Anna Hispaniaru:

755. In alles als boven doch zonder jaartal op de keerzijde.

756.

756. *Phs et Anna dei: g: Hispa: Rex*
Afbeelding, de twee borstbeelden zonder kroon.
(kz) G: *pour la chambre des compt: en Fla.*
Afbeelding, het wapen van Vlaanderen zijnde zonder jaartal.

757.* *Phs et Anna Rex et Regina His:*
Afbeelding, de twee borstbeelden zonder kroon.
(kz) *Numis camere compu: Hol:* 1571.
Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje en Oostenrijk, ombangen met de vliesketen.

758. Dezelfde doch de jaarletters geheel anders geplaatst, somtijds met enkel 71.

759. *Joije en la maison.*
(kz) *Abusion. Chascun a son advys* 1571.
Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, 1. d. pag. 126. No. 2. doch aldaar met 1569.

1572.

760. *Philippus. d. g. Hispaniarum Rex* 1572.
Afbeelding, het geharnaschte borstbeeld des konings.

(kz)

(kz) *Camere rationu insulen: calculus.*
Afbeelding, het Bourgondische kruis en vuurstaal met de vier kleine wapenschildjes der Waalsche landschappen.

761. *Nec spe nec metu* 1572.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *camere rationu: insulen: calculus.*
Afbeelding en omschrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

762. *P. v. O. dat edel bloet* 1572.
(kz) *heft ons voor den 10 penninck behot.*
Zie denzelfden bij VAN LOON, I. d. pag. 157. No. 1. Deze komt mij voor een speelpenning te zijn, zijnde veel kleiner en in Neurenburg gemaakt naar het model van den aangehaalden gedenkpenning: verschilt iets in de spelling op de keerzijde.

763. Dezelfde in afbeeldingen als bij VAN LOON, I. d. pag. 145. doch verschilt in het omschrift, en van eene andere gravure.

1573.

764. *Philippus d. g. Hisp: Rex Dux Burg:* 1573.
Afbeelding, des konings ongelaurierde borstbeeld.
(kz) *Gect: le burau des financ.*

Af-

Afbeelding, het wapen van Spanje omhangen met de vliesketen: deze komt voor op verschillende jaren somtijds ook zonder jaartal.

765. *Philippus d. g. Hispaniarum Rex* 1573.

Afbeelding en omschrift dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 176. de voorzijde.

(kz) *Gectoirs de la cham: a Dole.*

Afbeelding, het gekroonde wapen van Vlaanderen.

766. *Phs d. g. Rex Hispa: Comes Burgundie.*

(kz) *Gectz de la chamb des comptes a Dole.*

Afbeeldingen in alles als den laatstvoorgaanden, verschilt in het omschrift en is zonder jaartal.

767. *Philippus d. g. Hispaniarum Rex* 1573.

Afbeelding, bij VAN LOON, I. d. als boven pag. 176. de voorzijde.

(kz) *Si deus pro nobis, quis contra nos?* 1573.

Afbeelding, het gewoone wapenschild binnen een comportement.

768.* *Philippus d. g. Hispaniarum Rex* 1573.

Af-

Afbeelding, als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Gect: pour ceulx des comtes a Lille* 1573.

Afbeelding, binnen eenen rand, de wapens der vier Walsche landschappen.

769. In alles dezelfde, doch zonder jaartal op de voorzijde.

770.* *Phs d. g. Hisp: Rex Caholicus* 1573.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Anna Austriaca Phli Regis uxor.*

Afbeelding, het borstbeeld der koningin en in plaats van het jaartal, zoo als op de voorzijde, het wapentje van Utrecht.

771.* *Philippus d. g. Hispaniarum Rex* 1573.

Afbeelding, des konings ongelaurierde borstbeeld.

(kz) *G. du burreau des finances.*

Afbeelding, het wapen omhangen met de vliesketen zie denzelfden op 1569.

772. *Philipus d. g. Rex Ara: Utr: sic.*

Afbeelding, het borstbeeld van Philippus.

(kz) *Comoditati publicæ* 1573

Afbeelding, een overvloedshoorn. Waarschijnlijk eene Siciliaansche munt wordt in

de

de manuscripten ten onregte onder de legpenningen geplaatst.

773. *Guillelm: d. g. Jul: Cli: et Mo: Dux.*
(kz) *Christus ſpes una ſalutis* 1573.
Afbeelding en omſchriften bij VAN LOON I. d. pag. 183. op 1574 zie ook denzelfden op 1570.

774. *Christus ſpes una ſalutis* 1573.
Afbeelding en omſchrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.
(kz) *Juſtitia.*
Afbeelding, het beeld der gerechtigheid.

775. *Fran: d' Alen: fil: Fr: R.* 1573.
(kz) *Fovet et diſcutit.*
Afbeeldingen en omſchriften als bij VAN LOON, I. d. op 1582. zie denzelfden op 1570.

776.* *Libertas patriae* 1573.
(kz) *Diffugite caprimulgi.*
Afbeelding en omſchriften als bij VAN LOON, I. d. pag. 174. van dezen zijn door mij meer dan zes verſchillende ſtempels in gravure gezien: De voornaamſte is daar men geene bloemen in den tuin ziet en daar de herder door geene zon beſchenen wordt.

777. *Solum deum sequor.*

Afbeelding, de apostel Paulus met de nimbus om het hoofd, en de bisschops staf in de hand, staande in een schuitje.

(kz) Het sierlijk wapen van de Abtdije van Marchies, tusschen het jaartal 1573.

778. *Nunquam ut modo.*

Het omschrift binnen een fraai compartement.

(kz) Een sierlijk wapenschild tusschen het jaartal 1573.

1574.

779.* *Philippus d. g. Hispaniarum Rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) CIϽ IϽ LXXIIII.

Afbeelding, een sfeer tusschen de woorden *In Deo.*

780. *Philippus d. g. Hispaniarum Rex* 1574.

Afbeelding, het borstbeeld van Philips.

(kz) *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* 1574.

Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje. Zie denzelfden op het jaar 1573 aangehaald.

781. *Phs d. g. Rex Hispa: Comes Burgundie* 1574.

Af-

Afbeelding, het kruis, vuurſtaal en vonken.

(kz) *Gect: la cham: des copt: a Lill:*

Afbeelding, het groot wapenſchild met de vlieſketen.

782. Dezelfde, doch met *Hispan:* en *Comes-Burg:* op de voorzijde.

783. *Phs d. g. r. Comes Flandriæ* 1574.

(kz) G. *de la chamb: des compt a Lille* 1574.

De afbeeldingen in alles als den laatſt-voorgaanden.

784. *Phs d. g. Hisp Rex Comes Hannoniæ.*

De afbeeldingen als bij VAN LOON I. d. pag. 276. de voorzijde, aldaar met 1575. deze zonder jaartal op de voorzijde.

(kz) Geene afbeelding, tot opſchrift *Geetz pour les Etatz de Hainau* 1574.

785. *Phs et Anna d. g. Hisp: Rex.*

Afbeelding, de twee borstbeelden onder eene kroon.

(kz) *Ad uſum cameræ rationem inſulens* 1574.

Afbeelding, het gekroonde wapenſchild, zie dezen op vorige jaren.

786. *Phs et Anna Hispaniaru* 1574.
(kz) *Ad usum cameræ rationem insulens* 1574.
Afbeeldingen in alles als den laatstvoorgaanden.

787. *Phs et Anna Rex et Regina His:*
Afbeelding, de twee borstbeelden doch zonder kroon, onder aan het jaartal 1574.
(kz) *Nummus camere compu: Hol:*
Afbeelding, het gekroonde wapen van Spanje, zie denzelfden op het jaar 1571. doch aldaar het jaartal op de keerzijde.

788. *Lapis rejectus caput anguli.*
(kz) *Dns fecit hoc et fu: mi: in oc: h: 1574.*
Zie dezen bij VAN LOON I. d. pag. 203. No. 1. hiervan zijn zeer verschillende stempels van gravure, de meest aanmerkelijke is, de linksche en regtsche schaduwzijde van den hoeksteen.

1575.

789.* *Phs d. g. Hisp: Rex Dns Traject.*
Afbeelding, des konings borstbeeld, onder aan het kleine wapentje van Utrecht.
(kz) *Anna Austriaca Phi: Regis ux* 1575.
Afbeelding, het borstbeeld der koningin en het jaartal zeer klein.

790. *Phs d. g. Hisp: Rex Dns Traje:*
(kz) *Anna Austriaca Phi Regis ux* 1575.
Afbeeldingen als de laatstvoorgaande doch alhier *Traje:*

791. Dezelfde als den laatstvoorgaanden doch op de keerzijde.
Anna Austriaca Phil: Rex. uxor 1575.

792. *Nec spe nec metu* 1575.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Anna Austriaca filia de Maximilian:*
Afbeelding het borstbeeld der koningin.

793. Dezelfde, doch op de keerzijde.
Anna Austriaca fili: Maximi.

794. Dezelfde, doch op de keerzijde.
Camere rationem insulen calculus.
Afbeelding, het kruis, vuurstaal en vonken. zie denzelfden op het jaar 1572.

795. *Philippus d. g. Hispaniarum Rex.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Si Deus pro nobis quis contra nos?* 1575.
Afbeelding, het gekroonde wapenschild, zie ook op de jaren 1573 en 1574.

796. *Philippus d. g. Hispaniarum Rex* 1575.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) G: *pour la chamb: des comptes a Lille.*
Afbeelding, het gekroonde wapen van Spanje, omhangen met de vliesketen.

797. *Philippus* II *Hispan: Rex cathol:* 1575.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Anna Austriaca Philippi cathol:* 1575.
Afbeelding, het borstbeeld der koningin.

798.* *Securius bellum pace dubia.*
(kz) *Libertas aurea, cujus moderatur habenas ratio* 1575.
Afbeelding en omschriften als bij VAN LOON I. d. pag. 204. van dezen zijn verschillende stempels zoo in gravure als in de plaatsing der letters van het omschrift, de meest aanmerkelijke is de groote en kleine hoed.

799.* *Sermo dei ignis inextinguibilis.*
(kz) *Tua manus fecit hoc dne* 1575.
Afbeelding en omschriften als bij VAN LOON I. d. pag. 208. No. I. Hiervan zijn mij meer dan vijf verschillende stempels voorgekomen van gravure, vooral in de plaat-

plaatſing der harten en vlammen, zijnde hun getal ook verſchillend. van dezen vooral, zoo als ook van verſcheidene anderen, welke niet aangehaald zijn, vindt men met binnenranden.

800. *Securus bellum pace dubia.*

Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 204. de voorzijde.

(kz) *Tua manus fecit hoc duo* 1575.

Afbeelding bij VAN LOON als boven pag. 208. No. 1. de keerzijde.

801. *Lapis rejectus caput anguli.*

Manet invicta fides. 1575.

Afbeelding en omſchrift als bij VAN LOON 1. d. pag. 203. No. 2. de keerzijde.

(kz) *Diffugite caprimulgi.*

Afbeelding en omſchrift als bij VAN LOON 1. d. pag. 174. de keerzijde.

802. *Beter verhopt* 1575.

Afbeelding, een ſierlijk gehelmd wapenſchild, en daarin drie paarden.

(kz) *Ick leve in hope.*

Afbeelding, een ruitwapen uit twee deelen zaamgeſteld; binnen den rand het handje van Antwerpen.

803. *Age age age* 1575.

Afbeelding, een fraaij gehelmd wapenschild.

(kz) *Armorum uti animorum conjunctio.*

Afbeelding, weder het ruit of vrouwelijk wapenschild, waarvan de eene zijde het wapen der voorzijde heeft, in den rand het Antwerpsche handje en bij het wapenschild de letters I.B.M. — M.B. Deze en de laatstvoorgaande zijn waarschijnlijk particuliere of familiepenningen in Antwerpen geslagen.

804. Een fraai wapenschild, tusschen het jaartal 1575.

(kz) Binnen een sierlijk comportement *nunquam ut modo.*

Zie denzelfden op het jaar 1573.

1576.

805. *Philippus Hispaniarum Rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Comoditas publica* 1576.

Afbeelding de hoorn van overvloed, vergelijk dezen eenigermate met den aangehaalden op 1573.

806. *Philippus d. g. Hispaniarum Rex* 1576.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz)

(kz) *Camere rationu: insulen: calculus.*
Afbeelding, het kruis, vuurstaal en de vier wapenschildjes.

807. *Nec spe nec metu* 1576.
Afbeelding, het borstbeeld van Philippus.
(kz) *Camere rationu insulen: calculus.*
Afbeelding en omschrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden: zie denzelfden op de jaren 1572. en 1575.

808.* *Philippus d. g. Hispaniarum Rex.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Non quam diu sed quam bene* 1576.
Afbeelding, een aambeeld met een zwaard door midden gekliefd.

809. Dezelfde, doch op de voorzijde rondom des konings borstbeeld.
G. pour la chamb: des comtes à Lille.

810. *Gect: le burau des financ:*
Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje:
(kz) *Animos constantia firmat.*
Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON I. d. pag. 218. No. 2. de keerzijde, doch in het klein comportementje geen jaartal gestempeld.

811. *Carolus Comes a Berlamont.*
(kz) *In adversis constans* 1576.
Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON I. d. pag. 221. doch aldaar *Berlaijmont.*

812. *Justicia et fide.*
(kz) *Fons rigans omnia* 1576.
Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, I. d. pag. 226. doch aldaar met het jaartal 1565.

813.* *Non placent dno militis ocrea.*
(kz) *Timenti dominum oia coöperantur in bonum* 1576.
Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, I. d. pag. 228. Hiervan zijn verschillende stempels, vooral in gravure bestaande in de fijnte en in den stand der beelden.

814. *Den gulden van Nazarius.*
Afbeelding, een kopstuk met eene buitengewoon groote en bepuiste neus.
(kz) *Leijfhebber der neusen* 1576.
Afbeelding, weder een ander kopstuk met eene groote neus. Dezen schijnt mij toe een spotpenning te zijn.

1577.

815.* *Port salu: calculi ordinum Belgii.*

(kz) *Cum pietate concordia* 1577.

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON. I. d. pag. 227. doch aldaar met het jaartal 1576.

816.* *Da pacem. dne in diebus nris* 1577.

(kz) *Dissipa gentis quæ bella volunt Psa* 68.

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, I. d. pag. 233. doch aldaar *Psal* 68.

817.* Dezelfde met: Ps. 68.

818. Dezelfde met *Psal:* 67.

819. *Quæ sursum sunt quærite.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON I. d. pag. 235. het revers.

(kz) *Cum pietate concordia* 1577.

Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON I. d. pag. 227. doch aldaar met het jaartal 1576.

820. *Nec spe nec metu* 1577.

Afbeelding des konings borstbeeld.

(kz) *Camere rationem insulen: calculus*

Af-

Afbeelding, het kruis, vuurstaal enz. zie dezen op de jaren 1575 en 1576.

821.* Een wapenschild op de voorzijde tusschen het jaartal 1577. schijnende van Isenburg te zijn.

(kz) Binnen een comportement *nunquam ut modo.*

Zie dezen op de jaren 1573. en 1575.

822. *Jan C: d: salm B: d: Viv: G: M: d: Lor: C: de: Nan:*

Afbeelding des graven borstbeeld.

(kz) *Gecte: d: M: le Conte de Salm.* 1577.

Afbeelding het gekroonde wapenschild van Salm.

823.* *Jectz pour le bureau des finan: du roy.*

Zonder eenige afbeelding, beslaande het opschrift het geheele veld des pennings.

(kz) MDLXXVII in een comportementje.

1578.

824. *Vicit leo de tribu Judæ.*

(kz) *Victoriæ premii libertas* 1578. *Calc. ordinu Belgii.*

In

In alles als bij VAN LOON, I. d. pag. 265. doch van eene geheel andere gravure.

825. *Phs d: g: Hisp nz Rex Com: Art:*
Afbeelding, in een fraai comportement het wapen van Artois.
(kz) *Gect: le burau des financ* 1578.
Afbeelding, het wapen van Spanje omhangen met de vliesketen.

826. Dezelfde zonder jaartal op het revers.

827. *Philippus d. g. Hispaniarum Rex* 1578.
Af beelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Gect: pour la cham: des copt: en Fland:*
Afbeelding, het gekroonde wapen van Vlaanderen

828. Dezelfde met:
Gect: pour la chamb: des cop: en Brab.

829. *Nec spe nec metu* 1578.
(kz) *Camere rationem insulen: calculus.*
Afbeelding, borstbeeld, kruis & vuurstaal. zie dezen op de jaren 1575 1576 1577.

830. Dezelfde met de keerzijde.
Gect: pour la cham: en Fland:

Af-

Afbeelding, het gekroonde wapen van Vlaanderen.

831. Dezelfde als de bovenstaande met:
G: pour la chambre des compt en Fla:

832. *Nec spe nec metu* 1578.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Anna Austriaca filia de Maximilian:* 1578.
Afbeelding, het borstbeeld der koningin.

833. Dezelfde zonder jaartal op de keerzijde.

834. *Spem ad fert Mathias.*
(kz) *Offensi numinis astrum* 1578.
De afbeeldingen en omschriften bij VAN LOON, I. d. pag. 243. No. 2. van dezen zijn verschillende stempels, vooral wat de gravure aanbelangt.

835. Dezelfde, doch op de keerzijde
Offensi numis astrum.
Deze is zonder jaartal.

836.* *Spem fert Mathias* 1578.
Zie de afbeelding bij VAN LOON, I. d. pag. 243. No. 1. de voorzijde, het omschrift verschilt.

(kz)

(kz) *Offensi numinis astrum.*

Afbeelding, de keerzijde van No. 1. als boven.

837. *Tu solus Deus et magna facis.*

(kz) *Fide dno et ipse efficiet* 1578.

Afbeeldingen en omschriften bij VAN LOON, 1. d. pag. 249. No. 1., van dezen zijn mij verscheidene stempels voorgekomen, bestaande voornamelijk in het leggen van den staf van David. Somtijds achter en dan weder op zijde of tusschen de beenen door; zoo als op de medaille bij VAN LOON als boven No. 4.

838. *David. Goli.*

(kz) *Dei sunt humilia exaltare vasta humiliare.*

Afbeeldingen en omschriften bij VAN LOON, 1. d. pag. 249 No. 3., doch op dezen het kreupel woord *vasta* in plaats van *alta*.

Dit zal waarschijnlijk een naslag zijn; zoo als van No. 2. bij VAN LOON als boven, en van dezen er dikwijls voorkomen als in Neurenburg gemaakt te zijn.

839. Binnen eenen krans het wapen van Antwerpen.

(kz) *Animus munere potior.*
In de affnede 1578.
Afbeelding, een herder op eene knie gebogen, offert op een brandend altaar.

1579.

840.* *Prome quod in te est* 1579.
(kz) *Difficile rumpitur O. T.*
Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, 1. d. pag. 266. Hiervan zijn verschillende ftempels, beftaande voornamelijk in het getal jongen en in de zamenftelling van het nest zelve van den pellikaan.

841. *Praestat pugnare pro patria.*
(kz) *quam fimulata pace decipi* 1579.
Afbeeldingen en omfchriften als bij VAN LOON, 1. d. pag. 275. No. 2. Van dezen vindt men ook verfchillende ftempels van gravure, de voornaamfte is, daar de hoofden en ligchamen in eene geheel andere houding geplaatst zijn.

842.* *Nec fpe nec metu* 1579.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Anna Auftriaca filia de Maximilian:* 79.
Afbeelding, het borstbeeld der koningin.

843. Dezelfde, doch op de keerzijde.
Anan Austriaca fili Maximili:
Zie denzelfden op vorige jaren.

844. Dezelfde, doch met enkel 79.

845. Dezelfde, doch zonder jaartal.

846. *Spem fert Mathias* 1579.
(kz) *Offensi numinis astrum.*
Zie den zelfden op het jaar 1578.

847.* *Sic volvere dii.*
Afbeelding, drie doorstoken vogels aan eenen pijl en tweemaal het naamcijfer ƆC.
(kz) *Et ad huc spes duratavorum* 79.
Afbeelding, het gekroonde wapen van Lotharingen en weder tweemaal het naamcijffer ƆC.
Zie dezen op het jaar 1570. & 1572.

848. *Vincit vim virtus N. D. V.* 1579.
Afbeelding, een sierlijk gehelmd wapenschild, waarboven een man met een roeispaan uitkomt.
(kz) *Pupillo et vidue.*
In de afsnede *Tutor.*
Afbeelding, een mannen en vrouwen

beeld ten voeten uit, ſchijnende in geſprek te zijn, achter de vrouw ſtaan twee kleine kinderen.

849. *Jusques a quand I. S. G. F* 1579.
Afbeelding, een fraai gehelmd wapenſchild; waarin drie oude ſtrijdhamers.
(kz) *Dum felix ferveat aestas.*
Afbeelding, eenige huizen aan eene rivier ſtaande en beſchenen door de heldere middagzon.

850. *Vincere ſive mori G V G F.*
Afbeelding, een fraai gehelmd wapenſchild.
(kz) *Sic ſpe vindemia major* 1579.
Afbeelding, een man giet water uit eene kruik in eenen vergaderbak, in het verſchiet wijnſtokken en pers.
Deze drie laatstvermelde zullen waarſchijnlijk tot particuliere penningen behooren.

851.** *Phs d. g. Hispa: Com: Art:*
(kz) *calculus ordinum Arteſiae* 1579.
De afbeelding, mij niet voorgekomen is waarſchijnlijk het borstbeeld van Philips en het wapen van Artois.

1580.

1580.

852.* *Rosis leonem loris mus liberat* 1580.
(kz) *Liber revinciri leo pernegat.*
Afbeeldingen, en omschriften in alles als bij VAN LOON, 1. d. pag. 279. Van dezen vindt men verschillende stempels: vooral van gravure; dikwijls dat dezelve geheel het voorkomen van Neurenburger speelpenningen hebben.

853. *Principium libertatis* 1580.
Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON 1. d. pag. 281. No. 2, de voorzijde.
(kz) *Concordia frisiae libertas.*
Afbeelding en omschrift komt het eerst voor in 1608 VAN LOON, 2. d. pag. 43.

854 *Si non nobis saltem posteris* 1580.
(kz) *Vos terra at ego excubo ponto.*
Afbeelding en omschriften als bij VAN LOON, 1. d. pag. 283. No. 2, van dezen vindt men verschillende stempels, vooral wat de gravure aanbelangt.

855. Dezelfde zonder jaartal.

856. *Pax multa diligentibus legem tu:* 1580.
Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) G. *pour l: cha: de cot. de Bra. Lim et Lux a Nam.*

Afbeelding, de drie wapenschilden van Braband, Limburg en Luxemburg, met de drie vuurstalen.

857. *Sola virtus beat* 1580.

Afbeelding, een fraai gehelmd wapenschild.

Binnen eenen krans van bladeren het wapen van Antwerpen.

858.* *Reddens unicuique suum* 1580.

Afbeelding, het fraaije wapenschild van Mr Simon Pijl rekenmeester van Holland.

(kz) *Manus dni protégat me I. G. M.*

Afbeelding, het ruit of vrouwelijke wapenschild van zijne echtgenoote Francina van der Marsche, zijnde het zelve gekwartileerd of afgedeeld in de vier kwartieren als van van der Pijl en Schoterbosch en van der Marsche en van Nispen.

859. *Principium libertatis* 1580.

(kz) *A domino factum est illud.*

In alles als bij VAN LOON, I. d. pag. 281. No. 2, doch van eene geheel andere gravure.

1581.

860.* De ſtrooipenningen bij VAN LOON I. d. pag. 295 en 296 komen dikwijls voor zonder jaartal.

861. *Pro Chr: lege. grege et patr.*

(kz) 81 *religione et juſtitcia reduce vocato ex Gall: pacata franc and duc. Belgi. libert. vindic.*

In de afsnede *Gan.*

Afbeeldingen en omſchriften als bij VAN LOON, I. d. pag. 297. No. 1, doch aldaar *pacata duce andega Belgi libert. vindice* en *Ganda.*

862.* *Pro Chr. lege et gr a LXXXI.*

Afbeelding en omſchrift als de voorzijde van No. 3, bij VAN LOON, als boven pag 297.

(kz) *Religione et juſticia reduce vocato ex Gall. pacata duce andega Belgi libert vindice G. a. n.*

Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON als boven de keerzijde van No. 1. met verſchil dat aldaar het jaartal 81 boven aanſtaat en in de afsnede *Ganda.* Men vindt van deze drie aangehaalde legpenningen onderſcheidene ſtempels met kleine variatien

863.* *Ingenio et fortitudine.*
(kz) *Valet irrit-atus* 1581.
Afbeeldingen en omſchriften als bij VAN LOON, pag. 304. van dezen zijn verſchillende ſtempels, vooral wat de gravure aanbelangt, de meest kennelijke zijn, het verſchil in de letters XP op het ſchild, ook het lelietje tusſchen de pooten van den leeuw en & in plaats van *et.*

864. *Jettoirs pour le burau des finan:*
(kz) *Phlo: Re Hisp: Lusita. potito. Alex pr. Parme Tornacum ſubegit* 1581.
Afbeeldingen in alles als bij VAN LOON I. d. pag. 305. No. 3, doch op de voorzijde een geheel ander omſchrift.

865. *Comptes et gettes justement.*
Afbeelding en omſchrift als bij VAN LOON I. d. pag. 302. No. 1. het revers.
(kz) *Craindant le divin jugement.*
Zie denzelfden aangehaald op de jaren 1569 en 1563. ook ſomtijds met *commites* in plaats van *comptes.*

866.* *Jectz pour le bureau des finan: du Roy.*
Het opſchrift beſlaat het geheele veld des pennings.

(kz)

(kz) Binnen een fraai comportement MDLXXXI.

Zie dezen op het jaar 1577.

867.* *Contes, peses. mesures justement.*

Afbeelding, een wisselaar aan eene tafel zittende telt met de regter hand eenige penningen, in de linker hand houdt hij een paar weegschalen voor de tafel staat eene koren maat.

(kz) *Car contes rendres au jugent.*

Afbeelding, het vrouwenbeeld de geregtigheid, houdende in de eene hand een zwaard en in de andere een paar weegschalen. zijn de deze zonder jaartal.

1582.

868. *Phs d. g. Hisp. z Rex Dux Brab.*

Afbeelding; des konings borstbeeld.

(kz) *Omnia numero pondere et mensura.*

In een klein comportementje 1582.

Afbeelding, een paar schalen in evenwigt hangende, waaronder een passer.

869. *Rebus afflietis Hannonia 1582.*

(kz) *Dominus adjuva nos.*

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, I. d. pag. 302. No. 2. Doch deze

een laarlater en *Dominus* in plaats van *Domine*.

870.* *Fran. f. Fran. d. g. Comes Fla.*
Afbeelding, als bij VAN LOON, I. d. pag. 308. het omschrift verschilt.
(kz) *Adventui ducis felicissimo* 82.
In alles als bij VAN LOON als boven doch voor het jaartal enkel 82.

871 In alles dezelfde, doch aldaar met *comes Flan*:

872. *Fran. f. Fran: Fra unic Reg. d. g. c. f.*
(kz) *Dominus michi adjutor.*
Afbeeldingen omschriften bij VAN LOON, I. d. pag. 322. No. 3, doch verschilt in het omschrift van de voorzijde.

873. Dezelfde doch met *d. g. Com. Fla.*

874.* *Aeternum meditans decus.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON als boven de voorzijde van No. 4.
(kz) *Fran. f. Fran' d. g. Com. Flan.*
In alles bij VAN LOON, als boven de voorzijde van No. 5,

875. *Super aspidem et basiliscu ambulabis.*
(kz) G. *Pour la Chamb des copt Limb. Lux. Nam.* 1582.

De

De afbeeldingen en omschriften komen meest overeen, met VAN LOON, I. d. pag 319. doch verschilt in de spelling der omschriften.

876. *Vis tempera. provehit deus.*

(kz) *Vis consilii expers mole ruit sua* 1582.

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, I. d. pag. 323. Hiervan zijn mij verschillende stempels voorgekomen, voor al wat de gravure aangaat, somtijds zijn de paarden geheel binnen en dan weder in het omschrift en zijn de spellingen der woorden anders afgedeeld.

877. *Comptes et gettes justement.*

(kz) *Craindant le divin jugement.* 1582

In alles dezelfde als op het jaar 1581

878. *Jectz pour le bureau des finan du roy.*

(kz) Binnen een comportement MDL XXXII.

Zie denzelfden op het jaar 1581.

879.* *Guiliel d. g. Juliæ Clt. z Mon. Dux* 1582.

Afbeelding, het wapen van Gulik Kleef en Berg.

(kz) *Christus una salutis.*

Op het veld des pennings.
In usum cancellariae Clivensis.

880.* *Sumptus ne censum superit SPQA.*
Afbeelding, binnen eenen sierlijken krans van bladeren het wapen van Antwerpen.
(kz) *Frugalitate dito H. L. M. R.* 1582.
Afbeelding, een vrouwenbeeld, houdende in de regterhand eenen palmtak en een paar weegschalen, en in de andere hand eene stokbeurs.

881.* *Gratis accepistis gratis date.*
(kz) *Habenti dabitur no: habenti auferetur.*
De afbeeldingen als bij VAN LOON, I. d. pag. 316. boven aan.
Deze op de voorzijde geene letters B. en op het wapenschild een helm en een Bisschopsmuts en op de keerzijde in plaats van viermaal de letter F vier vuurstalen en vonken: zonder jaartal: was door Backer op 1577 geplaatst.

882.* *Pro Patria.*
Afbeelding, een gewapend man houdende aan zijnen voet een schild.
(kz) *Gect: du Bur. des Fina. du roy.*

Af-

Afbeelding, het gekroonde wapenſchild van Spanje omhangen met de vliesketen zijnde zonder jaartal.

883. *Sanctum Solum Deum sequor.*

Afbeelding, het wapen van de Abtdije Marchiere, de ſpreuk en het wapenſchild komt ook voor op het jaar 1573.

(kz) *Dei gratia niſus* 1582.

Afbeelding, een wapenſchild met eene bisſchops muts.

884. *Dankt God van al.*

Afbeelding, de letter B onder aan het jaar 1582.

(kz) *D' heer maeckt armen rijk.*

Afbeelding, het kasteel zijnde het wapen van Antwerpen.

Men kan de lezing op de keerzijde tweeledig maken en men leze dus.

D' heer maeckt arm en rijk.

885. Dezelfde in afbeelding, zonder eenige omſchriften en jaartal alleen met het cijfer II. in plaats van B. en het wapen van Antwerpen in eenen krans.

1583.

886. *Fran de Valois d. g. dux Geld. co Zut.*

(kz)

(kz) *Terror tyrannis afflictis refugium* 1583.

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, I. d. pag. 329. doch aldaar *Gel.*

887. *Phs. d. g. Hisp. Port et Indiæ Rex* 1583.

Afbeelding, des konings borstbeeld met eenen spitschen baard.

(kz) *Dominus adjuve nos.*

De afbeelding als bij VAN LOON, I. d. pag. 302. No. 2. de keerzijde; doch aldaar *Domine.*

888 *Phs. d. g. Hisp. Port. et Indiæ Rex* 1583.

Afbeelding, als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Alex ad p. p. gub. - gect. d. fin. Forna.*

Afbeelding, het groote gekroonde wapenschild van Spanje.

889. *Phs. d. g. Hisp. Portug. & Indorum Rex.*

(kz) *Alex. p. p. Gub. Gect des finan Torn.*

De afbeeldingen als de laatstvoorgaande, doch zonder jaartal.

890 *Concordia res parvae crescunt.*

(kz) *Discordia maximae dilabuntur* 1583.

In

In alles dezelfde als VAN LOON, I. d. pag. 316. op het jaar 1582.

891. *Fran. f. Fran. ſra. unic. reg. d. g. com. Fl: Defenſor liber. provin. Gal. Belg.* 1583. Zie denzelfden bij VAN LOON, I. d. pag. 324. met het jaartal 1582. Zelden is mij een legpenning voorgekomen, van zoo vele verſchillende ſtempels voornamelijk in de verkortingen van het omſchrift der voorzijde.

892. In alles dezelfde met
Fran f. fran. fra. unic. reg. d. g. c. F.

893.* In alles dezelfde doch nu:
Fran. f. Fran. fra. unic. reg. d. g. co F.

894. In alles dezelfde met *co. Fl.*

895.* In alles dezelfde met *co. Fla.*

896.* In alles dezelfde, doch nu.
Fran f. Fran. unic re. d. g. co. F.

897.* In alles dezelfde met *re. d. g. co Fl.*

898. In alles dezelfde met *re. d. g. co. Fla.*

899. In alles dezelfde, doch nu.

Fran.

Fran.f.Franfra.unic.d.g.reg.com Flan.

900.* In alles dezelfde met *com. Fla.*

901.* In alles dezelfde met *com. Fla.* doch zonder *d. g.*

902. In alles dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 330. doch in plaats van het jaartal vol uit alleen 83.

903.* In alles dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 331. No. 2. doch van verſchillende ſtempel, vooral op de voorzijde, daar de leeuw met zijnen poot geheel in het randſchrift komt, en het woord *jure* van elkander afgeſcheiden *ju re.*

904* *Bon pastor ponit animam pro ovib suis.*

Afbeelding en omſchrift als bij VAN LOON, I. d. pag. 330. de voorzijde.

(kz) *Beatus populus, cujus Jehova deus est* 83.

Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON, als boven pag. 332. onderaan, doch aldaar het jaartal 1583 vol uit.

905.* *Rosis leonem loris mus liberat* 1580.

Afbeelding en omſchrift als bij VAN

LOON,

LOON, I. d. pag. 279. de voorzijde.

(kz) *Populo jure. d. et h. divortuim.*

Afbeelding en omſchrift als bij VAN LOON, I. d. pag. 331. No. I. de keerzijde

906. In alles dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 334. No. 3. doch deze met 1583 bij VAN LOON met 1584, komt ook voor met 1585.

907. *Domine in virtute tua, lætabitur rex.*

(kz) *Gect: des eſtat. de Haynn:* 1583,

De afbeeldingen dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 334. No. 3..

908. *Super aspidem et basiliscu ambulabis.*

(kz) G. *pour la chamb. des copt, Limb. Lux. Nam* 1583.

Deze komt het meest overeen met den legpenning bij VAN LOON, I. d. pag. 319. zie dezen met het jaartal 1582.

909. *Ernestus Bavariæ dux.*

Afbeelding, het borstbeeld van den Aartshertog.

(kz) *Audiatur altera pars* 1583.

Afbeelding, een wereldkloot, rondom eenige ſterren waar boven *omnia*, zie zijn borstbeeld bij VAN LOON, I. d. pag 338.

910*.

910.* *Justitia et pietas junctus defenditur armis.*
Afbeelding, een man zittende op een voetſtuk of altaar, houdende in de regterhand een zwaard en in de linker een kruis, tusſchen de woorden *juste et pie.*
(kz) *Inſignia comitatis Alostani.*
Afbeelding, het gekroonde wapen van Aalst en Grammont, omringd van vijf kleine wapenſchildtjes. Deze zonder jaartal bij Backer op 1617 geplaatst. Doch door mij, daar dezelve waarſchijnlijk op het verkoopen van Aalst aan den hertog van Parma geſlagen is, op dit jaar gebragt. Zie VAN LOON, I. d. pag. 335. in den tekst.

911.** *Bon compte ne fait a nulz honte Mons en Hainnant.*
(kz) *Gettes ſans falis, paijes justement.*

1584.

912. *Phs d. g. Hisp. Port. et India Rex.*
Afbeelding, des konings borstbeeld met den ſpitſchen baard. Zie denzelfden op 1583, doch deze zonder jaartal.
Vive dieu le roy d'Espan 1584.
Afbeelding, het wapen van Spanje, beſlaande het geheele veld des pennings als bij VAN LOON, I. d. pag. 305. No. 3. de

voor-

voorzijde eenigzins verfchillend in omfchrift.

913. *Gect: pour le Chamb: d'eschevyn Arras* 1584.

De afbeelding komt het meest overeen met VAN LOON, I. d. pag. 317. de keerzijde doch deze de leeuw veel grooter en geen fchild ook met het jaartal 1584.

(kz) *Vive Dieu le Roy d'Espan* 1584.

Afbeelding en omfchrift als de keerzijde van den laatstvoorgaanden.

914. *Guilielm. d. g. Jul. Cleef et Mon Dux.*

(kz) *Christus fpes una falutis* 1584.

Zie denzelfden op het jaar 1582 doch deze met het wapenfchild van Gulik, Kleef en Berg, in plaats van het gefchrift, *in ufum* enz. vergelijk ook dezen bij VAN LOON, I. d. pag. 183. op 1574.

915. *Reduci Belg-concordiæ facrum.*

Afbeelding en omfchrift als bij VAN LOON, I. d. pag. 342 de voorzijde.

(kz) *Alex. p. p. Gub.-Gect: des finan. Torn.*

Afbeelding, het groote wapenfchild van Spanje. deze keerzijde komt ook voor op 1582.

916. *Ferdinandus d. g. Co. Pa. Rhe Utreb. Dux.*
Afbeelding, het geharnaschte borstbeeld van Ferdinand.
(kz) *Fortitudo.*
Afbeelding, een leeuw houdende het ſierlijk wapen van den hertog, zijnde zonder jaartal.

917. *Carolus d. g. dux. Loryne. Bar Gelria.*
Afbeelding, het ſierlijk gekroonde wapenſchild van Lotharingen, Bar en Gelderland.
(kz) *Supra firm. petra. bene. fundata est* 1584.
Afbeelding, een wegwijzer met twee handen, de eene houdt een paar weegſchalen in evenwigt, en de andere een pasload, boven aan een klein wapenſchildje.

918. *Concordia res parvæ crescunt.*
(kz) *Valeant qui inter nos disſidium volu.*
Zie de afbeelding en omſchriften bij VAN LOON, I. d. pag. 351. doch in plaats van in het comportementje 84, de nommers 12 en ook 13. Dit bevestigt mij in het vermoeden, dat deze door VAN LOON als een' legpenning opgegeven, een ſchutterspenning is waartoe de gekruiste vuurroers mede aanleiding geven: de burgt in den rand

rand zoude op de ſtad Middelburg kunnen toepasſelijk zijn.

1585.

919.* *Diomedis robore ulisſis conſilio* 1585.

(kz) *Una valet plus ignavis, quam fortibus omnes.*

Afbeeldingen en omſchriften als bij VAN LOON, I. d. pag. 347. doch deze een jaar later en dus hermunt, zoo als VAN LOON ook van dezen legpenning zelfs opmerkt.

920*. Het wapen van Maagdenburg.

(kz) *Signum concesſa libertatis* 1585.

Deze, offchoon in de manuſcripten bij de legpenningen geplaatst, behoort niet tot de Nederlandſche.

921. *Gect: pour Burau des Finance du Roy.*

Afbeelding geheel, en het omſchrift met klein verſchil bij VAN LOON I. d. pag. 358. No. I.

(kz) *Felix quem faciunt alien pericula cautem.*

Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON, als boven de keerzijde van No. 2.

922. *Philippus d. g. Hisp: Rex Dns Brab.*

Afbeelding, het gekroonde wapenſchild

van Spanje, omhangen met de vliesketen.

(kz) *Trajectum mosa.*

Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON, I. d. pag. 358. No. 3. de keerzijde, deze ook zoo als de afbeelding aldaar zonder jaartal.

In den tekst schijnt deze op 1586 geplaatst te moeten worden, een enkel handschrift heeft dezen met 1586 in de afsnede.

923. *Phs d. g. Hispaniarum Rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Gect: pour la Cham: des cop en Flan.*

Afbeelding, het gekroonde wapen van Vlaanderen, zijnde zonder jaartal.

924. In alles dezelfde, doch met *en Fla.*

925. In alles dezelfde doch met *en Brab.*

926. In alles dezelfde doch met *en Bra.*

927. *Philippus d. g. Hispaniarum Rex.*

Afbeelding, het borstbeeld des konings.

(kz) *Camere rationu: insulen calculus.*

Afbeelding, het Bourgondische kruis vuurstaal en de vier kleine wapenschildjes, zonder jaartal.

928.

928. *Philippus Hispaniarum Rex.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Comoditas publica.*
Afbeelding, de hoorn des overvloeds, zonder jaartal, waarschijnlijk munt en is reeds vroeger aangehaald.

929. De afbeelding van Philippus binnen eenen krans.
(kz) Het wapen van Antwerpen mede binnen eenen krans en zonder jaartal.

1586.

930.* *Reduci belg. concordiæ sacrum.*
Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON l. d. pag. 342. de voorzijde.
(kz) *Spreta ambrosia, vescitor feno* 1586.
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON als boven pag 362 de voorzijde doch met 1585.

931. In alles dezelfde doch geen jaartal op de keerzijde.

932.* *Macta animi. rosa nectare imbuta.*
Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON l.d. pag. 362. de keerzijde.
(kz) *E. r. est altrix esurientuim eum.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON als boven pag 365. de keerzijde.

933. *Mortis mater foemina.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON l. d. pag. 364. de voorzijde.
(kz) *Optimus principibus Belgia.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON l. d. pag. 142. No. 3, de keerzijde.

934. *D. F. his jam reductis reliqu: sequèt* 1586.
Af beelding en omschrift als bij VAN LOON l. d. pag. 371. No. 1, de keerzijde.
(kz) *Treme auris Batava* 1586.
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON als boven de keerzijde van No. 2.

935. *Expugnato Novesio* 1586.
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON alle boven de voorzijde van No. 1.
(kz) *Gect: du Bur: des finan: sub: pr: Par.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON als boven de keerzijde van No. 3.

936. *Fugiens fumum incidit in ignem* 1586.
(kz) *Libertas ne ita chara, ut simiæ catuli.*
Afbeeldingen en omschriften als bij VAN

LOON

LOON l. d. pag. 374. doch aldaar met het jaartal 87. Men vindt dezen ook met het jaartal enkel 86.

937. *Phs d. g. Hisp. Port et Indiar Rex* 1586.
Af beelding, het borstbeeld van Philippus.
(kz) *Gect du Bureau des Finances.*
Afbeelding, het gekroonde wapenschild omhangen met de vliesketen.

938. *Eduardo Delfi Cons: prim: a Anvers.*
Afbeelding, zijn sierlijk gehelmd wapenschild.
(kz) *Omnium reddenda ratio* 1586.
Afbeelding, twee kreeften, waarover eene banderol op welke staat.
Wie sonder maar.
Men vindt dezen ook met klein verschil in de spelling der omschriften.

939. *Elisabet Mechele confune dulcia et.*
Afbeelding een wapenschild, hangende aan eenen strik en tusschen eenig lofwerk het jaartal 1586. boven aan staat *Pencer mij fault.*
(kz) *Adrian ab Helwege cons: à Anvers.*
Afbeelding een sierlijk gehelmd wapenschild waarboven. *non sans cause.*

947. *Leggelt der vaert van Brusfel.*
Afbeelding, het wapen der Stad.
(kz) *Godt bewaert en gespaert de vaert* 1587.
Afbeelding, twee fchepen liggen veilig binnen een dok.

948. Dezelfde als boven, doch met
Leegelt enz en op de keerzijde *gespaer:* zonder de fluitlettter *t*.

949. Denzelfden zonder jaartal.

950. *Legpenninck der ftadt van Brusfel.*
(kz) *Godt bewaert en gespaert de vaert* 1587.
Afbeeldingen in alles als boven.

951. In alles dezelfde, doch op de voorzijde.
Leggelt der ftaten van Brusfel.

952* *Leggelt van d ftaten s' lants van Utrec.*
Afbeelding, het groot en fierlijk wapen zoo als bij VNN LOON, I. d. pag. 480 de keerzijde.
(kz) *Concor. respar cres. Discor: max. dilabu.* 87.
Afbeelding, het wapen der Stad Utrecht met eenig lofwerk. tusfchen de wapens

pens van Amersfoort. Wijk te Duurstede Rheenen en Montfoort, zie de wapenschildjes bij VAN LOON I. d. pag. 350. en de spreuk pag. 316.

953. *Gect du bur. des finan. du Roy.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Dominus mihi adjutor quem timebo* 1587.

Afbeelding, het wapenschild van Spanje omhangen met de vliesketen zijnde de spreuk Hebr: XIII. V. 6.* zie VAN MIERIS 2. d. pag. 70.

954.* *Ernestus Bavariæ dux.*

Afbeelding, het gekroonde borstbeeld des hertogs, omhangen met den hermelijnen mantel.

(kz) *Audiatur altera pars* 1587.

Afbeelding, een wereldkloot, rondom eenige sterren en daarboven het woord *omnia.*

955. Op eenen anderen heeft men het borstbeeld zonder kroon en met eenen kraag. vergelijk dezen met de aangehaalde op 1583. zie ook Luck: Sijl. Num. pag. 292.

Deze hertog Ernestus was keurvorst van Keulen, bisschop van Freijsingen, Hildesheim en Luik.

956. *Justitia et pax osculatae sunt.*

Afbeelding, twee gelieven te zamen zittende worden door eenen genius gekroond, voor hen ſtaat eene kraanvogel.

(kz) Een wereldkloot rondom eenige ſterren, eene zon en maan waarboven het woord *omnia*, meest gelijkende naar de keerzijde van den laatstvoorgaanden zijnde zonder jaartal.

957.* *Gect du bureau.*

Afbeelding, het ſierlijke wapen van Spanje, omhangen met den koninklijken mantel, tusſchen de gekroonde naamcijfers ƆC.

(kz) *Gentibus e coelo missa columna suis* 1587.

Af beelding eene zuil tusſchen twee hoornen des overvloeds boven dezelve twee handen onder eene kroon.

958. Een groot gehelmd wapenſchild tusſchen zeven kleine wapenſchildjes in de hoeken de gekroonde naamcijfers ƆC. met het jaartal 1587.

(kz) *Ipsa sibi pretium virtus.*
In de afsnede *aerar. rest.*

Afbeelding, de vrede met den olijfſtak en vredepalm op de wolken nederdalende.

1588.

1588.

959. * *Fugiens fumum incidit in ignem* 88.
(kz) *Libertas ne ita chara, ut ſimiæ catuli.*
Afbeelding en omſchrift als bij VAN LOON, I. d. pag. 374. met 87.

960. *Redit ager ſteriles triſtes* 88.
(kz) *Sed laetus egenos* 1588.
Afbeeldingen omſchriften als bij VAN LOON I. d. pag. 378. doch aldaar op de voorzijde 1587.

961. *Trahite aequo jugo* 1588.
(kz) *Frangimur si collidimur.*
Afbeeldingen en omſchriften bij VAN LOON, I. d. pag. 385. No. 3 en 4 van deze komen verſchillende ſtempels voor, zoo als VAN LOON ook aanmerkt. Men vindt dezen met en zonder het jaartal 1588. hetwelk dan eens onder de Stad en dan weder onder de osſen voorkomt.

962. *Hic non decidet* 1587.
Afbeelding en omſchrift I. d. pag. 372 de keerzijde.
(kz) *Inmenſi tremor oceani* 1588.
Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON, I. d. pag. 388. No. 2, de keerzijde.

963.

963. *Phs. d. g. Hisp. Port. Rex Com Fla* 1588.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Immensi tremor oceani* 1588.
Dezelfde keerzijde als den laatstvoorgaanden.

964. *Gect: du bur. des fin: du Roy.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Inmensi tremor oceani* 1588.
Dezelfde keerzijde als den laatstvoorgaanden.

965. *Spreta ambrosia vescitor feno* 1585.
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, I. d. pag. 362. de voorzijde.
(kz) *Hispani fugiunt et perent nemine sequete.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven pag. 392. No. 2. de keerzijde.

966. Dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 392. No. 2. doch met vijf knielende personen.

967. *Offensi numis astrum* 1578.
Afbeelding en omschrift als VAN LOON, I. d. pag. 243. No. 2.
(kz) *Nil disperandum auspice Chriso* 1588.
Afbeelding en omschriften bij VAN LOON, I. d. pag. 399. de voorzijde.

968.

968.* *Phs d. g. Hisp. Portug et Indo Rex* 1588.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Gect des finan du Roy.*
Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje, omhangen met de vliesketen.

969. *Phs d. g. Hisp. Port et Indiar Rex* 1588.
(kz) *Gect pour chamb. des copt en Brab.*
Afbeeldingen als de laatstvoorgaande.
Dezen komt ook voor met *cham* in plaats van *chamb.* als ook *G. pour chambre des compt en Brab:*

970. Dezelfde als boven doch weder.
Gect. pour burau de finance du Roy.

971.* *Guiliel. julia Cli z Mon Dux.*
Afbeelding, het wapen van Kleef en Berg tusschen het jaartal 88.
(kz) *Christus spes una salutis.*
Op het veld des pennings.
In usum cancellariæ Clivensis.

972. *Ordines provinciae insulanæ* 1588.
Afbeelding, vijf wapenschildjes op eenen gekruisten schepter en speer.
(kz) Binnen eene krans van bladeren: *In domo domini æmulavimus cum consensu anno* 1588.

1589.

1589.

973. *Quæ sursum sunt quærite.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, I. d. pag. 235. de keerzijde.

(kz) *Labore partus honos* 1589.

Afbeelding een wereldkloot, waarboven een graaf of spade binnen een slangenrond.

974. *Deus dat incrementum* 1589.

(kz) *Spe incerta certum mihi laborem sustuli.*

Dezelfde bij VAN LOON, I. d. pag. 400 van dezen zijn verschillende stempels, wat de gravure aangaat vooral in dee stand van den zaaijer.

975. *Attrita recresco.*

Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON, I. d. pag. 251. de voorzijde.

(kz) *Cum pietate concordia* 1589.

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven pag. 404. de voorzijde.

976* *Ex aequo et bono. anno* 1589.

Afbeelding, eene hand uit de wolken komende houdt eene schrijfpen.

(kz) *G. pour la cham des comp en Bra.*

Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje, omhangen met de vliesketen.

977.

977. Dezelfde doch met:
Gect pour chamb. des copt en Bra.

978. Dezelfde, doch met:
Gect pour burau des finance du Roy.

979. Dezelfde doch met:
Gect du burau des finances.

980.* *Phs. d. g. Hisp. z Rex Dux. Gel. Com. Zut*
Afbeelding, des konings gelaurierd borstbeeld.

(kz) *Parcere subject et debel supb* 1589.
Afbeelding eene versterkte stad, welke belegerd wordt. Deze spreuk vindt men op de medailles van Willem den derden. aangehaald op het jaar 1691 bij VAN LOON 3. d. pag. 548. en van den landgraaf Philips bij VAN MIERIS 3. d. pag. 62.

981.* *Phs d. g. Hispaniarum Rex Dux Bra* 1589.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Gect du Bur. des finan: du Roy.*
Afbeelding, het gewone wapen van Spanje, omhangen met de vliesketen.

1590.

982. *Phs. d. g. Hisp: Port. Rex. Com Fla.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Inmensi tremor oceani* 1590.
Afbeelding bij VAN LOON I. d. p. 388 zie dezen op het jaar 1588 en de aanteekening aldaar.

983. In alles dezelfde doch met:
Phs d. g. Hisp Port. Rex Co: Fl: 1590.

983. A *Non nobis domine non nobis* 1590.
(kz) *Sed nomini tuo da gloriam.*
Dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 394. No. 1. op 1589.

984. *Olim meminisse juvabit.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, I. d. pag. 415. de voorzijde.
(kz) Het portret van Prins Maurits.

985.** Dezelfde doch de keerzijde tot omschrift.
Timentibus nichil deest B: D.

986. *Phs d. g. Hispaniarum Rex.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *G. pour la chambre des compt en Brab:*
Afbeelding, de leeuw van Braband zijnde zonder jaartal.

1591.

987.* *Non nobis domini non nobis* 1591.

(kz)

(kz) *Sed nomini tuo da gloriam.*

Zie denzelfden op 1590. bij VAN LOON op 1588. l. d. pag. 394. No. 1.

988. *Sed nomini tuo da gloriam.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON l. d. pag. 394. No. 1, de keerzijde.

(kz) *Soli deo gloria.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven pag. 390. No. 2, de keerzijde.

989. *Philippus Rex Arag. Utri.*

(kz) *Commoditati publica* 1591.

Afbeeldingen, het borstbeeld en de hoorn des overvloeds op vorige jaren aangehaald.

Deze zal zeer waarschijnlijk munt zijn.

990. *Utroque clarescet pulchr.*

Afbeelding, een arm uit eene wolk komende houdt een zwaard met eenen eiken en olijftak omslingerd, zie bijna dezelfde spreuk op de Medaille van J: VAN DER DOES, bij VAN LOON, l. d. pag. 200.

(kz) Zonder afbeelding, alleen tot opschrift

Calcar ad major a schol. d. ann CIƆIƆXCI.

991* *Dominus mihi adjutor.*

Afbeelding, des konings ongelaurierd borstbeeld.

(kz) *Sancte Michael intercede pro nobis*

Afbeelding, de aartsengel het gedrogt bevechtende. Deze zonder jaartal.

992. Dezelfde doch met:

Dominus michi adjutor.

(kz) *Sancte michael interced: pro nobis.*

1592.

993. *Non nobis domine non nobis* 1592.

(kz) *Sed nomine tuo da gloriam.*

Zie dezen op 1590 & 1591 bij VAN LOON op 1588.

994. *Fecit magna qui potens est.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 421. No. 1. de voorzijde.

(kz) *Stenovico Otmarsia Covordia captis hoste repulso sen: foed: pro f. f:* CIƆIƆXCII.

De keerzijde bij VAN LOON, 1. d. pag. 431. No. 1.

995.* *Ord: provin. Ger. inf. decr: pub cudi jusserunt.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 431. No. 3. de voorzijde.

(kz)

(kz) *Stenovico Otmarsia Covordia captis hoste repulso sen. foed: pro f. f.* CIↃIↃXCII.

Zie bij VAN LOON als boven, de keerzijde van No. 1.

996 *Divo Pho* II *Hisp: reg: et d: Pho* III *d. f. propugnatoribus* 1592.

(kz) *Laetare mater ecclesia.*

Zie denzelfden bij VAN LOON, I. d. pag. 426. van dezen zijn mij drie verschillende stempels van gravure voorgekomen.

997.* *Latet anguis in herba.*

(kz) *Ne temere* 1592.

Zie denzelfden bij VAN LOON, I. d. pag. 428. van dezen zijn verschillende stempels, van gravure en zamenvoegingen als *lat-et* en *late-t* enz.

998. *Ne temere* 1592.

Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON, I. d pag. 428 No. 2. de keerzijde.

(kz) *Sed nomini tuo da gloriam.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven pag. 394. No. 1. de keerzijde.

999. *Phs. d g. Hisp. Port. et Indiar. Rex.* 1592.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Gect: du burau des finances.*

 Af-

Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje omhangen met de vliesketen.

1000.* *Phil. p. la grace de dieu Roy d' Espa.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Gect. du bur. des finances* 1592.
Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje, omhangen met de vliesketen.

1001.** *D: Nicolä Mytsaert a Tilb abbs Tongeri.*
(kz) *Excusfum anno domini* 1592. *veritas vincit.*

1593.

1002.* *Phle p. la grace de dieu Roy d' Espa.*
Afbeelding, het borstbeeld des konings.
(kz) *Gect. du bur. des finances* 1593.
Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje, omhangen met de vliesketen.

1003. Dezelfde, doch zonder jaartal.

1004. *M. p. co a l. sold. d: la citt. d'Anv à 5. pat piece.*
Afbeelding, eene fraaije voorgevel of slotpoort tusschen twee verschansingen, aan de eene zijde eene schildwacht, voor den ingang der poort eene brug, waar over iemand

mand naar binnen gaat, in het water onder de brug eene zwaan.'

(kz) *Vigilati virtuti a°* 1593.

Afbeelding, een wapenschild. Deze heeft geheel het voorkomen van eenen legpenning en wordt in de manuscripten ook aldus geplaatst; doch ik vermoed dat het eene noodmunt of soldijpenning van Antwerpen zal zijn, en waag het van de woorden der voorzijde de volgende uitbreidingen te geven als:

Monsieur P.... Comte (ou commandant) à la solde de la citte d'Anvers à 5 patards la piece, of anders: Monnoie pour compte à la solde de la citte d'Anvers à 5 patards la piece.

Patard is volgens VAN LOON, I. d. pag. 467. een stuiver van Hendrik IV: Dict: portatif van Landré & Agron noemt het eene zeer kleine munt, en Dict: de Furetiere, lettre P tome 3 zegt: *Patard* eene kleine koperen munt ter waarde van eenen stuiver, komende van het Vlaamsch of Nederduitsch, beteekende dezelfde zaak; uit hoofde, dat het aldaar de gewone kleine munt was, om aan de bedelmonnikken uittereiken om ten behoeve van den gever een Pater of Vader Ons te bidden.

1594.

1005 *Frangimur si collidimur.*

(kz) *Trahite aequo jugo* 1594.

Dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 416 op 1591.

1006. *Negata tentat iter via* 1594.

Virtus repulsæ nescia.

Dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 436 op 1593.

1007. *Troja mihi licet tamen ſcribet in marmore læſus* 1594.

(kz) *Virescit vulnere virtus.*

Dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 446. van dezen komen verſchillende ſtempels voor, kennelijk aan de gravure.

1008. *Ord provin Ger. inf. decr. pub. cudi. jusſerunt.*

Afbeelding en omſchrift VAN LOON I. d. pag. 431. No. 3, de voorzijde.

(kz) *Covordia obſidione liberatur mox Groninga bimestri obſidio libertati restituitur* CIϽIϽXCIV.

Opſchrift als bij VAN LOON, als boven pag. 448. de keerzijde van No. 4.

1009* *Luctor et emergo* 1594.

Af-

Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON 1. d. pag. 450. de keerzijde.

(kz) *Instituta camera rat Zelandiæ primum. redd. thesaurario falcone* 1594.

Opschrift als bij VAN LOON, 1. d. pag. 451. de keerzijde.

1010.* *Gect: du burreau des finances.*

Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje, twee engelen houden de kroon boven hetzelve en de vliesketen, een gevleugeld engelenkopje onder de kroon.

(kz) *Virtutis comes* 1594.

Afbeelding, het fortuin staande op eene bol in het verschiet twee schepen in zee.

1011. *Quatuor membra Flandriæ.*

Afbeelding, de vier wapenschilden sierlijk aaneengestrikt.

(kz) *Constantina victrix* 1594.

Afbeelding, een gebroken zwaard ligt op een aambeeld, aan beide zijden in den rand het handje van Antwerpen.

1012, *Ernestus Bavariæ Dux* 1594.

(kz) *Audiatur altera pars* 1587.

Zie denzelfden op het jaar 1587.

1013. *Legpenninck der stadt van Brussel* 1594.

Afbeelding, de aartsengel enz. het wapen der ſtad.

(kz) *Redde rationem villicationis tue Luc* 16.

Afbeelding, het laatste oordeel, zie dezen op verſcheidene vroegere jaren.

1014. *Carolus d. g. Loth. B. Gel. Dux.*

Afbeelding, het gekroonde wapenſchild van Lotharingen, Bar en Gelderland.

(kz) *Supra firm. petra. bene fundata est* 1594.

Afbeelding, een wegwijzer met twee handen enz. zie dezen met klein verſchil in het omſchrift van de voorzijde op 1584.

1595.

1015. *Frangimur si collidimur.*

(kz) *Trahite jugo* 1595.

Zie dezen bij VAN LOON, op 1591 I. d. pag. 416.

1016. *Non curas pono quietis* CIϽIϽXCV.

Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON I. d. pag. 460. No. 1. 2. 3. de voorzijde.

(kz) *Simulata pax exituim parit.*

Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON, als boven pag. 477. No. 2. de keerzijde.

1017.

1017. De generaliteits leeuw.
(kz) *Non curas pono secundis* CIↃIↃXCV.
Dezelfde als bij VAN LOON I. d. pag. 460. No. 1, doch aldaar door misslag of abuis van den afteekenaar.
secundis in plaats van *quietis*.

1018. Dezelfde als bij VAN LOON I. d. pag. 465. No. 1. doch *selvolda*, in plaats van *selvoldia* offchoon VAN LOON in den tekst *selvolda* heeft.

1019. *Phs d. g. Hisp. Portu et Indio Rex.* 95.
Afbeelding des konings borstbeeld.
(kz) *Gect du bur. des fina du Roy.*
Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje met de vlieskeeten.

1020. Dezelfde, doch zonder jaartal.

1021. *Phs. d. g. Hisp. Port et Indiar. Rex.*
(kz) *Gect. pour burau des finances du Roy.*
Dezelfde afbeeldingen als de voorgaande mede zonder jaartal.

1022. *Candide* 1595.
Afbeelding, het wapen van Gebhard Keurvorst van Keulen.

(kz)

(kz) Binnen eenen rand van bladeren eene bloem en een kruis.

1023. Dezelfde, doch op de keerzijde.

Qui bien jett. le compte trouvera.

De Afbeelding bij VAN LOON 1. d. pag. 69. No. 4. alwaar het omschrift ook het meest mede overeenkomt zie verder de medaille van Gebhard bij VAN LOON 1. d. pag. 337. en Mus: Milano visconti pag. 217. No. 300.

1596.

1024. *Comptes et gettes justement.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON 1. d. pag. 302. No 2. de keerzijde.

(kz) *Craindant le divin jugement* 1596.

Afbeelding, een gewapende arm boven eene stad, is op verscheidene jaren reeds voorgekomen.

1025 *Soli deo gloria.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON 1. d. pag. 390. No. 2. de keerzijde.

(kz) *Rumpitur haud facile* CIƆIƆXCVI.

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON 1. d. pag. 481. No. 2. de keerzijde.

1026. *Fide et constantia.*

(kz)

(kz) *Caesa firmabant foedera porca* 1596.

Dezelfde als bij VAN LOON I. d. pag. 481. No. 3, van dezen zijn verschillende stempels, zoo in de plaatsing van de letters in het omschrift als wel in de gravure, welke somtijds geheel Neurenburger zijn.

1027. Bij VAN LOON als boven No 4.
Dezelfde aanmerkingen.

1028. Bij VAN LOON als boven No. 5.
Dezelfde aanmerkingen als van No. 3. en 4.

1029. *Calculi questorum fossae Bruxellen*.
Afbeelding, de brusselsche vaart.
(kz) *Lecgelt der vaert van brussel.*
Afbeelding, het wapen der stad is zonder jaartal: doch reeds menigvuldigmaal voorgekomen.

1030. *Phs. d g. Hispaniarum Rex* 1596.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Gect pour le bureau des fin.*
Afbeelding, het wapenschild van Spanje omhangen met de vliesketen.

1031. Dezelfde, doch op de keerzijde:
G. du burreau des finances.

1597.

1597.

1032. *Calculi civita: Bruxell* 1597.
Afbeelding, het wapen van Brussel.
(kz) *Concordiares parvae crescunt* 1597.
Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON I. d. pag. 234 No. 2. de voorzijde.

1033. Dezelfde, doch op de voorzijde.
Legpenninck der stad v. Brussel.

1034. *Victoria Turnotana* 24. *januarii* 1597.
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON I. d. pag. 490. de voorzijde.
(kz) *Hanc capimus virtute dei.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON als boven pag. 560. de voorzijde.

1035. *Ordin: auspiç: prin: Mauri: ductu hoste ad Turnhoutum cæso decem opidis et tribus arcibus expug et toto cisrhe: ditione pacata* 1597.
Opschrift als bij VAN LOON I. d. pag. 496. No. 7. en 8. de keerzijde.
(kz) *D: o: m*
Zie bij VAN LOON als boven pag 497. No. 12. de voorzijde,

1036. * *Phs. d. g. Hispaniarum Rex* 1597.
Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz)

(kz) G. *du burreau des finances.*

Afbeelding, het wapen van Spanje met de vliesketen.

1037. *Phs. d. g. Hispaniarum Rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) G. *pour la chambre des compt en Fla.*

Afbeelding, het wapen van Vlaanderen. deze zonder jaartal.

1038. *Ambulabo in pace.*

Afbeelding, een man ligt geknield voor eenen olifant.

(kz) *Quoniam micum es domine.*

Afbeelding, een brandend altaar, twee handen uit de wolken komende, steken aan iedere zijde van het altaar een palmtak, boven aan de naam Jehova. Deze zonder jaartal, zal, hoezeer de manuscripten denzelven bij de Nederlandsche penningen plaatsen van Duitsche of Fransche origine zijn,

1039.***Deo regi et patriae.*

(kz) *Calcul. stat: Artes* 1597.

1598.

1040. *Deo duce comite concordia.*

(kz)

(kz) *Mutica defensio tutisf* 1598.
Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, op 1596 I. d. pag. 481. No. 5 van dezen zijn er, welke bijna het voorkomen van Neurenburger penningen hebben.

1041.* *Ut fera tigris non ponit furorem.*
(kz) *Calculus ordinum Trajec* 1598.
Zie denzelfden bij VAN LOON I. d. pag. 518. van dezen zijn verschillende stempels meestal bestaande in verkortingen van het laatste woord der keerzijde. Bij VAN LOON op den legp: *trajec* in den tekst *traject* men vindt dezen ook met *trajecten*.

1042. *Felix quem faciunt alien pericula cautum.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON I. d. pag. 358. No. 2, de keerzijde.
(kz) *Sub alis ejus securis eris clypeus veritas ejus.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON als boven pag. 519 No. 2, de voorzijde.

1043. *Vigilanda pax firmatur* 1596
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON I. d. pag. 477. No. 2. 3. en 4.
(kz) *Sequitur superbos ultor a. tergo deus* CIƆIƆIIC.
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON

als

als boven pag. 519. No. 2, de keerzijde.

1044. * *Philippus d. g Hispaniarum Rex* 1598.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Cect: du burau des finances.*
Afbeelding, het groot wapenſchild van Spanje omhangen met de vliesketen.

1045. * In alles als boven, doch op de keerzijde het omſchrift.
G. du burreau des finances.

1046.** *Verbum domini manet in æternum.*
(kz) *P. P. Tsherwouters in al is lijden.*
Zijnde zonder jaartal, bij Backer op dit jaar geplaatst.

1599.

1047. *Trajectum moſa* 1599.
Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON, 1. pag. 358. No 6. op den penning is de afſnede opengelaten, doch in den tekst ſtaat 1586.
(kz) *Trajectum moſam.*
Afbeelding, een engel houdende het wapen van Maastricht aan een koord.

1048. * *Trajectum ad moſam* 1599.
Afbeelding als de keerzijde van den

S laatst-

zonnebloemen zoo als bij VAN LOON, I. d. pag. 546. voorzijde.

(kz) *Hos dies vidit fugiens jacentes 2 julii 1600 ad Neoportu.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, I. d. pag. 548. *No.* 5, de keerzijde.

1056.* *Albert: & Isab: par la grace de Dieu.*

(kz) *Geetz du bureau des finances* 1600 *auspice christo.*

Zie denzelfden bij VAN LOON, I, d. pag. 544. doch aldaar: *par l' grace.*

1057.* *Tuta salus bello.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, I. d pag. 423 de keerzijde

(kz) *Quos oriens superbos vidit, occidens jacentes.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven pag 546. de keerzijde.

1601.

1058.* *Albert: et Isab: par la grace de dieu.*

(kz) *Geetz du bureau des finances* 1601 *auspice Christo.*

Zie denzelfden op 1600 bij VAN LOON, I. d. 544 deze ook met *getz* op de voorzijde, als ook met *par l' grace.*

1059.

1059 * *Maur. Pr. Auri Co. Nasſ. Catz: Moers Mar: Ver. Vlis.* 1

(kz) *Je maintainderai. 12 augusti* 1601.

Afbeelding en omſchrift als bij VAN LOON, I. d. pag. 559. doch aldaar op de voorzijde *ver et vlisſ.* 1

1060. * Dezelfde met *ver et vli.*

1061. De borstbeelden van Albertus en Eliſabeth binnen eenen krans van bladeren zonder omſchrift.

(kz) *Calculi civita: Bruxell* 1601.

Afbeelding, het wapen van Brusſel St. Michael den draak bevechtende.

1062. *Cherche repoiis* 1601.

Afbeelding, eene figuur het naast bijkomende, aan twee kolommen door eene ſtrik zaamvereenigd.

(kz) *Jacobi Taets de Ameronghen Lat.*

Afbeelding, het wapenſchild van Amerongen. De Heer J: Taets van Amerongen was de dertigſte Land-kommandeur van de duitſche order te Utrecht van het jaar 1579 tot 1612. Zie de geſlachtnaam bij Mr. J. C. de Jonge, de Unie van Brusſel 1577 pag. 151. No. 189. I

1602.

1063.* *Albert et Isab. d. g. par la grace de dieu.*
(kz) *Gectz du bureau des finances* 1602.
Zie denzelfden bij VAN LOON, op 1600 1. d. pag. 544. zoo ook op 1601. deze somtijds ook met *par l' grace* op de voorzijde.

1064.* *Irato numine nil juvant undiq: collectae vires.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 558, de keerzijde.
(kz) *Hic deus auriacis ereptam reddidit urbem* 1602.
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven, pag. 556. No. 1, de keerzijde.

1065 *Ord. provin. Ger. inf. decr. pub: cudi jusserunt.*
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 431. No. 3, de keerzijde.
(kz) *Hos: provoc: post tumult: Grav: cap: trire depressf: et submersf. VIII eq: turm: caes: agr: Lux: vast: sen: sqe: p: f: f:*
Het opschrift bij VAN LOON, als boven pag. 572. de keerzijde.

1066. *Parta tenens; non parta sequor.*
Gravate licet, trophea Ostendam dupla.

In

In plaats van het gewoon revers zoo als bij VAN LOON, 1. d. pag. 567—4 het borstbeeld van Prins Maurits zonder omschrift.

1603.

1067.* *Imperator maris terræ dominus.*

(kz) *Luctor et emergo* 1603.

Zie denzelfden bij VAN LOON, 1. d. pag. 566 op 1602.

1068. *Victum tibi præpare perge.*

(kz) *Terrasque tuebor et urbis* 1603.

Zie denzelfden bij VAN LOON, 2. d. pag. 3. No. 1. van dezen zijn verschillende stempels, vooral kennelijk aan het woord *per-ge* en *ur-bis* zijnde afgescheiden.

1069. *Albertus et Elisabet dei gratia.*

Afbeelding, de twee borstbeelden.

(kz) *Trajectum ad mosam.*

In de afsnede 1603.

Afbeelding een engel met eenen geslo-ten helm, houdende aan een koord, het wapen van Maastricht.

1070. *Alber et Elisa. Archi. Aus. Du. Bur. et B.*

Afbeelding, het gekroond wapen van Spanje.

(kz) *Trajectum ad mosam* 1603.

Afbeelding, een engel, doch zonder helm, houdende aan een koord het wapen van Maastricht, het jaartal niet in de exorgue maar volgt in het omschrift.

1071. *Te stante tumescent* 1603.

Afbeelding, een schip voor de wind in de vaart zeilende.

(kz) *Calculi quæstorum fossæ Bruxellanæ.*

Afbeelding, een scheepsdok met eenig bijwerk.

1072. *Ernest Bavari. D. Eps. Leod-Cl.*

Afbeelding, het sierlijk gekroond wapen van Beijeren: zie het borstbeeld van Ernestus bij VAN LOON, I. d. pag. 291.

(kz) *Trajectum ad mosam* 1603.

Afbeelding, de engel met den gesloten helm, houdende het wapen van Maastricht, en het jaartal in de afsnede.

1073. *D. Engelb. Boonen Decans servati et considera* 1603.

In de afsnede *inquirere et sequere.*

Afbeelding, een vrouwebeeld, houdende in de eene hand eenen lauerkrans en in de andere eenen palmtak.

(kz) *Constantia civium arcx munitissima* 1603. Af-

Afbeelding, het bovenst gedeelte van het veld des pennings, een fraai getoornd kasteel op eenen berg tusfchen het jaartal, het andere gedeelte het wapenfchild van Boonen tusfchen een doodshoofd en eenen zandlooper.

1074. In alles als bij VAN LOON, 2. d. pag. 10. No. 1. doch van eene geheel andere gravure en bijna geene bladeren aan den boom.

1604.

1075. *Victum tibi praeparo perge* 1604.
(kz) *Terrasque tuebor urbes.*
Afbeelding en omfchrift als bij VAN LOON, 2. d. pag. No. 3. van dezen zijn verfchillende ftempels, voor al wat de gravure aangaat, fomtijds ook *ur-bes* en *urb-es.*

1076. *Fugiens fumum incidit in ignem.*
(kz) *Libertas ne ita chara, ut fimiæ catuli.*
In alles dezelfde als bij VAN LOON, op 1603 2. d. pag. 6. daar deze zonder jaartal was op 1604 geplaatst. Vergelijk ook denzelfden op 1587 VAN LOON 1. d. pag. 374.

1077.* *Religione et Juftitia* 1604.
(kz) *Collapfa refurgent* 1604.

In alles dezelfde als bij VAN LOON, op 1603 2. d. pag. 7. van dezen vindt men ook eene varierende stempel zoo van gravure als kleinder van formaat.

1078. *Luctor et emergo.*

(kz) *Miraculum meum Jehova anno 1604. Capta slusa cum portu et triremibus.*

In alles als bij VAN LOON, 2. d. pag. 12. No. 3. doch deze met weglating van 19 Aug: onder het opschrift.

1079. In alles als bij VAN LOON, 2. d. pag. 12. No. 6. doch:

Calc. cam. rat. or. Ze. in plaats van *calc. cam. rat. or - Zel.*

1080. *Traxit, duxit, dedit* 1604.

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven pag. 12. No. 5 & 6. voorzijde.

(kz) *Spinola.*

Afbeelding, deze veldheer te paard.

1081. *Patriæ quatuor ex me urbes dedi* 1604.

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 2. d. pag. 15. No. 5. de voorzijde.

(kz) *Fortitudo belgica.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven pag. 36. No. 2. keerzijde.

1082. *Patriae quatuor ex me urbes dedi.* 1604.
Dezelfde voorzijde als den laatstvoorgaanden.
(kz) *Soli deo gloria.* CIↃIↃCIIII.
Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven pag. 15 No. 6. de voorzijde.

1083. *Albert et Isab: par la grace de dieu.*
(kz) *Gectz du bureau des finances* 1604 *auspice Christo.*
Zie denzelfden bij VAN LOON, op 1600. pag. 344. het eerste deel en verder op 1601. en 1602 ook met *par l' grace.*

1605.

1084. *Tandem inhaeret spinulis* 1605.
(kz) *G. p. l. cham. des comp. en Bra.*
In alles dezelfde als bij VAN LOON, 2. d. pag. 18, doch aldaar met 1604.

1085. *Albertus et Isabella d. g.*
(kz) *Tempore et loco* 1605.
In alles dezelfde als bij VAN LOON, 2. d. pag. 9, doch aldaar met 1603.

1086. *Pax aut victoria crescat* 1605.
(kz) *Calc. rati. financiarum.*
Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, 2. d. pag. 21. van dezen komen

ver-

verschillende stempels voor, vooral wat de gravure aangaat en met *vic-toria* en *vict-oria.*

1087. *Detectus qui latent s. c.*

(kz) *Non dormitasti antistes Jacobi.*

In alles als bij VAN LOON, 2 d. p. 22, doch op den staart des slangs staat het woord *sluis.*

1088. *D. Engelb. Boonen Decans senat et considera*, in de affnede *inquirere et sequere.*

(kz) *Constantia civium Arxz munitissima* 1605.

Zie denzelfden beschreven op het jaar 1603.

1089* *Graencoopers Gulde* 1605.

Afbeelding, drie aaneengebonden zware koornaren.

(kz) *Alderheyligen* 1605.

Afbeelding, het groot wapen van Antwerpen. Dit kan ook wel een gildepenning van de graanhandelaars van Antwerpen zijn, en komt meermalen op volgende jaren voor.

1090** *Si foveas nutrio.*

(kz) *Si laedas pereo. calcul civit: Bruxell.*

De-

Deze schijnt zonder jaartal te zijn, bij BACKER op 1605 geplaatst.

1606.

1091. *Tandem inhaeret spinulis* 1606.

(kz) *G. p. l. cham. des. comp. en Bra.*

In alles als bij VAN LOON, 2 d. p. 18, doch aldaar met 1604, ook komt deze met 1605 voor: zie hier boven.

1092.* *Pax aut victoria crescat* 1606.

(kz) *Calc. rati. financiarum.*

In alles als bij VAN LOON, 2.d^e pag. 21, doch aldaar met 1605.

1093. *Albertus et Isabella d. g.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 2. d. pag. 9, de voorzijde.

(kz) *Pax aut victoria crescat* 1606.

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven op 1605, 2. d. pag. 21, de voorzijde.

1094.* *Deo vigilante regione* 1606.

(kz) *Zelandia.*

Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, 2. d. pag. 24. n°. 2, doch deze de wapenschildjes met een lint aan elkander gestrikt, zoo als op pag. 41.

1095.

1095.* *Te ſtante tumeſcent* 1606.

Afbeelding, een ſchip in de vaart liggende, doch zonder zeilen, met eenen lauwertak.

(kz) *Calculi quaeſtorum foſſae Bruxellanae.*

Afbeelding, een ſcheepsdok of basſin, met eenig bijwerk, vergelijk dezen met eenen dergelijken op 1603.

1096. *Lecgelt der vaert van Bruſſel.*

Afbeelding, het wapen van Bruſſel St. Michael den draak bevechtende.

(kz) *Calculi quaeſtorum foſſae Bruxellanae.*

Afbeelding, als de keerzijde van den laaſtvoorgaanden zijnde zonder jaartal.

1607.

1097.* *Non temere fallitur non fidens.*

Afbeelding en omſchrift als bij VAN LOON, 2. d. pag. 34. de keerzijde.

(kz) *Fortitudo belgica s. c.*

Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON, als boven pag. 36. No. 2, de keerzijde.

1608.

1098.* *Mentemque manumque.*

Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON, 2. d. pag. 34. voorzijde.

(kz) *Fiat voluntas tua* CIϽIϽCVIII.

Af-

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven pag. 36 No. 1, de voorzijde.

1099. *Zutphan. Daven. Hulst. Noviom. lib. rest. castel plur. cap. host. ex bat. fug. sen. foed. prov. f. f* CIↃICCI.

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 421. No. 1. keerzijde.

(kz) *Fiat voluntas tua.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 2. d. pag. 36. No. 1, de voorzijde.

1100. *Non dormit nec dormiet.*

(kz) *Qui custodit Israel* 1608.

Dezelfde als bij VAN LOON, 2. d. pag. 40. van dezen zijn verschillende stempels van gravure, vooral kennelijk aan het kleinder getal schapen en het wapen van Utrecht, het welk op de voorzijde somtijds ontbreekt, en op de keerzijde staat tusschen het jaartal 16 — 08.

1101. *Chaqun pour la sijen* 1608.

Afbeelding, twee aangezigten met spitse neuzen, bijna tegen elkander aanstootende, boven in den rand een bril.

(kz) *Dit is den gulden van Nazaret.*

Afbeelding, een mans aangezigts met eene grooten neus, bijna de geheele vlakte

te des pennings beslaande. Dit schijnt wel een spotpenning te zijn.

1609.

1102. In alles als bij VAN LOON, 2. d. pag. 46. No. 6, doch in plaats van *ord Zel: ord. Zeel.*

1103. *Soli deo honor et gloria.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 1. d. pag. 496. No. 7, de voorzijde.

(kz) *Ord: foed: Belg: a reg: Hisp. et archid: liberi agniti, post bel: cont:* 42. *an: induc pacisc: interv: reg. Gal. et Mag. brit et cum. iisd. foed renovant* 1609.

Opschrift als bij VAN LOON, 2. d. pag. 50. No. 2, keerzijde.

1104. *Pour la chambre des comptes.*

Afbeelding als bij VAN LOON, 2. d. pag. 57. No. 1, de voorzijde, doch verschilt in het omschrift.

(kz) *Servat vigilantia regna* 1609.

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven de keerzijde.

1105.** *Pax et justitia.*

(kz) *Unio fortis divis frag* 1609.

1610

1610

1106. * *Plus vigila.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 2 d. pag. 56. keerzijde.

(kz) *Religio amorem S: C:*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven pag. 67 voorzijde.

1107. * *Quiesco* CIↃIↃCIX *S: C:*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 2. d. pag. 56. voorzijde.

(kz) *Non caedes fovet* CIↃIↃCX.

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven pag. 67 keerzijde.

1611.

1108. *Neuse siet uwen coninck en doet den hoet af.*

Afbeelding, een manshoofd met eenen buitengewonen grooten neus, waarop eene kroon.

Der nasf...... nessen gulde.

Afbeelding, twee manshoofden met groote neuzen, in het midden een kandelaar met eene brandende kaars; waarschijnlijk een spotpenning, zoo als op 1608.

1109. *D. Joannes Zengelbeeck s: Theol- licen: Trasset:*

In den binnenrand.

In baculo hoc transivi.

Afbeelding, een engel houdende het wapen van Zengelbeeck.

(kz) *Sancte Joannes baptista ora pro nobis.*

Afbeelding, Joannes de dooper ſtaat tusſchen twee wapenſchilden, waarvan hij het een vaſthoudt. Deze zonder jaartal en waarſchijnlijk van Duitſche origine.

1612.

1110. *Servat vigilantia concors* CIƆIƆCVI.

Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON, 2 d. pag. 24. No. 1, de voorzijde.

(kz) CIƆIƆCXII. *induciar.* IIII. *s. c.*

Opſchrift als bij VAN LOON, op pag. 75. de keerzijde.

1111. In alles als bij VAN LOON, 2. d. pag. 78. No. 1, doch verſchilt in de ſchikking der letters en het jaartal boven in den rand.

1112. *Albert et Elisabet Arc. Dux. Auſt.*

Afbeelding, de twee vorſtelijke borstbeelden, in het midden eene kroon in de afſnede CIƆIƆCXII.

(kz) *Serenisſimi Belgia principi Monet. Brug.*

Afbeelding, een vrouwenbeeld, houdende

de in den eenen arm de hoorn des overvloeds en in den anderen een paar weegschalen. Deze schijnt naar het omschrift der keerzijde, munt van Brugge te zijn.

1113. *Te stante temescent* 1612.

Afbeelding, een schip met volle zeilen voor den wind varende, deze eene andere gravure, te vergelijken op 1603 en 1606.

(kz) *Calculi quæstorum fossæ Bruxellanæ.*

Afbeelding, een scheepsdok of bassin, waarin eenige schepen in veiligheid leggen.

1114. *Phs d. g. Hispaniar. Rex Com: Fla.*

Afbeelding, het groot gekroonde wapenschild van Spanje, omhangen met de vliesketen.

(kz) *Gectz pour le bureau des fin a*° 1612.

Afbeelding, het bourgondische kruis vuurstaal en vonken.

1115. *Vince te ipsum* 1612.

Afbeelding, een wapenschild gedekt door een bisschops muts, staf, standaard, enz.

(kz) *Chambre des copte d' Achin*

Afbeelding, een ander fraai wapenschild gedekt als boven, In een manuscript stond

op de voorzijde: *Nosce te ipsum* 1612.

1613.

1116.* *Concordia frisiae libertas.*
(kz) *Antiqua virtute et fide* 1613.
Afbeeldingen en omschriften als bij VAN LOON, 2. d. op 1608 & 1612. pag. 43. & 76.

1117 * In alles dezelfde doch op de keerzijde *antiqua virtute et fid:* 1613.

1118. CIↃIↃCXIII *inducia* V.
(kz) *Fortitudo belgica.*
Afbeelding en omschriften als bij VAN LOON, 2. d. pag. 83. No. 2, doch op de voorzijde aldaar: *induciar.*

1119. *Constante reget FerDInanDVs aVIta fIDe.*
Afbeelding, een gemijterde bisschop op eenen verhevenen zetel geplaatst.
(kz) *Bava Dux e: Bull. Mar F. Z.*
Afbeelding, het sierlijk gekroonde wapenschild van Beijeren tusschen vijf wapenschildjes, door een koord te zamengebonden, zijnde op de verkiezing van Ferdinand Keurvorst van Keulen, Hertog van Beijeren. Vergelijk diergelijke bij VAN LOON, 2. d. pag. 85.

1120. *Tandem resurget* 1613.
Afbeelding en omschrift dezelfde als bij

VAN

VAN LOON, 2. d. pag. 89. de voorzijde:

(kz) *G: p. l. cham. des comp. en Bra.*

Afbeelding, zoo als bij VAN LOON, op 89. doch aldaar tot omschirft

Albertus et Isabella. d. g.

1121. *Calculi civitatis Bruxell* 1613.

Afbeelding, een sierlijk gehelmd wapenschild met den brabandschen leeuw.

(kz) *Sub umbra alarum protege nos.*

Afbeelding, de heilige Michaël den draak bevechtende, zijnde het wapen van Brussel: de spreuk is reeds 50, à 60 jaar vroeger voorgekomen.

1122.* *S. Eloy. patroon van de goudsmeden* 1613.

Afbeelding, de heilige Eloij in zijn bisschops gewaad, staf, ciboriekelk enz. houdende in de regterhand een' hamer.

(kz) *De Goudtsmeden van Brussel.*

Afbeelding, in een' fraai comportement drie fraaije ciborie kelken. Deze is waarschijnlijk een gildepenning.

1614.

1123. Het wapen der stad Doornik in een comportement met het jaartal 1614.

(kz) Tot opschrift.

Pour messieurs les echevins de Tournay.

1124.** *Albertus et Elisabet Du. Bu. et B*

(kz) *Diligite justitiam qui judicatis.*

De afbeeldingen laten zich wel gissen: deze zonder jaartal, is door Backer op dit jaar geplaatst.

1615.

1125.* *Servando ducibus.*

Op den voorgrond

Calc: ord. Brab-CIↃIↃCXV.

(kz) *Concors vera fides.*

In alles dezelfde als bij VAN LOON, op 1614 2. d. pag. 92.

1126.* *Magno constat honestum* 1615.

Afbeelding, een vruchtdragende tak, staande tusschen eenen overvloedshoorn en eene spade, welke in den grond steekt.

(kz) *Albertus et Isabella d. g.*

Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje omhangen met de vliesketen.

1127.* In alles dezelfde, doch heeft de keerzijde tot omschrift.

G. p. l. cham. des comp. en Bra.

Deze verschillen somtijds ook nog van stempel en plaatsing van het Antwerpsche handje in het omschrift.

Deze twee laatsten zijn waarschijnlijk ge-

geslagen op den bloei des Indischen handels.

1128. *Ne cede malis. I. Roelans.*

Afbeelding, het fraai gehelmde wapenschild van Roelans.

(kz) *Dieu pour guide, M de Schott.*

Afbeelding, binnen eenen krans van eenig lofwerk, een wapenschild afgedeeld in wapens van Roelans en Scott, tusschen het jaartal 1615.

1129. *Pecuniæ obediunt omnia* 1615.

Afbeelding, twee zakken tot boven aan met geld gevuld.

(kz) *Calculi aerarii Bruxell.*

Afbeelding, de heilige Michael den draak bevechtende, deze ook met de kreupele spelling van *pecuniar* op de voorzijde.

1616.

1130. *Certus viarum exitus ratio.* 1616.

(kz) *G. p. l. cham des. comp en Bra.*

In alles dezelfde als bij VAN LOON, 2. d. pag. 97. No. 2. doch aldaar: *des compt. en Bra.*

1131. *Albertus et Elisabet dei grat*

Afbeelding, het vorstelijk paar ten halve lijve, fierlijk uitgedost, ieder met

eenen schepter in de hand, en de aartshertog gekroond.

(kz) *Albertus et Isabella d: g.*

Afbeelding, het gewone wapenschild van Spanje.

1132. *Ordinum provintiarum insulanæ* 1616.

Afbeelding, de vijf wapenschildjes op eenen schepter en speer.

(kz) *In domo domini ambulavimus cum concesu anno* 1616.

Dit opschrift binnen eenen rand van bladeren.

1133. Dezelfde, doch op de voorzijde in plaats van *insulanæ*, *insulanus*.

1617.

1134. * *Concordia frisiæ libertas.*

(kz) *Antiqua virtute et fide* 1617.

Zie denzelfden aangehaald op het jaar 1613 en bij VAN LOON 1608 & 1612.

1135. *Ordinum provintiarum insulanus* 1617.

(kz) *In domo domini ambulavimus cum cencensu anno* 1617.

Zie denzelfden aangehaald op 1616: deze ook met *ordines* voor *ordinum* en *insulanæ* voor *insulanus*.

1136.*

1136.* *Albertus et Isabella d. g.*

Afbeelding, het gewone wapenschild van Spanje omhangen met de vliesketen.

(kz) *Vis imperio secura benigno.*

Afbeelding, een leeuw, waarboven een gekruiste schepter en palmtak tusschen het jaartal 1617.

1137. *Laet hem welvaren* 1617.

Afbeelding, het sierlijk gehelmd wapenschild van C. van Lattum superintendent van de vaart.

(kz) *Te stante tumescent* 1612.

Zie de afbeelding en omschrift aangehaald op het jaar 1612, waar dezelfde voorkomt met eene andere voorzijde.

1138. *Laet hem welvaren* 1617.

Zie de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Calculi quæstorum fossæ Bruxellanæ.*

Afbeelding, de aartsengel Michael of het groote wapen van Brussel.

1139. *Lucrum apparens fumus posteris Calc. Brux.* 1617.

Afbeelding, een alchimist in zijn laboratorium.

(kz) *Damnum apparens, foenis posteris.*

Afbeelding, de vogel Feniks zich zelven

op zijn nest verbrandende: zijnde deze legpenning een zinnebeeld om zich in een aanstaand geluk niet te zeer te verheugen, noch zich in een gevreesd gevaar te sterk te bedroeven.

1140.****Fide et concordia* 1617.

(kz) *Calc. comitat. Alost.*

Deze legpenning van Aalst is alleen aangehaald bij Backer.

1618.

1141.* *Albertus et Isabella d. g.*

Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje.

(kz) *Imperat et servat* 1618.

Afbeelding, het schild van Pallas liggende op eenen schepter.

Deze zeker op de voorzicgtige regering van den aartshertog.

1142.***Philip.* IIII *Rex His.*

(kz) *Sufficit omnib.* 1618.

Waarschijnlijk munt.

1619.

1143. *Adversis immersabilis undis.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, a. d. pag. 122. No. 1. de voorzijde.

(kz

(kz). *G p. l. chambre des comp en Bra.*

Afbeelding bij VAN LOON als boven doch aldaar tot omſchrift.

Albertus et Iſabella d. g. 1619.

1144. *Philippus Rex Hisp.*

Afbeelding, het geharnaschte borstbeeld van Philippus en op het veld achter het hoofd de letters F. C. C.

(kz) *Sufficit omnis* 1619.

Afbeelding, een burgttoren, waar een leeuw met zwaard en pijlen bovenuitziet, vergelijk dezen met den aangehaalden op 1618, en welke waarſchijnlijk munt zal zijn.

1145. * *Calculi urbis Bruxell* 1619.

Afbeelding, het gewone wapen van Brusſel.

(kz) Zonder omſchrift, het wapen van Engelbart Taije, ridder en theſaurier van Brusſel.

1146. * *Arte viribusque tuendum.*

Afbeelding, het ſierlijke wapenſchild van Anthony Locquengien, ridder en heer van Melisbrouck ſuperintendent van de Brusſelſche vaart, onderaan ſtaat: *delibera.*

(kz) *Spero invidiam* 1619.

Af-

Afbeelding, de Brusselsche vaart, boven aan zit een uil tusschen vier vliegende vogels.

1620

1147.* *Concordia frisiæ libertas.*

(kz) *Antiquâ virtute et fide* 1620.

Zie denzelfden bij VAN LOON, op 1608 en 1612 aangehaald, en verders nog op 1613 & 1617. Deze legpenning schijnt dus verscheidene malen vernieuwd te zijn: men vindt dezen ook met het jaartal 1617 op de voorzijde en 1620 op de keerzijde.

1148. *Liberatio fidelium prope* 1620.

(kz) *Futura in terris desolatio.*

Zie denzelfden bij VAN LOON, pag. 129. 2. d. van dezen is een verschillende stempel, welke onder anderen ook het jaartal 1620 aan beide zijden heeft.

1621.

1149. *Ordinum provintiarum insulanus* 1617.

(kz) *In domo domini ambulavimus cum concensu anno* 1621.

Zie denzelfden op de jaaren 1616 & 1617 zijnde deze met het jaartal 1617 op de voorzijde en 1621 op de keerzijde. Men zie ook dezelfde aanmerkingen over de spelling der woorden als: *ordines* en *or-*

di-

dinum. provinciæ en *provintiarum. insulanæ* en *insulanus.*

1150.* *Albertus et Isabella d. g.*
Afbeelding, het gewone wapenschild van Spanje met de vliesketen.
(kz) *Qui recte faciet* 1621.
Afbeelding, een schepter door eene stralenkroon stekende.

1151. Dezelfde doch op de voorzijde
Albertus et Elisabet d. g.

1152. *Calculi urbis Bruxell.*
Afbeelding, een fraai gehelmd wapenschild.
(kz) *Imperat et servat* 1621.
Afbeelding, eene toegebondene zoogenaamde stokbeurs, zinspelende op het verstandig bestuur der geldmiddelen door den aartshertog.

1153.* *G. p. l. chamb. des comp. en Bra.*
Afbeelding, het gewone wapenschild van Spanje.
(kz) *Peragit tranquilla potestas* 1621.
Afbeelding, een man een ongetoomd paard leidende. zinspelende op het zachte bestuur van den aartshertog. Van dezen zijn verschil-

schillende stempels, kennelijk aan de gravure en plaatsing der figuren.

1154.* *Boreas mihi servit et auster.*
Afbeelding, eene jaagschuit in de vaart dobberende tusschen twee winden.
(kz) *Duro ligone paratum* 1621.
Afbeelding, eene spade.

1155.** *Albertus et Isabella d. g.* 1621.
(kz) *Pro virgino virgo.*

1156.** *Max: com; s. d. altes d. c. gnrl. d. Na:* 2161.
(kz) *Gects des etats de Namur.*

1622.

1157.* *Allicit ut perimat.*
Afbeelding, een leeuw zich aan een wijnstok vergastende, onder aan het wapen van Gelderland, tusschen het jaartal 1622.
(kz) *Pietas tutissima virtus.*
Afbeelding, een ooijevaar brengt al vliegende eenen aal aan zijn jong, welke op het nest zit. Van dezen zijn verschillende stempels van gravure en ook met eenen binnenrand, zoo als men meerdere legpenningen vindt.

1158. *In alles dezelfde doch op de keerzijde: *Pietas utissima virtus.*

1159. *Je maintienderai. Nasf.*
In de affnede 1622.
Afbeelding, de Prins van Oranje te paard.
(kz) *Tandem mii urculus arbor.*
Afbeelding, de geknotte oranjeboom en de jonge fpruit. vergelijk dezen met de medaille bij VAN LOON, voorkomende in het 2. d. pag. 20.

Deze is een nagemaakte of Neurenburger penning. daar mij diergelijke, duidelijk met de letters K. H. zijn voorgekomen.

1160. *Phil* IIII *d. g. Hisp: rex dns. prov. infsul.*
(kz) *Da pacem domine in diebus nostris* 1622.
Zie denzelfden bij VAN LOON, 2. d. pag. 230, dezelfde komt ook voor op de jaren 1626, 1630, 1634, 1642 & 1646. daar deze bijna het voorkomen van munt heeft oordeelde ik dezelve niet op de verfchillende jaren weder aan te moeten halen.

1623.

1161. *Phil* IIII *d. g. rex Hisp: Indiar z.*
Afbeelding, het fierlijk gekroonde borftbeeld des konings.

(kz)

(kz) *Ad usum senatus Dolani* 1623.
Afbeelding, een gewapende arm houdende een kruis en ponjaard tusschen eenige wereldlijke en geestelijke kroonen, om schenen door een hemellicht, waarin de koninklijke kroon.

1162.* *Orbem. cath. reg. fama implet* 1623.
Afbeelding, de faam op eenen wereldbol staande, blazende met twee bazuinen.
(kz) *G. p. l. chamb. des comp en Bra.*
Afbeelding, het gewone wapenschild van Spanje met de vliesketen. Ook eene
In alles dezelfde, doch op de keerzijde:
Gect. du burau des finances.

1163. *Getz des comtes pour Besançon.*
Afbeelding, het wapen van Besançon, tusschen het jaartal 1623.
(kz) *Avia peragro loca.*
Afbeelding, het wapen van Chifletius met eenig lofwerk, zie het wapenschild en de spreuk van dezen beroemden man bij VAN LOON, 2. d. pag. 284.

1164. Dezelfde, doch met.
Getz des comptes pour Besançon.

1165.* *Phil* IIII *d. g. Rex Hisp. Indiar z.*

Af-

Afbeelding, het gewone groote wapenschild van Spanje.

(kz) *Regnis imperat ipsis* 1623.

Afbeelding, eene hand uit de wolken komende, houdt, boven twee in kruis liggende schepters, een paslood.

1166. *Quòd solet non dolèt.*

Afbeelding, de aartsengel den draak bevechtende, op de zijde het kleine wapenschildje van F^K van Marselaar, in den smaak zoo als hetzelve voorkomt bij VAN LOON, 2. d. pag. 412. No. 2 & 4.

(kz) *Regi duci* 1623.

Afbeelding, een figuur meest overeenkomende met een paardengebit.

1167. *Hoc foedere crevi A^o* 1623.

Afbeelding, twee handen uit de wolken komende, houden te zamen eenen hoorn van overvloed en eene spade boven de vaart.

(kz) *Haec vincula servant.*

Afbeelding, binnen eenen rand de woorden *lege*, *grege* en *rege*. Eene hand uit de wolken komende, houdt een paslood tusschen een kruis, schepter, bijl en gereedschappen.

1624.

1168. *Phil* IIII *Rex Hispan. Dux Brab.* 1624.

Afbeelding, het sierlijk borstbeeld des konings.

(kz) *Calculi ordinum Brabantiæ.*

De afbeelding van de wapenschilden zoo als bij VAN LOON, 2. d. pag. 92. de keerzijde, ook omdat deze zoo veel van munt heeft, niet weder aangehaald; is mij voorgekomen op de jaren 1625, 1626, 1632, 1639, 1647, 1654.

1169.* *Phil* IIII *d. g. Hisp. et Indiar Rex.*

Afbeelding, het geharnaschte borstbeeld van Philips.

(kz) *Fortitudine et fidelitate* 1624.

Afbeelding, een schepter door eene kroon stekende, tot tenants een leeuw en een windhond.

1170.* *Phil* IIII *d.g. Hisp. et Indiar Rex* z 1624.

Afbeelding, des konings borstbeeld met eenen spitsen baard.

(kz) *Principis arces* 1624.

Afbeelding, een paar weegschalen in evenwigt en een brandend altaar.

1171. *Phil* IIII *Hisp et Indiar Rex* 1624.

Afbeelding, des konings borstbeeld even als de laatstvoorgaande. (kz).

(kz) *Calculi urbis et territoriæ. Furnensis.*

Afbeelding, het wapen van Veurne met eenig lofwerk.

1172. *Genus virtute perenat.*

Afbeelding, het wapenschild van Dongelberg (zie VAN LOON, 2. d. pag. 462. No. 8) liggende op eenen gekruisten degen en lauwertak tusschen het jaartal 1624.

(kz) *Unio firmat opes.*

Afbeelding, twee geslotene handen houdende te zamen eenen hoorn van overvloed, onderaan het kleine wapenschildje van Brussel.

1625.

1173. *Nulla salus bello* 1625.

Afbeelding, een valk in den bek vallende van eenen rijger, dien hij grijpen wilde, onderaan een klein wapenschildje. Dezelfde afbeelding en spreuk komen voor op eenen legpenning van van Marselaar op 1637.

(kz) *Veritas premitur non oppremitur.*

Afbeelding, een gedrocht naar een polijpus gelijkende, drijft op zee.

1174. * *Calculi aerarii Bruxell.*

Afbeelding, het fraaije wapenschild van van Quesnoij. Zie hetzelfde bij VAN LOON, 2. d. pag. 236. & 243.

(kz) *Cenſus cum cenſu* 1625.

Afbeelding eene geopende en eene geſlotene geldkist, boven een geopend oog.

1175. *Undique mihi naves.*

Afbeelding, een ſchip afvarende van het havenhoofd, met eenig bijwerk, bovenaan het wapenſchildje van Gerard d' Oijenbrugge, ſuperintendent der Brusſelſche vaart.

(kz) *Undique mihi merces* 1625.

Afbeelding, een ſchip in de vaart liggende, bezig aan het losſen.

1176.* *Phil* IIII *d. g. Hisp et Ind. Rex.*

Afbeelding, het gewone groote wapenſchild van Spanje.

(kz) *Servare melius quam ſperaro* 1625.

Afbeelding, een bloeijende en vruchtdragende tak en een overvloeds hoorn.

Deze ook met *Indiar: Rex* z.

1177. *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar: Rex.*

Afbeelding het wapenſchild van Spanje.

(kz) *Calculi. comp. Brug. A°.* 1625.

Afbeelding, het wapen van Brugge, zijnde een leeuw op zeven dwarsbalken.

1626.

1178. *Calculi aerarii Bruxell* 1626.

Afbeelding, het wapenſchild fraai gehelmd, van Raverſchot. zie hetzelve bij VAN LOON, 2. d. pag. 227.

(kz) *Non natandum aut enatandum.*

Afbeelding een gezigt aan het ſtrand, een man zwemmende, een tweede ſtaat gereed zich in zee te werpen, in het verſchiet een ſchip en een dolphijn.

1179. *Philippus* IIII *d. g. Rex Hisp. Indiar z.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Fidei catholici cultor.*

Afbeelding, eenen toren waarboven een leeuw uit komt met een zwaard tusſchen het jaartal 16—26.

1180. Dezelfde doch zonder jaartal.

1181. Voorzijde zonder omſchrift, met het borstbeeld van Frederik Hendrik.

(kz) *Confortamini deo confidentes* 1626.

Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON, 2. d. pag. 164. keerzijde.

1627.

1182. * *Phil* IIII *d. g. Rex. Hisp. Indiar. z*

Afbeelding, het gewone groote wapenſchild van Spanje.

(kz) *Rectum continetur adverſis* 1627.

Afbeelding, eene hand uit de wolken komende, houdt een paslood tusschen de vier winden.

1183. In alles dezelfde doch zonder jaartal en op de keerzijde:

Gect: pour le bureau des fin.

1184 *Magis utimur animo.*

Afbeelding, het fierlijk gehelmde wapenschild van L. van den Winckele thesaurier.

(kz) *Fide sed vide* 1627.

Afbeelding, eene vaart waarin twee schepen zeilen, aan de eene zijde eene hand uit de wolken een hart aanbiedende, op de andere zijde een cupido staande aan den oever.

1185. *Sic aut sic — oportunè.*

Afbeelding, het fraaije wapenschild met eenig bijwerk van Locquengien. Zie het zelve aangehaaldt bij Mr J. C. de Jonge de Unie van Brussel 1577. pag. 48.

(kz) *Ibi pes, ubi spes* 1627 *a. del.*

Afbeelding, een man bezig met eene spade in eenen hof aan het graven, achter hem ligt het anker van de hoop.

1186. *Necessitate parendum.*

Af-

Afbeelding, het fraaije wapenſchild van van der Noot.

(kz) *Brux: ab onii vectigali liberata* 1627.

Afbeelding, het wapen van Brusſel, Michael den draak bevechtende.

1187.** *Phi. d. g P. C d' Ar: duc d' Ars. Eq. Aus. Vel: Gov: caps gnls com. Na.*

(kz) *Geets des etats de Namur* 1627.

1628.

1188. *Denar. ration. civit. Trai ſub.*

Afbeelding, het fraaije gehelmde wapenſchild van Maaſtricht met eenig lofwerk.

(kz) *Ferdinand et Phil. domini* 1628.

Afbeelding, een engel houdende de twee zaamgeſnoerde wapenſchilden. Zie denzelfden op 1614 bij VAN LOON, 2. d. pag. 90. van Ferdinand en Albertus.

1189 * *Ghevet beſte van de winckele.*

Afbeelding, het fraaije wapenſchild van den theſaurier L. van den Winckele.

(kz) *Leghgelt der ſtadt van Brusſel.*

Afbeelding, het ſtads wapen, de aartsengel Michael met den draak.

1629.

1190. **Phil* IIII. *d. g. Hisp et Indiar. Rex* 2.
Afbeelding, het gewone groote wapenschild van Spanje.
(kz) *Pia ſpes optima nutrix.* 1629.
Afbeelding, een anker ſtaande in het midden van korenaren.

1191. In alles dezelfde, doch op de voorzijde; *Gects. pour le bureau des fin.*

1192. *Pellit et repellit.*
Afbeelding, het wapenſchild van J. van Fourneau, Heer van Kruijkenburg.
(kz) *Vis unita fortior* 1629.
Afbeelding, een landſchap door de zon beſchenen, en op den voorgrond eene molenſteen, waaruit een feniks herrijst.

1193. *Nec fefellit.*
Afbeelding, het wapen van Locquengien.
(kz) *Virtus labi nescit* 1629.
Afbeelding, eene beſlotene vaart waarop een wereldbol drijft, eene hand uit de wolken komende, beſtuurt dezelve met een ſnoer.

1194. In alles als bij VAN LOON, 2. d. pag. 184. No. 2, doch in plaats van *victori*, *victoria* en *vict-ori* en *vic-tori.*

1630.

1630.

1195. *Spes ſuperest ſola, ſpes ultimum ſolamen* 1630.

Afbeelding en omſchrift als bij VAN LOON, 2. d. pag. 189. voorzijde.

(kz) *Gect. du burau des finances.*

Afbeelding zoo als bij VAN LOON als boven.

1196. * *Continuer* 1630.

Afbeelding, het gehelmde wapenſchild van Gerard d'Oijenbrugge, ſuperintendent der Brusſelſche vaart.

(kz) *Patior ut potior.*

Afbeelding, een beer op de achterpoten zittende bij eene bijekorf, waaruit eenige bijen vliegen.

1197. *Simul et ſemper.*

Afbeelding, de twee borstbeelden van Albertus en Eliſabeth.

(kz) *Aerarium Bruxell.*

Afbeelding, de zon en de maan, verders twee kleine wapenſchildjes, het een het wapen van Brusſel en het andere dat van Marſelaar. Deze is zonder jaartal.

1198 *Phil* IIII *d. g. Hisp. Rex Dns prov. inſul* 1630.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Sit nomen dni benedictum.*

Afbeelding, het wapen van Rijsfel en de vier castelenijen.

1631.

1199. * *Talenti depositum.*

Afbeelding, eene sierlijke opgetrokkene muur, op den voorgrond het wapen van Locquengien.

(kz) *Tollit ne desit* 1631.

Afbeelding, een werktuig op de vaart, meestgelijkende naar eenen moddermolen.

1200. * *Calculi aerarii Brux.*

Afbeelding, het wapenschild van Claude van Eijke.

(kz) *Viribus impar* 1631.

Afbeelding, een man staande aan een heiblok.

1201. *Aerario Bruxellensi.*

Afbeelding, het wapenschild van Claude van Eijke.

(kz) *Obesse prodesse roboris* 1631.

Afbeelding, een zwaare bladrijke eikenboom, wordt door eenen hond aangebast.

1202. * *Magnum vectigal parsimonia.*

Af-

Afbeelding, een binnekamer, een man bij den haaard zittende, eene tafel, waarop een mes en naast hem zit een hond.

(kz) *Virtutem contra hottes tuos.*

Afbeelding, eene kerk, waarboven de heilige maagd met het kind als in verheerlijking rijst, bovenaan staat: *Glor. in exc.*

Deze zonder jaartal is door eenigen op 1639 geplaatst.

1632.

1203. * *Phil* IIII. *d. g. Hisp et Indiar Rex z.*

Afbeelding, het gewone wapenschild van Spanje.

(kz) *In cruce spero* 1632.

Afbeelding, in een rand de wapens van Oostenrijk en oud Bourgondien tusschen eenige vaandels en speren, boven in de wolken het kruis van Constantijn, met de woorden *in hoc signo vinces.*

1204. * *Foventur baltea lauro* 1632.

Afbeelding, eene sierlijke strik tusschen twee lauertakken.

(kz) *Sera in fundo parsimonia.*

Afbeelding, een man zit in eenen kelder uit een vat tappende.

1205. *Sic ars illuditur arto.*

Af-

Afbeelding, twee mannen bezig met balſlaan.

(kz) *Livor repulsum urſit* 1632.

Afbeelding, een boomrijk landſchap, een man hengelt in de vaart, bovenaan het wapen van Locquengien.

1633.

1206.* *Fide et concordia* 1633.

Afbeelding, twee wapenſchilden onder eene kroon.

(kz) *Calc comitat. Alost.*

Afbeelding, de vijf wapenſchildjes van Aalst, Ninove, Grammont, Steenhuizen en Grave.

Deze komt ook voor met de jaren 1634 1639 1641 en op de keerzijde *Calc comit Alost.*

1207. *Aniverſar* 1633.

Afbeelding, een doodshoofd boven twee ſchenkels.

(kz) *Eccleſiæ leod.*

Afbeelding, twee gekruiste dijebeenen. Dezelfde komt ook voor bij Sijpenſtein, en anderen met latere jaartallen, en wordt verkeerdelijk onder de legpenningen geplaatst, zoo als ook die met *S. Lambertus* (kz) *Capit Leodiens. Sancta maria.* (kz)

(kz) *Sanctuis Lambertus*, zijnde lijkdienst of hoogtijds penningjes van het kapittel van Luik.

1634.

1208. Voorzijde, binnen eenen sierlijken rand van bladeren, het groote wapenschild van Spanje.

Keerzijde, mede binnen eenen sierlijken rand een leeuw eene kolom torschende, met een wapenschild in de poot, onderaan het jaartal 1634 zonder eenig om-of opschrift.

1209. Dezelfde, doch zonder jaartal.

1210. * *Dissidit quod impar est.*

Afbeelding, een aap zittende bij een schilpad.

(kz) *Incertus cano cras* 1634.

Afbeelding, het fraaije wapenschild van E. Ravenschot, zie hetzelve op de legpenningen bij VAN LOON, 2. d. pag. 227. sommige handschriften hadden *camo* en *canto*.

1635.

1211. *Phil.* IIII *d. g. Hisp. et Ind. Rex.*

Afbeelding, het gewone groote wapenschild van Spanje.

(kz) *Calculi: aeraerii Bruxell: anno* 1635.

Af-

Afbeelding, het wapen der Stad, de aartsengel den draak bevechtende.

1212. *Spes cunctando vicet.*

Afbeelding, een boomrijk landſchap, bovenaan het fraaije wapen van Locquengien.

(kz) *Invidiae condolendum* 1635.

Afbeelding, een Vrouwenbeeld op een voetſtuk, ſtaande in het midden van een doolhof.

1636.

1213. *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1636.

Afbeelding, het borstbeeld des konings.

(kz) *Nec ſors, nes caſtra* 1636.

Afbeelding, een boomrijk landſchap waarbij eene ſpade ligt, boven hetzelve rijst er een vurig licht tot boven de ſterren.

1214. *Marte et arte.*

Afbeelding, binnen eenen rand uit twee takken zaamgeſteld, ligt op eenen gekruisten degen en ſtaf van Mercurius het wapen van van Marſelaar.

(kz) Op eene banderol de woorden *Fortiter et ſuaviter.*

Verder een boomrijk landſchap en een werk-

werktuig behorende tot de waterbouwkunde tusſchen het woord: *Bruxel.* 1636.

215. * *Bruxellæ premiae Cutae* 1636.

Afbeelding, een engel biedt aan eenen gewapenden man den vrede palm aan, welke door een genietje een lauerkrans boven het hoofd wordt gehouden.

(kz) *Calculi aerarii Brux.*

Afbeelding, het fraaije gehelmde wapenſchild van Claude van Eijke.

1637.

216 *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1637.

(kz) *Da pacem domini in diebus noſtris.*

De afbeeldingen komen overeen met VAN LOON, 2. d. pag. 226. verſchilt in het omſchrift van de voorzijde. Vergelijk als mede de aangehaalde op 1622 en die bij VAN LOON, als boven pag. 230. deze komt ook voor met 1640.

217. * *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1637.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Gect: du burau des finances.*

Afbeelding, het groote wapenſchild van Spanje omhangen met de vlieſketen.

218. Dezelfde doch met:

Gectz

Geetz du bureau des fina.

1219. *Nulla salus bello.*

Afbeelding, een valk willende eenen rijger aanvallen valt in zijnen bek en wordt doorboord, onder op eenen wimpel *mars-e-lare*, zinspelende op de naam van Marselaar.

(kz) *His nitor et elevor alis.*

Afbeelding, een dubbbelde arend met uitgespreide vleugelen waarop de woorden *fides, pietas, candor, jus, pax*, op de borst het wapen van Oostenrijk tusschen het jaartal 1637.

1220.* *Qui aequoris aeque orbis dns.*

Afbeelding, een engel aan strand staande, houdt een kabeltouw waaraan een anker in de hand, verders een schip met volle zeilen, achter hetzelve komt Mercurius uit zee op, een hoorn van overvloed ligt op het strand.

(kz) *Recte cordis laetitia.*

Afbeelding, een fraai wapenschild van Marselaar onder op eenen wimpel zijne spreuk *Mars-e-lare.*

Deze zonder jaartal wordt in sommige handschriften met evenveel regt op 1639 geplaatst.

1638.

1638.

1221. *Phil* IIII. *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1638.

Afbeelding, de koning geharnascht te paard.

(kz) *Getz pour le bureau des fina.*

Afbeelding, het gewone groote wapenschild van Spanje.

1222.* *Ponimes impares, pares tollimur* 1638.

Op den wimpel of banderol

Valeat posseſor oportet.

Afbeelding, eene hand uit de wolken, houdt eene volle beurs met geld boven den wimpel, tusſchen het jaartal het wapen van Brusſel.

(kz) *Nil casſis et umbo ni magnos arment animos.*

Afbeelding, het fraaije gehelmde wapenſchild van Dongelberg.

1639.

1223.* *Inter utrumque vola* 1639.

Afbeelding, het fraaije gehelmde wapenſchild van B. de Laurette, ſchildknaap, ſuperintendent der Brusſelſche vaart.

(kz) *Calculus fosſæ Bruxell.*

Afbeelding, een ſchip in de vaart voor den wind zeilende.

1224. * *Aquæ ductus Bruxell* 1639.

Afbeelding, het ſierlijke wapenſchild van F. van Marſelaar.

(kz) *Ingenio et probitate.*

Afbeelding, een engel eene weegſchaal in de hand houdende, eenige bloemen tegen een boek, lans en merkurius ſtaf wegende.

1225. *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1639.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Castellania veteris burgi Gandensis.*

Afbeelding, eene ſterkte of burgttoren, waarboven een leeuwenkop uitſteekt.

1640.

1226. * *Phil* IIII *d. g. Hisp. et Indiar Rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Gectz pour le bureau des fina* 1640.

Afbeelding, het bourgondische kruis, vuurſtaal en vonken.

1227. * *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex Co. F.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Ganda. Ganda.*

Afbeelding, het groote gekroonde wapen van Vlaanderen.

Deze zonder jaartal en is door ſommigen op 1660 gebragt.

1228. *Phs* IIII *d. g Hispaniar Rex Com Flan.*
Afbeelding, het wapen van Spanje omhangen met de vliesketen.
(kz) *Ganda virgo.*
Afbeelding, de vrijheid in den tuin zittende, met den leeuw, en den ſtandaard in de hand. Deze mede zonder jaartal en door ſommigen op 1645 gebragt.

1229. *Phil* IIII *d. g. Hispar et Indiar Rex.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) Een fraai wapenſchild, waarſchijnlijk dat van Luxemburg. Deze mede zonder jaartal.

1641.

1230. * *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1641.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Gect pour le bureau des fina.*
Afbeelding, het groote wapenſchild van Spanje.

1231. Dezelfde doch met:
Gect du burau des finances.

1642.

1232. * *Tantum calcaribus opus* 1642.
Afbeelding, het fraaije gehelmde wapen-

 ſchild

ſchild van den theſaurier Philip van der Stege.

(kz) *Salus ex inimicis:*

Het opschrift tusſchen twee zaamverbonden takken.

1233. *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex.*

Afbeelding, het gewone wapenſchild van Spanje met de vliesketen.

(kz) *Geetz pour le bureau des fina* 1642.

Afbeelding, de laurierſtokken, het Bourgondische kruis en vonken.

1234. *Auſpicium melioris ævi.*

Afbeelding, de arke Noachs op de wateren drijvende, waarboven de duif met den tak in den bek.

(kz) Alleen tot opſchrift.

Sereniſſ. Wolfg Wilh. Com. Pal. Rhen. D. Bav. Jul Cli. et Montuimi Com. Spo. Marek. Ravensb et Moers. Domin. Raven ſtein dono dedit 1642.

Deze hoewel de gedaante hebbende en door de handſchriften onder de legpenningen geplaatst, behoort geenzins tot dezelve.

1235. *Dit houdt van weerden* 1642.

Af-

Afbeelding, het fraaije wapenſchild van den theſaurier Philip van der Stege.

(kz) *S. P. Q. A.*

Afbeelding, het wapen van Antwerpen.

1643.

1236. * *Phil* IIII *d. g. Hisp. et Indiar. Rex* 1643.

Afbeelding, het guldevlies hangende aan een ſnoer.

(kz) *Gect. du burau des finances.*

Afbeelding, het groote wapenſchild van Spanje.

1237. * *Phil* IIII *d. g. Hisp. et Indiar Rex.* 1643.

Afbeelding, de koning te paard zittende.

(kz) *Gubernaculis* 1643.

Afbeelding, aan een anker zijn kruislings een degen en een ſnaphaan gehecht, gedekt door het ſchild van Pallas. Men vindt dezen ook zonder jaartal op de voorzijde.

1644.

1238. * *Gectz pour le bureau des fina:*

Afbeelding, het groote gewone wapen van Spanje.

(kz) *In manu dei cuncta ſunt poſita* 1644.

Afbeelding, eene hand uit de wolken

komende, houdt tusſchen duim en vinger eene wereldbol.

1239. Dezelfde, een kreupele naſlag.
Gect du burau des finances.
(kz) *Cuncta inditione dei poſita* 1644.

1240. *S. P. Q. A.*
Binnen eenen rand van bladeren en bloemen het wapen van Antwerpen.
(kz) Tot opſchrift
Jan Jansſen rentmr gnael der Stadt Antwerpen anno 1644.

1241. *Fortitudine et providentia* 1644.
(kz) *A navibus ſalus.*
Zie de afbeeldingen bij VAN LOON, 2. d. pag. 276. doch aldaar op de voorzijde *Fortitudine et prudentia* 1644.
Ik heb dezen maar in één handſchrift gevonden, en twijfel niet of dit zal een abuis van den afteekenaar zijn.

1242. * Een fraai wapenſchild met het jaartal 1644.
(kz) Het groote wapen van Spanje.
Deze komt ook voor met 1645.

1645.

1243. *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex z c* 1645.
Af-

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Gect du burau des finances.*

Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje.

1244.* Dezelfde doch op de keerzijde:

Geetz pour le bureau des fina.

1245. *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex.*

Afbeelding, het gekroonde Bourgondische kruis en vuurslaal tusschen het jaartal 1645.

(kz) *Archidux Aus. Dux Burg. Brab.*

Afbeelding, het gewone wapenschild van Spanje. Deze komt mij voor bij de munten te behooren.

1246. *Phil* IIII *d. g: Hisp et Indiar Rex.*

Afbeelding, het gewone wapenschild van Spanje.

(kz) *Suum cuique tribuere* MDCXLV.

Afbeelding, eene hand uit de wolken houdt een paar schalen in evenwigt.

1247.* *Discite justiam moniti.*

Afbeelding, eene schrijftafel met een boek, inktkoker, pen enz. boven aan het wapentje van Zeeland.

(kz) *Suum cuique tribuere* MDCXIV.

Dezelfde keerzijde als de laatstvoorgaande

1248. * *Invictum robur vigilantia.*

Afbeelding, een zittende leeuw, houdend in den eenen poot eenen degen en in den anderen eenen generaalsstaf.

(kz) *Fides sine labe* 1645.

Afbeelding, een harmijntje tusschen zes hermines.

1249. *Comitia Burgundiæ.*

Tusschen twee zaamverbonden takken het wapen van Bourgondien.

(kz) *Spes una salutis.*

In de afsnede 1645.

Afbeelding, een vrouwenbeeld, houdende in de eene hand eenen vrede of olijfstak en in de andere de staf van Mercurius: met de voeten vertreedt zij allerlei oorlogstuig.

1250. *S. P. Q. B.* 1645.

Afbeelding, deze letters binnen eenen krans van bladeren.

(kz) Het wapen van Spanje.

Deze is waarschijnlijk een legpenning van Brussel, men vindt denzelfden ook met 1647.

1646.

1251. *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex.*

Af-

Afbeelding, het gekroonde Bourgondische kruis en vuurstaal tusschen het jaartal 1646.

(kz) *Archidux Aus. Dux Burg. Brab.*

Afbeelding, het gewone groote wapenschild van Spanje.

Naslag met. *Judiar rex* zijnde de letter *n* het onderste boven geplaatst.

1252. * *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex z.*

Afbeelding, het gewone wapenschild van Spanje omhangen met de vliesketen.

(kz) *Gectz pour le bureau des fina.* 1646.

Afbeelding, het Bourgondische kruis, vuurstaal en vonken.

1253. * *Calculi ordinum Wala chriae* 1646.

(kz) *Protector et hostis.*

Zie de afbeeldingen en omschriften bij VAN LOON, 1. d pag. 487. No. 2, op 1596. en pag. 501 op 1597. Deze legpenning in dit jaar vernieuwd.

1647.

1254. * *Non telis, primis belgi septemplicis armis* 1647.

(kz) *Sed constant libra libera regna-pari.*

Zie denzelfden bij VAN LOON, 2. d. pag.

304.

304. Van dezen zijn verſchillende ſtempels, doch beſtaat meeſtal in de figuren wat de gravure aanbelangt. Somtijds ook iets kleinder van formaat.

1255.* *Timide ac prudenter.*

(kz) *Luctor et emergo* 1647.

Zie denzelfden bij VAN LOON, 2. d. pag. 306. Dezelfde aanmerkingen als van den laatstvoorgaanden.

1256.* *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *His quoque ſubjecta* 1647.

Afbeelding, eene helderſchijnende zon tusſchen vier wolken boven eene zeehaven. Men vindt dezen ook afgebeeld met 1641, doch dit zal aan de figuren te zien, abusivelijk zijn overgenomen.

1257.* Het wapen van Doornik, boven aan 1647.

(kz) Zonder afbeelding en tot omſchrift: *Pour mesſieurs les Doijens de Tournay s. b.*

1258.** *Quo lumina vibrat.*

(kz) *Salutis ſpem confirmabit.*

Deze op 1647 is waarſchijnlijk zonder jaartal.

1648.

1648.

1649.

1259.* *Phil* IIII *d. g. Hisp. et Indiar Rex.*

(kz) *Conficere est animus* 1649.

Zie de afbeeldingen bij VAN LOON, 2. d. pag. 338. doch aldaar met:

Gect pour le bureau des fin. men vindt dezen ook met: *getz pour le bureau des fina.*

1260.* *S. P. Q. A.*

Afbeelding, het wapen van Antwerpen binnen eenen krans van bladeren en bloemen.

(kz) Binnen eenen bladerenrand

Bene facere et laetare 1649.

Tot opfchrift.

Hieronimus de Mayer quæstor generalis.

1261. *Thefauri custos fidisfima concha est* 1649.

Afbeelding, het fraaije gehelmde wapenfchild van van der Noot.

(kz) *Nuper thefauri custos jam litora fervo.*

Afbeelding, een fchip in de vaart zeilende, op het ftrand liggen eenige conchijlien.

1650.

1650.

1262. *Da nobis pacem domini* 1650.

(kz) *Fideli militia et legatione.*

Zie denzelfden bij VAN LOON 2. d. pag. 409. op 1656. Dezen heb ik niet origineel noch afgeteekend gezien, alleen bij Backer op dit jaar aangehaald, zal waarschijnlijk abusivelijk geplaatst zijn.

1263.***De Jonge Nicolaas van Roije.*

(kz) *Te veel is fenijn.*

Deze waarschijnlijk zonder jaartal.

1651.

1652.

1264. *Phil* IIII *d. g. Hisp Rex Dom Prov. insul* 1652.

(kz) *Da pacem domine in diebus nostris.*

Zie dezelfden aangehaald op vroegere jaren. Men vindt dezen ook, doch zeer waarschijnlijk abusivelijk beschreven met:

Phil IIII *d. g. Hisp. Rex. Dom. Provinc* 1652.

1265.* *S P Q A.*

Afbeelding, binnen eenen krans van blade-

deren en bloemen het wapen van Antwerpen.

(kz) Op het vlak des pennings met eenig lofwerk en het Antwerpſche handje:

Ut vincas judicaris 1652.

Tot omſchrift: Thomas de Pottere questor generalis.

1653.

1266. * *Candorem nota nulla nigrum nota ſignat honoris.*

Afbeelding, het fraaije wapenſchild van van der Hage. Zie de geſlachtnaam bij Mr. J. C. de Jonge de Unie van Bruſſel 1577. pag. 198. No. 229.

(kz) *Integritas puri velleris in pretio est* 1653.

Binnen randſchrift,

Capi potest corrumpi non potest.

Afbeelding, een uitgeſpreide hermelijne mantel.

1654.

1267. * *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex.*

Afbeelding, het borstbeeld des konings.

(kz) *Gect: pour le bureau des fina* 1654.

Afbeelding, het Bourgondiſche kruis, vuurſtaal en vonken.

(kz) *Pondus et pon*
menfura.

Afbeelding, het Bou
vuurftaal en vonken.

1270. Het wapen van Spanje
lijken rand.

(kz) Een leeuw, w
torscht, houdende een w
poot, mede binnen eenen
waarin het jaartal *1655.* Z
gehaald op het jaar 169

1271. *S P. Q. A.*

Afbeelding, binnen e
deren en bloemen het wap

(kz) *Op het vlak d*
Sic vivas ut neminem

Tot omfchrift *Joanne*
tor generalis:

Afbeelding der koningin weduwe, moeder van Lodewijk XIV.

(kz) *Ingens tutela decusque* 1655.

Afbeelding, eene burgt, zijnde wel een fransche legpenning, doch voor Doornik geslagen.

1273. * *Integritas ipsis spectatur in umbris.*

Afbeelding, het fraaije wapenschild van van der Hage.

(kz) *Communes sua seque effundit in usus*, en onder de afbeelding van het fraaije Stadshuis: *Util: publ:* MDCLV.

1274. * *Inventas tuta per undas.*

Afbeelding. een schip voor den wind een baken voorbij zeilende.

In de afsnede 1550.

(kz) Het met twee helmen gedekte wapenschild van C. de Locquengien, Baron van Melisbroek. Twee wildemans met knodsen, tot tenants onder aan het jaartal 1655. Bij eene der handschriften vond ik op de voorzijde 1650, doch de origineele in mijne verzameling heeft 1550 zoo ook de andere afbeeldingen.

1656.

1275. *Leopoldo proregi belgarum.*

(kz) *Mars devoto clare pacis, fideli militia et legatione.*

Dezelfde als bij VAN LOON, 2. d. pag. 412 No. 1, van dezen is eene verschillende stempel, vooral wat de gravure aangaat en de schikkingen der voorwerpen en de letters op de keerzijde.

1276. *Corona exultationis timor domini.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven No. 2, de keerzijde.

(kz) *Mars ferri decus clare.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven No. 3, de keerzijde. Bij VAN LOON vindt men een zaamgesteld uit de keerzijde van No. 2 en de voorzijde van No 3.

+ 1276 A* *Suum cuique tribuere* MDCLVI.

Afbeelding, de geregtigheid met het zwaard en de weegschalen.

(kz) *Discite justitiam moniti.*

Afbeelding, eene tafel waarop een boek en eenig schrijfgereedschap ligt, boven aan het wapen van Zeeland. Men vindt dezen ook aangehaald met 1656, in getalmerken doch dit komt mij twijfelachtig voor.

1277.* *Suum quique tribuere* MDCLVI.

(kz) *Suum cuique tribuere* MDCLVI.

Afbeeldingen en omſchriften dezelfde als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

1657.

1278. *Utilitate publicae* 1657.

Afbeelding, het fraaije wapenſchild van van der Hecke, zie het zelve bij VAN LOON, 2. d. pag. 342.

(kz) Zonder afbeelding, tot opſchrift: *Theſaurus numero menſura et pondere gaudet.*

1279. *Utilitate publicae* 1657.

Dezelfde voorzijde als den laatstvoorgaanden.

(kz) Binnen eenen rand van bladeren *Theſaurus et fontis eadem conſtantia.*

1658.

1280. *Da nobis pacem domini* 1658.

Afbeelding en omſchrift als bij VAN LOON, 2. d. pag. 409. de voorzijde op 1656.

(kz) *Quis ſicut Rex noster.*

Afbeelding en omſchrift bij VAN LOON, als boven pag. 430 de keerzijde.

1281. *Jacobus Schenaerts quæstor Generalis.*
Op het vlak des pennings.
Non sibi sed patriæ et proximo 1658.
(kz) *S. P. Q. A.*
Afbeelding, het groote wapen van Antwerpen.

1282.***Unde fluunt illuc refluunt* 1658.
(kz) *Fide qua sumpta rependo Fid. publ.*

1659.

1283. *Phil* IIII *d. g. Hisp. et Ind. Rex* 1659.
(kz) *Perrumpet* 1659.
Dezelfde als bij VAN LOON, 2. d. pag. 453. verschilt in het woor *Indiar.* en aldaar geen jaartal op de voorzijde.

1284. *Philippus* IV *Rex Hispaniarum.*
Afbeelding, het borstbeeld des konigs, doch links.
(kz) *Magno sub rege libera vesontia.*
Afbeelding, eene versterkte stad met muren en wagttorens. Deze is zonder jaartal en wordt door sommigen op 1660. geplaatst. Deze schijnt op het ontzet van Bezançon te zijn.

1285. *Magis abdita solo.*
Afbeelding, de tijd voorgesteld als een naakt

maakt man, welke met zijne feis eene geldkist opent.

(kz) *Justitia simul et cura.*

In de affnede 1659.

Afbeelding, eene zittende geregtigheid, houdende in de linkerhand een paar weegschalen.

1286. *Ultimus imminet ictus* 1659.

Afbeelding en omschrift als bij VAN LOON, 2. d. pag. 450. de voorzijde.

(kz) *Nil nisi consilio.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, als boven pag. 454. No. 2. de voorzijde.

1660.

1287.* *Omne ferens malum.*

Afbeelding, een aap eenen ezel berijdende met eene zweep in den poot, aan zijne zijde hangt eene mand, waaruit drie hoofden zien,

(kz) *Unicus est specie.*

In de affnede 1660.

Afbeelding, de cijclopen zijn op een aambeeld aan eenen helm te smeden. Deze schijnt mij toe eerder tot de spotpenningen dan tot de legpenningen te behooren.

1288. *S. P. Q. F.*

Zonder afbeelding, waarschijnlijk van Vlaanderen.

(kz) Het groote wapenschild van Spanje omhangen met de vliesketen, zonder omschrift.

1289.**_Phil_ IIII _d. g. Hisp et Indiar Rex._

(kz) _Territorium Contracense_ 1660.

De afbeeldingen laten zich zeer gemakkelijk voorstellen.

1661.

1290.* Voorzijde, het afbeeldsel van het wapenschild van F. van Brouchoven, Thesaurier van Brussel.

(kz) _Solo fiducia in deo_ 1661.

Afbeelding, eene vrouw, houdende in de eene hand een hart, en in de andere een anker.

1662.

1291. _Phil_ IIII. _d. g. Hisp et Indiar Rex_ 2.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) _Gect pour le bureau des fina._ 1662.

Afbeelding, het Bourgondische kruis, vuurstaal en vonken.

1292.* Binnen eenen rand van bladeren en bloemen een comportement, en daarin het wapen-

pen-

pen van Antwerpen, namenlijk de dubbelde arend en het kasteel tusschen de letters S. P. Q. A.

(kz) *Marcellus Librechts quaestor. generalis.*

Op het vlak des pennings:

Libertas sub rege pio gratissima 1662.

1293. * *Umbra vel ipsa notas integritatis habet.*

Afbeelding, het fraaije wapenschild van van der Hage.

(kz) *Seps a manibus maculusque tuetur* 1662.

Afbeelding, binnen eene sierlijke haag staat een bloempot, waarin eene bladrijke boom is.

1663.

1294. *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex z c* 1663.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Gect: du bureau des finances.*

Afbeelding, het Bourgondische kruis, vuurstaal en vonken.

1295. *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex z c* 1663.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Gect. pour le bureau des fina.*

Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje.

1296. Voorzijde, het wapenschild van Spanje omhangen met de vliesketen, binnen eenen rand van bladeren.

(kz) Een indiaan of wildeman met een knods en zijne vrouw, houden te zamen het wapen van het Vrije, waarboven drie distelbloemen, boven aan S. P. Q. F. in de affnede 1663.

1297. Voorzijde zonder eenig omschrift, het fraaije gehelmde wapenschild van van der Hage.

(kz) *His tuta sub alis* 1663.

Afbeelding, een gevleugeld dier of Griffioen uit de fabelkunde volgens Haverkamp, het zinnebeeld voor de muntmeesters, somtijds op de antieke penningen van de familie Papia voorkomende, zittende op eene geslotene ijzeren geldkist.

1664.

1298 * *Ald. Fr. de Croy. Comte de Magne.*

Afbeelding, zijn gekroond wapenschild. Deze Aalbert Francois van Croy was graaf van Meegen landvoogd en hoofdbailluw van Namen, en is in het jaar 1671 overleden. Zie VAN LOON 3. d. pag. 179.

(kz)

(kz) *Gects des etats de Namur* 1664.
Afbeelding, het gekroonde wapenschild van Namen, zie dezelfde keerzijde bij VAN LOON 2. d.

op 1640	blad	254
1642	—	267
1643	—	272
1648	—	327
1649	—	339
1654	—	390
1675	3. d.	180

1665.

1299.* *Phil* IIII *d. g. Hisp et Indiar Rex z e* 1665.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Gectz pour le bureau des financei.*
Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje met de vliesketen.

1300.* Voorzijde, binnen eenen sierlijken krans van bloemen en bladeren het wapen van Antwerpen, onderaan de letter S. P. Q. A.
(kz) *Peeter Schrynmaeckers rentm gnal.*
Afbeelding, een open passer rondom dezelve: *Past sonder bedroch* 1665.

1301. Voorzijde, de burgt of het wapen van Doornik.
(kz) Het opschrift:

Pour mesſieurs les provots et jures de Tournay 1665.

1302 *Prosperitate et magnitate.*

Afbeelding, het ſierlijk gehelmde wapenſchild van J. B. Viſſchere, Baron van Celles, Theſaurier van Bruſſel. Men vindt bij ſommige afſchrijvers doch zeker ten onregte: *prospentate et ne magnitate.*

(kz) Afbeelding, een ſpiegel hangende aan een' ſtrik waarboven *ſine fuco* tusſchen het jaartal 1665.

1303. In alles als bij VAN LOON, 2. d. pag. 533. No. 2, doch in plaats van *Carol d. g. Carol* II *d. g.*

1666.

1304. * *Carolus* II *d.g. Hisp et Ind Rex Comos Flan.*

Afbeelding, het jeugdige borstbeeld des konings.

(kz) Afbeelding, het wapenſchild van het Vrije tusſchen het jaartal 1666. Een wildeman en zijne vrouw tot tenants. Boven aan S. P. Q. F. Vergelijk den aangehaalden op 1653. Deze op de inhuldiging van Karel als Graaf van Vlaanderen en het Vrije. Vergelijk de ſtrooipenningen bij VAN LOON, 2. d. pag. 536. & 537.

1667.

1667.

1305. * *Carolus* II *d. g. Hisp. et Indiar Rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Ostende nobis dne misericordia tua.*

Afbeelding, het wapen van Oostende en daar boven het jaartal 1667.

1305. A Dezelfde, doch op de voorzijde de afbeelding van het groote wapenschild van Spanje, en zonder jaartal en is dus ten onregte door sommigen op 1660 of 1663 geplaatst.

1306. * *Divus Michael patronus.*

(kz) Het fraaije wapenschild met de tenants van P. J. van Armstorf. Zie denzelfden bij VAN LOON, 3. d. pag. 26. doch aldaar op de voorzijde met de bijvoeging *In peste* en dus op 1668 het jaar dat de pest in Brussel heerschte.

1307. * Voorzijde het fraaije gehelmde wapenschild van van der Hage, zonder omschrift alleen het jaartal 1667.

(kz) *Faustus ab hesperia mihi semper Carolus.*

Afbeelding, eene barge of jaagschuit voor den wind varende, in de wolken de gekroonde letter C.

1308. Voorzijde het wapenschild van F van Brouckhoven, thesaurier van Brussel.

(kz) *Sola fiducia in deo* 1667.

Zie denzelfden aangehaald op het jaar 1661.

1309. * *Numerat cum dote triumphos* 1667.

Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld des konings en van zijne gemalin.

(kz) *Estats de ville et chatelienie de Lille.*

Afbeelding, eene lelie het geheele veld des pennings beslaande, waarop de wapenschilden van Rijssel en de vier kwartieren der kastelenij. Deze is op de verovering van Rijssel,

1310. *Regi fidem servando.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Conculcavit leonum.*

Afbeelding, een loopende leeuw waar onder *Flandria*, boven eene lelie tusschen Lilla. Zijnde zonder jaartal doch waarschijnlijk mede op de verovering van Rijssel.

1311. *Carol d. g. Hisp et Indiar Rex.*

(kz) *Propugnaculum patriæ nobis.*

In alles als bij VAN LOON, 3. d. pag. 5, doch daar *Carol* II *d. g.* enz.

1668.

1668.

1312.* *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1668.
Afbeelding, het gekroonde borstbeeld des konings.

(kz) *Gectz pour le bureau des fina.*

Afbeelding, het groote wapenſchild van Spanje met de vliesketen.

1313. Dezelfde doch met:
Gect: du burau des finances.

1314. Voorzijde, binnen eenen rand van bladeren het groote wapenſchild van Spanje.

(kz) Een leeuw met een wapen in den poot eene kolom torſchende met het jaartal 1668.

Zie denzelfden op de jaren 1634 en 1655 aangehaald en ook zonder jaartal.

1315.* Voorzijde zonder omſchrift het fraaije wapenſchild van F. van Brouckhoven, theſaurier.

(kz) *Protectio mea de coelo* 1668.

Afbeelding, een ſchip met volle zeilen in de vaart, boven aan het kleine wapen van Bruſſel, de H Michael den draak bevechtende.

1316. Voorzijde, het groote wapenſchild van Antwerpen, de dubbelde arend en het kasteel bin-

binnen eenen rand van bloemen en bladeren, tusschen de letters S. P. Q. A.

(kz) *Jan Bruinincx rentm gnal* 1668.

Op het vlak des pennings.

Ut serviam deo et rei publicae.

1669.

1317.* *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex z c* 1669.

Afbeelding, des konings ongekroonde borstbeeld.

(kz) *Gectz pour le bureau des fina.*

Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje.

1318. Dezelfde, doch zonder jaartal.

1319. *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Calculi ordinum Brabantiæ*

Vergelijk het omschrift en de afbeelding van dezen op verscheidene vroegere jaren. Zijnde zonder jaartal.

1670.

1320.* *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Gect pour le bureau des fina.* 1670.

Afbeelding, het Bourgondische kruis, vuurstaal en vonken.

1321. *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex Co Fla z c*
(kz) *S. P. Q. F.* 1670.
Zie denzelfden op 1666, dus waarschijnlijk op dit jaar maar vernieuwd.

1671.

1322.* Voorzijde, het groote wapenschild van Antwerpen met de letters S. P. Q. A. Zie denzelfden op 1668.
(kz) *Jan Bruinincx rentm gnal* 1671.
Op het vlak des pennings.
Ut serviam deo et rei publicae.
De letters op de keerzijde even als de boven aangehaalde op 1668, dus waarschijnlijk maar vernieuwd in dit jaar.

1323.* *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Gect. pour le bureau des fina* 1671.
Afbeelding, het Bourgondische kruis, vuurstaal en vonken.
Van dezen schijnt een naslag te bestaan zonder jaartal, en aldaar zonder vonken en boven het kruis eene kroon.

1324. *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Tutore deo* 1671.

Af-

Afbeelding, eene degen en een schepter steken kruisselings door eene kroon.

1325.* *Uni firmior est acies, amor omnibus idem.*
Afbeelding, een arend spoort verscheidene kleinere aan om naar de zon te vliegen.
(kz) *Fides ordinum Burgundiae 1671.*
Afbeelding, het wapenschild van Bourgondien op eenen hermelijnen mantel.

1672.

1326.* *Carol* II *d. g. Hisp et Indiarum Rex.*
In de affnede 1672.
Afbeelding, de koning te paard.
(kz) *Gects pour le bureau des finances.*
Afbeelding, het gekroonde Bourgondische kruis, vuurstaal en vonken. Deze komt meestal iets grooter voor dan de gewone legpenningen.

1327. *Carol* II *d. g. Hispaniar et Neap et C: Rex.*
In de affnede 1672.
Afbeelding, het borstbeeld van Karel en zijne moeder.
(kz) *Et Maria R. ejus mater regn gub.*
Afbeelding, de zaamvereenigde wapens van Spanje en Sicilien. Komt ook voor met 1674, zijnde waarschijnlijk een inhuldigings penning.

1673.

1673.

1328.* Voorzijde, de heilige Laurentius binnen eenen sierlijken rand.

(kz) Twee zaamvereenigde wapenschilden boven een kopstuk en een eenhoorn, onder de letters E K zonder jaartal, waarschijnlijk geen legpenning, hoewel door de handschriften bij dezelve geplaatst.

1329. Voorzijde, binnen eenen krans van bloemen en bladeren het wapen van Antwerpen tusschen de letters S. P. Q. A.

(kz) *Joan. bap^a Roessons quæstor generalis.*

Op het vlak of veld des pennings: *Niet voor weldoen* 1673.

1330. Dezelfde voorzijde als den laatstvoorgaanden.

(kz) *Joan. bapt. Huart, rentmeester gnal.*

Op het vlak des pennings

Omnium ridenda ratio 1673.

1331. *Domine salva nos.*

(kz) *Godt wil dit schip bewaren van der noot.*

Dezelfde als bij VAN LOON, 3. d. pag. 243. No. 1. Verschillend van stempel vooral kennelijk aan het woord DIT.

1332. Voorzijde het fraaije wapenschild van van Brouckhoven met het jaartal 1673.
(kz) *Patiens omnia vincit.*
Afbeelding, het gewone wapen van Brussel.

1333. *Carol* II *d.g. Hisp et Indiar Rex zc.* 1673.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Gect pour le bureau des fin.*
Afbeelding, het wapen van Spanje omhangen met de vliesketen.

1674.

1334.* *Carol* II *d. g. Hisp. et Indiar Rex* 1674
Afbeelding, het Bourgondische kruis, vuurstaal en vonken.
(kz) *Gect pour le bureau des fina.*
Afbeelding, het gewone groote wapenschild van Spanje.

1335. Dezelfde doch op de keerzijde.
Gets pour le bureau des fina.

1336. Voorzijde, het wapenschild van P. J. Armstorf zoo als bij VAN LOON, 3. d. pag. 176. boven aan het jaartal 1674.
(kz) Een schip zeilende op eene woelige zee, zonder op- of omschrift.

1337. Voorzijde, het wapenschild met twee engelen tot tenants van Piepenpoij.

(kz) *Thesauri custos* 1674.

Afbeelding, *S.* Michael den draak bevechtende, het wapen van Brussel.

1338. Voorzijde, het wapenschild van Piepenpoij, als de laatstvoorgaande.

(kz) Een man, met een overvloedshoorn in den arm, aan den oever van de vaart zittende, waarin een schip voor den wind zeilt, zonder op- of omschrift.

1675.

1339. * *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1675.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Gect. pour le bureau des fin.*

Afbeelding, het gewone groote wapenschild van Spanje.

1340. Dezelfde doch op de keerzijde: *Gect. du burau des finances.*

1341. * *Qui se non qui castra victor et santus est*

Afbeelding, het sierlijk gehelmde wapenschild van Ferdinand de Victor, superintendent der Brusselsche vaart.

(kz) *Hac tuta sub arge* 1675.

Afbeelding, een schip door eene vaart

 tus-

tusschen boomen gegraven, zeilende, aan het einde een baken of vuurtoren. Van dezen is mij een zeer kreupele naslag voorgekomen, vooral in het omschrift van de voorzijde.

1342** *Petrus Hartzing. jap. au. gr. m. e et d. e* 1675.
(kz) *Patria hominis ubi sol et solum.*

1343** *Nieport* 1675.
(kz) Het wapen van Spanje.

1676.

1344. *Qui se non, qui castra victor et santus est.*
(kz) *Hac tuta sub arge* 1676.
Zie denzelfden op 1675: deze komt ook voor met *sanctus.*

1345.* *Carol* II. *d. g. Hisp et Indiar Rex.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Gects pour le bureau des finances.*
Afbeelding, het gekroonde Bourgondische kruis, vuurstaal en vonken tusschen het jaartal 1676.

1346.* Voorzijde, het sierlijke wapenschild van J. L. Madoets, thesaurier van Brussel, tusschen het jaartal 1676.

(kz)

(kz) *Bona administratio, optima custodia.*

Afbeelding, een schepter en een zwaard, kruisselings zaamgebonden, onder eene kroon, boven eene geslotene geldkist.

1347. * Voorzijde, het sierlijke gekroonde wapenschild van van der Noot, superintendent der Brusselsche vaart, rondom hetzelve.

Vaert vrij van der Noot.

(kz) *A necessitate libertas* 1676.

Afbeelding, eene fraaije fontein aan de vaart, waarin een barge vaart.

1348. *Vaert vrij van der Noot.*

Afbeelding, als de voorzijde van den laatstvoorgaanden.

(kz) *Laet hem vrij varen.* 1676.

Afbeelding, het wapen van Brussel, S Michael met den draak.

1349. * *S. P. Q. A.*

De letters en het wapen van Antwerpen binnen eenen krans van bladeren.

(kz) *Hend. van Langhere quæstor genalis.*

Op het vlak des pennings.

In monte salvum te face 1676.

1350 * *Aliis inserviendo ipse consumor* 1676.

Afbeelding, eene brandende kaars op eenen kandelaar.

(kz) *Natus ao* 1588. *die* 3 *oct. denatus ao* 1676 *die* 28 *de.*

Afbeelding, een bladrijke boom waarom een ring is, waarnaar een vogel schijnt te pikken.

Deze, hoezeer door de handschriften bij de legpenningen geplaatst, zal waarschijnlijk een Duitsch familie penningje zijn.

In een der handschriften stond.

Natus ao 1588 *a die X bis. denatus ao* 1676 28 *bis.*

1677.

1351.* *Carol* II. *d.* g. *Hisp et Indiar Rex.*

Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje.

(kz) *Gects pour le bureau des finances.*

Afbeelding, het gekroonde Bourgondische kruis en vuurstaal tusschen het jaartal 1677.

1352.* Dezelfde, doch zonder jaartal.

1353. Dezelfde, doch tot omschrift op de voorzijde:

Gectz pour le bureau des finances.

1354.* *Suum cuique.*

Afbeelding, een paar weegschalen in evenwigt aan eenen strik: op den voorgrond

een

een zak met graan tusſchen twee maten.

(kz) *Fayete* 1677.

Afbeelding, het gehelmde wapenſchild van Cools.

1355. Dezelfde met *fayet* en zonder jaartal.

1356. *Lud* XIIII *d. g. Fr et Nav. Rex.*

Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld des franschen konings.

(kz) *In miraculum devidit annum. Les Etats de Lille* 1677.

Zonder afbeelding en wel een franſche legpenning, doch om dat dezelve van de ſtaten van Rijsſel is, geplaatst.

1357. *Quiescam et quiescere faciam.*

Afbeelding, eene duif met eenen olijfſtak in den bek vliegt over het water.

(kz) *Respondent intima quanto.*

Afbeelding, een paar ſchalen in evenwigt hangende, een paar esſaijeurs ſchalen en een ſmelt oven.

Deze zonder jaartal en waarſchijnlijk meer een Duitſche dan wel een Nederlandſche legpenning.

1358. *In multis fertilis.*

Afbeelding, een prachtige boom tusſchen

twee overvloedshoornen in een aangenaam landſchap.

(kz) *Pondere virtutis libranda negotia cuncta.*

Afbeelding, eene hand uit de wolken komende, houdt een paar ſchalen in evenwigt.

Mede zonder jaartal en de aanmerking als op den laatstvoorgaanden.

1678.

1359.* *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1678.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Gect. pour le bureau des fin.*

Afbeelding, het groote wapenſchild van Spanje.

1360. Voorzijde, het fraaije wapenſchild van P. F. Roose tusſchen het jaartal 78. Zie zijn wapenſchild bij VAN LOON, 3. d. pag. 291, No. 2.

(kz) *Calculus aerarij Bruxellens.*

Afbeelding, het wapen van Brusſel, de aartsengel Michael met den draak.

1361.* *Com de sa Ma: au renouvellement du loi de Dunkerken* 1678.

Afbeelding, het wapen van Duinkerken.

(kz) *Mr: d. la. boiſtel de chatignonville*

ville, com: du Roy, intendant de Flandre.
Afbeelding, het wapenschild van dien bevelhebber. Deze komt ook voor met het jaartal 1680.

1679.

1362. *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1679.
Afbeelding, van koning Karel.
(kz) *Geetz pour le bureau des fin.*
Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje.

1363. Dezelfde, iets verschillende in de omschriften als:
Carol II *d. g. Hisp et Indiarum Rex* 1679.
(kz) *Geet: pour le bureau des finances.*

1364. *Gaspar Schrijnmaeckers, quæstor gnal.*
Afbeelding, het groote wapen van Antwerpen tusschen de letters S. P. Q. A.
(kz) *Dubiis sto regula certi* 1679.
In den binnenrand.
Impatiens fraudis.
Afbeelding, een open passer.

1365.* Voorzijde, binnen eenen rand van bloemen en bladeren het wapen van Antwerpen, onderaan de letters S. P. Q. A.

(kz) *Balthasar van Essen, rentmeester genera.*

Op het vlak des pennings:

Alles door Godt. 1679.

1366.* *Louis* XIV *roy de F. et de Nav.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Pax omnibus* 1679.

Afbeelding, gewapende krijgslieden welke aftrekken. Op den vrede van Nijmegen.

1680.

1367. Voorzijde het fraaije wapenschild van J. Madoets.

(kz) *Venti discedite navigat una pax et amor* 1680.

Dezelfde als bij VAN LOON, 3. d. pag. 290. Van dezen schijnt een andere stempel te zijn: alzoo ik afbeeldingen gezien heb, alwaar het jaartal niet in het randschrift maar binnen den rand in de ruimte boven het schip staat.

1368. Voorzijde, het sierlijke wapenschild van P. F. Roose.

(kz) *Durabit amoris pax nodo firmata dui.*

Dezelfde als bij VAN LOON, 3. d. pag. 291. No. 2. van dezen gaven de handschriften

er

er een op daar het jaartal 80 niet op de voorzijde ſtaat.

1369.* Voorzijde, het fraaije wapenſchild van P. F. Rooſe, als de laatstvoorgaande.

(kz) *Una ferit lunam victrix feret altera pacem.*

Afbeelding, een gekroonde dubbelde adelaar houdende eenen lauwerkrans en olijfſtak in den bek: van dezen kwam mij nog een andere ſtempel voor, kennelijk aan de gravure.

1681.

1370. *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1681.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Gect du burau des finances.*

Afbeelding, het groote wapenſchild van Spanje.

1371. Dezelfde, doch tot omſchrift van de keerzijde:

Gectz pour le bureau des fina.

Deze ook met *fin* alleen.

1372. *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1681.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Castellania veteris burgi Gadenſis.*

Afbeelding, een ſlot of burgttoren waar-

boven een leeuwenkop uitsteekt. Zie dezelfde afbeelding op eenen legpenning van Philips IIII op het jaar 1639.

1373.* *Concha agit in liquidis* 1681.

Afbeelding, het gekroonde wapenschild van van der Noot, met twee draken tot tenants.

(kz) *Justitia mensura et pondere constat.*

Afbeelding, een opene passer met een paslood.

1374.* *In cruce salus.*

Afbeelding, het sierlijk gehelmde wapenschild van J. B. de Visschere, heer van Celles enz.

(kz) *Nec fluctuat illa* 1681.

Afbeelding, een driemastschip voor den wind zeilende.

1375. Voorzijde, het sierlijke gehelmde wapenschild van P. F. Roose, VAN LOON 3. d. pag. 291. No. 2.

(kz) *Ipsus agetur ab undis* 1681.

Afbeelding, eene vrouw ten halve lijve, zijnde eene nijmph of najade hare offers in eene geldkist (aan het strand staande) werpende: ten zinnebeeld, dat ook door de stroomen de schatten vermeerderd worden.

1682.

1682.

1376. *Contra infractores* 1682.
(kz) *Gect. du burau des finances.*
Zie denzelfden bij VAN LOON, 3. d. pag. 299: doch aldaar op de keerzijde:
Gect pour le bureau des fin.

1377. *Carolus* II *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1682.
Afbeelding, de koning te paard.
(kz) *S. P. Q. F.*
Afbeelding, het wapenſchild van het Vrije. Zie dezelfde keerzijde op 1683, doch aldaar het wapen van Spanje op de voorzijde.

1378. *Prescindit et auget* 1682.
Afbeelding, het fraaije wapenſchild van van der Hage.
(kz) *Virtus est optima ſepes.*
Afbeelding, een hovenier eene haag of hegge ſnoeijende. Bij ſommige afſchrijvers vindt men dezen zonder jaar en op de keerzijde de lezing.

1379. Dezelfde, doch het omſchrift van de keerzijde.
Optima ſepes virtus ps I
Zonder het woord *est.*

1380. *Oct. d. Darp. d. Barb. go. cap. gnl. d. l. p. d. N.*
Afbeelding, het wapenſchild van dien gou-

gouverneur, omhangen met de vliesketen.

(kz) *Gects des etats de Namur* 1682.

Afbeelding, het gekroonde wapen van Namen, zie VAN LOON, 3. d. pag. 180.

1683.

1381.* *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1683.

Afbeelding, de koning te paard.

(kz) *Gects pour le bureau des finan.*

Afbeelding, het groote wapenſchild van Spanje: deze ſomtijds ook met *gectz* en met *fin.*

1382.* *Sors omni bene credita forte est.*

Afbeelding, het wapenſchild met de tenants van Willem van Elshoute, heer van Middelwaal, in dit jaar theſaurier van Bruſſel, zie zijn wapenſchild bij VAN LOON, 3. d. pag. 37. No. 2. en pag. 45.

(kz) *Auri vigilantia custos* 1683.

Afbeelding, een draak houdende het guldenvlies in den regterpoot.

1684.

1383. Voorzijde, de afbeelding van het fraaije wapenſchild van van der Hage met het jaartal 1684.

(kz) *A recto non est nullo ventque movetur.*

Af-

Afbeelding, eene jaagschuit tusschen twee tegenstrijdige winden.

1384. Voorzijde, de afbeelding als boven 1684.

(kz) *Faustus ab hesperia mihi semper Carolus.*

Zie denzelfden op het jaar 1667.

1385. *In cruce salus:*

(kz) *Nec fluctuat illa* 1684.

Zie denzelfden op het jaar 1681.

1386. Dezelfde als bij VAN LOON, 3. d. pag. 314. No. 5. doch op de voorzijde:

Ludovicus magnus Rex.

1685.

1387. *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1685.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Gect du burau des finances.*

Afbeelding, het groote wapen van Spanje.

1388. * Dezelfde met:

Gects pour le bureau des fin.

1389. *In cruce salus.*

(kz) *Nec fluctuat illa* 1685.

Zie denzelfden op de jaren 1681 & 1684.

1390. ***Carolus* II *d. g. Hisp. e. Nea.*: (kz) *Majestate securis* 1685.

1391. ***Jonathan a Luchtenburgh ord - provinciæ Trajecta a secretis o. 4 januarii* 1685.
Afbeelding, zijn wapen.
(kz) *Aeternum sub soli nihil.*
Dit een gedenkpenningje op het overlijden van J. Luchtenburgh, de afbeelding is een doodshoofd met twee dijbeenderen.

1686.

1392. *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1686.
Afbeelding, het gekroonde borstbeeld des konings.
(kz) *S. P. Q. F.* 1686.
Afbeelding, het wapenschild van het Vrije. Zie dezelfde afbeelding *op het* jaar 1663.

1393. Dezelfde, doch op de keerzijde het wapenschild alleen, zonder de letters.

1394. *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar. Rex* 1686.
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Gect du burau des finances.*
Afbeelding, het groote wapenschild van Spanje.

1395. Dezelfde doch met:
Gect pour le bureau des fina.

1396.* *Ponte sub hoc soli si subjecit abdita luna* 1686.
Afbeelding, een balk tusschen de zon en de maan.
(kz) *Caroli* II *d. g. rege armis. Austriacis Turca subactus.*
Afbeelding, het wapen van Oostenrijk omhangen met de vliesorder, op de overwinning der Oostenrijkers op de Turken.

1397. Dezelfde, zonder jaartal aangehaald en dan verkeerdelijk op 1680 geplaatst.

1398.* Voorzijde, het fraaije wapenschild van Madoets tusschen het jaartal 1686. zie zijn wapen bij VAN LOON, 3. d. pag. 290.
(kz) *Donec auferetur luna ps* 71 *vs* 7.
Afbeelding, de keizerlijke arend neemt van eenen toren eene halve maan, terwijl hij een kruis in de plaatst stelt: In de afsnede:
Buda capta.

1399. *Ludovicus magnus Rex Christianissi.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Hinc decus et robur: Tornacum* 1686.

Ver-

Vergelijk dezen met dien bij VAN LOON, 4. d. pag. 679. op 1714.

1687.

1400. *Familia ex Heusdana.*

Afbeelding, het wapenſchild van W. van Elshoute, zie hetzelve op 1683 in de affnede 1687.

(kz) *Dum zephijri ſpirant adverſas dispicit undas.*

Afbeelding, een driemastſchip met volle zeilen.

1688.

1401. *Familia ex Heusdana.*

In de affnede 1688.

(kz) *Dum zephijri ſpirant adverſas despicit undas.*

Zie denzelfden op 1687.

1402. Dezelfde, doch op de keerzijde tot omſchrift:

Surgetque faventibus undis.

1403. *Carol* II *d. g. Hisp et Indiar Rex* 1688.

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Gect pour le bureau des fin.*

Afbeelding, het gewone wapen van Spanje, met de vliesketen.

1404. *Estats de Bourgogne.*

Afbeelding, het wapen van Bourgondien op eenen hermelijnen mantel.

(kz) *Il asſure mon repos* MDCLXXXVIII.

Afbeelding, een Hercules met zijnen knods op eenen verſlagenen vijand en eenig krijgstuig rustende.

1405. *Henrich a Ruysſchenberch dō.*

Afbeelding, zijn ſierlijk gehelmde wapenſchild.

(kz) *Lantcompthur der Ballienbieſe.* In eenen bladerkrans.

Soli deo gloria 1688.

1406. *Henrich a Ruysſchenberch dō*

Zijn wapenſchild als boven.

(kz) *Lantcompthur der Ballienbieſen.*

Afbeelding, het eenvoudige wapenſchild van Ballienbieſen tusſchen het jaartal 88.

1689.

1407.* *Alphon de Berghes d. et a. s. g. archiep Mech. pri. bel.*

(kz) *Descende ut ascendas* 1689.

Dezelfde als bij VAN LOON, 3. d. pag. 338. op 1686.

1408.** Een wapenſchild, zijnde de vlaamſche leeuw.

(kz) *Veurne veurne.*

Deze zonder jaartal.

1690.

1691.

1409.* *Carol* II. *d. g. Hisp et Ind. Rex.*

Afbeelding, des konings gekroonde borstbeeld.

(kz) Zonder omschrift het wapen van Luxemburg, een leeuw en een beer tot tenants, zijnde zonder jaartal.

1410.* *Carolo desestum.*

Afbeelding, het wapenschild van van de Hamme, zie hetzelve bij VAN LOON, 3. d. pag. 339.

(kz) *Ventosque secunde secundos* 1691.

Afbeelding, een schip voor den wind zeilende.

1692.

1411.** *VIVat DIV. Caro LVs reX Vere MagnVs.*

(kz) *Gect pour le bureau des fin.*

1693.

1412. *Joan. Ferd de Mean dec. Leo* 93.

Afbeelding, het wapen van de Mean, deken van Luik.

(kz) *Lucentque reguntque.*

Af-

Afbeelding, een schip bij sterrenlicht zeilende.

1694.

1695.

1696.

1413.* Voorzijde het gekroonde wapenschild van Brouckhoven, met twee leeuwen tot tenants.

(kz) *Protectio mea de coelo* J. I. V. C. R. 1696.

Afbeelding, eene jaagschuit in een aangenaam landschap varende, boven aan in een klein schildje, het wapen van Brussel.

1414 *Per saecula dena triumphat.*

Afbeelding, de bisschop van Luik, Joseph Clemens zit op eenen prachtigen troon. Tien geestelijken, zijnde bisschoppen en kardinalen staan op de trappen des troons, op den voorgrond het wapen van Beijeren.

(kz) *Lamberto episc Leod. et a X saeculis martijr glorioso - Jos. Clem. elect. Colon. & domo. Bava episc et prin Leod.* MDCXCVI.

1697.

1415.** *Franciscus Sire Jacob rentmeester.*

 (kz)

(kz) Een wapenſchild tusſchen het jaartal 1567. Misſchien van F. S. van Brouckhoven.

1698.

1416. * *Lodovicus magnus Rex.*
Afbeelding, des konings borstbeeld.
(kz) *Fidelis ſemperque parata.* onderaan *Occitania* 1698.
Dezelfde keerzijde als bij VAN LOON, 4. d. pag. 181. No. 2.

1417. Voorzijde, het fraaije gehelmde wapenſchild van Lockengien, met twee leeuwen tot tenants.
(kz) Binnen eenen fraaijen rand van bloemen en bladeren S. P. Q. B. 1698. zijnde van Brusſel.

1418 Voorzijde, het gekroonde wapenſchild van Brouckhoven, in de afſnede het jaartal 1698.
(kz) *Nicolaus Deijs, rentmeester.*
Afbeelding, een driemastſchip met volle zeilen.

1699.

1700.

1419. *Carol* II. *d. g. Hisp. et Indiarum Rex* 1700. Af-

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Castellania veteris burgi Gandensis.*

Afbeelding, een slot- of burgtpoort waarboven een leeuwenkop uitziet. Zie ook 1639 en 1681.

1420. *Lodovicus magnus Rex.*

Afbeelding, het borstbeeld des konings van Frankrijk.

(kz) *Calculi territorij Iprensis.*

In de afsnede 1700.

Afbeelding, een groot wapenschild waarin de wapens van Vlaanderen en Iperen zijn.

1701.

1421. * *Lodovicus magnus Rex.*

Afbeelding, des konings borstbeeld.

(kz) *Vincit concordia fratrum.*

Afbeelding en omschrift bij VAN LOON, 3. d. pag. 53. Doch deze in de afsnede: *Les six corps des marchands* 1701.

1704.

1422. *Comitiæ Burgundiæ.*

Afbeelding, het fraaije wapenschild van Bourgondien op eenen hermelijnen mantel.

(kz) *Ut fulta vivescit.*

In de afsnede 1704.

Afbeelding, twee kolommen omslingerd met wijngaardranken en loof, beschenen door de middagzon.

1705.

1423. *Danckt God van al.*
De letter B. 1705.
D' Heer maeckt arm en rijk.
Zie denzelfden op 1582.

1706.

1707.

1708.

1424. *Danckt God van al.*
De letter B. 1708.
(kz) *D' Heer maeckt arm en rijk.*
Zie denzelfden op 1582. & 1705.

1711.

1425.** *Carol.* VI *d g. Rom. Imp. semp aug Flan. Com.*
(kz) *Fides et amor S. P. Q. G.*
Deze schijnt een legpenning van Gent te zijn, doch zonder jaartal.

1426. *Constantia et fidelitate DB.*
Afbeelding, eene plegtige krooning.
(kz) *Maximilian Emanuel d. g. dux Utr. b. s. p. Br. Limb. Lux. et G. com. p. r. s. r. archidap. el et vir landgr.*
leicht

leicht com. Fl. u et Namur. s. r. j. march. dns. Mach* 1711. *6. jul.*

Alle deze tijtels ſtaan binnen een ſlangenrond. Vergelijk dezen met de aangehaalde bij VAN LOON, 4. d. pag. 638. & 639. zijnde ook van den medailleur J. de Bac en de tijtels te vergelijken met de munten van Max. Emanuel bij VAN LOON, als boven pag. 664.

1427. *Recte conſtanter et fortiter.*

Boven aan de letters I.C.E.C.P.L.V.B.D.

Afbeelding, het borstbeeld van Joseph Clemens, aartsbisſchop van Keulen. Zie denzelfden bij VAN LOON, 4. d. pag. 648.

(kz) *Omnibus idem.*

Afbeelding, de volle middagzon beſchijnt een paleis en eene hut.

1712.

1713.

1428.* *Max. Em. el: u. Bav. dux. Belg. prin. com. Nam.*

Afbeelding, het borstbeeld van denzelfden Zie ook VAN LOON 4. d. pag. 664. en op 1711.

(kz) *Nunquam et mutatis ab illo.*

Afbeelding, eene heldere middagzon verdrijvende de onweerswolken.

In de afſnede 1713.

1714.

1429.* *Jos. Clem. arch. Col. ſ. r. J. archicam. et elect. dux Bav.*

Afbeelding, het aartsbisſchoplijk borstbeeld.

(kz) *Subditis clemens.*

Onderaan 1714.

Afbeelding, een gekroonde zittende leeuw. Deze geſlagen op de geſlotene vrede te Raeſtadt, waarbij Joſeph Clemens van de rijksban ontheven en in alle zijne regten herſteld was.

1430. *Joſeph Clemens arch. Col: et ſ. r. i. elect Bav dux.*

Afbeelding, het aartsbisſchoppelijk borstbeeld.

(kz) *Fides in concusſa.*

Onderaan: *Fide ſua probatus eccl* 46. 17. 1714.

Afbeelding, het geloof zittende bij eenen pilaar, rust met den regterarm op een altaar bij eene rots door ſtormwinden aangevallen.

Op dezelfde gelegenheid als de voorgaande: waarſchijnlijk zijn de opgegevene van Maximiliaan Emanuel en van Joseph Clemens geene legpenningen, doch alleen geplaatst, om dat dezelve geheel de form hebben en bij VAN LOON verſchillende medailles van deze twee perſonen voorkomen.

LIJST

LIJST DER LEGPENNINGEN,

WELKE ZONDER JAARTAL VOORKOMEN.

A.

B.

C.

D.

De

E.

E.

F.

Fu-

Fugiens fumum incidit in ignem. 1074.

G.

Ganda ganda. 1225.
Ganda virgo. 1226.
Gect d. bur des fina du roij. 880.
Gect de mesſ des finances de l' 225.
Gect des generales maistres. 29.
Gect du bur des fina du roij. 1018.
Gect du bur des finances. 1001.
Gect le burau des financ. 808. 824.
Gectoirs de maist d' ostel de l' empe. 255. 256.
Gectoirs des gens de compte en braba. 157.
Gectoirs des maist d' osti de l' empe. 248.
Gectoirs du bureau des finances. 431. 685.
Gectoirs po le burau des finances. 41.
Gectoirs pour ceulx des finanches. 254.
Gectoirs pour la chambre des coptes. 426.
Gectoirs pour le burreau des finances. 525.
Gectoirs pour les comptes en bra. 14.
Gectoirs pour le ſignurs de ſalines. 274.
Gect po le bu des finan. 437.
Gect pour burau des finances du roij. 919. 1019.
Gect pour la chabre des coptes a lile. 265.
Gect pour la cham des cop en flan. 921. 922.
Gect pour le bureau des fin. 1181.
Gects pour le bureau des finances. 1351.
Gects de la chamb des comptes a dole 764.
Geetz pour le bureau des fina. 1316.
Ge po la cha de cot a bruc. 438. 439.
Ge po l chab de cot a brucl. 528. 529.

Ge-

H.

I.

Ject

Jet-

K.

L.

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

S.

Su-

T.

U.

V.

Vi-

W.

E R R A T A.

Bladz.	*N°.*	*ſtaat*	*lees*
47.	119.	met vindt	men vindt
58.	157.	Phs. Johanna	Phs & Johanna
60.	162.	z Lille	a Lille
64.	174.	d' Espagnie	d' Espanie
83.	253.	mon esperance	mon esperanse
106.	342.	en en omschrift	en omschrift
120.	426.	Qui potes ?	Qui pote ?
131.	472.	contaderis	contadores
	473.	Plilipus	Philipus
149.		N°. 935*	N°. 535 a*
214.	799.	inextingui inbilis	inextinguibilis.
239.	905.	divortuim	divortium
245.	932.	esurièntuim	esurientium
247.	939.	confune	conjunc
254.	967.	Chriso	Christo
259.	988.	ſoli des	ſoli deo
261.	998.	tuo	tua
265.	1011.	conſtantina	conſtantia
284.	1087.	latent	latuit
315.	1202.	hottes	hostes.
318.	1213.	nes castra	nec castra.
319.	1215.	cutae	lutae
328.	1249.	ſalatis	ſalutis
340.	1289.	contracenſe	cortracenſe
340.	1290.	ſolo	ſola
367.	1398.	ſtelt: In	ſtelt. In

Waar vliesorder of order van het guldenvlies ſtaat, *lees* orde, en burg voor burgt.

Een enkele ingeſlopene Spelfout, maar die niets tot het verſtand van 't Werk doet, verbetere de goedgunſtige Lezer.

HANDLEIDING

VOOR

VERZAMELAARS

VAN

NEDERLANDSCHE

HISTORIEPENNINGEN.

HANDLEIDING

VOOR

VERZAMELAARS

VAN

NEDERLANDSCHE

HISTORIEPENNINGEN,

BEVATTENDE EENE BESCHRIJVING VAN EEN AANZIENLIJK AANTAL NEDERLANDSCHE LEG- OF REKENPENNINGEN, WELKE IN DE PENNINGWERKEN VAN BIZOT, VAN LOON EN VAN MIERIS NIET WORDEN VERMELD.

TWEEDE OF LAATSTE DEEL;

DOOR

G. VAN ORDEN,

Correspondent van de Tweede Klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schoone Kunsten, Lid van de Maatschappij van Letterkunde te Leyden, enz. enz.

TE ZAANDAM,

BIJ JAN GROOT & COMP[n].

MDCCCXXX.

INLEIDING.

De niet geheel ongunſtige beoordeelingen van ſommige onzer tijdſchriften, gevoegd bij de aangename bijdragen, zoo van aanmerkingen als in de mededeeling van nog niet geplaatſte legpenningen, hebben mij tot de uitgave doen beſluiten van dit *tweede deel* of *vervolg* op mijne *Handleiding voor verzamelaars van Nederlandſche Historiepenningen*, in 1825 uitgekomen; hetwelk ik alzoo aan mijne medebeminnaars en beoefenaars der Vaderlandſche penningkunde aanbiede. Er zal echter eene verandering worden gemaakt in het voorgenomen plan, aangehaald bij de inleiding tot het *eerste deel* der *Handleiding*.

De geſtempelde, verhoogde en noodmunten vallen nu geheel in het werk van de Heeren DE VRIES en DE JONGE, waarvan reeds zulk eene uitmuntende proeve is geſchonken, dat het vervolg, door zulke bekwame mannen bearbeid,

met

met verlangen wordt te gemoet gezien. — Wat nu de Gilde- Wijn- Schutters- of Armenpenningen aangaat, deze zijn door mij, in mijne *Bijdragen tot de Penningkunde*, waarvan reeds drie Cahiers het licht zien, aan de penningbeoefenaren medegedeeld; daar deze penningen, vooral om het moeijelijke en bepaalde van deze ſoort, zich niet wel alleen door beſchrijvingen en zonder afbeeldingen lieten onderkennen, zijn er bij ieder Cahier zes platen gevoegd; zullende vier Cahiers een deel uitmaken, en het geheel uit twee deelen beſtaan. Gaarne had ik insgelijks bij de *Handleiding* afbeeldingen gevoegd, doch ik heb zulks, ten einde dat werk niet te kostbaar te maken, achterwege gelaten. — In dit deel of *vervolg* heb ik noodig geoordeeld op te geven, vooreerst, de legpenningen, die in het geheel nog niet zijn geplaatst; daarna die reeds zijn geplaatst, doch met varierende ſtempels, hetzij in de om- of opſchriften, hetzij in de beelden of figuren. Voor deze beide zullen nommers worden geplaatst, ten einde de penningverzamelaars in de plaatſing te gemoet te komen. Ten derde zullen er zonder voornommers worden opgegeven alle de reeds geplaat-

plaatſte, met de noodige verbeteringen in de om- of opſchriſten, hetzij dezelve reeds op de lijst der misſtellingen, in het eerste deel der *Handleiding*, zijn opgegeven of aangehaald, of die naderhand door mij en andere beoefenaren zijn ontdekt. Tot mijn leedwezen was dit getal van geplaatſte, die verbeterd moesten worden, niet gering; doch ik vond geène vrijheid om dezelve terug te houden. De voorname reden van misſtelling beſtaat vooral hierin, dat een groot aantal alleen volgens beſchrijvingen of opgaven zijn geplaatst geworden; dan weder gaven de afgeteekenden ſomtijds misleiding, daar men of niet juist naar eene letter meerder of minder zag, of de afteekenaar dikwijls zelf de abreviatien maakte; afſtand van de drukpers bragt hiertoe ook het zijne bij. Ik twijffel niet, of men zal deze redenen ter verſchooning edelmoediglijk aannemen en desgelijks de onwillekeurige misſtelling in den bladwijzer, veroorzaakt door het later invoegen, toen het werk reeds gedeeltelijk was gedrukt, van drie legpenningen, hetwelk een verſchil te weeg brengt, dat men aldus kan verbeteren: als van No. 1 tot 378, is eene geregelde orde; van No. 378

tot

tot No. 533, verschilt een nommer; en van No. 546 tot het einde verschilt twee nommers. Bij de lijst der legpenningen zonder jaartal voege men bij A, de laatste regel, No. 211, en bij E, de twee laatste regels, No. 123, en No. 28. Ik heb niet alleen de spellingen verbeterd, maar ook getracht over sommige stukken meerder licht te verspreiden, door eigen verzamelde en ontvangen berigten en aanmerkingen er tusschen te voegen, en aanhalingen van andere schrijvers te doen; tevens nu en dan iets van VAN MIERIS en VAN LOON aanhalende, ten einde er de beoefenaars opmerkzaam op te maken, en voorts met die van BIZOT te vergelijken, waarin verscheidene legpenningen ook als Medaljes voorkomen, offchoon deze veelal het aanzien hebben van later te zijn gemaakt. Voorts heb ik die penningen kennelijk gemaakt, die tot de klasse van munten, gilde- kerkelijke- of andere penningen behooren, en dus niet onder de legpenningen moeten worden gerangschikt. Om zeker te zijn, heb ik de moeite genomen, van bijna alle de verkeerd gespelde of opgegeven omschriften, met de originele legpenningen te vergelijken, en mij daartoe te bedienen, zoo wel

van

van die, welke in mijne eigene verzameling berusten, als van zulke, die mij goedgunſtig uit andere voorname penningkasſen tot het voorgeſtelde doel zijn verſtrekt; eindelijk heb ik getracht, zoo veel mogelijk het kronijkachtige, waarin deze arbeid noodwendig moest vervallen, met aanmerkingen te gemoet te komen.

Ten einde het werk niet te omſlagtig te maken, heb ik, zoo verre de verſtaanbaarheid dit gedoogde, de herhalingen verkort; inzonderheid met betrekking tot de breede titels der werken van VAN MIERIS en VAN LOON. *Zoo* dikwijls, namelijk, naar dezelve moest verwezen worden, is zulks alleen door de namen dier ſchrijvers aangeduid, terwijl ik mij in dergelijke gevallen ten opzigte van het Eerste deel van den tegenwoordigen arbeid, op gelijke wijze, heb bediend van de uitdrukking *Handleiding*. Tot een bijvoegſel meende ik den penningbeoefenaren geen ondienst te doen, door hen bekend te maken met een reeds verouderd en daardoor minder bekend werkje *De Princelijke Devyſen van Claude Paradijn*, waarvan de ſpreuken op verſchillende gedenk- en legpenningen voorkomen. Ik heb mij bijna altijd van de woordelijke uitdrukkingen van den ſchrijver

ver bij de verklaringen gehouden, en die slechts veranderd, waarvan de uitlegging minder verstaanbaar was.

Ontvang dus dit vervolg op de *Handleiding* met die goedgunstigheid, welke het eerste deel mogt genieten; en mogt ik hierdoor iets hebben toegebragt tot nut en genoegen van onze Nederlandsche penningbeoefenaren, dan zoude ik mijne moeite dubbel beloond achten.

G. VAN ORDEN.

ZAANDAM,
12 October 1830.

N A A M L IJ S T

VAN EEN AANZIENLIJK AANTAL MEEST

N E D E R L A N D S C H E

L E G P E N N I N G E N,

WELKE NIET IN DE PENNINGWERKEN VAN VAN MIERIS EN VAN LOON VOORKOMEN.

1400.

Handleiding No. 1. Dewijl dit een kerkelijk en jubelpenningje is, behoort hetzelve niet daar ter plaatse; maar zal in mijne *Bijdragen tot de Penningkunde* worden verklaard en afgebeeld. Hierdoor vervalt ook de aanmerking in het manuscript van SCHOENMAKER, dat dit penningje de eerste legpenning met een jaartal zoude zijn. De penning van JAN HUS, kan zulks evenmin wezen, als zijnde waarschijnlijk meer dan eene eeuw later gemaakt.

1467.

1. Afbeelding als VAN MIERIS, 1. deel pag. 120. de voorzijde.

Qui bien jetra, le compte trouvera.

(kz) Afbeelding als *Handleiding* No. 6, de voorzijde.

Jettoirs pour les coptes en Brab: zonder jaartal.

*

2. (vz) Het gekwarteleerd wapenſchild van Braband, binnen een' bloemkrans, en op de keerzijde, binnen een diergelijken krans, de heilige Michael, den draak bevechtende, zijnde het wapen van Bruſſel. Zonder jaartal, op- of omſchrift.

1468.

3. *Vive Bourg: au noble Duc.*

(kz) *Ject: p: les maist: de la mo: a Brug:* 1468.

Zie VAN MIERIS. 1. d. pag. 90. Deze van geheel andere ſtempeling. De jaartallen zijn korter aan den rand geplaatst. Men vindt drie ſterren tot ſcheiding van de woorden in het omſchrift. De afbeelding van den Apostel Andreas veel kleiner, gelijk ook de penning zelf van minderen omvang is, dan de gewone legpenningen.

1472.

Handleiding No. 15, zonder jaartal, is eene munt, en vermoedelijk het *zilveren vlies*. Zie verder op 1490.

1473.

4. Afbeeldingen, de wapenſchilden in compotementen, veel overeenkomst hebbende met VAN MIERIS, I. d. pag. 120, de voorzijde.

Zonder jaartal.

Getoirs de la chamb: des comt:

Getoirs pour la chamb: des comt:

1475.

Handleiding No. 20. Van dezen beſtaan drie verſchillende ſtempels, met kleine variatien in de verkorte ſpelling.

*

Handleiding No. 24 en 25 behooren tot de kerkelijke of confrerie muntjes; door de grootte zijn dezelve veelal met de legpenningen verward geworden.

1477.

5. Afbeelding, een ongehelmd wapenſchild.

Johannes Onhuis.

(kz) Een gehelmd wapenſchild, met eenig lofwerk.

Everaet van den Poene.

Zonder jaartal. Zie dergelijke in de *Handleiding*, No. 31.

1478.

Handleiding No. 39. Op de keerzijde ſtaat:

Jettoirs du bureau de Mad:

en op de banderol:

Vive Bourg:

*

6. Dezelfde als *Handleiding* No. 40; doch op de voorzijde ſtaat:

Gett: du bureau des generaulx maist: 1478.

*

7. Afbeelding, de gevlochten letters, als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 144.

Maxi: 3: *Maria Dux.* 3 *Duciss: Austrie.*

(kz) Afbeelding en omſchrift als bij VAN MIERIS, I d. pag. 95. de keerzijde.

Ject: d: la Mo: d: Bra: a Anvers.

Zonder jaartal.

*

8. In alles als de bovenſtaande, doch op de voorzijde tot omſchrift:

Vive l: nob: Du: Maxi; d: Austr: Bg: z B:

1479.

9. Afbeelding, een leeuw en een griffoen, hou-

houden een klein wapenſchild, waarboven het vuurſtaal als eene kroon.

Tene menſuram in omnibus rebus. 1479.

(kz) Twee gekruiste laurierſtokken, twee malen de letter M en vuurſtalen.

Q̄d agas ſeper respice finē. 1479.

1480.

10. Afbeelding, het wapen van Bourgondien, Kleef en Mark.

Qui bien jettera, le conte trouv:

(kz) Een figuur, zijnde een monogramma met hetzelfde omſchrift; waarſchijnlijk van Jan van Kleef, welke in 1481, en van zijne gemalinne Eliſabeth van Bourgondien, die in 1483 overleden is.

1488.

11. Afbeelding op de voor- en keerzijde, het gekroonde borstbeeld van Philips, van de linkerzijde.

Jett: pour la cambre des cotes, de l' Archeduc Phlipe Duc de Bug:

Zonder jaartal. Vergelijk dezen penning met *Handleiding* No. 89, op 1491.

1489.

12. Afbeelding, het wapen van Jeruzalem.

Jett: po: le genera^l. Maijst: de tout le mon:

(kz) Drie bloemtakken, door eene banderol zamengebonden.

Du Roij de Romains nre Sire. 1489.

1490

13. Afbeelding en omschrift zoo als bij VAN MIERIS, 1. d. pag. 208. No. 3, de keerzijde, doch met (15) 88.

(kz) Afbeelding, de Margaretha bloemen, als de voorzijde bij VAN MIERIS, 1. d. p. 208. No. 2, doch veel meerder en verschillende bloemen. Tot omschrift leest men:

In omnibus respice finem. anno dni. 1490.

*

14. Dezelfde penning als *Handleiding* No. 63, met:

Jet: p: les Mrs de la mon: e: Hol:

(kz) *Se vos failles le recompte:*

is te vinden bij BACKER, No. 69.

*

Handleiding, No. 68, is eene munt, en wel het *zilveren vlies.* Zie den Beeldenaar van 1580. Het omschrift moet aldus worden verbeterd:

(vz) *Phs Dei gra: Archidux Aus: Dux Bg. B:* (kz)

(kz) *Inicium sapiencie timor domini. a°.* 1490.

Vermits de *vliezen* eerst in 1496 werden gelast te munten, zoo heeft men alle reden, om de laatste nommer van het jaartal 1490 voor eene afgesletene 6 of 9 te houden. Zie voorts boven op 1472 en *Handleiding* No. 109. 118. 120. 121.

Dezelfde met verschillende jaartallen.

*

15. Rondom het koninklijke borstbeeld leest men:

Jettoirs de seneraux Maistre:

(kz) *Jett: de la monnoie de Fland:*

Afbeelding, het groote wapen van Oostenrijk en Bourgondien. Zonder jaartal.

1491.

16. Afbeelding, een wapenschild; rondom hetzelve dit omschrift:

Jacob Draber, anno dni 1491.

(kz) Insgelijks een wapenschild, met het omschrift:

Jan van Dutthem. ano 1491.

Zie *Handleiding* No. 31, op 1477.

*

17. Afbeelding, het gekroonde borstbeeld van Maximiliaan en:

Jett: pour la cambre des cotes.

(kz) *de l'Archiduc Phlipe Duc de Bug:* Zonder jaartal, en met de afbeelding van Philips. Vergelijk *Handleiding* No. 89.

*

18. Afbeelding, het gehelmde wapenschild van Philips. Zie VAN MIERIS, 1. d. pag. 232. No. 1. en 2, de keerzijde. Het omschrift luidt:

Phs. Archidux Austrie, Burgundie, Brabancie.

(kz) De zamengevlochte letters R en C. Tot omschrift:

Jectoirs de ceus des comptes en Brab: Zonder jaartal.

1492.

19. *Tempera leto tristia risu tempera.* 1492. Het omschrift als VAN MIERIS, 1. d. pag. 250. No. 2; doch de afbeelding als VAN MIERIS, 1. d. pag. 208. No. 1. en 3.; met de gans in de hand, en niet aan het koord.

(kz) *Heus quid jestis en hic te manet exitis.*

Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 1. d. pag. 350. No. 2.

*

20. Afbeelding, drie letteren van den naam des Aartshertogs:

P:

P: H: E: L' an MCCCCXCII.

(kz) Rondom het wapen van Bourgondien:

Jettoir: de l' Archiduc de Bug:

1494.

21. Rondom het wapenschild den naam van:

Johannes Speuker. anno domini. 1494.

(kz) Almede een wapenschild, met het omschrift:

Willem de Cock. anno domini. 1494.

Zie op de jaren 1477 en 1491.

22. Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 202. op 1488, en VAN MIERIS, I. d. pag. 250. op 1492.

(kz) Afbeelding als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 243. en het omschrift als boven. Dus leest men aan beide zijden:

Tempera leto tristia risu tempera. 1494.

1496.

Handleiding No. 109; zie hier boven op 1490.

1497.

Handleiding No 115. Waarschijnlijk de afbeeldingen als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 293. No. 1; daar deze ook met

verschillende abreviatien in de omschriften voorkomt.

1498.

Handleiding No. 118, zie boven op 1490.

1499.

Handleiding, No. 119, te verbeteren met:

Men vindt, enz.

*

Handleiding No. 120 en 121 zijn *zilveren vliezen*, No. 122 een *enkelen stuiver*; en derhalve alle drie munten, gelijk ook No. 124.

1500.

23. De aartsengel Michael, den draak bevechtende.

Sancte Michael Archangele ora pro nobis.

(kz) Een geruit wapenschild, door een Bisschops mijter gedekt. Tot omschrift:

Et pax hominibus, bene voluntatis.

Zonder jaartal.

*

24. Het groote wapenschild, beslaande het geheele vlak des pennings.

Halt maes in allen dinge.

(kz)

(kz) De twee sierlijk zamengevlochten letters M.

Jet: pour les compts de Holl:

Vergelijk dezen penning met VAN MIERIS, I. d. pag. 144. No. 3. pag. 294. No. 1. en pag. 320. *Handleiding* No. 36. 125. enz.

*

25. In alles dezelfde als *Handleiding* No. 126. Zonder jaartal.

1501.

Handleiding No. 142. Bij den tekst het volgende te voegen: deze penning kan ook wel op een jubel- of herinneringsfeest, of op de instelling der orde van het gulden vlies geslagen zijn. Het geheel duidt echter eene latere uitvoering aan.

1502.

26. Afbeelding en omschrift, zoo als bij VAN MIERIS, I. d. pag. 319. No. 4. de voorzijde, en even als VAN MIERIS, I. d. pag. 345. No. 3, de voorzijde. Met dit omschrift: *In domino confido, anno domini* 1500.

(kz) *In omnibus respice finem. anno domini* 1502.

*

27. Afbeelding, het wapen van Oostenrijk en

150[illegible]

28. Gelijk VAN MIERIS

Compte de H.

*

Handleiding No

met:

Phs & Johanna

*

29. *Qui vouldra? mo*[illegible]

(kz) *Jett: por la*

In alles dezelfd[illegible]

I. d. p. 368. N[illegible]

de letter O acht[illegible]

ning weggelaten [illegible]

150

30. Afbeelding en on[illegible]

MIERIS, I. d. p. [illegible]

In domino conf[illegible]

(kz) De afbe[illegible]

even als bij VAN

*

Handleiding No. 162, te verbeteren op de keerzijde met:

Jectoirs pour la chambre des cop: a Lille.

*

Handleiding No. 165. Den tekst te verbeteren met: doch aldaar *compte de Ho:*

1508.

31. Afbeelding en omschrift zoo als bij VAN MIERIS, I. d. p. 401. No 1, de voorzijde; doch de letters P. P. zonder kroontjes op de keerzijde. Tot omschrift gelijk VAN MIERIS, I. d. p. 365. No. 4. Vergelijk hiermede *Handleiding* No. 169. Dus

Nosce te ipsum et respice finem. ano 1508.

(kz) *Dtligite justicia qui judicat. terrz.*

*

Handleiding No. 169, de omschriften aldus te verbeteren:

Diligite Justicia qui judicat terrz.

Nosce te ipsum et respice finem. ano 1508.

*

Handleiding No. 174, te verbeteren met: *Prince d' Espanie* enz.

1510.

1510.

32. Afbeelding even als VAN MIERIS, 1. d. p. 365. No. 1, keerzijde, en tot omschrift:

Charles Archiduc d' Autrice. 1510.

(kz) De afbeelding en het omschrift gelijk aan VAN MIERIS, 1. d. p. 390. No. 8, de voorzijde, en dus:

Jetoirs po: Messineurs de conte a Lile.

*

33. Afbeeldingen en omschriften zoo als VAN MIERIS, 2. d. p. 98, No. 2, met dit onderscheid, dat aldaar 1520, en op dezen penning 1510 staat.

1511.

34. Afbeelding en omschrift zoo als bij VAN MIERIS, 1. d. p. 385. No. 2, de keerzijde, en dus met dit omschrift:

Diligite justcą qui judicat tra:

(kz) Afbeelding en omschrift zoo als de voorzijde van No. 185 der *Handleiding*, alzoo met dit omschrift:

Eadem mensura. 1511.

*

35. Rondom het wapen van Bourgondien, het omschrift:

Pour la cambre des compt: a Lille.

(kz) vuurstalen en vonken.

Qui bien jettra le compte trouva.

Zon-

Zonder jaartal, en kan gevoegelijk 20 à 30 jaren vroeger geplaatst worden.

*

36. Dezelfde als *Handleiding* No. 183, met: *Financies* en *anno domini.* 1511.

*

37. Dezelfde penning met: *Iecttoirs* enz. en dus de letter T tweemaal.

*

38. Dezelfde penning, doch tot keerzijde: *Emploije le bien. anno domini.* 1511.

*

39. Dezelfde als *Handleiding* No. 185, met: *Eadem mensura. anno domini.* 1511. (kz) *Ject: pour ceulx des finanches. anno* 1511. Tot afbeelding, het gekroonde wapenschild van Spanje.

1512.

40. Dezelfde als *Handleiding* No. 191, met: *Jus suum unicuique tribuite.* 1512. met de letter T op het vlak des pennings.

*

41. Dezelfde als *Handleiding* No. 195, met: *Gectoirs du burrau des maistres d' ostel de.*

Hand-

*

Handleiding No 199. Bij den tekst het volgende te voegen: heeft ook veel het voorkomen van een kerkelijk muntje.

1513.

42. Dezelfde als *Handleiding* No. 207, met:

Jectoirs de bureau des coptes des mes: 1513.

(kz) *Nosce te ipsum et respice finem.* Zijnde het jaartal alhier op de voor- en niet op de keerzijde.

*

43. Rondom een gekwarteleerd wapenschild, zijnde uit twee leeuwen en twee regte balken of Barrés zamengesteld, dit omschrift:

Pour la chambre.

(kz) *des comptes a Breda.*

Op het vlak des pennings het jaartal 1513. Vergelijk het wapenschild eenigzins met VAN MIERIS, 3. d. p. 417. Daar deze penning mij alleen afgeteekend is voorgekomen, en het wapenschild van Breda geene de minste overeenkomst heeft met het wapen op de voorzijde van dezen penning, komt mij de echtheid zeer twijfelachtig voor.

Hand-

*

Handleiding No. 200 tot 205. Bij den tekst dezer penningen te voegen: ook vindt men ze zonder hoofdletters en zonder jaartallen.

*

Handleiding No. 211. Tot nadere opheldering van dezen penning diene, dat het waarſchijnlijk een kerkelijk muntje zal zijn. Zooveel is zeker, dat het geene munt van Modena is. Het omſchrift behoort men aldus te plaatſen:

Ave gra: plena dominus tecum.
Denarius ſ̄ete terrae moiſis.

Misſchien ſpeelt dit wel op het heilige of beloofde land.

1514.

Handleiding No. 212, aldus te verbeteren:

Jectoirs pour ceulx des finanches a° 1514.

1515.

44. Dezelfde penning als *Handleiding* No. 216, met:

Karolus Princeps Hispanie Archidux Aus:

(kz) *Jetes bien que vous ne perdis. anno* 1515.

*

45. Afbeelding, op het vlak des pennings de letters I. H. S. — *Jezus Hominum Salvator*, of, *In hoc ſigno* beduidende. Het omſchrift luidt:

Sola miſeria caret invidia. ano 1515.

(kz) Twee laurierſtokken kruisgewijze door het Bourgondiesch vuurſtaal geſtoken, onder eene kroon. Aan de zijden de letters T. G. Het omſchrift is:

Nosce te ipſum et respice finem. 1508.

Vergelijk hiermede *Handleiding* No. 171. 172. 178. 215. 218. 219. *Handleiding* No. 219, in den tekst moet zijn: VAN MIERIS, 1 d. pag. 390. No. 1.

1520.

Handleiding No. 239. Tot opheldering daar bij te voegen: rondom het wapenſchild het omſchrift:

Caro : V. Ro : Imp : Loth : Brab: Limb : & Lux : Dux.

(kz) Op het vlak des pennings de letters I. H. S. *Zie Handleiding* 2. d. No. 45. Het omſchrift is:

Projectiles camere rational : Ducat : Br : 1520.

1521.

46. Dezelfde als bij VAN MIERIS, 2 d. pag. 120.

120. No. 1, met verandering in het omschrift als: *servire*, enz. op de voorzijde, en *de l'em* enz. op de keerzijde.

*

47. Dezelfde als *Handleiding* No. 243, met de letter P, en met de letter Q.

*

48. Dezelfde als *Handleiding* No. 244, met het jaartal op beide zijden.

*

Handleiding No. 240. 241. 242. 243. en 244. Bij den tekst dezer penningen te voegen: Deze komen eveneens voor met de afbeeldingen van het bourgondiesch kruis en vuurstaal, als ook met het jaartal op beide zijden.

1522.

49. Dezelfde als *Handleiding* No. 251, met de keerzijde van *Handleiding* No. 252. en bij den tekst te voegen: men vindt dezen penning ook met het omschrift in den derden naamval, en dus:

Carolo Imperatori Pio foelici Aug:

*

Handleiding No. 251, te verbeteren met: *rejecte*, enz.

*

Handleiding No. 253, te verbeteren met: *Mon esperanse*, enz.

*

50. Voorzijde. Afbeelding, de Rijksadelaar. *Gectoirs pour ceulx des finanches.*
(kz) De zuilen van Hercules met de banderol *plus oultre.*
Si vous fallez, ſi regectez. 1522.
Men vergelijke dezen penning gedeeltelijk met *Handleiding* No. 254; doch late aldaar de aanhaling van VAN MIERIS geheel achterwege.

*

51. Dezelfde als *Handleiding* No. 255; doch met:
Gectoirs des maistres d'ostel de l'empe:
(kz) *Si vous fallez, ſi regectez.* 1522.

1523.

De legpenning bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 275. van 1523, als ook te vinden in de *Handleiding*, op 1521. Deze komt ſomtijds ook geſtempeld voor, met het leeuwtje van Holland. *Zie* over de geſtempelde munten, VAN LOON, 1 d. pag. 164.

*

Handleiding No. 258 tot 261. Deze penningen komen ook voor met:
Jus ſuum unicuique retribuite. a. 1523.
(kz) *Honeste vivite neminem ledite* 1523.

No.

*

No. 258 der *Handleiding* verbetere men met: *nieminem.*

1524.

52. Afbeelding en omſchrift als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 205 No. 1, en tot keerzijde als VAN MIERIS, 2. d. pag. 418, en dus:

Force et proresſe, vient de grant noblesſe.

In het manuſcript van A. SCHOEMAKER. was deze ſpreuk vertaald met:

Kraght en dapperhijt, ſpruijt uijt groote edelhijt.

(kz) *Po: exhauſer le nom du createur.*

53. Afbeelding, het gekroonde rijkswapen, omhangen met de vliesorde. Het omſchrift:

Jettoirs la chambre des copt: a Lill:

(kz) Afbeelding en omſchrift even als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 206. No. 2. de keerzijde, dus:

de l'Epereur Charles Roy de Castille. 1524.

1529.

Handleiding No. 276. moet aldus verbeterd worden:

Sanct: Andreas intercede pro nobis.

Dit is waarſchijnlijk een kerkelijk muntje. Men vindt dit penningje in verſchillende groottten, en van diverſe jaren. Op ſommige ſtaat alleen de letter M. op het vlak des pennings, met het omſchrift:

Maria Mater gratiae.

(kz) *Anno incarnationis dni.* 1520.

Op het veld weder alleen het woord LOF. Het Antwerpsch handje duidt de plaats der munting aan.

*

Handleiding No. 277. de keerzijde; moet op de navolgende wijze verbeterd worden:

Miſe mei deus ſeed:. magnanimam tuam.

Het wapen is eenigzins gelijk aan VAN MIERIS; 3. d. pag. 125, de keerzijde. Deze penning zoude dus tot de familie VAN MIEROP kunnen behooren.

*

Tot opheldering van No. 278 der *Handleiding* diene, dat men het omſchrift der keerzijde aldus moet lezen:

Libera me dne a calupniis hominu : *Ps* : *David.* 1530.

Het woord *calupniis* moet zeker *calumniis* zijn.

153.

1530.

54. Afbeelding en omschrift even als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 320. No. 4, de voorzijde.

Imp: Caes: Carolus V. Augustus.

(kz) Afbeelding en omschrift zoo als VAN MIERIS, 3. d. pag. 56. No. 3, de keerzijde.

Gectoirs de mesf: de finafes de l'em:

1532.

55. Dezelfde als *Handleiding*, No. 281. tot No. 285. met de letters: M. E. V. O.

*

56. Als boven, met de letters: M. H. V. D.

*

57. Als boven, met de letters M. I. D. I.

*

58. Als boven, met de letters: M. I. I. O.

*

Handleiding No. 290 aldus te verbeteren: VAN MIERIS, 2. d. pag. 379.

1534.

59. Dezelfde als *Handleiding* No. 292. met:

Gectoirs pour la chãbre des coptes a Lill:

1535.

Handleiding No. 296. Dit is een ker-

 ke-

kelijk muntje van onze lieve vrouwe van Puij in Frankrijk. Men vindt ze met verschillende stempels; veelal met de muntwerken van de Gebroeders KRAUWINCKEL, te Nurnberg. Het geschrift onder het lieve vrouwe beeld luidt:

Agnis dei qui tollit peccata mundi, donna nobis pacem.

Zie SWAVINGH, Galerij der Roomsche beelden. 1824. pag. 86.

1537.

Handleiding No. 301, te verbeteren met: *ãno* 1537.

1538.

60. In alles dezelfde als *Handleiding* No 304. tot 308. met de letters: M. R. C. V.

*

Handleiding No. 312, te verbeteren met: G. P. bij VAN MIERIS met P. B.

*

Handleiding No. 313, te verbeteren met:

Sancte Michael intercede. enz.

De vrouw met de lantaarn komt ook voor bij VAN MIERIS, 2. d. p. 320. No. 4.

*

61. Dezelfde als *Handleiding* No. 314; doch de

de vrouw met de lantaarn tusfchen het jaartal 1538. en deze voert de omfchriften:

Ject: pou: les recev: de la ville de Brucel:

Sancte Michael īterced: pro nobis.

Men vindt dezen penning ook met het jaartal op beide zijden in den rand. Men verbetere op de keerzijde het woord *Sancti*, met *Sancte*.

1539.

Handleiding No. 331, te verbeteren met achter het woord *Rex.* 3. te plaatfen.

*

62. Bijkans dezelfde penning als *Handleiding* No. 332; met dit onderfcheid, dat op de voorzijde het wapen van Spanje is afgebeeld, en op de keerzijde het omfchrift dus luidt

Gectoirs du bureau des finaces.

1540.

Handleiding No. 333, de voorzijde te verbeteren met:

Carolo: Imp: Pio: foe: Aug: S. P. Q. R. zijnde dezelfde als VAN MIERIS, 3. d. pag. 22. No. 4.

*

63. Dezelfde als *Handleiding* No. 333, met

de letters N. A, met G. B. en met C. B. De verklaring der letters is mij even onbekend gebleven.

*

64. Afbeelding en omschrift zoo als bij VAN MIERIS, 3. d. p. 40. No. 4. de voorzijde.

(kz) Afbeelding even als VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 7. met het omschrift:

Gect: de mesf: de finases de l' 1540.

*

Handleiding No. 340, de omschriften aldus te verbeteren:

Da de: que de: caeq: cae: sunt.

(kz) *Ject: de monnoiers d'Anvers.*

*

65. Dezelfde als *Handleiding* No. 341, de voorzijde; en tot keerzijde, als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 332. *L' èndit* enz.

*

Handleiding No. 344, aldus te verbeteren:

Gect: de mesf: des finases de l' 1540.

(kz) *Carolus V. Augustus Imp: Hisp: Rex.*

Zonder jaartal.

*

66. *Gect: des M: d' hostel de Iepere* 1540.

Af-

Afbeelding als bij VAN MIERIS 3. d. pag. 30. No. 7.

(kz) *Arag: z^e. Re: Archid: Aut: Duc Burg:*

Afbeelding als VAN MIERIS, 2 d. pag. 59. No. 1, doch zonder de kroon, en met dit verschil, dat het jaartal 1516 op deze plaats en niet ter zijde van het Bourgondische kruis gevonden wordt. Verg. hieronder No. 70.

*

Handleiding No. 345, te verbeteren met:

Gect: de mesf: enz.

*

Handleiding No. 346, aldus te verbeteren:

Gect: de mesf: des finafes de l' 1540.
(kz) *Arrag: z^e. Archid: Auste: Duc: Burg:* 1516.

*

Handleiding No. 348 te verbeteren, door aan beide zijden, vóór den naam van Leval, eene S. te plaatsen: *S. Philippe de Leval.*

1541.

67. Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS 3. d. pag. 30; doch tot keerzijde

VAN

VAN MIERIS, 2. d. pag. 332, en dus weder twee zamengevoegde, als die bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 30. No. 1. Deze eene geheel andere gravure; de leeuw en de gezant veel kleiner.

*

68. Afbeelding, het gelaurierde borstbeeld van Keizer Karel V. en tot omschrift:

Qui a tu es deus fortitudo mea. Ps 42.

(kz) *Gect: de mesf: des finases de l'em:* 1541.

1542.

69. Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 56. No. 4.

Qui a tu ès deus fortitudo mea. 1542.

(kz) *Gectoirs de mesf: de finases de l'emp:*

Afbeelding en omschrift als VAN MIERIS, 3. d. pag. 56. No. 3.

*

De keerzijde van No. 363 der *Handleiding* te verbeteren met: *alarum.*

1543.

Handleiding No. 374. Bij den tekst te voegen: ook met enkel 43 op de voorzijde.

*

70. Dezelfde als *Handleiding* No. 375; doch

doch op de keerzijde, boven de laurierstokken, het jaartal 1516, en tot omschrift:

Arrag: Z^e. Re: Archid: Auste Duc Burg:

*

71. Dezelfde als *Handleiding* No. 379 tot 386; doch met de letters A. V. L.

*

Handleiding No. 388, aldus te verbeteren:

Gettoirs pour la chambre des comptes a Lille.

(kz) *Charles Emp: de Rom: Roij des Epaigs, Conte de Fla:* 1543.

*

72. VAN MIERIS, 3. d. pag. 78. No. 3. Deze ook met de letter D vóór *Hostel* en dus:

Gect: des M: d' Hostel de l'emperer. 1543.

1544.

73. Afbeeldingen en omschriften als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 96. No. 1; doch zonder jaartal. Dezelfde bij VAN MIERIS, met *nationibus.*

*

74. Dezelfde als *Handleiding* No. 390, met:

Manus domini protege me. 1544..

*

75. Dezelfde als *Handleiding* No. 390, met:

Sub

Sub umbra alarũ tuarũ protege no:
Het wapenſchild, als VAN MIERIS, 3. d. pag. 30, No. 7.

*

76. Dezelfde als *Handleiding* No. 399, met het opſchrift op de keerzijde:
G: de la chambre des comp:

*.

77. Dezelfde met:
G. *de la chambre des cop:*

*

78. Afbeelding en omſchrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 102 No. 3.
In equitate tua vivifica me. 1544.
(kz) G. *de la chambe des cop: a Lille.*
Het gewone wapenſchild van Spanje.

79. Dezelfde als *Handleiding* No. 401, met:
Dormiam et requiescam. Ps 4.

*

Handleiding No. 404. Dit is een gildepenning. Zie mijne *Bijdragen tot de Penningkunde.* Plaat VIII. No. I.

1545.

Handleiding No. 406, te verbeteren met: *ambulabis.*

*

80. Dezelfde als *Handleiding* No. 407. en vervolg. met de letters A. V. L.

81.

81. Dezelfde, met de letters: R. V. D.

*

Handleiding No. 414, is dezelfde als VAN MIERIS, 3. d. pag. 109. No. 1.

*

Handleiding No. 421, te verbeteren: dat dezelve de keerzijde heeft van *Handleiding* No. 423, de keerzijde.

*

Handleiding No. 422, te verbeteren met:

Imp: Caes: Carolus V. Augustus. zijnde de keerzijde als bij VAN MIERIS, 3. d. p. 56. No. 3, de keerzijde.

*

82. Dezelfde als *Handleiding* No. 423, met:

Carolus V. Romanor: Imp: Semper August 9

*

83. Dezelfde, het Rijkswapen voerende, met:

Carolus V. Romanor: Imp: Semp: August 9

1546.

Handleiding No. 426, te verbeteren met: bij VAN MIERIS, 3. d. p. 126. *Qui pote?*

*

Handleiding No. 428; Tot beter verstand van den tekst moge dienen, dat het

jaartal

(kz) De pijlaren van Hercules, en tusſchen dezelve eene kroon, in plaats van een vuurſtaal.

Zonder jaartal.

*

90. Afbeelding, de wapens van Holland, Zeeland en Westvriesland. Het omſchrift: *Restituo imp: redit triumph: I. I. D.*

Zie VAN MIERIS, 3. d. pag. 208. No. 2, de keerzijde.

(kz) *Gect: de monnoier: de Holl:* 48.

Vergelijk *Handleiding* No. 458; zijnde de afbeelding gelijk aan VAN MIERIS, 3. d. pag. 208. No. 3, de keerzijde.

*

Handleiding No. 458. Bij den tekst te voegen: van deze zijn mij meerdere varierende ſtempels, vooral in de verkortingen van de woorden, voorgekomen.

*

Handleiding No. 469. Deze behoort bij de gildepenningen. *Zie de aanhaling op Handleiding* No. 404.

1549.

Handleiding No. 472, aldus te verbeteren: *Contadores* enz.

*

Handleiding No. 473, te verbeteren met: *Philippus*, enz.

86. Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS 3. d. pag. 97, op 1540, met:

Super aspidem et basiliscu: ambulabis. 1547.

(kz) *Ad faciendas justificationes tuas. M. G. R.*

Zijnde de afbeelding en het omschrift zoo als bij VAN MIERIS, 3. d. p. 372. No. 2, de keerzijde.

*

Dezelfde penning, met de letters: M. I. I.

*

Handleiding, No. 441, moet aldus verbeterd worden:

Comite fortuna enz.

1548.

Handleiding No. 450 tot 456. De voorzijde dezer penningen te verbeteren met:

Ca: V. Ro: Imp: Aug: pius et foelix.

*

87. Dezelfde als boven, met de letters: *M. I. I.*

*

88. Dezelfde als *Handleiding* No. 457, doch met *outre.* Zie VAN MIERIS, 3. d. pag. 289. No. 2, de keerzijde.

*

89. Afbeelding, 's Keizers borstbeeld, met het omschrift:

Carolus V. Rom: Imp: Au: Cat:

C (kz)

1551.

94. Dezelfde als *Handleiding* No. 495; doch op de voorzijde het jaartal 1551, en op de keerzijde, het groote Rijkswapen.

*

95. Afbeelding en omschrift zoo als bij VAN LOON, 1. d. pag. 7. No. 1, de voorzijde:
Philippus Austr: Carol: V. Caes: F:
(kz) *Maria D. G. R. H.*
Afbeelding en omschrift als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 289. No. 1, de voorzijde.
Zonder jaartal.

*

Handleiding bl. 137, de voornommer 597, te veranderen in 497.

*

Handleiding No. 498, diende tot een vrijpenning van de geestelijkheid, voor den accijns op de wijnen, binnen Antwerpen. Zie *Antverp: Chr: masc: et crescens. Antverpiae* 1773.

1552.

96. Dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 4, de keerzijde; en tot keerzijde, VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 5; en dus:
Philippus Austr: Caroli V. Caes: F:
(kz) *Philippus spes altra patriae.*

97.

*

97. Dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 3, de voorzijde; en tot keerzijde VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 6, de keerzijde; en dus:

Carolus V. victor ſemp: Aug:
(kz) *Philippus ſpes altra patriae.*
1552.

*

Handleiding No. 500, komt ook met kleine variatie in het muntwerk voor.

*

Handleiding bl. 139, de voornommer 532, te veranderen in 502.

*

Handleiding No. 505, aldus te verbeteren:

Gectoirs du burreau des finan: de l' emp. 52.

Van dezen penning komen er ook met kleine variatien in de ſpelling voor.

*

Handleiding No. 508 en 509, te verbeteren met:

Contadores del bureau de su Alteza.
1552.

*

Bij VAN MIERIS 3. d. pag. 308 en 309, is in den tekst van den penning het woordje *et* vergeten; men leest aldaar:

da-

dato deo que dei, cesari que caesaris. terwijl op den penning staat: *et caesari que*, enz.

1553.

98. Afbelding en omschrift als VAN MIERIS, 3. d. pag. 293. No. 8, de voorzijde; en tot keerzijde, VAN MIERIS, 3. d. pag. 318. No. 2, de voorzijde, en aldus:

Carolus V. Rom: Imp: semp: August: (kz) *Philippus D: G: Hispaniarum Princeps.*

Zonder jaartal:

*

99. Afbeelding en omschrift als VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 5, de voorzijde; en tot keerzijde VAN MIERIS, 3. d. pag. 323, de keerzijde; en dus:

Carolus V. Rom: Imp: semper Aug: (kz) *Gectoir: du bureau des finan: de l'em:* 53.

Offchoon de voorzijde bij VAN MIERIS op 1555 voorkomt, heb ik dezen, om het jaartal op de keerzijde, tot 1553 gebragt.

*

100. Dezelfde als VAN MIERIS, 3. d. pag. 173. No. 1, de voorzijde; en tot keer-

zijde

zijde, VAN MIERIS, 3. d. pag. 323, de keerzijde; en dus:

Charles V. Emper. de ses rebelles vainqr.

(kz) *Gectoir: du bureau des finan: de l'em:* 53.

*

101. Dezelfde als *Handleiding* No. 528, met:

G: po' l: chab: de cot: a Brucl: 1553.

*

102. Dezelfde als *Handleiding* No. 530, met het jaartal en de spelling als de laatstvoorgaande.

*

103. Dezelfde als *Handleiding* No. 533, met de spelling aldus:

o Schalc trec uth u balck. Lu: 6 c.

(kz) *Wat bat kers of bril, die niet sien en wil.*

Sommige hebben ook:

di nit sien en wil.

*

Handleiding No. 534. Bij den tekst te voegen en dus te verbeteren, er staat: bij VAN MIERIS, de No 3, dit moet zijn, de No. 2. Zie over dezen penning, APELS *repertorium*, 1' Theil. pag. 562. alwaar deze penning onder de verschillende bijbelsche en geestelijke pennin-

 gen

*

108. Dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 372. No. 5, doch zonder jaartal, en met *Carl V.* enz. op de voorzijde.

*

109. Dezelfde als *Handleiding* No. 552; doch tot keerzijde, de afbeelding van het gekroonde wapenschild van Spanje, omhangen met de vliesketen, en tot omschrift:

G: de la chambre des compt: a Lill:

*

110. Dezelfde als *Handleiding* No. 560; doch tot keerzijde, rondom het borstbeeld des Konings,

Philippus D: G: Hisp: Regis Comitis Hol:

*

111. Dezelfde als bij VAN LOON, 1. d. pag. 7. No. 1, de voorzijde. Tot omschrift:

Philippus D: G: Hispaniarum rex.

(kz) Als bij VAN LOON, 1. d. pag. 7. No. 1.

*

Handleiding No. 562. Deze penning kan dikwijls misleiding in de plaatsing van eene letter geven, daar dezelve bijna altijd de letters T en E te zamen voegt, als Æ. Zie VAN LOON, 1. d. pag. 7. No. 1.

1556.

1556.

112. Dezelfde als bij VAN LOON, I. d., pag. 12. No. 1; doch met *dux Burg*: zoo als de No. 2.

*

Bij den tekst van *Handleiding* No. 565 te voegen: bij sommige stond het jaartal 55 achter het woord *Bruesſel*, gelieve dit dus te verbeteren: ofschoon het wapen tusschen het jaartal 1556 staat.

*

Handleiding No. 567, aldus te verbeteren:

Imp: Caes: Carolus V. August 9

*

Handleiding No. 573, te verbeteren met:

Bruesſel. 1556.

*

Handleiding No. 577. Bij den tekst te voegen: deze heeft somtijds ook de letters T. C, en werd ook het wapen van Lotharingen opgegeven.

*

Handleiding No. 578, de keerzijde aldus te verbeteren:

Alter vivum beabit. 1556.

113.

*

113. Afbeelding, het borstbeeld van den Koning, met het omschrift:

Philippus D: G: Hispaniarum rex.

(kz) G: *du bureau des finances.* 56.

Afbeelding, het groote wapen van Spanje.

1557.

Handleiding No. 579, de keerzijde te verbeteren met:

Philip: Carl: Fil: enz.

*

Handleiding No. 582, de keerzijde te verbeteren met:

Philip: Carl: Fil: enz.

*

114. Dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 402. No. 2, de voorzijde, met:

Ph: D: G: Hispaniarum rex. 1557.

(kz) Als VAN LOON, 1. d. pag. 31. No. 3, de keerzijde; dus:

Qui bien gectera son copte trove:

*

115. *Robertus à Bergis Eps. Leodi.*

Afbeelding, het wapenschild van VAN BERGEN, zie VAN MIERIS, 3. d. pag. 3. No. 1, de voorzijde; doch aldaar van CORNELIS VAN BERGEN: Zie over RO-

BER-

BERTUS, VAN MIERIS, 3. d. pag. 234. als Apostolisch ambtsſchrijver, tot medehelper of Coadjutor van den Bisſchop van Luik verkozen 1549, en tot Bisſchop van Luik 1557. Zie VAN MIERIS, 3. d. pag. 418, alwaar ook de penning van zijne moeder voorkomt.

(kz) *Comes Losſe: dux Bullon:*

De verbeelding is, in alles gelijk aan de keerzijde van Georgius van Oostenrijk, in wiens plaats hij kwam. Zie *Handleiding* No. 708, met de aanhalingen; als ook APELS *repertorium* 1r Theil. p. 307. Het is de *ſprenger* of het *zesſtuiversſtuk* van Luik. Zie den *Beeldenaar* van 1580; vergelijk voorts *Handleiding* 706 tot 708, welke ſtukken van *vier*, *twee* en *eenen* ſtuiver zullen zijn, en waar men op de keerzijde der twee laatſte zal moeten lezen *Losſen*, in ſtede van *Osſen*.

1558.

116. Dezelfde als VAN MIERIS, 3. d. pag. 402. No. 1, met het jaartal 1558 op de voorzijde.

*

Handleiding No. 593, te verbeteren met: pag. 9; er ſtaat pag. 19.

Hand-

Handleid

te verbeterer

Gitones a

Handleid

ook voor m

in de woor

ook VAN LO

117. Dezelfde als

No. 3, de v

VAN LOON,

voorzijde.

Philippus

Reges Fland

(kz) *Ph*

Reges Fland

Vergelijk

60.

Handleiding No. 607, te verbeteren met:

Phs. D: G: Hisp: Rex Catholicus.

*

Handleiding No. 608, te verbeteren met:

Iſabella D: Val: Phi: Hispa: Regis Ux:

*

118. Afbeeldingen, als *Handleiding* No. 613; tot omſchriften:

Philippus D: G: Hispaniarum rex. 59.

(kz) G: *pour ceulx des comptes a Lille.*

1560.

119. Dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 102. No. 3, de voorzijde; en dus:

In equitate tua vivifica me. 1544.

(kz) G: *de la chambre des compt: a Lille.* 1560.

Vergelijk *Handleiding* No. 624.

*

120. Rondom de twee koninklijke borstbeelden:

Phs D: G: Hispaniarum rex. 1560.

(kz) Afbeelding, het ruitwapen met:

Gect: de la chambre des copt: a Lille. 1557.

Hand-

*

Handleiding No. 620, de voorzijde, te verbeteren met:

Phls. Dei Gracia Rex Catholicus.

*

121. Dezelfde als *Handleiding* No. 622, met:

Philippus D: G: Hispaniarum rex.

Afbeelding, des Konings borstbeeld.

(kz) G: *pour la chābre des comptes a Lille.*

Afbeelding, het borstbeeld van Isabella. Zonder jaartal. Vergelijk VAN MERIS, 3. d. pag. 342. No. 3. Het omschrift met *Handleiding* No. 622, en de afbeelding met *Handleiding* No. 608.

*

Handleiding No. 625, de voorzijde, te verbeteren met:

Phs D: G: Hispaniarum rex. 1560.

1561.

Handleiding No. 630. en 631, te verbeteren met achter het woord *Hen* een teeken te plaatsen, dienende tot aanvulling van *ricus* en dus *Hen*3. Men vindt dien penning ook in kleineren vorm, zonder lelien en vonken.

*

122. Dezelfde als *Handleiding* No. 638, met het jaartal 61 op de voorzijde.

Hand-

Handleiding No. 640 en 641. Over deze penningen zie men de aanmerking in de *Handleiding* No. 498, op het jaar 1551.

*

Handleiding No. 642, de keerzijde aldus te verbeteren:

Gectoirs du bureau des finances.

Van dezen, ftempels met en zonder eenen ftrik aan de balans.

*

Handleiding No. 644, de keerzijde aldus te verbeteren:

Leggelt van fco: rekencamer in Gel:

*

Handleiding No. 648, te verbeteren met:

Ferdin: d: Bosco Militiae questor.

1561.

1562.

Handleiding No. 653 en 654, de voorzijde te verbeteren met:

G: du burreau enz.

*

Handleiding No. 657, de voorzijde te verbeteren met *Philp: Carl:* enz, en bij den tekst te voegen: deze ook met *compt:*

*

123. Dezelfde als *Handleiding* No. 642, met het jaartal 1562.

*

Handleiding No. 659, is een gildepenning. Zie mijne *Bijdragen*, plaat VIII. No. 7.

1563.

Handleiding No. 664, de voorzijde te verbeteren met:

Phlip: Carl: enz.

*

Handleiding No. 668 en 669. Daar deze zonder jaartal zijn, kunnen dezelve gevoeglijk op 1555 geplaatst worden. Bij BACKER, No. 4489, vindt men letterlijk:

Phs D: G: Rex Hispani: Dux Gelrie Co: Zutph:

(kz) *numisma camere comput: Gelrie Co: Zu:*

deze moet verbeterd, zoo als de legpenning in mijne verzameling voorhanden:

Phs D: G: Hispani: Dux Gelrie Co: Zu:

(kz) *Nummisma camere comput: Gelrie Co: Zu:*

*

Handleiding No. 673, de voorzijde te verbeteren met:

Regis Hisp: Co: Fl: Arth: Hai: Na: 63.

Hand-

*

Handleiding No. 674, de voorzijde aldus te verbeteren:

Pax multa diligentibus legem tue.

*

Handleiding No. 676 en 677, de voorzijde te verbeteren met:

Comptes et gettes justement.

*

Handleiding No. 678, bij den tekst te voegen: deze ook zonder jaartal.

*

Handleiding No. 679, is een gildepenning. Zie mijne *Bijdragen*, plaat VIII. No. 6.

*

Handleiding No. 681, bij den tekst te voegen: meer waarſchijnlijk het penningje der Rederijkers kamer te Antwerpen, den olijftak, welke de ſpreuk *Ecce gratia* tot devies had. Komt ook voor zonder de letters: S. P. Q. A.

*

Handleiding No. 682, is een gildepenning, zie mijne *Bijdragen*, plaat VIII. No. 10, van de goudſmeden van Brusſel; waarmede deze eenige overeenkomst heeft.

1564.

124. Dezelfde als *Handleiding* No. 683; doch met:

Philippus D: G: Hisp: Regis Comitis Hol:

Van dezen vindt men ook andere ſtempels, met kleine variatien in de gravure.

*

125. Dezelfde als *Handleiding* No. 688; doch met:

Carolus V. Rom: Imp. ſemper Aug: (kz) *Philp: Carol: Fil: Hispan: Princeps.* 1564.

*

Handleiding No. 690, de voorzijde aldus te verbeteren:

In equitate tua vivifica me. 1544.

*

126. Dezelfde als bij VAN LOON, I d. pag. 45. No 2; doch op de keerzijde het omſchrift:

G: de la chamb: des copt: a Lille. 1564.

*

Handleiding No. 693, de voorzijde te verbeteren met:

Gectoȝ du bureau des finances. 1564.

*

Handleiding No. 694, te verbeteren met:

Anne

Anne de Lore : Duche : d'Arſchot : P : d'Oragie.

(kz) *Non est mortale quod opto.* 1564.

*

Handleiding No. 695, bij den tekst te voegen: is waarſchijnlijk van Lotharingen.

1565.

127. Dezelfde als *Handleiding* No. 696, doch met:

Carolus V. Rom: Imp: ſemper Aug:

*

128. Dezelfde als *Handleiding* No. 698, met:

Philippus D: G: Hispaniarum rex.

(kz) *Ad uſum camerae rationum inſulen:*

Het wapenſchild tusſchen het jaartal 1—5. Vergelijk *Handleiding* No. 703, de voorzijde 6—5.

*

Handleiding No. 701, de voorzijde aldus te verbeteren:

Leggelt van ſco: rekencamer in Gel:

Bij den tekst te voegen: vuurſtalen en vonken, ter zijde van de kaars.

*

Handleiding No. 703, de voorzijde aldus te verbeteren:

Ad usum camerae rationum insulen:

*

129. Dezelfde als VAN LOON, l. d. pag. 31. No. 3, de voorzijde met:

Qui bien gectera son copte trove.

(kz) *G. de la chamb: des compt: a Lille.* 1565.

*

Handleiding No. 705, is een kerkelijk muntje. Zie de verklaring op *Handleiding* No. 296, op het jaar 1535.

*

Handleiding No. 706 en 707, zijn munten van Kamerijk en Luik. Zie over dezelve: *Ordonnancie ende Instructie van de Wisselaars te Antwerpen*, 1633, pag. 24. De spelling verbetere men aldus:

H. d: Bergis Episc: Com: Cameracensis.

(kz) *Nichil intus quae amare pecuniam.*

*

Handleiding No. 708, is eene oude munt van Luik; zie het aangehaalde op 1557. De lezing moet aldus verbeterd worden:

Robertus a Bergis Eps Leodie.

(kz) *Dux Bullon: Comes Losfen:*

Zie

Zie verder over deze munten, *Zeperneck*, *over de ſede vacanz munzen.*

1566.

Handleiding No. 710, is een Neurenburger ſpeelpenning, doch verdient eenige aanmerking. *Madaij*, 1 Theil p. 677. No. 2115, noemt een bijna dergelijken penning, een zeer zeldzamen thaler, bij den aanvang der Hollandſche Republiek op den afval van Spanje geſlagen; met het omſchrift:

Mennich benijt dat een ander gheniet (kz) *Als hij mede geniet en is hem geen verdriet.*

Hij geeft op als afbeelding voor de keerzijde, de voorſtelling van dezelfde twee mannen, hunne mutſen of baretten in de hand houdende; met het jaartal 1571. Hij geeft denzelven verder op als een zeer zeldzaam ſtuk, dat dikwijls met 4 à 5 Dukaten betaald werd.

In de maand December 1828 werd een dergelijke penning, te Amſterdam in het huis met de Hoofden, verkocht voor *f* 8. 75. Dezelve behoorde tot het aanzienlijk kabinet van den Heer van BLANKENHAGEN, uit Petersburg alhier ten verkoop gezonden. Het zoude aldus

kunnen zijn, dat deze legpenning wel van Nederlandſchen oorſprong ware; hoewel op geen ſtaats of publiek gezag geſlagen.

1567.

130. Rondom 's Konings borstbeeld:

Leggelt van ſco: rekentamer in Gel:

(kz) *Leggelt van s'co: rekencamer in Gelr:* 1567.

Afbeelding, het groote wapenſchild. Vergelijk *Handleiding* No. 722.

*

131. Rondom het borstbeeld van den Koning:

Redde rationum villicationis tue.

De keerzijde, als die van den laatstvoorgaanden; ook met en zonder jaartal.

*

Handleiding No. 726, is een gildepenning. Zie mijne *Bijdragen*, plaat VIII. No. 8.

*

Handleiding No. 727. Zie over dezen penning van GERARDUS VAN GROESBEEK, APEL's *repertorium*, *erster band*: pag. 306, 307 en 308.

Handleiding No. 728, te verbeteren met:

Phles Sijre de Croij Duc d'Archot.

VAN

*

VAN LOON, 1. d. pag. 90, onder deze bij BIZOT, pag. 2, in veel grooter formaat.

1568.

132. Dezelfde als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 401. No. 1., de voorzijde.

Nosce te ipsum et respice finem. 1568.

(kz) *Michael: Archange tu nos protege.*

Afbeelding, Michael den draak bevechtende.

*

Handleiding No. 733. Zie de aanhaling op 1567 in de *Handleiding* No. 727.

*

Handleiding No. 734, is een gildepenning. Zie mijne *Bijdragen*, plaat VIII. No. 10, en den tekst pag. 51. Vergelijk *Handleiding* No. 1122.

*

VAN LOON, 1. d. pag. 112, bij BIZOT eene geheel andere gravure.

1569.

Handleiding No. 735, te verbeteren op de keerzijde met:

G: du bureau des finances.

*

Handleiding No. 738. Zie het boven aangehaalde op 1567. *Handleiding* No. 727 en 733.

*

Handleiding No. 739. Zie de aanmerkingen en ophelderingen, *Handleiding*, 1 deel, op 1400.

1570.

133. *Phs D: G: Hisp: rex Catholicus.*

Afbeelding, het borstbeeld van den Koning, tusschen het jaartal 1570.

(kz) *Isabella d: Val: Phi: Hisp: regis Ux:*

Afbeelding, het borstbeeld der Koningin; onder hetzelve het wapen van Utrecht. Vergelijk dezen op 1559, in de *Handleiding* No. 605, 606 en 607.

*

Handleiding No. 744., bij den tekst te voegen: deze penning komt ook voor, met de jaren 1577 en 1579, en zonder jaartal. De voorzijde te verbeteren met:

Sic voluere dii.

(kz) Rondom het wapen van Lotharingen:

Claudia D: G: Cal: Lot: Bar Gelr: Dux.

*

Handleiding No. 745. Zie de aanmerkingen op den laatstvoorgaanden.

1571.

1571.

Handleiding No. 750 tot 755. Deze penningen komen ook voor met:

Phs et Anna D: G. Hisp. rex.

(kz) *Ad usum camere rationum insulen:* 1571.

✱

134. Dezelfde als *Handleiding* No. 757, met:

Phls et Anna Rex et Regina Hisp:

✱

135. Dezelfde met:

Phli: et Anna Rex et Regina Hisp:

✱

Handleiding 758, bij den tekst te voegen: deze ook met het gescheiden jaartal 1. 5. 7. 1.

1572.

136. Afbeelding en omschrift als *Handleiding* No. 760, keerzijde: de beide borstbeelden onder eene kroon, de omschriften aldus:

Phs D: G: Hispaniarum Rex 1572.

(kz) *Phs et Anna D: G: Hispa: Rex.*

✱

137. Afbeelding, de wapens der Walsche provincien; het omschrift:

Ad usum camerae rationum insulens. 1571.

(kz)

(kz) *Phs et Anna Hispaniarum*:
De twee borstbeelden onder eene kroon, en onder aan, tusfchen het omfchrift, het jaartal 1572.

1573.

Handleiding No. 770, de voorzijde te verbeteren met:

Phs D: G: Rex Catholicus. 1573.

Bij den tekst te voegen: komt ook voor met *Phls.* en met een binnenrand en zonder het wapen van Utrecht onder het borstbeeld der Koningin.

1574.

138. Afbeelding en omfchrift te vergelijken met VAN MIERIS, 3 d. pag. 394. No. 2, de voorzijde; maar het beeld van de geregtigheid op eenen zetel, de voeten op een zwaard geplaatst; doch geen landfchap in het verfchiet; tot omfchrift:

Diligite justitiam qui judica: terram.

(kz) *In deo fpes mea. anno domi.* 1574.

Tot afbeelding, het wapenfchild van WILLEM, Hertog van Gulik, Kleef en Berg; zoo als hetzelve voorkomt bij VAN LOON, 1 d. pag. 183. Vergelijk *Handleiding* No. 717 en 746.

139.

139. Rondom het borstbeeld:
Frederic: Perrenot Chel: S: de Roust: .etc.
(kz) *Virtutis fortuna foror.*
Afbeelding, het wapenfchild, zoo als bij VAN LOON, 1 d. pag. 184. Zonder jaartal. Zie DE VRIES en DE JONGE, *Nederl. gedenkpenningen verklaard*, 1 d. pag. 78.

*

Handleiding No. 783, de voorzijde te verbeteren met:
Phs D: G: R: Hispa: Comes Flandriae, 1574.

*

Handleiding No. 787, de omfchriften aldus te verbeteren:
Phls et Anna Rex et Regina His:
(kz) *Nummus camere compu: Hol:*

*

VAN LOON, 1 d. pag. 187. No. 3, bij BIZOT, pag. 24. Nocet *emta* zonder de letter P, en bij VAN LOON, het omfchrift *epta*, zonder de letter M.

1575.

140. Dezelfde als bij VAN LOON, 1 d. pag. 224, doch met het jaartal 1575 en dus een jaar vroeger.

*

ven de kroon, en geen hostie of misbrood.

1577.

144. In alles dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 231; maar het jaartal onder aan, en dus geheel anders geplaatst.

*

VAN LOON, I. d. pag. 243. No. I. wordt ook gevonden met A°. vóór het jaartal 1577.

*

Handleiding No. 816, de keerzijde te verbeteren met:

Dissipa gentes quae bella volunt. Psa. 68.

*

Handleiding No. 820, de keerzijde te verbeteren met:

Calculus camere rationem insulen:

*

Handleiding No. 823, aldus te verbeteren:

Jectz du bureau des finan: du Roy.
(kz) CIƆIƆLXXVII.

*

VAN LOON, I. d. pag. 231; bij BIZOT vindt men tusschen het jaartal en het wapenschildje van Utrecht, het wapen van Middelburg.

VAN

*

Van Loon, 1. d. pag. 239. Deze legpenning komt ook voor met kleine variatien, zoo in het muntwerk, als in grootere of kleinere hand.

1578.

Handleiding No. 824, de omſchriften aldus te verbeteren:

Vicit leo de triba Juda.

(kz) *Victoriae praemia libertas.* 1578. Het verſchil beſtaat dus alleen in het veel ſlechtere der gravure.

*

Handleiding No. 825, de keerzijde aldus te veranderen:

Gect: du bureau des finan: 1578.

*

Handleiding No. 829, de keerzijde te verbeteren met:

Camere rationū: insulen: calculus.

*

Handleiding No. 832 en 833, de keerzijden aldus te veranderen:

Anna Austriaca fili Maximili: 1578.

*

Handleiding No. 834, de voorzijde te verbeteren met:

Spem fert Mathias.

(kz) *Offen*

doch zonder

VAN LOON,

BIZOT abusie

van *Gembl:* (

Handleiding

beteren:

Sic voluere

(kz) *et ad h*

Handleiding

met:

Vicit vim vi

D

en: N: V: N:

Handleiding

ring diene de

Jusques a quand. I.D S. G. F. 1579.
welke letters beteekenen:

Joannès de Stralen Gosuini filius.

Deze JOANNES VAN STRALEN was een broeder van den beroemden Antwerpschen Burgemeester, op bevel van ALVA in 1568 onthalsd. JOANNES VAN STRALEN was in 1577 en 1578 Burgemeester, en van 1583 tot 1586 Ambtman te Antwerpen.

1580.

Handleiding No. 857, bij den tekst te voegen: deze penning is, of van den Schepen VAN DER WERVE, of van den Burgemeester RUIJCHROK VAN DER WERVE, te Antwerpen; als zijnde hun wapen op de voorzijde.

*

Handleiding No. 858, de keerzijde aldus te verbeteren:

Manus dn̄i protegat nos. L. G. M.

*

VAN LOON I. d. pag. 279, van dezen legpenning bij BIZOT, pag. 37, eene medaille.

1581.

Handleiding No. 861, het laatste

 woord

woord van de keerzijde te verbeteren met: *vindice.*

*

Handleiding No. 862, de voorzijde verandere men aldus:

Pro Chr: lege et gre: A; LXXXI.

*

Handleiding No. 863, bij den tekst te voegen: van dezen zijn verschillende stempels met kleine variatien in het muntwerk, het verschil van *et* en &. Zie BIZOT pag. 40*.

*

VAN LOON, I. d. pag. 297. No. 1 en 2; bij BIZOT, pag. 40*, was het opschrift: 81. *Religione et justicia reduce vocato ex gall: pacata Franc: and: duc Belgi: libert: vindice. gan:*

*

Handleiding No. 865, bij den tekst te voegen: deze ook met 1580.

*

Handleiding No. 866, men gelieve de bijvoeging: zie deze op het jaartal 1577, geheel weg te laten.

*

Handleiding No. 867, de keerzijde aldus te veranderen:

Car conte rendre au jugement.

*

45. Rondom 's Konings borstbeeld:

Phs D: G: Hisp: Z^e Rex Dux Bra: 1581.

(kz) De gemeene of gewone afbeelding, en:

Dominus mihi adjutor.

Deze spreuk ook op de munten van Philips zeer algemeen.

1582.

46. Dezelfde als *Handleiding* No. 870, doch op de keerzijde tot omschrift:

Adventui comes felicissimo. 82.

Deze bij BIZOT, pag. 44*. Deze penning, als mede *Handleiding* No. 871, komt ook voor met: *Adventui comes Fla:* en *Adventui comes Flan:*

*

47. Dezelfde als bij VAN LOON, I. d. p. 314, met verschil van gravure, vooral in de plaatsing van het jaartal; het hoofd van den ruiter scheidt hetzelve aldus: 15—82.

*

Handleiding No. 874, bij den tekst te voegen: de keerzijde ook met:

Fran: F: Fran: D: G: Com: Fla

Zie over de penningen van den Hertog

 van

van Alençon, MADAI, I. Theil pag. 49. No. 147.

*

Handleiding No. 876, te verbeteren met:

Vim tempera prorehit deus.

bij den tekst te voegen: dat sommige stempels van dezen zoo slecht waren, dat zij op de keerzijde gesteld hadden:

Consili expresf: mole su + vis.

*

Handleiding No. 879, te verbeteren met:

Guiliel: D: G: Juliae Cli: et Mon: Dux. 1582.

(kz) *Christus spes una salutis.*

*

Handleiding No. 880 leze men:

Sumptus necensum superet. S.P.Q.A.

*

Handleiding No. 881, de keerzijde aldus te verbeteren:

Habenti dabitur nonhabenti auferetur.

*

Handleiding No. 884, de spelling te veranderen. Zie mijne *Bijdragen*, plaat XII. No. 1. enz, zijnde broodlootjes of armenpenningen van Antwerpen.

Hand-

*

Handleiding No. 885. Zie de aanhaling als boven, pl. XII. No. 10.

1583.

Handleiding No. 886, de keerzijde te verbeteren met:

Terror tijrannis afflictis refugium. 1583.

*

VAN LOON, I. d. pag. 336, No. I. komt ook voor met kleine variatien in de gravure.

*

148. Dezelfde als *Handleiding* No. 888, met:

Phs D: G: Hisp: Portug: et Indorum Rex. 1583.

(kz) *Alex: P: P: Guber: Gect: des Finan: Torn:*

*

Handleiding No. 891 tot 901, bij den tekst te voegen: ook met,

Fran: F: Fran: Comes Flan: zijnde *Handleiding* No. 892 dezelfde als BIZOT, pag. 44*.

*

Handleiding No. 905, de keerzijde te verbeteren, met:

 Po-

Populo jure d: et h: divortium.

*

149. Dezelfde als *Handleiding* No. 909, met:

Ernest: Elect: Colon: Bava: D: 1583.

(kz) Zonder omschrift; boven de wereldkloot alleen het woord: *omnia.*

*

150. Dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 334. No. 1, met het kreupel omschrift:

Non convertur donec deficant:

(kz) *G: pour l: cha: d: O: d: Br: Lim: Lux: a Na:*

*

Handleiding No. 910, dezen penning aldus te verbeteren: voorzijde de afbeelding van de vijf wapenschildjes van Boulers, Sotteghem, Gavre of Gavere, Rodes en Escornais, de vijf heerlijkheden van Aalst en Gersbergen, ook Grammont genaamd; met het omschrift:

Justitia et pietas junctis enz.

(kz) Afbeelding, het beeld der Geregtigheid, met het omschrift:

Insigne comitatus Alostani.

Zijnde dus de omschriften in tegenstelling van de afbeeldingen; alzoo bij het wapen van Aalst, van de geregtigheid en godsvrucht; en bij het beeld van de

de godsvrucht, van het wapen van het Graafschap Aalst wordt gesproken. Vergelijk de wapenschildjes met *Handleiding* No. 1206.

*

151. Afbeelding, het wapenschild tusschen het jaartal 1583.

Gebhard D: G: Elect: et Conf: Col: (kz) *Tandem bona causa triump: W: E: R: L:*

Zie zijne gedenkpenningen bij VAN LOON, I. d. pag. 337 en 338.

*

152. Bijna als de laatstvoorgaande, het wapenschild tusschen het enkel jaartal 83.

Geb: D: G: Elect: et conf: Col: (kz) *Tandem bona causa triump:*

Afbeelding, het kruis van het Aartsstift Keulen, waarop het stamschildje van Truxis. Door het kleine stamschildje misschien geplaatst onder de Noodmunten van Keulen. Zie VAN LOON, I. d. pag. 339.

1584.

VAN LOON, I. d. pag. 340 en 344 vindt men met kleine variatien in de plaatsing, vooral van de jaartallen. VAN LOON, I. d. pag. 344 is bij BIZOT we-

weder als een Medaille. pag. 46.

*

VAN LOON, I. d. pag. 347, als boven, rakende het jaartal; bij BIZOT, pag. 44. No. 7*. tot omschrift:

Diomedis robor: Ulisſ: consilio. 1584.

*

VAN LOON, I. d. pag. 350. No. 1, (onder) op de keerzijde vindt men tusschen het jaartal, in plaats van een kruisje, het wapenschildje van Utrecht, zoo als op de voorzijde.

*

Handleiding No. 914, de voorzijde te verbeteren met:

Guilielm: D: G: Jul: Cli: et Mon: Dux.

*

Handleiding No. 916, is waarschijnlijk van Palts-Beijeren; behoort dus niet onder de legpenningen.

*

Handleiding No. 918, is een schutterspenning. Zie mijne *Bijdragen*, plaat XIV. No. 2.

*

VAN LOON, I. d. pag. 350, deze bij BIZOT, pag. 44. No. 7*, zonder de letter P. en dus *sumtus.* enz.

*

153. Rondom zijn wapenschild.

Henricus à Loth: Marchio Pontimus.
1584.

(kz) *Frescent crescunt coelest: dona.*

Afbeelding, een vrouwe beeld met een speer en schild wordt door twee handen met eene kroon gekroond.

1585.

154. Afbeelding en omschrift als *Handleiding* No. 907, doch op de keerzijde:

Gect. des Estatz de Haijnn: 1585.

*

Handleiding No. 920, te verbeteren met:

Signum concessa libertatis. 1585.

*

Handleiding No. 921, de keerzijde moet zijn:

Felix quem facient alien: pencula cautum.

bij BIZOT staat abusivelijk, pag. 47*** *Felix quam* enz.

*

155. *Handleiding* No. 923, 924, 925 en 926, in alles dezelfde als deze, met:
G: pour la chambre des compt: en Fla:

*

156. Dezelfde als boven, doch op de keerzijde het borstbeeld van Philips, met:

Philippus D: G: Hispaniarum rex.

Zonder jaartal.

1586.

VAN LOON, I. d. pag. 363. van dezen legpenning bij BIZOT, pag. 50. weder een medaille; doch het omschrift niet om den rand; maar om het middelste wapentje van Zeeland.

*

157. Dezelfde als VAN LOON, I. d. pag. 371. No. 1, doch geen jaartal op de voorzijde.

*

158. Dezelfde als VAN LOON, I. d. pag. 372, de keerzijde:

Hic non decidet. 1586.

(kz) *Phs D: G: Hisp: Por z Rex Co: Fl:* 1586.

Zijnde het omschrift en de afbeelding als de voorzijde bij VAN LOON, I. d. pag. 388. No. 2.

*

159. Dezelfde als VAN LOON, I. d. pag. 342. de voorzijde; en tot keerzijde, VAN LOON, I. d. pag. 371. No. 1. en 2, en dus:

Re-

Reduci Belg: concordiae sacrum.
(kz) *Expugnato Noresio.* 1586.

*

160. Rondom 's Konings borstbeeld:
Phs. D: G: Hisp: et Indorum rex. 1580.
(kz) *Expugnato Noresio.* 1586.
Afbeelding en omschrift als VAN LOON, 1. d. pag. 371. No. 1. en 2.

*

161. Afbeelding, het kasteel van Doornik, waarboven 1586.
(kz) *Pour Messieurs les prevostz et jurés de Tournay.*
Vergelijk *Handleiding* No. 941^A.

*

Handleiding No. 932, de voorzijde te verbeteren met:
Macte animi, rosa nectare imbuta.
(kz) *E. R: est altrix essurientium eum.*

*

Handleiding No. 938, de lezing te veranderen:
Eduard^o Delfi^o Cons^s Primar^o Antverp:

*

Handleiding No. 939, de voor- en keerzijden aldus te verbeteren:
Adrian:

Adrian: ab Heijlwige Cons: Antverp: et Elisabeth ab Mechele coniv: dulcisae.

*

Handleiding No. 940, de keerzijde te verbeteren met:

Marius Carduinis. Mensia van Os.

De wapenſchilden van *Handleiding* No. 940. en 941 zijn waarſchijnlijk van Bernuij.

1587.

162. Dezelfde als No. 947, 948 en 949, der *Handleiding*, met:

God bewaert en geſpaert, de vaert. 1587.

*

Handleiding No. 952, te verbeteren in het omſchrift en in den tekst; het eerſte met:

Leggelt van d: Staten 's lantš vā Utrec.

In den tekst zoo als bij VAN LOON, l. d. pag. 480. enz. *Maxi: dilabij* 87.

*

Handleiding No. 953, te verbeteren met de afbeeldingen van voor- en keerzijde te veranderen.

*

163. Dezelfde als *Handleiding* No. 955, met:

Er-

Ernest: Elect: Colon: Bava: D: —
(kz) boven den aardkloot: *omnia.*

*

Handleiding No. 956, de voorzijde aldus te verbeteren:

Justitia et pax osculatae sunt.

*

Handleiding No. 958, bij den tekst te voegen: komt ook voor zonder jaartal en zonder naamcijfer. Zijnde waarschijnlijk, even als *Handleiding* No. 957, van Lotharingen.

*

164. Dezelfde als bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 237. No. 2, met 1587, bij VAN MIERIS op 1549; dus een vernieuwde legpenning.

*

165. Rondom de afbeelding van het groote wapen van Spanje:

Gect: du bur: des finan: du Roij.
(kz) *Immensi tremor oceani.* 1587.
Afbeelding en omschrift als de keerzijde van VAN LOON, 1. d. pag. 388. No. 1.

*

166. Dezelfde als op 1556, *Handleiding* No. 573, met 1587.

1588.

1588.

167. Dezelfde als VAN LOON, I. d. pag. 130, met 1588; is een vernieuwde legpenning.

*

Handleiding No. 962, bij den tekst te voegen: dezelfde komt ook voor met 1585 op de voorzijde.

*

VAN LOON, I. d. pag. 390. No. 3, deze bij BIZOT, pag. 53. No. 8*; met het kreupel omschrift, beginnende: *Calcuit ordines* enz, en, in plaats van het kleine wapenschildje van Middelburg, in den rand een lettermerk (X).

*

Handleiding No. 967, de omschriften aldus te verbeteren:

Offensi numinis astrum. 1578.

(kz) *Nil disperandum auspice Christo*: 1588.

*

Handleiding No. 968, met:

Gect: du bureau des finan: du Roij.

*

168. Dezelfde als *Handleiding* No. 968, met:

Phs. D: G: Hisp: Portug: et Indo: Rex.

(kz) *Gect: du bureau des finan: du Roij.* Zonder jaartal.

Hand-

*

Handleiding No. 971, de voorzijde aldus te verbeteren:

Guiliel D: G: Juliae Cli: et Mont: Dux.

Deze, en de overige van den Hertog van Kleef en Berg, zoude men echter onder de Duitsche penningen kunnen brengen.

*

Handleiding No. 972, de omschriften aldus:

Ordines provinciae insulanae. anno 1588.

(kz) *In domo domini ambulavimus cum consensu.*

Deze komt ook voor zonder jaartal.

1589.

169. Dezelfde als *Handleiding* No. 981, met:

Phillppus D: G: Hispaniarum Rex Dux Bra: 1589.

*

170. Dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 401; tot omschrift:

Cum pietate concordia. 1589.

(kz) *Gect: du bureau des finan:* 1589.

*

171. Dezelfde als VAN LOON, I. d. pag.

130. op het jaar 1570. Deze, met het jaartal 89, is een vernieuwde legpenning.

*

VAN LOON, I. d. pag. 408. Deze legpenning komt ook weder bij BIZOT, pag. 57**, als eene medaille voor.

1590.

VAN LOON, I. d. pag. 116. De munten van Culemborg komen van verſchillende ſtempels voor; de meest aanmerkelijke zijn met *Culumbr*: en *Culemborch*, en met: *Vita charior*.

1591.

Handleiding No. 987, de voorzijde te verbeteren:

Non nobis domine non nobis. 1591.

*

Handleiding No. 988, de keerzijde moet zijn: *ſoli Deo gloria*.

*

Handleiding No. 990, is geen legpenning, maar een prijspenning, en kan dus geheel worden weggelaten; de zilveren in mijne verzameling had:

Utroque claresc: *pulchr*:

(kz) *Calcar*: *ad Majora Schol*: *d*: *ann*: CIↃIↃICX.

VAN

*

VAN LOON, l. d. pag. 418. No. 2. Nopens dezen legpenning diene, dat bij VAN LOON in den tekst ſtaat van het omſchrift der twee penningen:

Conjunctis viribus ite. 1591.

en op den legpenning *ito*; alleen op de groote, No. 1, vindt men *ite*; de No. 2. met *ito* en *ite*.

*

VAN LOON, l. d. pag. 421; deze komt bij BIZOT pag. 58. voor, zonder omſchrift op de voorzijde, en ook weder ter grootte van eene medaille.

1592.

Handleiding No. 995, den tekst te verbeteren, moet zijn VAN LOON, als boven, op de keerzijde van No. 3.

*

VAN LOON, l. d. pag. 431, No. 1; bij BIZOT, pag. 60. in het gewone formaat, zonder randſchrift op de voorzijde, en ook weder ter grootte van eene medaille.

*

Handleiding No. 997, bij den tekst te voegen: deze bij BIZOT, pag 64*. het woord *latet* aan elkander, en in den

*

175. De legpenning van PHILIPS VAN CROIJ en JENNE DE BLOIJS, met 1595.

*

Zie VAN LOON, I. d. pag. 95. op het jaartal 1565., met het jaartal 1585.

*

Handleiding No. 1016, de keerzijde te verbeteren met:

Simulata pax exitium parit.

bij den tekst te voegen: pag. 77. No. 1, 2 en 3, de keerzijde.

*

Handleiding No. 1018, bij den tekst te voegen: bij BIZOT, pag. 67, met *Selvoda.*

*

Handleiding No. 1019, aldus te veranderen:

Phs. D: G: Hisp: Por: et Indo: Rex. 95.

*

Handleiding No. 1021, de omſchriften te verbeteren met:

Phs. D: G: Hisp: Por: et Indo: Rex. 1595.

den tekst te veranderen als de voorgaande; het jaartal voluit.

(kz) *Gect: du Bur: des fina: du Roij.* 1596.

1594.

Handleiding No. 1007, de voorzijde te verbeteren met:

Scribit in marmore laesus. 1594.

*

Handleiding No. 1011, de keerzijde te verbeteren met:

Constantia victrix. 1594.

*

VAN LOON, l. d. pag. 433; van dezen verschillende stempels, vooral in meerder beeldwerk.

1595.

VAN LOON, l. d. pag. 457, op den dood van ERNESTUS, den Landvoogd, vindt men van verschillende gravures; men kan denzelven ook niet wel onder de legpenningen rangschikken, en daar hij gesneden is, is de man, de kroon en het wapen zeer verschillende. Ook vindt men de voorzijde gestempeld; de baar altijd uit de hand gesneden, op de keerzijde. Deze penning is van wege deszelfs grootte dikwijls met de legpenningen verward.

*

VAN LOON, l. d. pag. 460. No. 1; deze legpenning bij BIZOT, pag. 67, als eene medaille.

*

Handleiding No. 1035, bij den tekst te voegen: VAN LOON, 1 d. pag. 496. No. 7 en 8, de voorzijde bij de afbeeldingen.

*

Handleiding No. 1036, de voorzijde aldus te verbeteren: *Philippus* enz. Van dezen komen verschillende stempels voor, ook grooter en kleinder formaat; met en zonder binnenranden. Zij zijn over het algemeen fraai van gravure.

*

Handleiding No. 1037, moet ook zijn met: *Philippus* enz.

1598.

Handleiding No. 1040, de keerzijde aldus te verbeteren:

Mutua defensi tutiss: 1598.

*

Handleiding No. 1043, aldus te veranderen:

Vigilando pax firmatur. 1596.

*

176. Dezelfde als bij VAN LOON, 1. d. pag. 519. No. 1, de keerzijde; de keerzijde als VAN LOON, 1. d. pag. 519, No. 2, de keerzijde. Dus:

Se-

Sequitur superbos victor a tergo deus.
(kz) *Sequitur superbos ultor a tergo deus.* CIƆIƆIIC.

*

Bij BIZOT, pag. 77. als VAN LOON, I. d. pag. 519. No. 1, aan het ſlot van het omſchrift met: *ater : deus.*

*

VAN LOON, I. d. pag. 519. No. 2, komen met verſchillende gravures voor.

*

177. Voorzijde, VAN LOON, I. d. pag. 519. No. 2, voorzijde: De keerzijde, VAN LOON, I. d. pag. 496. No. 3, keerzijde. Dus:
Vincit vim virtus cedere nescia. 1598.
(kz) *A Domino factum est istud.*

1599.

Handleiding No. 1047, den tekst te verbeteren met: VAN LOON, I. d. pag. 358. No. 3.

*

Handleiding No. 1051, bij den tekst te voegen: als boven, pag. 532. No. 2, de keerzijde.

*

VAN LOON, I. d. pag. 532. No. 2; bij BIZOT, pag. 77*** eene letter en een woord weggelaten, en nu dus:

En altera qua ——— argo.

1600.

Handleiding No. 1052, de keerzijde leze men aldus:

Ligavit belgicum deus.

*

Handleiding No. 1056, de voornommer te verbeteren, ſtaat No. 1356.

1601.

VAN LOON, I. d. pag. 588, van dezen komt bij BIZOT, pag. 88, eene medaille voor; doch zeer onnaauwkeurig, zoo in de afbeeldingen, als in de omſchriften.

*

Handleiding No. 1059 en 1060, deze komen ook voor met: *Ver*: *Vli:* zonder *et*; zoo als bij BIZOT, pag. 82. Men vindt van dezen penning ook een naſlag, zonder jaartal, met de letters H: K: te Nurnberg gemaakt, met de omſchriften:

Maur: Pr: Aur: Co: Naſſ: Marc:

(kz) *Tandem ſit ſurculus arbor.*

Zie den gedenkpenning bij VAN LOON, I. d. pag. 569. No. 1. 2. en 3.

1602.

1602.

178. Dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 563, de voorzijde; en tot keerzijde, VAN LOON, I. d. pag 566, de voorzijde. Aldus:

Fortis armatus custodit atrium. 1602.

(kz) *Imperator maris terrae dominus.*

*

VAN LOON, I. d. pag. 566, deze bij BIZOT, pag. 86, als eene medaille.

*

179. Dezelfde als bij VAN LOON, I. d. pag. 567, No. 3, de keerzijde; en tot keerzijde, VAN LOON, I. d. pag. 567, No. 4, de voorzijde; en dus:

Industria et labore. CIƆIƆCII.

(kz) *Parta tenens, non parta sequor.*

*

VAN LOON, I. d. pag. 567, No. 3. Van dezen komen verschillende stempels voor van gravure; doch omtrent de uitdrukking van het jaartal, dit zal waarschijnlijk door den graveur verkeerd gesteld zijn; daar hetzelve altoos goed geplaatst is, zoo als van den gedenkpenning No. 2, en niet CIƆCICII. In den tekst wordt men ook naar de medaille verwezen.

VAN

*

VAN LOON, 1. d. pag. 567, No 3, vindt men ook met verschillende variatien in de gravure.

*

Handleiding No. 1064, den tekst te verbeteren met: bij VAN LOON, als boven, pag. 567, No. 1, de keerzijde. De lezing op den penning aldus: *Hic Deus auraicis* enz.; men verbetere dit in het omschrift. In den tekst bij VAN LOON staat: *auriacis*.

*

VAN LOON, 1. d. pag. 569, No. 3, deze is door BIZOT, pag. 94, op de overwinning van Sluis, en dus op 1605 gebragt.

1603.

Handleiding No. 1068, de omschriften aldus te verbeteren:

Victum tibi praepare perge.

(kz) *Terrasque tuebor et urbes.* 1603.

*

VAN LOON, 2. d. pag. 5, deze bij BIZOT, pag. 90, weder eene zeer onnaauwkeurige medaille.

*

Handleiding No. 1070, het sluit-

woord

woord van de keerzijde, moet zijn: *Mosa* M 1603.

*

Handleiding No. 1072, het slot van de voorzijde moet zijn: *C: L:*

1604.

VAN LOON, 2. d. pag. 12, No. 3, deze bij BIZOT, pag. 91, weder als eene medaille, doch zeer onnaauwkeurig overgenomen; op de keerzijde geen krans om het omschrift, het jaartal ook onder aan en niet in den rand.

*

VAN LOON, 2. d. p. 15, No. 4, komt van verschillende stempels, met kleine variatien voor, vooral in de punctuatie van het omschrift.

*

180. Dezelfde als bij VAN LOON, 2 d. pag. 9, met het jaartal 1604.

*

Handleiding No. 1083, in den tekst te verbeteren, op 1600, pag. 544. enz.

*

Handleiding No. 1084, is als die bij BIZOT, pag. 97, 4*.

1605.

1605.

Handleiding No. 1087, de voorzijde te verbeteren met:

detectus qui latuit. S. C.

*

Bij BIZOT pag. 97, 4* is in den tekst goed, doch op den penning de letter T vergeten in het woord *detectus.*

*

Handleiding No 1088, de voorzijde moet zijn:

D: Engelb: Boonen Decans, ſervati et considera.

Deze behoort niet bij de legpenningen.

*

Handleiding No. 1089, is een gildepenning. Zie mijne *Bijdragen*, plaat VIII, No. 8.

*

181. Dezelfde als *Handleiding* No. 1090, met het jaartal 1605;* men gelieve als tekst hier bij te voegen: de afbeelding op de voorzijde, een man, die een jong geplanten boom beſproeit.

Tot omſchrift:

Si foveas nutrio. 1605.

De keerzijde, twee mannen trekken takken van eenen boom, waaronder het wapen van Brusſel; tot omſchrift:

Si

Si laedes pereo. Calcul: Civit: Bruxell:

1606.

Handleiding No. 1094, de voorzijde te verbeteren met:

Deo vigilante pro regione. 1606.

*

VAN LOON, 2. d. pag. 24, No. 1, vindt men achter het ſluitwoord *timetis* op de keerzijde, ſommige met twee punten, in plaats van een vraagteeken.

1608.

VAN LOON, 2. d. pag. 40, bij BIZOT, pag. 98, weder als eene medaille, zeer onnaauwkeurig, zoo in de afbeeldingen, als in de omſchriften.

*

VAN LOON, 2. d. pag. 43, ſtaat op den penning 1612, moet zijn 1608; en op pag. 76 ſtaat 1608, moet zijn 1612; en dus deze penning verkeerd geplaatst.

1609.

VAN LOON, 2. d. pag. 50, No. 2 en 3, komen met varieerende ſtempels voor in de gravure; vooral is No. 3 kennelijk aan het meerder of minder getal ſtralen,

en

en grooter of kleiner wapen van Utrecht. Bij BIZOT, pag. 101, is deze weder zeer onnaauwkeurig als medaille afgebeeld.

*

VAN LOON, 2. d. pag. 56, komt ook voor met kleine variatien in het beeldwerk.

*

Handleiding No. 1104, bij den tekst te voegen: VAN LOON, 2. d. pag. 57, No. 1, bij BIZOT, pag. 103, met: *financiarum*; bij VAN LOON, *finantiarum*.

*

Handleiding No. 1105, als tekst hier bij te voegen: de voorzijde tot afbeelding, een Engel, houdende de wapenschilden van Beijeren en Braband, waaronder het kleine wapenschildje van Maastricht, tusschen het jaartal 1609; omschrift:

Divis fragii, uno fortis.

(kz) *Pax et justitia.*

Afbeelding, de vrede en de geregtigheid bieden elkander de hand; boven aan weder het kleine wapenschildje van Maastricht. Vergelijk VAN LOON, 2. d. pag.

pag. 90, de voorzijde, doch aldaar de wapens van Luik en Braband.

1610.

182. Afbeelding, een wapenſchild, voerende een arend met uitgeſpreide vleugels, en twee griffoenen tot tenants. Zijnde het wapen van Mesſr. J[n]. Bap[t]. Bern[d]. Blondel, Baron de Meere en Overhem, Heer van Everbedighem, ter Hulphen, Weis enz.

(kz) Een wapenſchild, voerende drie ballen, twee leeuwen tot tenants; zijnde van Vrouwe Maria Joſep: Gabriel: Agnet: de Bosch de Grosvelt, Vrouwe van gezegde plaatſen. Zonder eenig omſchrift of jaartal. Het is echter zeer twijfelachtig, of deze penning wel tot de legpenningen behoore, en of dezelve ook niet eenige jaren later moest worden geplaatst.

1611.

Handleiding No. 1108, is een penning, grooter dan de gewone legpenningen. De penning, mij ter vergelijking verſtrekt, had:

Neuse siet uwen coninck en doet din hoet af.

(kz) *Der naes, nais, nus, nussen guld:*

 Hand-

*

Handleiding No. 1109, het omschrift moet zijn:

D: Joannes Zingelbeeck S: Theol: Licent: Hassel:

Zijnde een partikuliere en geen legpenning; en daar Hasselt in Luikerland gelegen is, is dezelve geenszins van Duitschen oorsprong.

1612.

VAN LOON, 2. d. pag. 82, van dezen komen verschillende stempels voor, zoo in gravure, als in de schikking van de beelden; ook het kleine wapen van Utrecht, tusschen twee punten alleen; somtijds ook de bijvoeging van twee kruisjes.

*

Handleiding No. 1112, de omschriften te verbeteren, en bij den tekst te voegen, aldus:

Albert: et Elisabet: Archid: d' Austr:

(kz) *Serenis: Belgicae principi. Monet: Brug:*

ter zijde van het beeld staat: *ex voto.* Is dus geene munt; maar waarschijnlijk eene hulde van de Munt te Brugge aan de Aartshertogen.

Hand-

*

Handleiding No. 1113, de voorzijde aldus te verbeteren:

Te stante tumescent. 1612.

*

Handleiding No. 1115, bij den tekst te voegen: Achin was eene Abtdij in Henegouwen, op een eiland in de rivier Scarpe nabij Douaij.

*

483. Rondom de vijf wapenschildjes, op eenen schepter en eene speer rustende. Tot omschrift:

Ordines Provinciae insulanae.

(kz) Binnen een rand:

In domo domini ambulabis cum consensu. anno 1612.

Vergelijk *Handleiding* No. 1132.

1613.

VAN LOON, 2, d. pag. 83. No. 2, van dezen verschillende stempels, vooral achter het woord *Induciar*, in plaats van twee punten, een teken bijna als R.

*

Handleiding No. 1122, is een gildepenning. Zie mijne *Bijdragen*, Plaat VIII, No. 10. Op de keerzijde staat: *de goudtsmeden te Brussel.*

*

Handleiding No. 1124, de keerzijde te verbeteren met:

Diligite justiciam qui judicat tu:

1614.

VAN LOON, 2. d. pag. 91, deze bij BIZOT weder als eene medaille.

1615.

Handleiding No. 1125, de voorzijde te verbeteren:

Servanda ducibus.

*

Handleiding No. 1126, van dezen komen ook verschillende stempels voor, met het van elkander gescheiden jaartal; met en zonder het Antwerpsch handje, en met grooter of kleiner wapen op de keerzijde.

1616.

VAN LOON, 2. d. pag. 95, van dezen verschillen de stempels, vooral in het veld onder den boom.

*

VAN LOON, 2. d. pag. 96, bij BIZOT, pag. 109, weder als eene zeer onnaauwkeurige medaille, vooral in de omschriften.

*

184. Dezelfde als VAN LOON, 2. d. pag. 12, No. 3. de keerzijde; en tot keerzijde VAN LOON, 2. d. pag. 96, de voorzijde; dus:

Luctor et emergo.

(kz) *Benignitate fide juſtitia* enz.

Als men de plaatſing van de wapenſchildjes ziet, zal men het verſchil ontdekken.

*

Handleiding No. 1132, de omſchriften aldus te veranderen:

Ordines provinciae insulanae.

(kz) *In domini ambulavimus concensu.* 1616.

*

VAN LOON, 2. d. pag. 95, van dezen verſchillen de ſtempels, vooral fijner of grover gravure, en in de ſchikking.

*

Handleiding No. 1137 en 1138, te verbeteren met:

Lat hem welvaren.

Zinſpelende op den naam *Lattum.*

*

185. Dezelfde omſchriften als *Handleiding* No. 1138. *Lat hem welvaren.* doch de afbeeldingen als van *Handleiding* No. 1071, met:

Calculi quaestorum fosſae Bruxellanae.

*

Handleiding No. 1134, komen ook van verſchillende ſtempels vóor, vooral kennelijk aan de ſtippen, in plaats van roosjes.

*

Handleiding No. 1139, de keerzijde te verbeteren met:

Damnum apparens foetus posteris.

1620.

Handleiding No. 1147, bij den tekst te voegen: ook met 1620 op beide zijden, en van verſchillende grootte.

*

186. Dezelfde als bij VAN LOON, 2. d. pag. 38, de borstbeelden over elkander; tot keerzijde, VAN LOON, 2. d. pag. 130, en dus:

Albertus et Eliſabeth: Dei gratia. (kz) *Moderatio.* 1620.

1621.

Handleiding No. 1152, de keerzijde te verbeteren met:

Imperat et servit. 1621.

*

Handleiding No. 1152, het omſchrift van de keerzijde moet zijn:

Pro

Pro virgine virgo.

*

Handleiding No. 1156, het jaartal te verbeteren met: 1621.

1623.

Handleiding No. 1162, de keerzijde te verbeteren met:

G: p: l: cham: des comp: en Bra:

*

Handleiding No. 1165, achter het woord *Rex Z^c^* te plaatſen.

1624.

Handleiding No. 1169, achter het woord *rex Z^c^* te plaatſen.

*

Handleiding No. 1171, de voorzijde moet zijn:

Phil: III. D: G: Hisp: et Indiar: Rex 1624.

Op de keerzijde, achter het omſchrift, het jaartal 1624 te plaatſen.

*

Handleiding No. 1172, de voorzijde verandere men aldus:

Genus virtute perennat.

1625.

Handleiding No. 1173, bij den tekst

te voegen: Zie de afbeelding op de voorzijde van No. 1. en 4. van de gedenkpenningen van WILLEM III. op den slag bij Landen, 1693. VAN LOON, 4. d. pag. 81.

*

Handleiding No. 1174, verbetere men met:

Census cum sensu. 1625.

*

Handleiding No. 1176, de omschriften aldus te verbeteren:

Phil: IIII. D: G: Rex Hisp: Indiar: Zc.

(kz) *Servare melius quam sperare.* 1625.

*

187. Dezelfde als bij VAN LOON, 2. d. pag. 85, No. 3, doch deze met het jaartal 1625.

*

VAN LOON, 2. d. pag. 163, bij BIZOT, pag. 126, weder eene zeer onnaauwkeurige medaille; het jaartal in het omschrift, en geene afsnede of exergue onder den leeuw.

1626.

188. 's Konings borstbeeld, omhangen met de orde van het gulden vlies.

Phil:

Phil : IIII : Rex Hisp : Dux Brab : Z^e^. 1626.

(kz) Als de afbeelding bij VAN LOON, 2. d. pag. 92.

Calculi ordinum Brabantiae.

*

Handleiding No. 1178, bij den tekst te voegen: is niet het wapen van *Ravenſchot*, maar van *Schott*; en is op de keerzijde in de afbeelding geen Dolfijn, maar een Zwaan.

1627.

Handleiding No. 1182, achter het woord *Rex. Z*. te plaatſen.

*

Handleiding No. 1184, wordt duidelijker, wanneer men leest:

Fide ſed vide. Vertrouwt, maar ziet aan wie.

Terwijl Kupido van den oever door een verrekijker ziet.

*

Handleiding No. 1185, het ſlot van de keerzijde plaatſe men aldus: A. de L. is misſchien wel de naam van A. de Locquengien.

*

Handleiding No. 1186, de keerzijde te verbeteren met:

Brux: ab oni vectigali liberata. 1627.

1628.

Handleiding No. 1188, de omschriften te verbeteren:

Denar: ration: civit: Traj: sup: (kz) *Ferdinan: et Phil: domin:* 1628.

*

Handleiding No. 1189, de voorzijde moet zijn:

Ghevet beste van den winckele.

Op de keerzijde achter het omschrift het jaartal 1628.

1630.

189. Dezelfde als VAN LOON, 2. d. pag. 190, doch de afbeelding geen schip in zee, maar de Koning te paard.

*

Handleiding No. 1196, de keerzijde te verbeteren met:

Patiorat patiar.

*

Handleiding No. 1197, bij den tekst te voegen en dezelve aldus te verbeteren:

Simul et semper:

Afbeelding, Albertus en Elizabeth, binnen eenen slangenrand.

(kz)

(kz) *Aerarium Bruxell:*

Afbeelding, de zon en maan te gelijk schijnende; in de afsnede het gehelmde wapenschild van Marselaar.

Deze legpenning wordt eene zeldzame medaille genoemd, breedvoerig beschreven, en vele twijfelingen rakende de borstbeelden opgegeven, in de *Samlung Merkwurdiger Medaillen. Sechster Jahr.* 1742. 29 *wöche* — *von* J. LOCHNER, Nurnberg, 1742. — Marselaar (zie het familiewapen VAN LOON, 2. d. pag. 412, No. 2 en 4) liet dezen penning waarschijnlijk slaan op eene voorgenomene reis of inkomst van de Aartshertogen; dezelve is zonder jaartal, en kan ook misschien beter dertig jaren vroeger geplaatst worden.

1631.

190. Afbeelding, 's Konings borstbeeld:

Phil: IIII. D: G: Hisp: et Indiar: Rex Z^e^. 1631.

(kz) *Gectz pour le bureau des fina:*

Afbeelding, het wapen van Spanje.

*

Handleiding No. 1200, de voorzijde te verbeteren met:

Calculus aerarij Brux:

Hand-

*

Handleiding No. 1202, de keerzijde te lezen:

Virtutem contra hostes tuós.

1632.

Handleiding No. 1205, de omſchriften dus te verbeteren.

Sicars illuditer arte.

(kz) *Livor repulsam ursit.* 1632.

1633.

Handleiding No. 1206, bij den tekst te voegen: Deze komt met verſchillende jaren voor; de wapenſchilden zijn van Aalst en Geraerdsbergen, ook Grammont genoemd. De vijf kleine zijn van de Heerlijkheden Boulers, Sotteghem, Rodes, Escormais en Gavre.

*

Handleiding No. 1207, is een kerkelijk muntje van Luik; men verbetere de omſchriften aldus: *Anniverſar:* en in den tekst moet ſtaan: *Sanctus Lambertus.* Zie *Zeperneck*, over de *sede vacanz* munten; het vervolg, Tab. XVIII. No. 196, enz.

1634.

1634.

VAN LOON, 2. d. pag. 221, is op den legpenning het wapen van Lockengien, hetgeen in den tekst niet wordt opgegeven. Zie over den Heer VAN LOCKENGIEN, Heer van Lokkesbergen, VAN LOON, 2. d. pag. 342. *Deze was de uitvinder, om het water over drie bogen van eene steenen brug te leiden.

*

Handleiding No. 1210, de voorzijde te verbeteren, met:

Dissidet quod impar est

*

191. Rondom 's Konings borstbeeld het omschrift:

Phil: IIII. D: G: Hisp: et Indiar: Rex.

(kz) Binnen eenen krans, op het veld van den penning:

S. P. Q. T. (Senatus Populusque Tornacensis).

Zonder jaartal; van de stad Doornik.

*

Handleiding No. 1212, de voorzijde te verbeteren met:

Spes cunctando viget.

1636.

1636.

Handleiding No. 1213, de keerzijde te verbeteren met:

Nec sors nec castra.

*

Handleiding No. 1215, de omschriften te veranderen met:

Bruxellae praemiae lutae.

(kz) *Calculus aerarij Brux:*

1637.

Handleiding No. 1216, bij den tekst te voegen: ook van 1634 en andere jaren; de keerzijde te lezen:

Da pacem domine in diebus nostris.

*

Handleiding No. 1217 en 1218, verbetere men dus:

Phil: IIII D: G: Hisp: et Indiar: Rex Z[c]. 1637.

(kz) *Gectz pour le bureau des fina:*

*

Handleiding No. 1220, de keerzijde te veranderen met:

Rectis corde laetitia.

Komt ook voor met *Dominus* en *Dns* op de voorzijde.

1638.

Handleiding No. 1221, achter het woord

woord *Rex Z^o*: te plaatsen en de keerzijde aldus te veranderen:

Geetz pour le bureau des fina:

*

Handleiding No. 1222, te verbeteren op de voorzijde:

Ponimur impares pares tollimur. 1638.

Op den wimpel:

Valeat possessor oportet.

1639.

Handleiding No. 1925, de voorzijde te veranderen met:

Phil: IIII. D: G: Hisp: et Indiar: Rex Co: F: 1639.

*

192. Rondom de afbeelding van 's Konings borstbeeld:

Phil: IIII. D: G: Hisp: et Indiar: Rex. 1639.

(kz) Rondom 's Rijks wapenschild:

Geetz pour le bureau des fina:

193. Binnen eenen eiken krans het opschrift: *Estatz de Lille.*

(kz) Afbeelding en omschrift als VAN LOON, 2. d. pag. 226, de keerzijde.

Da pacem domine in diebus nostr: 1639.

1640.

1640.

Handleiding No. 1226, de voorzijde, achter het woord *Rex Z^c^*. te plaatsen.

*

194. Dezelfde als *Handleiding* No. 1229, met:

Phil: IIII. D: G: Hisp: et Indiar: Rex.

*

195. Rondom het borstbeeeld des Konings:

Phil: IIII *D: G: Hisp: et Indiar: Rex Zc.*

(kz) *Geetz du bureau des fina:* 1640.
Afbeelding, het Rijkswapen.

*

196. Rondom het borstbeeld:

Phil: IIII *D: G: Hisp: et Indiar: Rex.*

(kz) *Calculi urbis et territori Feurnensis.* 1640.

Afbeelding, het wapen van Veurne.

1641.

Handleiding No. 1230, de keerzijde dus te veranderen:

Geetz pour le bureau des fina:

1642.

197. Afbeelding, de Koning te paard en tot omschrift:

Phill:

Phil: IIII. D: G: Hisp: et Indiar: Rex Z°. 1642.

(kz) Rondom het wapenſchild:

Geetz pour le bureau des fina:

*

198. Rondom het wapenſchild van Bourgondien, binnen eenen krans:

Comitia Burgundiae.

(kz) *Tandem oppreſſa reſurget.*

Afbeelding, een ſtad wordt door twee engelen gekroond; onderaan: 1642. Zie *Handleiding* No. 1249. enz.

*

Handleiding No. 1234, bij den tekst te voegen: dit is geen legpenning, maar eene medaille. Zie KÖHLER, *Munzbel.* 21 d. pag. 417.

1643.

Handleiding No. 1236, achter het woord *rex*, *Z°.* te plaatſen en de keerzijde te verbeteren met:

Geetz pour le bureau des fina:

*

VAN LOON, 2. d. pag. 274. No. 2, van dezen kwamen er verſchillende voor, vooral de voorzijde, dan met *Lud*: XIIII., met *Lud*: XIV. en met *Ludovicus magnus Rex.* Dit

heeft plaats met de meeste franſche legpenningen. Daar deze en dergelijke penningen niet regtſtreeks tot de Nederlandſche geſchiedenis behooren, zoo heb ik in mijne *Handleiding* opgenomen, en die gebrekkig geſtelde verbeterd, die van Bourgondien of Artois, zoogenaamd Fransch Vlaanderen, voorkwamen. Ik oordeelde het getal niet te moeten vermeerderen, dat VAN LOON in zijn penningwerk ten onregte heeft opgenomen. Bij tijd en gelegenheid geven wij misſchien een aanhangſel of naamlijst van al de Franſche legpenningen, die eenige betrekking op ons Land hebben.

1644.

199. Afbeelding, het wapen of de burgt van Doornik, waarboven het jaartal 1644.

(kz) *Pour Meſſieurs les Echevins de Tournay.*

Vergelijk *Handleiding* No. 1257, enz.

*

Handleiding No. 1240, achter de letters S. P. Q. A. het jaartal 1644 te plaatſen.

*

Hand-

Handleiding No. 1241, de voorzijde te verbeteren met:

Fortitudine et providentia. 1644.

1645.

Handleiding No. 1243 en 1244, den tekst veranderen, in plaats van het borstbeeld, de Koning te paard.

*

Handleiding No. 1247, de omſchriften aldus te verbeteren:

Discite juſtitiam moneti.

Het jaartal op de keerzijde moet zijn: MDCXLV. Van dezen kwamen verſchillende ſtempels voor, met eene ſtaande of liggende ſchrijfpen in den inktkoker, enz.

*

Handleiding No. 1249, de keerzijde te verbeteren:

Spes una salutis.

1646.

Handleiding No. 1252, van dezen ook verſchillende ſtempels, vooral kennelijk aan de plaatſing van de jaartallen.

*

Handleiding No. 1253, te verbeteren de zamenvoeging van het woord *Walachriae,*

chriae, en het op de keer- en niet op de voorzijde te plaatsen.

1647.

VAN LOON, 2. d. pag. 304, bij BIZOT, pag. 179, in den tekst 1647, op den penning 1662.

*

Handleiding No. 1255, in den tekst te voegen: VAN LOON, 2. d. 306. No. 2.

*

200. Het gewone wapenschild.

Phil: IIII. D: G: Hisp: et Indiar: Rex Z^c.

(kz) Verbeelding en omschrift als de keerzijde van *Handleiding* No. 1256.

*

Handleiding No. 1258, deze is mij opgegeven, dat hij met het jaartal 1641 voorkwam. Men plaatse hem dus aldaar.

1648.

VAN LOON, 2. d. pag. 308. No. 4, van dezen verschillende stempels, met kleine variatien.

1649.

Handleiding No. 1260, de op- en omschriften verbeteren met:

Bene

Bene facere et laetari. 1649.

Hieronijmus de Maeijer quaestor generalis.

1650.

Handleiding No. 1262, de voorzijde te verbeteren met:

Da nobis pacem domine. 1650.

*

Handleiding No. 1263, is een gegraveerde wijnpenning, en zal in mijne *Bijdragen* worden opgenomen.

*

Van loon, 2. d. pag. 256, No. 2, van dezen komen verſchillende ſtempels voor, ook nagemaakte van Neurenburg, met: C: L:

1651.

201 Rondom 's Konings borstbeeld:

Phil: IIII. D: G: Hisp: et Indiar: Rex. 1651.

(kz) *Gectz pour le bureau des fina:* Afbeelding, het Spaanſche wapen.

1652.

Van loon, 2. d. pag. 367, deze, met kleine variatien in de gravure, verſchilt ook in de grootte van den penning.

*

202. Afbeelding, het kasteel of de burgt van Doornik, met het jaartal 1652.

(kz) *Pour mesſeurs les eschevins de Tournay.*

Zie dergelijke, *Handleiding* No. 1257, 1301. enz.

*

Handleiding No. 1267, achter het ſluitwoord *Rex* op de voorzijde, *Z*ᵉ te plaatſen.

1653.

203. Dezelfde als bij VAN LOON, 2. d. pag. 341, de voorzijde:

Phil: IIII. D: G: Hisp: Rex Dom: Prov: Ins:

(kz) *Jets pour les finances de Tournay.*

Afbeelding, het kaſteel of de burgt van Doornik, waarboven het jaartal 1653.

1655.

204. Afbeelding,* het kaſteel of wapen van Doornik, waarboven het jaartal 1655.

(kz) Zonder lofwerk; het opſchrift: *Pour Mesſieurs les Doijens de Tournay G. B.*

*

Handleiding No. 1269, achter de *Z* nog de *c* te plaatſen.

Hand-

*

Handleiding No. 1270, bij den tekst te voegen: het wapen, hetwelk de leeuw in den poot voert, is van IJperen. Zie ook *Handleiding* No. 1208 en 1209.

*

Handleiding No. 1271, plaatse men dus: voorzijde, binnen eenen krans van bladen en bloemen: *S. P. Q. A.* onder het wapen van Antwerpen. De keerzijde tot omschrift:

Sic vivas ut neminem timeas. 1655.

Omschrift: *Joannes Diericxen quaestor generalis.*

*

Handleiding No. 1272, de voorzijde moet zijn:

Anna D: gratia Fr:

1656.

205. Bijna dezelfde als VAN LOON, 2. d. pag. 226, op 1635.

Phil: IIII. D: G: Hisp: Rex Dom: Prov: Ins:

(kz) Het vlak des pennings beslaande: *Jets pour les finances de Tournay.* 1656.

*

206. Dezelfde als VAN LOON, 2. d. pag. 412.

No. 1, de voorzijde; en tot keerzijde, als boven, pag. 412, No. 3, de keerzijde. en dus:

LeopoLDo proregi beLgarVM.
Mars ferri DeCVs eLare.

*

Handleiding No. 1276 A, nog in den tekst bij te voegen: op het boek, dat opengeslagen ligt, staat: *rekencamer van Zeelandt.*

1657.

VAN LOON, 2. d. pag. 417, van dezen weder verschillende stempels, bijzonder kennelijk aan de roosjes, met of zonder blaadjes aan den steel, daar de woorden *Hostem fugasti* tusschen staan. De afbeelding bij VAN LOON heeft niets.

*

Handleiding No. 1279, de keerzijde te verbeteren met: *Thesauri* enz.

1658.

Handleiding No. 1280, de voorzijde aldus te verbeteren:

Da nobis pacem domine. 1658.

*

207. Dezelfde als bij VAN LOON, 2. d. pag. 443; doch zonder jaartal.

208.

*

208. Afbeelding, de Koning ongedekt te paard zittende:

Phil: IIII. D: G: Hisp: et Indiar: Rex Z^c. 1658.

(kz) *Gectz pour le bureau des fina:* Afbeelding, het wapen van Spanje.

1659.

Handleiding No. 1284, op de keerzijde moet het sluitwoord zijn: *Vesontia.*

1660.

209. Dezelfde als bij VAN LOON, 2. d. pag. 341, de voorzijde; en tot keerzijde VAN LOON, 2. d. pag. 462. No. 6, de keerzijde. Dus:

Phil: IIII. D: G: Hisp, Rex Dom: Ins:

(kz) *Mirtus in oliva.*

de keerzijde is dus op het huwelijk.

*

Handleiding No. 1289, de keerzijde te verbeteren met:

Territorium Cortracense. 1660.

1661.

Handleiding No. 1290, aldus te verbeteren:

Sola fiducia in Deo. 1661.

*

VAN LOON, 2. d. pag. 496, van verschillende stempels, in fijner of grover gravure.

1662.

210. Rondom het wapen van Bourgondien:

Comitia Burgundiae. 1662.

(kz) Een vrouwenbeeld, een hart aanbiedende. Tot omschrift:

Me spoltavit amor.

Vergelijk *Handleiding* No. 1422.

*

Handleiding No. 1293, de keerzijde te verbeteren met:

Seps a manibus maculisque tuetur. 1662.

1663.

Handleiding No. 1295, achter het woord *Rex*, *Z*[e] weglaten.

1664.

Handleiding No. 1298, op de voorzijde het omschrift dus te veranderen:

Ald: Fr: de Croij, Comte de Meghe.
Deze ook met 1660 op de keerzijde.

*

VAN LOON, 2. d. pag. 515, deze

van

van verschillende gravures, vooral kennelijk aan den strik, welke de kolommen zamenkoppelt.

1665.

211. Rondom het wapenschild:

Comitia Burgundiae. 1665.

(kz) *Ut ditet spoliat.*

Afbeelding, Venus en Kupido, met eenig bijwerk; op de verovering van Franche Comté. Vergelijk *Handleiding* No. 1442.

*

Handleiding No. 1299, te verbeteren met:

Geetz pour le bureau des finan:

*

Handleiding No. 1301, de keerzijde aldus te veranderen:

Pour messieurs Prevostz et Jurés de Tournay. 1665.

*

Handleiding No. 1302, het omschrift dus te plaatsen:

Prosperitate et benignitate.

1666.

Handleiding No 1304, de voorzijde te verbeteren met:

Carol:

Carol: II. D: G: Hisp: et Ind: Rex Comes Flan:

1667.

Handleiding No. 1309, de keerzijde te verbeteren met:

Estatz de ville et chatellenie de Lille.

Bij den tekst te voegen: komt ook voor met lelie, zonder de vier wapenschildjes.

*

Handleiding No. 1310, de keerzijde moet zijn:

Conculcavit leonem.

*

Handleiding No. 1311, op de keerzijde het omschrift te verbeteren met:

Propugnaculum patriae dat nobis.

1668.

Handleiding No. 1312; de voorzijde te verbeteren met:

Carol: II. D: G: Hisp: et India: Rex. 1668.

*

Handleiding No. 1316, bij den tekst te voegen: op het vlak des pennings het jaartal in tijdschrift.

1669.

Handleiding No. 1317, het slot van de voorzijde aldus te verbeteren:

Indi:

Indi: Rex Z^t. 1669.

1670.

Handleiding No. 1320 en 1321, de voorzijde dus te verbeteren:

Carol: II. D: G: His: et Indi: Rex Co: Fla:

Sommige van dezen kwamen ook voor met het jaartal op de voorzijde, en van de jaren 1672 en 1673; terwijl andere ook het wapen van Spanje, omhangen met de vliesketen, tot voorzijde hadden.

1671.

Handleiding No. 1322, men neme dezen legpenning aldus op: de voorzijde *S. P. Q. A.*

(kz) *Jan Bruijnincx Rentm: Gnal:* 1671.

Op het vlak des pennings in tijdschrift *Vt secVIaM Deo et reIpVbLICae.*

Even als *Handleiding* No. 1316, met 1668.

1672.

Handleiding No. 1326, de voorzijde verbetere men:

Ca-

Carol: II D: G: Hisp: et Indiar: Rex.

Hij is bijna altijd grooter, dan het gewone formaat.

1673.

Handleiding No. 1328, is een geestelijk penningje, waarſchijnlijk van eene abtdij, en behoort dus niet bij de legpenningen.

*

Handleiding No. 1329, de keerzijde te verbeteren met:

Joan: Bap^a. Roesſoens quaestor generalis.

*

Handleiding No. 1330, op het vlak des pennings te lezen:

Omnium reddenda ratio. 1673.

*

Handleiding No. 1331, dezen te plaatſen op het jaar 1678, en dus No. 1359 A te geven.

*

212. Voorzijde als bij VAN LOON 3. d. pag. 176, doch zonder de ſtad in het verſchiet, en ter zijde op den voorgrond een ſtroomgod; voorts zonder omſchrift.

(kz)

(kz) Mede als die bij VAN LOON 3. d. pag. 176, doch onderaan ter wederzijde van het wapen het jaartal 1673.

1674.

Handleiding No. 1334, de keerzijde te verbeteren met:

Gect: pour le bureau des fin.

*

213. Rondom het Bourgondisch wapen:

Comitia Burgundiae. 1674.

(kz) Een liggende of slapende leeuw. Tot omschrift:

Jam solitus vinci.

*

Handleiding No. 1337, deze kwam ook voor op de keerzijde met:

Thesauri cvvstos.

*

Handleiding No. 1338, bij den tekst te voegen: de toren van Antwerpen in het verschiet achter den man.

*

214. (vz) Afbeelding, het wapen van Amstorf, met het jaartal 1674. Zie hetzelve bij VAN LOON, 3. d. pag. 176, en *Handleiding* No. 1336.

(kz) Het revers van den legpenning van Piepenpoy, *Handleiding* No. 1338. Zonder eenig op- of omschrift. Achter den man is ook niet de toren van Antwer-

werpen. Deze is ook met 1673 op de voorzijde. Zie boven No. 212.

*

215. Afbeelding, 's Konings borstbeeld: *Carol: II. D: G: Hisp: et Indiar: Rex.*

(kz) Het wapenschild van het Vrije, twee wildemannen tot tenants, waarboven *S. P. Q. F.*; onderaan, 1674.

*

216. Rondom het borstbeeld van KAREL: *Carol:* II. *D: G: His: et Indi: Rex Co: Fla: Z*°.

(kz) Het wapenschild van Vlaanderen aan eenen strik. Zonder omschrift en jaartal.

1675.

217. Afbeelding, het wapenschild van PH. VAN DE WAUWERE, met 1675; zonder eenig omschrift. Zie hetzelve VAN LOON, 3. d. pag. 251.

(kz) *Collige ut spargam.*

Afbeelding, eene heldere middagzon beschijnt de stad Brussel.

Zie verder over VAN DE WAUWERE VAN LOON, 2. d. pag. 214.

*

Hand-

Handleiding No. 1341, de omschriften aldus te verbeteren:

Qui se non, qui castra et victor et santus est.

(kz) *Sub arce, hac tuta.* 1675.

*

218. Rondom het Bourgondisch kruis en de vuurstalen:

Carol: II. D: G: Hisp: et Indiar: Rex. 1675.

(kz) Het groote wapen van Spanje, met: *Gects pour le bureau des fin.*

*

Handleiding No. 1342, is eene medaille, en behoort niet tot de legpenningen; ook is het omschrift gebrekkig.

1676.

Handleiding No. 1344, de omschriften te verbeteren als *Handleiding* No. 1341, op 1675.

*

Handleiding No. 1346, van dezen verschillende stempels, vooral in de gravure.

*

Handleiding No. 1349, de om- en opschriften aldus te verbeteren:
Hend: van Langenberc quaestor generalis.
Op het vlak van den penning:

In monte salvum te fac. 1676.

Sommigen wilden *Langenberg* gelezen hebben; maar de mijne heeft duidelijk de letter C; anderen lazen *Langenbeke*, en namen de letter *R*, voor eene *K*.

1677.

219. Rondom het wapen van Bourgondien:

Comitis Burgundiae.

(kz) *Que plura refundat.*

Onder aan: 1677. Afbeelding, eene middagzon, de wolken verdrijvende.

*

220. Dezelfde als *Handleiding* No. 1356, doch tot opschrift, het geheele vlak des pennings beslaande:

Les estats de Lille. 1677.

*

221. Dezelfde als *Handleiding* No. 1356, doch op de keerzijde, eene heldere middagzon, binnen den dierenriem.

*

Handleiding No. 1357, de omschriften aldus te verbeteren:

Quiescam et quiescere faciam.

(kz) *Respondens infima quanto.*

Bij den tekst te voegen: dit is een Poolsch penningje, volgens APELS *Repertorium zur Munzkunde* enz., 2. d.

2. afd. pag. 703. No. 13. — J. C. RHEINHARD, *kupferkabinet*, 3. deel, *Eisenberg* 1828. pag. 285. No. 6066, geeft dit penningje op, als een jetton van Brunswijk-Lunenburg. Anderen willden hetzelve van Engelschen oorsprong hebben, en twintig jaren later stellen. Hiermede kan men eenigzins mede in overeenstemming brengen VAN LOON, 4. d. pag. 188. No. 5. Zie ook MADAI, No. 6229.

*

Handleiding No. 1358, zoude volgens opgave geen Nederlandsch, maar een Hanoversch penningje zijn.

1678.

222. Rondom de twee borstbeelden:

VIVant LVDoVICVs et MarIa.

Una fides et tribus.

Afbeelding, een toren of burgt, waarboven een helm en bisschops-staf uitsteken, tusschen twee zamengebonden koornschoven. Vergelijk eenigzins *Handleiding* No. 1309, op 1667, en op het jaar 1714, dezelfde afbeelding met KAREL *VI.* op de voorzijde: Men zoude dezen echter onder de Fransche kunnen rangschikken.

zijde, anders om te plaatsen. Men vindt dezen ook met verschil in de plaatsing van het jaartal.

*

Handleiding No. 1380, het omschrift van de voorzijde moet aldus worden verbeterd.

Oct: D: d'Ar: P: de Barb: Go: Cap: Gul: de 1: P: d: N:

1683.

Handleiding No. 1381, het omschrift op de keerzijde aldus:

Gets pour le bureau des finan:

*

Handleiding No. 1382, de voorzijde aldus te verbeteren:

Sors omnis bene credita forti est.

Sommigen stelden:

Credita forti est sors omnis bene.

*

225. Afbeelding, 's Konings borstbeeld:

Carol: II. D: G: Hisp: et Indiar: Rex Co: F:

(kz) *Circumdet Carolum fortuna secundo secundum.*

Afbeelding, het wapenschild van Kortrijk, waarboven het jaartal 1683; onder en ter zijde:

Cal:

Cal: Civ: Cor:

1684.

226. Dezelfde als VAN LOON, 3. d. pag. 317, doch tot omschrift op de keerzijde:

Gets pour le bureau des fin:

Sommige hadden ook *Geetz.* VAN LOON heeft, op de voorzijde in den tekst, *aeternum*, maar op den penning altijd *eternum.* Men vindt dezen ook van verschillende gravure.

*

Handleiding No. 1383, de keerzijde moet aldus verbeterd worden:

Arecto non istu ullo ventore maretur.

De defecte opgave was van SYPESTIJN overgenomen.

1685.

227. Dezelfde als *Handleiding* No. 1388, met:

Gets pour le bureau des fin:

*

Handleiding No. 1390, is eene Napelsche munt.

*

Handleiding No. 1391, is een gedenkpenning.

1686.

Handleiding No. 1396, de omschriften aldus te verbeteren:

Ponte sub hoc soli se subjicit abdita luna.

(kz) *Carolo II. D: G: Rege armis Austriacis Turca subactus.*

*

Handleiding No. 1398, de keerzijde te verbeteren met:

Donec auferatur luna. Psl 71. v: 7.

1687.

Handleiding No. 1401, de keerzijde te verbeteren:

Dum Zephyri spirant adversas despicit undas.

Sommigen gaven ook tot keerzijde op, met:

Ex Illustri familia Heusdana.

1688.

Handleiding No. 1402, deze heeft het wapen van den Heer van Elshoute, met:

Ex Illustri Heusdana familia. 1688.

(kz) *Surgetque faventibus undis.*

Afbeelding, een schip met volle zeilen, van eene geheel andere constructie.

Hand-

*

Handleiding No. 1405 en 1406, het woord *Ballienbiese* en *Ballienbiesen* moet *Ballienbiesse* en *Ballienbiessen* wezen. Het jaartal op de keerzijde te verbeteren met 1588, en dezelve dus honderd jaren vroeger te plaatsen, en alzoo te nommeren, 972[A] en 972[B]. Bij den tekst te voegen de letters: *D: O:* beteekenende: *Duitsche Orde.* Deze commanderie was gelegen in de nabijheid van Maastricht. De woning van den Landscommandeur is met het goed, de oude of Alterbiessen, in het jaar 1822 verkocht geworden.

1689.

228. Afbeelding, het wapen van Antwerpen op de voorzijde binnen eenen sierlijken rand; doch in plaatse van de twee handen boven het kasteel, steken er twee vaandelen uit, op welke de hand is afgebeeld; onder aan staat: *S: P: Q: A:*

De keerzijde, eene volle middagzon beschijnt eenen wijnstok, waarnaast een groot vat ligt. Binnen den eersten rand staat:

Ācesſit et dulcesſit. 1689.

Binnen den tweeden rand:

 Cor-

[redacted]

Cornelis van de Zande quaestor gnalis.

Daar deze legpenning veel grooter dan gewoonlijk en gegraveerd is, was ik eerst twijfelachtig, dezelve te plaatsen; doch de overeenkomst met *Handleiding* No. 1300, 1322, 1329, 1330, 1349, 1364. en 1365, hebben mij overtuigd, dat dezelve, hoewel er slechts enkele zoo als deze, gelijk het meestal met de gegraveerde penningen is, zullen bestaan, echter onder de legpenningen moet geplaatst worden.

*

Handleiding No. 1407, de voorzijde te verbeteren met:

Alphons: de Berghes D: et A: S: G: Archieps. Mech: Pri: Bel:

1691.

229. Dezelfde als *Handleiding* No. 1419, doch op de keerzijde boven het wapenschild:

S. P. Q. B.

*

Handleiding No. 1410, de keerzijde te verbeteren met:

Carole des aestum.

1692.

230. Rondom het wapenschild op eenen hermelijnen mantel:

Comitia Burgundiae.

(kz) *Currata resurget.* 1692.

Afbeelding, gekroonde koornaren, herrijzende.

*

Handleiding No. 1411, bij den tekst te voegen:

Afbeelding der voorzijde, het borstbeeld van den Koning; en der keerzijde, het groote wapenschild van Spanje.

1693.

Handleiding No. 1412, volgens ZEPERNECK, *Sede vacanz munzen*, het vervolg, Tab. XVIII. No. 203, eene medaille; hoewel de grootte van eenen legpenning hebbende.

1696.

Handleiding No. 1414, het opschrift van de keerzijde moet zijn:

Lamberto Episc: Leod: et a X saeculis Martijri glorioso & & —

1697.

231. Rondom het borstbeeld:

Lu-

Ludovicus Magnus Rex.

(kz) Afbeelding, Neptunus met den drietand op zijnen zegenwagen ſtaande. Tot omschrift:

Mitos praestat componere fluctus.

Onder aan:

Estats de Lille. 1697.

*

Handleiding No. 1415, tot tekst hier bij te voegen: de afbeelding van de voorzijde is een oorlogschip, en op de keerzijde het wapen van Brouckhoven. Zie *Handleiding* No. 1413. Het jaartal te verbeteren met 1697. Vergelijk *Handleiding* No. 1418.

1698.

Handleiding No. 1417, moet niet zijn het wapen van Lockengien. Men wilde het, volgens opgave, aan Paffenrode of Corcelles toeſchrijven.

*

232. Rondom het wapen, op den hermelijnen mantel:

Comitia Burgundiae.

(kz) Een arend, die naar de zon vliegt, en zijne jongen daartoe aanſporende.

Jungitque regitque amor.

Onder aan: 1698.

1699.

1699.

233. De voorzijde, rondom het wapenſchild, doch in eenen geheel anderen vorm als bij VAN LOON, het omſchrift:

P: C: F: d: Spin: C: de Bruaij M: de Camp: Gnal: Go: et Co: d: N:

(kz) Rondom het wapen van Namen: *Gets des estats de Namur.* 1699.

Vergelijk VAN LOON, 4. d. pag. 148.

1701.

VAN LOON, 4. d. pag. 278, deze komt dikwijls voor in een bijna de helft kleiner formaat.

234. Rondom het fraaije wapenſchild van Bourgondien, op den hermelijnen mantel: *Comitia Burgundiae.*

(kz) *Disſolvit et istam.*

Onder aan: 1701. Afbeelding, eene helderſchijnende zon, boven wolken, waaruit blikſemſtralen ſchieten.

1702.

235. De voorzijde, de Koning op zijnen troon zittende, zijn voet op eenen leeuw zettende; boven aan ſtaat *Sol.*

(kz) *IMperat ConCorDIa.*

Afbeelding, als VAN LOON, 4. d. pag. 320,

320, de keerzijde. Deze penning heeft veel voorkomen van eenen Neurenburger penning te zijn.

1704.

Handleiding No. 1422, de keerzijde te verbeteren met:

Ut fulta vivescit.

1705.

236. Rondom het fraaije wapenschild:

Comitiae Artesiae.

(kz) Rondom 's Konings borstbeeld:

Regi pro avo.

Onder aan: 1705.

Handleiding No. 1423, is een armenpenning. Zie mijne *Bijdragen*, plaat XII. No. 1.

1708.

237. Rondom het borstbeeld:

Philippus V. D: G: Hisp: et Indiarum Rex.

(kz) De letters. *S. P. Q. B.*

Zonder jaartal. Vergelijk *Handleiding*, No. 1409, op 1691.

*

Handleiding No. 1424, is een armenpen-

penning. Zie mijne *Bijdragen*, plaat XII. No. 3.

1711.

Handleiding No. 1426. moet Zijn *G. D. B.*

1713.

Handleiding No. 1428., de keerzijde aldus te verbeteren:

Nunquam mutatus ab illo.

*

238. Rondom 's Konings borstbeeld:

Ludovicus Magnus Rex.

(kz) De zon, eene Zonnebloem beschijnende:

Uni servavit amorem. Les estats de Lille., 1713.

1714.

Handleiding No. 1429, deze komt voor met en zonder jaartal. Bij den tekst te voegen: behalve in meest alle Duitsche penningwerken, vindt men de afbeelding ook bij C. G. WERAUS, *Biltnisse der regierenden Fursten*, pl. 39. No. 28 der vernieuwde uitgave te Weenen, 1828.

*

Handleiding No. 1430, de keerzijde te verbeteren met:

Fides inconcussa.

*

239. Rondom het borstbeeld des Konings: *Carolus VI. Imperator et Rex catholicus.*
(kz) *Status Tornacensii.*
Zonder jaartal, en tot afbeelding, de Burgt van Doornik, met de helm en den bisſchops ſtaf tusſchen de koornſchoven; bijna als die van LUDOVICUS, en MARIA THERESIA, op 1678.

Prin-

PRINCELIJKE DEVYSEN

VAN

CLAUDE PARADIN, GABRIEL SIMON EN ANDEREN.

Uit het Fransch in het Duitsch gebragt

DOOR

N. N.

Antwerpen bij Mr. WILLEM SYLVIUS, MCCCCCLXIII.

Dit is de oudste druk van dat werk, welke mij is voorgekomen, en waarvan ik mij bediend heb. VAN LOON spreekt in zijne *Inleiding tot de' Penningkunde* van PARADIJNS werk als in 1562 gedrukt, doch dit zal waarschijnlijk een misslag zijn. Eene tweede uitgave geschiedde bij JOOST RAVELENGHIEN, te Leiden, 1615, in de Plantijnsche drukkerij.

Bewondert men, en met regt, het fiksche en kernachtige van sommige spreuken op de gedenkpenningen, men zal bevinden, dat er verscheidene van voorkomen in, en genomen zijn uit de *Princelijke Devysen*, en soms van zeer ouden oorsprong zijn. Om nu deze spreuken, veelal van den grooten VIRGILIUS, en de hoofdafleiding van al, wat tot de spreuk of afbeel-

ding eenigzins kan dienen, te leeren kennen, zal ik die gedenk- en legpenningen aanhalen, welke in de werken van VAN MIERIS, VAN LOON of in mijne *Handleiding* voorkomen, en uit de *Princelijke Devysen* overnemen al, wat tot derzelver opheldering kan dienen, er tevens eene en andere aanmerking bijvoegende.

Nutrisco et extinguo.

Deze fpreuk komt ons het eerst voor bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 463, op 1537, op twee gedenkpenningen van FRANÇOIS I, van wien het devies was overgenomen, hetwelk deze Koning ontvangen had van zijnen vader, KAREL van Angoulême. Dit devies beftaat uit een Salamander in een brandend vuur, met eene kroon op het hoofd. Men vond dit devies aan verfcheidene koninklijke lusthoven, als ook op de tapisferien of behangfels, vooral te Fontainebleau.

Princelijke Devijfen, pag. 10 v°; men vergelijke ook VAN MIERIS, 1. d. pag. 378, alwaar PARADIJN wordt aangehaald; zijnde aldaar de fpreuk: *Notrisco albuono ftingo elreo.* PARADIJN geeft de fpreuk in het Italiaansch op: *Nutrisco il buono et fpengo il reo.* Zie ook de afbeelding bij VAN MIERIS 2. d. pag. 198. No. 2.

Mon-

Monstrant regibus astra viam.

Het teeken van de Orde of Broederschap van de Sterre, afkomstig uit het huis van Sint Ouën nabij Parijs, en ingesteld door Koning JAN van Frankrijk, 1351. Ieder droeg deze ster op zijn kaproen of mantel. Het was ter gedachtenis van de verscheenen ster in het Oosten. *Princelijke Devijsen*, pag. 11 v°, en DE ROUCK, *Nederlandschen Herault*, pag. 147.

VIRGILIUS schreef de ster toe, aan de geboorte van den zoon van POLLIO.

Zie de spreuk bij VAN MIERIS 3. d. pag. 442 en 443, met de afbeeldingen van de Wijzen uit het Oosten, op het jaar 1558; als mede *Handleiding* No. 586 en 587, en bij VAN LOON, 1. d. pag. 24, op het verschijnen van de staartster, als ook *Handleiding* No. 532. De afbeelding is als bij PARADIJN; zijnde eene verlichte ster onder eene kroon.

Donec totum impleat orbem.

Het devies is van HENDRIK II, Koning van Frankrijk, zijnde vier met elkander vereenigde mannen, onder eene kroon. *Princelijke Devysen*, pag. 12 v°. De spreuk bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 422, No. 3. en 4, op 1558, zijnde No. 3 met eene wassende maan, ongekroond.

No. 4, de maan gekroond, daar de keerzijde de leliën van Frankrijk, in drie manen, als een schild bevat. Ook ziet men in de omschriften van de gedenkpenningen, op de keerzijde van No. 1 en 2, bij of achter het woord *majora*, drie gekruiste manen; alle dienende, om de minnaresse van den Vorst te vleijen.

PARADIJN verklaart de maan, als altijd de Christelijke kerk verbeeldende en als gedurig in strijd zijnde; doch het is klaarblijkelijk, dat dezelve bij HENDRIK II. altijd moesten verbeelden DIANA VAN POITIERS, Hertogin van Valentnois, befaamde minnares van dien Vorst, zinspelende op DIANA, godin van de jagt, gelijk ook de maan DIANA wordt genoemd.

DIANA VAN POITIERS was geboren in het jaar 1500, gehuwd in 1514 aan den Heer VAN BROZE, Grootmaarschalk van Normandië, die in 1531 overleed. De Koning schonk haar het Hertogdom Valentnois; na zijnen dood werd zij van het hof verbannen, en overleed in 1566. Zij was eene groote voorstanderesse der Roomschgezinden en eene vijandin der Protestanten. Zij is de eenige minnaresse van eenen Franschen Koning, waarop men gedenkpenningen heeft geslagen. Men vindt eene munt van HENDRIK II. van 1549, waarop de gekroonde halve maan van DIANA naast het wapen van Frankrijk staat. Ook heeft men gedenkpenningen met hare afbeelding en het omschrift:

Diana

Diana Dux: Valentinorum clarisſima. keerzijde, *Omnium victori vici.* De Heer FRUDAIRE, in Frankrijk, bezit eenen zeldzamen zilveren gedenkpenning, welke men vermeent dat in Lijon is geſlagen, alwaar de Hertogin zeer bemind was, hebbende op de voorzijde hare beeldtenis en op de keerzijde haar beeld, de liefde met voeten tredende, en tot omſchrift: *J'ai vaincu le vainqueur de tous.* — *Ik heb den overwinnaar van allen overwonnen*, — zijnde dit allegorisch op eenen anderen penning met het borstbeeld van den Koning doen ſlaan, 1552. Zie VAN MIERIS, 3. d. pag. 314. No. 5. en verder *Dictionnaire des Hommes Illustres*; Art. *Poitiers (Diana de)*. *Tome* 7. pag. 356, en DE SAINT FOIX, *Esſais historiques ſur Paris*, *Tome* 3. pag. 245, alwaar, bij vergisſing, voor den gedenkpenning van HENDRIK II. 1582, in plaats van 1552, ſtaat. Zie vervolgens VAN MIERIS, 3. d. op 1554, pag. 357. No. 1, 2, 3 en 4. No. 2 met de afbeelding, zoo als bij PARADIJN. Ook de catal: van DE SMETH op 1559, No. 275, eenen gedenkpenning van DIANA DE POITIERS, met de keerzijde van KATHARINA DE MEDICIS. VAN LOON, 1. d. pag. 35.

Immenſi tremor oceani.

Dit was de ſpreuk van de ridderſchap van Sint Michael, ingeſteld door LODEWIJK XI.,

Koning van Frankrijk, in 1469, hierin navolgende zijnen vader KAREL, die de heilige Michael in zijne banieren voerde. Men geeft eene breede beschrijving van de halsketen en de afhangende medaillon, met het beeld van Sint Michael; van de vastſtelling, om ſlechts 36 Ridders tot de orde te benoemen, en van de namen der vijftien eerst benoemden. *Princelijke Devyſen*, pag. 13, v°, en de ROUCK, p. 187. Bij VAN LOON vindt men de ſpreuk op 1587 en 1588, 1 d. pag. 389, en acht jaar later op 1596, als boven, pag. 486. Dezelve was geplaatst rondom de wapenſchilden van Spanje en Portugal, aan de twee kolommen van Hercules gehecht; hebbende betrekking op de uitrusting van de onoverwinnelijke vloot, en wordt PHILIPPUS, als uitruster van die vloot, de ſchrik des oceaans genaamd, even als de ridders van Sint Michael voor de ongeloovigen werden geheeten.

Non ſine cauſſa.

Deze ſpreuk werd toepasſelijk gemaakt op het wel uitoefenen van regt en geregtigheid, waarmede in verband ſtaat, om eere te geven aan hun, die in hoogheid of aanzienlijken ſtaat geſteld zijn. De afbeelding is een arm, met hermelijnen bont en leliën bekleed, uit de wolken komende, houdende een ſchepter, waarvan het handje aan deszelfs einde een dolk vasthoudt.

Prin-

Princelijke Devysen, pag. 15. v. Men vindt deze spreuk in het Fransch op den legpenning van den Graaf VAN BOSSU, rondom het wapenschild van zijne echtgenoote CHARLOTTA WERCHIN, en dus met de bijvoeging van haren geslachtsnaam: *Non sans cause. Werchin.* Zie VAN LOON, 1. d. pag. 149 en 150.

Plus oultre.

De spreuk van KAREL V, Roomsch Keizer; afbeelding, de twee zuilen van Hercules, *Princelijke Devysen*, pag. 18 *et seqq*, zijnde nu de straat van Gibraltar. Deze spreuk komt menigvuldige malen op de legpenningen voor; als bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 57. No. 2, op 1517, waar dezelve het eerst aldus gevonden wordt, terwijl voorheen de spreuk bij de zuilen altijd was: *non plus ultra*, als zijnde de bepaling van de overwinningen. Keizer KAREL veranderde dezelve op raad van zijnen lijfarts, MARLIAN, in *plus oultre*, *Al verder*. Zie de spreuk op het schip, *ald.* 2. d. pag. 57. No. 8; 2. d. pag. 205. No. 2. en 3, op den gedenkpenning; en als voren pag. 386, den gedenkpenning van KAREL V. 1537, 2. d. pag. 466. No. 1. en 2, alwaar het prachtige wapen tusschen de zuilen geplaatst is. Zie verder 3. d. pag. 233. No 1, den gedenkpenning van KAREL en PHILIPS, en No. 3. een legpenning van PHILIPPUS. 3. d. pag. 289

 No. 3;

No. 3; op den legpenning ter eere van de Landvoogdes Maria, op den gelukkigen voortgang der wapenen, 1552, 3. d. pag. 163, No. 1, 2, 3 en 4; op de legpenningen met de geschiedenis van TOBIAS, 2. d. pag. 325, No. 1 2 en 3. Op den gedenk- en legpenning van KAREL V., 1530, vindt men: *Plus ultra*, en eindelijk op eenen gedenkpenning van KAREL VI, 1712, op zijne krooning te Frankfort, vindt men de woorden:

Plus ultra Carolum Carolus.

dewijl men hoopte, dat deze KAREL zijn Rijk nog verder zou uitbreiden, dan KAREL V. gedaan had. VAN LOON, 4. d. pag. 629.

Imperium sine fine dedi.

Eene spreuk van Virgilius. Keizer AUGUSTUS was geboren onder het hemelteeken van den steenbok, en liet daarom op zijne gouden en zilveren munten afbeelden eenen steenbok, de wereldkloot tusschen zijne klaauwen vasthoudende. Op sommige vindt men ook deze spreuk, en een roer aan de wereldkloot vastgehecht. *Princelijke Devysen*, pag. 19. v. De spreuk komt alleen voor bij VAN LOON, 4. d. pag. 264, op 1700, op het aanvaarden van de Spaansche kroon door den Hertog van Angoulême, waaraan keizer KAREL bescherming beloofde.

Se-

Securitas altera.

Dit devies en deze afbeelding was gekozen door HENDRIK VIII, Koning van Engeland, zijnde een getralied schut of schuifhek, gewoonlijk binnen de poorten van steden of sterkten hangende. Men wil, dat SIJLLA de stad Rome ten tijde van het oproer bewaarde, door het gebruik maken van zulke ijzeren hekken, en die in de stadspoorten te hebben doen stellen. *Princelijke Devysen*, pag. 20. v°. Zie den gedenkpenning van Koning HENDRIK, met de afbeelding en het devies, VAN MIERIS, I. d. pag. 458.

Dederitne viam casusve deusve.

De afbeelding was drie doorstoken vogels, zijnde meeuwen, aan eenen pijl, ter gedachtenis aan GODFRIED VAN BOUILLON bij het belegeren van Jeruzalem. *Princelijke Devysen*, pag. 22. v°. Zie de *Handleiding*, N°. 744, en het 2°. deel, op 1570.

Fortitudo ejus Rhodum tenuit.

Het devies van de orde van Maria Boodschap, ingesteld door Graaf AMADEUS V., bijgenaamd den groenen, Hertog van Savoijen; om in gedachtenis te houden de roemrijke daden van den eersten

Hertog van Savoijen, AMADEÜS den groote, tegen de ongeloovigen. De afbeelding is eene fraaije keten, waaraan een medaillon hangt, en tusschen de keten de kapitale letters F. E. R. T.

Fortitudo Ejus Rhodum Tenuit.

Princelijke Devysen, p. 23. v°. en DE ROUCK, p. 182. Zie den penning van KAREL II. van Savoijen, bij van MIERIS, 3. d. pag. 325 en 326.

Non inferiora secutus.

Zijnde het devies van MARGARETHA van Frankrijk, en had tot afbeelding eene zonnebloem, door de zon beschenen; en gelijk deze zich gedurig naar de zon keerde, om beschenen te worden, alzoo trachtte MARGARETHA alle hare gedachten en werken te keeren tot die groote Zon, den Almagtigen Opperbestuurder van het Heelal; *Princelijke Devysen*, p. 25. De afbeelding van het devies vindt men op eenen legpenning van den Heer JAN VAN FOURNAU, Heer van Kruikenburg en Schepen van Brussel, 1635, bij VAN LOON, 2. d. p. 228; en het devies met de afbeelding op eenen gedenkpenning van FREDERIK HENDRIK, op het winnen van Schenkenschans, 1635, VAN LOON, 2. d. p. 229.

An-

Anti ferit quam flamma micet.

Het devies is van den Hertog Philips van Bourgondien, zijnde de afbeelding een vuurstaal, vonken uit eenen kei slaande. *Printelijke Devysen*, p. 26.

De afbeelding komt menigvuldige malen voor, doch meestal met het kruis of de laurierstokken. Men vindt de spreuk *Handleiding* N°. 142, op 1501, de keerzijde, met dezelfde afbeelding als in de *Princelijke Devysen.*

Pretium non vile laborum.

Het devies en de afbeelding der Orde van het gulden Vlies, ingesteld door Philips, Hertog van Bourgondien, 1429, waarin voor de eerste maal slechts *veertien* Ridders werden aangenomen. *Princelijke Devysen*, p. 26. v°. Zie ook de Rouck, *Herauld*, p. 184. De spreuk en de afbeelding op den legpenning, *Handleiding* N°. 142, op de voorzijde.

Flammescit uterque.

Eene spreuk, staande boven de afbeelding van de laurierstokken, welke, op elkander wrijvende, vuur voortbrengen en meestal geplaatst worden

als

als een Sint Andries kruis; *Princelijke Devysen*, p. 28.

Men vindt deze afbeeldingen zeer dikwijls, inzonderheid op de penningen van BREDERODE, en behoorende ook tot het wapen van Bourgondien. Zie bij VAN MIERIS, I. d. p. 79 en 127, op de penningen van den bastaard van Bourgondien, met de bedreiging, dat zoo iemand er ligtvaardig de handen aan floeg, de laurierstokken zouden ontbranden, en den roekeloozen ftraffen. Vergelijk VAN LOON, I. d. p. 74 en 79, en de toepasfing van de fpreuk, p. 78. DE ROUCK zegt p. 188 „de orde van het „Bourgondisch kruis is ingefteld door Karel V. „binnen Tunis, op Sint Magdalenaas dag." Het werd *en fautoir* gelegd, als een Sint Andries kruis, de patroon van 's Keizers huis, en voegde men er vervolgens het vuurftaal en den kei bij. Vergelijk mede hetgeen gezegd is bij het devies: *Ante ferit quam flamma micet.*

Nil penna, sed usus.

Afbeelding, een Struisvogel zijne vleugels uitftrekkende, doch welke te kort zijn, om hoog te vliegen. De heilige GREGORIUS vergeleek denzelven bij de fchijnheiligen, die uitwendig vroom fchijnen te zijn, maar inwendig ondeugdzaam waren. *Princelijke Devysen*, p. 29. Zie de af-

afbeelding en de spreuk op eenen legpenning, op de verspreiding der schimpschriften, 1608, bij VAN LOON, 2. d. p. 39.

Non quae super terram.

Afbeelding, het manna uit den hemel vallende, als eene spijs of voedsel van den geest, ook verbeeldende het geheim des altaars; welke spreuk gehouden wordt te zijn van de Kardinaal DE TOURNON. *Princelijke Devysen*, p. 34. Zie den penning van FRANCOIS DE TOURNON, 1549, met de spreuk en afbeelding boven zijn wapen, bij VAN MIERIS, 2. d. p. 401.

Non quam diu, sed quam bene.

Afbeelding, het mes of zwaard der Philosophen, hetwelk zoodanig gemaakt was door Sint THOMAS van Aquitanien, dat men er een aanbeeld dwars mede kon doorsnijden: ten zinnebeeld, dat men, om iets grootsch uit te voeren, nooit moet zien naar den tijd, dien men noodig heeft, maar naar het nut, 't welk men te weeg brengt. *Princelijke Devysen*, p. 35 v°. Zie *Handleiding* N°. 808 en 809, en *Handleiding* 2. d. N°. 143, alwaar men legpenningen vindt met het devies en de afbeelding.

La-

Latet anguis in herba.

Dit devies was geplaatst boven de afbeelding van eene fraaije aardbeziën plant, waarom zich een ſlang kromt; de leering voorſtellende, om zich, bij het vergaderen van bloemen of vruchten, zorgvuldig te wachten voor het vergif van het verborgen ongedierte of de serpenten, en aldus ook, bij het opzamelen van treffelijke en ſchoone leeringen uit de werken van geleerde lieden, behoedzaam acht te geven op de kwade en valſche ſtellingen, die er somtijds in voorkomen. Ik heb hier bijna dezelfde woorden gebruikt als de schrijver; hij wilde hiermede te kennen geven, dat men zich zoude wachten van die ſchoon ſchijnende voorſtellingen zulker wijsgeeren, welke de Godsdienst en zedelijkheid ondermijnen, en dus als voor den angel in het gras te waken. *Princelijke Devysen*, p. 42, v°. Zie de ſpreuk op den legpenning van 1592, op de afgebroken vredesonderhandeling, VAN LOON, I. d. p. 428. N°. 2.

Si ſciens fallo.

Afbeelding, eene zeuge, door een kei gedood wordende. De Romeinen hielden voor eene gewoonte, dat de gezant, welke heenen ging, om den vrede met den vijand te ſluiten, in het openbaar

baar aldus eene zeug doodde: zeggende de woorden „mij geschiede eveneens, als ik deze „zeug behandel, indien ik mij aan bedrog of arge- „listigheid schuldig make." *Princelijke Devysen*, p. 42. v°. Zie den gedenkpenning van den afgezant JOHAN RICHARDET, 1607, VAN LOON, 2. d. p. 35. alwaar VAN LOON in de kantteekening PARADYN aanhaalt; zie ook de afbeelding op eenen legpenning ter gedachtenis van het drievoudig verbond, 1596, bij VAN LOON, 1. d. p. 481. N°. 3.

Vias tuas domine demonstra mihi.

Deze spreuk van Psalm 25, vers 4 was geplaatst boven de afbeelding van eene fraaije en blinkende ster, welker stralen zestien pijlen uitschoten, en door ANDREAS DORIA, Admiraal van Zijne Keizerlijke Majesteit, in zijne galei was doen maken, toen hij naar Tunis op reis trok; daarmede te kennen willende geven, dat hij alle hulp en geleide van Gods Almagt verwachtte. *Princelijke Devysen*, p. 54. Zie den gedenkpenning van ANDREAS DORIA, 1528, bij VAN MIERES, 2. d. p. 288, doch heeft de ster aldaar acht en niet zes punten, en slechts acht en geen zestien pijlen, zoo als bij PARADYN.

Fa-

Fata viam invenient.

Dit devies was gesteld boven een doolhof, en werd als eene spreuk gevoerd door den Heere Boisdalphyn, Aartsbisschop van Ambran; willende daardoor aanduiden, dat ons, om den weg tot het eeuwige leven te vinden, de genade Gods noodig was, en, ten einde ons daartoe te geleiden, den draad van zijne heilige gebeden door ons in de hand moest gehouden worden, om ons voor de zorgelijke dolingen en zijwegen van de wereld te bewaren. *Princelijke Devysen*, p. 49. v°. Zie het devies bij van Loon, l. d. p. 283. N°. 3, op het besluit, om de hooge overheid aan den Prins op te dragen, 1580, met de afbeelding van de galei; en p. 425. op 1591, eenen legpenning van Philippus met zijn borstbeeld, God als zijnen helper verwachtende, om hem uit het Fransche krijgsdoolhof te redden. Op de keerzijde de spreuk en de afbeelding van het doolhof.

Cedo nulli.

Afbeelding, de God *Terminus*, of der landscheidingen, het devies en beeld aangenomen door erasmus van Rotterdam. *Princelijke devysen*, pag. 63. v°. Zie de afbeelding en spreuk: *Terminus concedo nulli*, bij van mieris

2.

2. d. pag. 94, op 1519, offchoon deze penning veel later gemaakt is, en op 1536, 2. d. pag. 450.

En altera quae vehat Argo.

Het fchip Argo was tot wapen aangenomen van de ftad Parijs, de hoofdftad van Frankrijk; daardoor willende te kennen geven haren grooten bloei in koophandel en zeevaart, en dat zij afkomftig waren van de oude Trojanen. *Princelijke Devyfen*, pag. 64. Zie de afbeelding van het fchip en de fpreuk op eenen legpenning van 1599, op den togt van VAN DER DOES; VAN LOON, 1. d. pag. 532. No. 2. Verfcheidene Franfche legpenningen voeren dus het fchip, als het wapen van de ftad Parijs, waarboven eenige fterren.

In utrumque paratus.

Afbeelding, een regter en een linkerhand uit de wolken komende, houdende de eene hand een zwaard en de andere een troffel. Dit zinnebeeld is genomen uit den Bijbel, het tweede boek van Esdra, Nehemia genoemd, het vierde hoofdftuk; alzoo het Joodfche volk, na de Babylonifche gevangenis, zich van het zwaard en het bouwgereedfchap moesten bedienen, om

hunne steden te herbouwen. *Princelijke Devysen*, pag. 70. v°. Zie deze spreuk bij VAN LOON, I. d. pag. 27, op eenen legpenning van PHILIPPUS, met de afbeelding van den Koning ter halver lijve, met het zwaard in de eene en den olijftak in de andere hand; waarmede men wilde aanduiden, dat men even bereid was, om den oorlog te voeren, als den vrede te helpen bevorderen.

Men vergelijke voorts J. DE VRIES en J. C. DE JONGE, *Nederlandsche Gedenkpenningen verklaard*, I. *stuk. bl.* 16 *en volgg*, alwaar een gedenkpenning met dezelfde spreuk voorkomt.

Agere et pati fortia.

Afbeelding, eene hand met een ontbloot zwaard in het midden der vlammen, zijnde de kloekmoedige daad van MUCIUS SCAEVOLA die, omdat hij gemist had in het treffen van PORSENNA, zich aan zijne eigen hand door het vuur trachtte te wreken. *Princelijke Devysen*, p. 74. Zie bij VAN LOON den legpenning van den Heer VAN BREDERODE, I. d. p. 74, op 1565, en p. 79, op 1566, alwaar de afbeeldingen voorkomen, met de spreuk, *Agere aut pati fortiora*, Bij VAN LOON, I. d. p. 242, ter eere van Prins Willem, 1577, eenen gedenkpenning te Utrecht vervaardigd, met *Pro libertate patriae*

agere

agere aut pati fortiora, zijnde de gefchiedenis van SCAEVOLA op den penning afgebeeld.

Magnum vectigal.

Afbeelding, een egelvarken, niet te vreden met zijn genoegen aan de veldvruchten te voldoen, maar zich daarna met zijne pennen in dezelve wentelende, om er ook eenige mede te dragen. *Princelijke Devyfen*, pag. 86. v°. Zie mijne *Handleiding* N°. 1202, op eenen legpenning zonder jaartal, op 1631 geplaatst, met het omfchrift *Magnum vectigal parfimonia.* Afbeelding, een man gerust aan den haard zittende, een tafel, hond en eenig bijwerk.

Hac illac per flue.

Afbeelding, het doorboorde vat der Danaïden. *Princelijke Devyfen*, pag. 90. Men vindt de afbeelding op eenen legpenning, 1633, bij VAN LOON, 2. d. p. 212, en op eenen anderen, p. 215.

Virtuti fortuna comes.

Afbeelding, een gevlochten vischkorf, met eenen naauwen mond, waardoor de visfchen kunnen binnen komen, maar niet weder terugzwemmen. Men wil, dat men dit devies aan TIMOTHEUS, Hertog

van Athenen, gaf, om aan te toonen hoezeer hij gevreesd was; als hier door te kennen willende geven, dit doe ik ſlapende, wat zal ik wakende niet kunnen doen. *Princelijke Devyſen*, pag. 90. v°. Zie deze ſpreuk op den legpenning van KAREL V, 1548, bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 208. N°. 3, rondom de afbeelding van den gevleugelden ſlangenſtaf en twee aan elkander gevlochten overvloedhorens.

Vis nescia vinci.

Afbeelding, eenige pijlen door een ſlang te zaam verbonden, beteekenende dat de kracht der eendragt onverwinnelijk is, indien dezelve door den ſterken band van voorzigtigheid zaam verbonden is. *Princelijke Devyſen*, pag. 112. v°. Zie dezelfde afbeelding en ſpreuk op eenen legpenning bij VAN LOON, 1. d. pag. 336. N°. 3, op 1583. Zonderling is het, dat deze legpenning, zoo als ook de andere op dezelfde bladzijde, bijna nooit voorkomen in orgineel; meestal zijn zij in lood of metaal, veelal ter dikte van gedenkpenningen en als afgegoten.

Qui contra nos?

Afbeelding, de hand van PAULUS, den adder in het vuur ſchuddende, bij de geledene ſchipbreuk

breuk op het eiland Maltha. De spreuk te kennen gevende, dat, zoo God iemand wil helpen, niets hem kan deren. *Princelijke Devysen*, pag. 113. v°. Zie de afbeelding bij VAN LOON, op den geuzenpenning, I. d. p. 85. N°. 5, met de spreuk: *Si deus nobiscum, quis contra nos?* met de voorzijde, het borstbeeld van PHILIPPUS; en VAN LOON, I. d. pag. 357, op den penning van ROBBERT DE MELUN; de afbeelding en de spreuk op den penning van MARIA STUART, Koningin van Engeland; zie VAN LOON, *Inleiding tot de Penningkunde*, p. 75.

Maturè.

Afbeelding, een krokodil, waarom zich een dolphijn slingert, een beeld en spreuk gekozen door Paus PAULUS III, in navolging van Keizer VESPASIANUS, die tot devies had, een anker met een dolphijn in dezelfde kronkelende houding. Zie de afbeelding van dit devies op eenen legpenning van ALBERTUS en ISABELLA, bij VAN LOON 2. d. pag. 38. Paus PAULUS wilde hiermede te kennen geven het: haast u langzaam in belangrijke zaken. *Princelijke Devysen*, pag. 114. Zie den gedenkpenning van dien Paus met de afbeelding en spreuk, bij VAN MIERIS, 2. d. pag. 469. No. 1.

Malo undique clades.

Afbeelding, een haas binnen eenen ring, van buiten met zwaarden omzet; aanduidende, volgens Deut: 23, de woorden van MOZES: uitwendig zullen zij vernield worden door het zwaard; en inwendig door vrees en vervaardheid. *Princelijke Devysen*, pag. 123. v°. Zie dezelfde afbeelding en omschrift op eenen legpenning bij VAN LOON, I. d. pag. 336. No. 1 en 2, op de voordeelen der Spanjaarden, 1583.

Pacis et armorum vigiles.

Afbeelding, een haan op een krijgstrompet staande, voorstellende den vrede en den oorlog. *Princelijke Devysen*, pag. 125. v°. Zie het omschrift en de afbeelding bij VAN LOON, op de overwinning van Turnhout, 1597, I. d. p. 498. No. 9. en het omschrift, met eene andere afbeelding, op eenen gedenkpenning van den jare 1600, op de overwinning van Nieupoort, VAN LOON, I. d. pag. 548. No. 3.

Caecus amor prolis.

Afbeelding, een aap of sim, zijne jongen uit liefde dood drukkende. PLINIUS stelt dit voor als een zinnebeeld voor ouders, die, door eene

ver-

verkeerd geplaatſte liefde voor hunne kinderen, dezelve bederven en aldus als zedelijk vermoorden. *Princelijke Devyſen*, pag. 133. Zie de voorſtelling op den legpenning van het verraderlijk overleveren der ſtad Deventer door STANLEIJ, VAN LOON, 1. d. pag. 374, ten jare 1586, en op de ſtrooperijen der Spanjaarden, VAN LOON, 2. d. pag. 6, ten jare 1603.

Discite justitiam moniti.

Afbeelding, een bloot zwaard, omvlochten met een koord, 't welk men wil, dat de Frankiſche Koning BAZAN, ZOON van DIOCLES, voor zich uit liet dragen, om zijne geſtrenge regtvaardigheid te kennen te geven. *Princelijke Devyſen*, pag. 138; door VAN LOON ook PARADYN aangehaald, hetgeen een andere druk of wel de Franſche zal geweest zijn. Men vindt de afbeelding en de ſpreuk op eenen legpenning van PHILIPPUS, 1571, welke legpenning op het ſtraffen der ſteden weinig voorkomt, en bekend ſtaat als de legpenning met den ſtrop en het zwaard. VAN LOON, 1. d. pag. 129; zie de ſpreuk ook op eenen legpenning, *Handleiding* No. 1276A, van Zeeland, met de afbeelding van eene tafel met ſchrijfgereedſchap enz.

Festina lentè.

Afbeelding, eene kapel door eene krab bij de vleugels vastgehouden; een zinnebeeld door Keizer AUGUSTUS aangenomen, en op zijne penningen en munten doen slaan. *Princelijke Devysen*, pag. 152. v°.. Deze en de volgende zijn van den Heer GABRIEL SIMEON, en niet meêrder van PARADYN; zie de afbeelding en het devies bij VAN LOON, I. d. pag. 366, No. 3 en 4, ten jare 1583. Vergelijk en zie verder over dezen penning en het devies, het geen gezegd is bij de spreuk van PARADYN: *Vis nescia vincit.*

Festina lente, ook voorgesteld met de afbeelding van een anker, waarom zich een dolfijn slingert. *Princelijke Devysen*, pag. 153. Zie hierover hetgeen gezegd is bij de spreuk *Mature*, door PARADYN aangehaald, en den legpenning bij VAN LOON, 2. d. pag. 38.

Pacatum ipse regam patriis virtutibus orbem.

Afbeelding, een gekroonde Dolfijn, op zijnen rug eenen ring met een diamant dragende; binnen den ring eene afbeelding van den aardbol, waaruit een palm- en olijftak steken. Eene afbeelding en spreuk gekozen door HENDRIK II, Koning van Frankrijk. *Princelijke Devysen*, pag. 153.

153, v°. Zie de afbeelding en de ſpreuk op eenen gedenkpenning van dien Vorst, bij VAN MIERIS, 3. d. pag. 425.

Simul et semper.

Afbeelding, een ring met eenen fraaijen diamant; binnen den ring, de zon en de maan, beteekenende de vroomheid en de gedurige onderlinge liefde van den Koning en de Koningin van Navarre. *Princelijke Devyſen*, pag. 153, v°. Zie de afbeelding en de ſpreuk op eenen legpenning, *Handleiding* No. 1179, op de voorzijde de Aarts-hertogen, binnen eenen ſlangenrand, met de ſpreuk *Simul et ſemper*. Op de keerzijde de afbeelding van de zon en de maan. Was zonder jaartal en op 1630 gebragt. Zie verder *Handleiding* 2. deel, op bovengemeld jaar.

Scribet in marmore laeſus.

Afbeelding, een zittend man, die in een marmeren ſteen de woorden uithouwt *Troja mihi licet tamen*. Men wilde met dit devies te kennen geven, volgens uitdrukkelijke verklaring van den ſchrijver, dat, offchoon hoogmoedige en trotſche mannen, op hunne magt of vermogens ſteunende, daardoor hunne daden of deugden trachten te vereeuwigen, het den minderen en

der nakomelingschap aan geene middelen zoude ontbreken, om te zijner tijd hunne daden en verrigtingen kennelijk te doen worden. *Princelijke Devysen*, pag. 158. v°. Zie de spreuk en de afbeelding op eenen legpenningvan Gelderland, 1594, bij VAN LOON, I. d. pag. 446; dezelfde penning in de *Inleiding tot de Penningkunde*, pag. 239. Vergelijk voorts de spreuk: *virescit vulnere virtus*. VAN LOON geeft eene geheel andere verklaring, en wil, dat de steenhouwer vrijheid had, om den vrede als aan te nemen, of als Troje ten voorbeeld te nemen, om denzelven te verwerpen. In de *Inleiding* erkent hij de moeijelijkheid en duisterheid van de uitlegging dezer voorstelling, en meldt, hoewel hij ook PARADIJN aanhaalt, niets van deszelfs verklaring.

Sic vos non vobis.

Afbeelding, twee ossen een ploeg voorttrekkende; deze spreuk van VIRGILIUS wilde aanduiden, het deel, dat ook aan anderen toekomt aan de behaalde overwinningen; daar dikwijls alleen de oversten de eerbewijzingen en den prijs derzelve genieten. *Princelijke Devysen*, pag. 161. v°. Zie de afbeelding bij VAN LOON, I. d. pag. 377. No. 1 en 2, op 1578; pag. 479. No. 1, 2, 3 en 4, op 1588; pag.

pag. 416, op 1591; pag. 479, op 1596; pag. 504, op 1598, en 2. d. pag. 11, op 1604. Zijnde alle leg- en gedenkpenningen van West-vriesland, en schijnt door hun vooral tot eene tegenstelling te zijn genomen van de twee aarden potten, op de keerzijden, alzoo de osſen, zamen trekkende, meer kracht geven en de aarden potten elkander aanstootende zouden breken. Zie de spreuk ook bij VAN LOON, I. d. pag. 546, rondom de Sint Andries schans, 1600.

Virescit vulnere virtus

Afbeelding, een man in slechte kleederen, het kamillekruid vertredende, hetwelk, hoe meerder het vertreden wordt, te sterker groeit; een devies en afbeelding, aangenomen door den Gezant DE PRAEDT, Aartskanſelier van Frankrijk. *Princelijke Devyſen*, pag. 165. v°. Zie de keerzijde van den legpenning bij VAN LOON, I. d. pag. 466, en *Inleiding tot de Penningkunde*, pag. 239. Vergelijk verder al het aangehaalde bij de spreuk *Scribet in marmore laeſus*.

Mors ſceptra ligonibus aequat.

Deze spreuk en de afbeelding moesten ten spiegel verstrekken aan alle grooten en edelen dezer aarde, dat de dood voor allen gelijk is. Het

Het was een fchepter en houweel kruisfelings over elkander, waarboven een doodshoofd. *Princelijke Devyfen*, pag. 174. v°. Zie de fpreuk en eene meer volledige afbeelding op den legpenning, op den dood van PHILIPPUS, Koning van Spanje, ten jare 1590, bij VAN LOON, I. d. pag. 512. No. 1 en 2.

AANWIJZER

VAN DE

OM- EN OPSCRIFTEN

DER

GEPLAATSTE LEGPENNINGEN (*).

A.

B.

C.

Ca-

(*) De lezer gelieve een drietal geringe misftellingen in den tekst op No. 42, 137 en 206 naar dezen aanwijzer te verbeteren.

D.

Dor-

Geb:

H.

Heus

J.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

Phi

Q.

Qui

T.

U.

V.

W.

Z.

